

Arhimandritul Sofronie

CUVÂNTĂRI DUHOVNICEȘTI
Volumul întâi

Traducere din limba rusă de
Ierom. Rafail (Noica)

Tipărită cu binecuvântarea Înalt Preasfințitului
ANDREI
Arhiepiscop al Alba Iuliei

Editura Reîntregirea
Alba Iulia, 2004

© 2004 World copyright of Arhimandrite Sophrony's text
«Духовные Беседы. Том Первый»

ISBN for the complete set: 1 874679 26 6

ISBN for this volume: 1 874679 27 4

STAVROPEGIC MONASTERY OF ST. JOHN THE
BAPTIST, ESSEX, G.B.

No translations to be made from the original or transla-
tions of the original without written permission from the
Monastery.

© 2004 pentru ediția de față

Editura Reîntregirea, Alba Iulia, România.

Traducere de Ieromonahul Rafail Noica

© 2004 pentru prezenta traducere

STAVROPEGIC MONASTERY OF ST. JOHN THE
BAPTIST, TOLLESHUNT KNIGHTS, by MALDON
ESSEX, CM9 8EZ G.B.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Arhimandritul Sofronie

Cuvântări Duhovnicești/Arhimandritul Sofronie;

trad. Ierom. Rafail Noica – Alba Iulia; Editura
Reîntregirea, 2004.

ISBN 973-8252-68-7

Noica, Ierom. Rafail (trad.)

252.281.95

PREDOSLOVUL

Aduceți-vă aminte de mai-marți voștri, carii au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu, cărora privind săvârșirea petrecerii, urmați-le credința. (Evr. 13:7)

Arhimandritul Sofronie Saharov (1896-1993) este astăzi unul dintre cei mai cunoscuți și citați scriitori-asceti ai veacului trecut. Cărțile lui – *Cuviosul Siluan Athonitul*,¹ *Despre rugăciune* și celelalte, au intrat deja statornic în vistieria predaniei dreptslăvitoare.

În volumul de față înfățișăm cuvântările Starețului Sofronie pe care le-a ținut frăției și închinătorilor Mănăstirii Sfântului Ioan Botezătorul, între anii 1989-1993. Ele răsfrâng experiența duhovnicească a Starețului, câștigată în cei peste cincizeci de ani de nevoiță monahală, pe care năzuia să o transmită tinerilor săi frați-monahi.

Părintele Sofronie a început călătoria vieții sale la Moscova. Din anii copilăriei, el s'a dăruit picturii. În 1922, viitorul nevoitor a scăpat în Apus, pentru a-și

¹ Publicată în românește în două părți: *Între iadul deznădejzii și iadul smereniei*, și *Viața și învățătura Starețului Siluan Athonitul*, amândouă la Editura Deisis din Sibiu.

continua îndeletnicirile artei departe de tulburările anilor de după Revoluție. Anii tinerețelor lui au cunoscut o încordată căutare lăuntrică: Cum poate omul dobândi Vecinicia? La Paris i-a fost dat să trăiască o dumnezeiască cercetare, care mai apoi i-a schimbat toată viața: Părăsind pictura, în 1925 el s'a dus la Muntele Athos să devină monah. Șase ani mai târziu s'a întâlnit cu Cuviosul Siluan Athonitul. Întâlnirea lor a devenit un eveniment istoric ce avea să influențeze întreaga noastră epocă. Prin Cuviosul Siluan lumea creștină a primit cuvântul de Dumnezeu descoperit, al mântuirii: „Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui.”¹ Învățătura și experiența Cuviosului s'au făcut temeiul duhovnicesc în devenirea însuși Părintelui Sofronie.

De la marele său povățuitor, Părintele Sofronie a moștenit și marea învățătură despre cum se naște cuvântul duhovnicesc. Odată, la Athos, într'o discuție în legătură cu felul cum vorbesc cei desăvârșiți, Starețul Siluan a spus: „Ei de la sine nimic nu spun. (...) Vorbesc numai ceea ce le dă Duhul.”² Urmând acestei vechi tradiții dreptslăvitoare, Părintele Sofronie trăia o sfântă teamă față de fiecare cuvânt al său, fie el rostit, fie scris. Pentru că Însuși Domnul ne-a descoperit deosebita însemnătate a tot cuvântul rostit: *pentru tot graiul deșert carele vor grăi oamenii, da-vor samă de*

¹ Cf. *Viața și învățătura Starețului Siluan Athonitul*, Ed. Deisis, Sibiu, 1999, p. 36.

² *Ibid.*, pp. 50-51.

dânsul în ziua judecății.¹ El Însuși ne-a dat „pildă”²: Niciodată nu a rostit cuvinte deșarte. Mai mult, Fiul fiind Cuvântul, Logosul Tatălui, de la Sine *nimic* nu a grăit. *Graiurile carile Eu zic vouă, nu dela Mine le grăiesc,*³ ci numai cele *câte am auzit dela Tatăl meu.*⁴ Tocmai prin micșorarea de sine a „Eului” Propriu, Iisus Hristos S’a arătat a fi *strălucirea slavei și chipul ipostasului Tatălui*⁵ – dragostea niciodată *nu caută ale sale.*⁶

Simțul de răspundere pentru fiecare cuvânt al său, Părintele Sofronie l-a trăit și mai adânc făcându-se duhovnic la Muntele Athos de către Mănăstirea Sf. Pavel. „Duhovnicul este nevoit să simtă ritmul lumii lăuntrice al fiecărui om ce vine către el. Spre aceasta se roagă el, pentru ca Duhul lui Dumnezeu să-l povățuiască, dând cuvântul cel de trebuință fiecăruia.”⁷ Starețul își amintea mai târziu: „Conștientizându-mi starea ca fiind departe de desăvârșirea de cuviință, îndelung și cu durere în inimă cerșeam Domnului să nu-mi îngăduie a greși, să mă păzească în căile adevăratei voii Sale, să-mi însufle cuvintele folositoare fraților. Iar în însuși ceasul convorbirii cu celălalt, eu încercam să-mi țin auzul minții către inimă, pentru a

¹ Mt. 12:36.

² Cf. Io. 13:15.

³ Cf. Io. 14:10.

⁴ Cf. Io. 15:15.

⁵ Evr. 1:3.

⁶ I Cor. 13:5.

⁷ *Despre rugăciune*, trad. de Theoctist Caia, Schitul Laku, 2001, p. 80.

prinde gândul lui Dumnezeu, și adesea chiar cuvintele ce trebuie spuse.”¹ Monahii au iubit cuvântul lui, și veneau către el din multe mănăstiri, pentru sfat duhovnicesc și sprijin. Cândva el a zis: „Dacă omul merge timp de șapte ceasuri pentru a auzi un cuvânt, cum este cu putință să fii cu el nepăsător?” Cu fiecare din cei ce veneau la el se purta cu cea mai mare luare aminte și grijă, iar ei îi răsplăteau acestea cu adâncă recunoștință. Adesea, în obștile mari ale mănăstirilor athonite, grija de căpetenie a mai-marilor mănăstirilor era organizarea practică a vieții. Povățuitorilor duhovnicești le era greu uneori să dea atenția necesară fiecăruia. Hrana cuvântătoare a fraților se limita adesea la citirea în trapeză, spovedanie și dumnezeiasca slujire. Convorbirile pe teme duhovnicești între frați erau rare, și acestea numai între foarte puțini dintre ei. De aceea Starețul știa din experiență ce neapărată trebuință aveau tinerii monahi de cuvânt duhovnicesc și cât de important era să-i învețe lupta cu patimile.

Când Părintele Sofronie s'a întors în Europa Apuseană, Dumnezeu i-a încredințat slujirea cuvântătoare a mântuirii multor oameni. De acum însă nu mai simțea acea libertate în cuvânt. Mai târziu Starețul scria: „Psihologia monahilor, răbdarea lor și puterea de a îndura depășea tot și pe toți cei întâlniți în Europa în așa măsură, încât pur și simplu nu găseam nici cuvinte, nici forme exterioare de comunicare. Ceea ce monahii

¹ Ibid., p. 81.

primeau cu recunoștință, în Europa zdrobea pe oameni”¹

Prin rugăciune, Starețul cunoștea nevoile duhovni-cești ale oamenilor chiar și fără ca ei să vorbească despre ele. Se întâmpla că Starețul vorbea cu cineva dar, din rugăciune, cuvântul i se îndrepta nu direct către cel cu care vorbea, ci indirect, către altcineva dintre cei ce ascultau. Astfel, cândva l-a cercetat o doamnă din România. S’a întâmplat ca ea să fie de față la o conversație din trapeză, între Părintele Sofronie și alții. Și dintr’o dată și-a dat seama că tot ce spunea el era tocmai răspunsul la cele mai tainice întrebări ale ei. La sfârșitul mesei, impresionată, s’a apropiat de el, și înainte de a putea spune ceva, Starețul a întrebat-o cu dragoste: „Have I not answered all your questions?”²

Încă din anii când slujea în Franța, la Sainte-Geneviève-des-Bois, în jurul său a început să se adune o obște monahală. Starețul dădea mult timp cuvântărilor cu frații. La început acestea erau povățuiri personale către frați, dictate de împrejurările vieții, de una sau alta din nevoile vreunei situații concrete. Starețul,

¹ Ibid., p. 83.

² „Oare nu v’am răspuns la toate întrebările?” (în lb. engleză). La această întâmplare traducătorul cărții a fost de față. Era prin anii 1960. Întâmplător o cunoscusem pe acea doamnă, care venea vara la Câmpulung-Muscel pentru a asculta cuvântările filosofului Constantin Noica. Cunoscând personal problemele din România, de unde plecasem nu demult, îmi era limpede că tot ce vorbea Părintele Sofronie cu o grecoaică se adresa în realitate doamnei în cauză. (N. tr.)

cu teamă, a conștientizat puterea cuvântului Dumnezeu – care este *mai ascuțit decât toată sabia ascuțită de amândouă părțile, și străbate până la despărțitura sufletului și a duhului, și a încheiturilor și a măduvei, și este judecător cugetelor și gândurilor inimii.*¹ Unii dintre frați, din neputință, nu au fost în stare de a purta o astfel de „greutate”² a cuvântului Dumnezeuiesc, căci după firea sa, el nu este omenesc, depășind măsura firii de după cădere. Cu toate acestea Starețul, din adâncă dragoste către fiecare dintre frați, dorind mântuirea tuturor, a recurs la următoarea metodă: Uneori dădea povește aspre cuiva dintre cei „tari,” atunci când cuvântul, în esență, era adresat cuiva dintre cei „slabi” care erau de față la conversație.

Uneori la trapeză, în vremea citirii scrierilor duhovnicești, Starețul atrăgea atenția fraților la câte un gând al Sfinților Părinți. Oprind citirea, el lămurea cele auzite. În clipe de deosebită însuflare, conversațiile se prelungeau ceasuri întregi, până la masa următoare. Asemenea lucruri se întâmplau nu arareori și la Sainte-Geneviève-des-Bois, și în Marea Britanie, unde s’a mutat obștea în 1959. Așa s’a înfiripat Mănăstirea Sfântului Ioan Botezătorul, în ținutul Essex din Anglia. În ultimii ani ai vieții Starețului cuvântările luaseră un caracter mai regulat: frăția se aduna în biroul unde Starețul lucra și vorbea cu oamenii. Când însă obștea a crescut în număr, cuvântările au început să aibă loc în noua biserică a mănăstirii, închinată Cuviosului Siluan

¹ Evr. 4:12.

² Cf. Io. 6:60.

Athonitul. Atmosfera bisericii era mai prielnică cuvântărilor lui. Unui preot, închinător la mănăstire, Starețul i-a propus să slujească Liturghia. După ce se împărtășise, la sfârșitul slujbei Starețul i-a spus: „Eu am fost de față la Liturghia dumneavoastră; acum veniți și dumneavoastră la a mea.”¹ Avea în vedere cuvântarea pe care Părintele Sofronie urma să o țină fraților în acea zi. Cuvintele „liturghia după Liturghie” exprimă cât se poate de bine adevăratul caracter al cuvântărilor Starețului: cuvântul rostit de el devenea un har povățuitor în cele ale tainelor, un fel de prelungire a stării liturgice înaintea Feței Domnului. În aceste cuvântări se poate simți cu deosebită putere cât de strâns era legată viziunea lui dogmatică cu întregul proces al vieții duhovnicești lăuntrice. Dogmele Bisericii aveau o legătură reală și directă cu cele de zi cu zi ale mănăstirii, cu ultimele mărunțișuri ale vieții zilnice a fiecărui monah. Într’o astfel de atmosferă, prin cuvântul Starețului viața chinoviei se sfințea, și orice lucrare cât de mică dobânda o însemnătate de dimensiuni cosmice. Astfel, în viața de obște Starețul vedea mai presus de toate chipul ființării Dumnezeuiești – după asemănarea Sfintei Treimi.² „Acolo” dragostea reciprocă este cuprinsul vieții Fiecăruia dintre Cele Trei Ipostasuri Dumnezeuiești. Prin urmare, dragostea și unimea frățimii deveniseră tema de căpetenie a cuvântărilor sale: „Astfel, în viața noastră monastică,

¹ Cf. Episcopul Ilarion (Alfeev), *Theologia dreptslăvitoare la hotarul veacului*, Moscova, 1999 (în lb. rusă).

² Vezi în continuare „Testament.”

de nu ne vom învăța a iubi, nu știu ce îndreptățire s'ar putea găsi în favoarea monahismului.”¹

O astfel de viziune dogmatică nu era o născocire intelectuală. Din cuvântări se vedește că teologia devenise deja *starea* lui. Acea stare, Starețul înseta să o împărtășească celorlalți: „Mă rog lui Dumnezeu ca să se întărească în voi anume această stare. Iar aceasta este „gnoseologia”² noastră în calea Dumnezeiască. Este calea către adevărata cunoaștere a adevăratului Dumnezeu – teologia ca stare a duhului nostru care trăiește neconținut în Dumnezeu-Duhul Sfânt.”³

Cuvântările ce urmează sânt de o deosebită importanță, prin faptul că ele cuprind perioada ultimilor patru ani din viața Starețului. În pragul morții, Dumnezeu i-a dat îndrăznire să vorbească despre sine lucruri ce până atunci rămăseseră taina sufletului său înaintea lui Dumnezeu. În acei ani Părintele Sofronie scria: „Apropiindu-mă de ieșirea mea, în vârsta bătrâneții, zdrobit zi și nopțe de neputințele trupești, mai puțin mă pot răni de către judecățile oamenilor în privința mea. În vârtutea acestui fapt, m'am hotărât spre o și mai mare dezvăluire, acum deja în fața multora, a ceea ce până acum păzeam cu osârdie de ochi străini.”⁴ Aceasta nu a fost nicidecum rodul vreunei ieftine iubiri de sine sau

¹ Cuvântarea nr. 19, 2 Decembrie, 1991.

² „Știința cunoașterii,” în lb. greacă.

³ Cuvântarea nr. 12, 6 Mai, 1991.

⁴ Predoslovie la cartea *Vom vedea pe Dumnezeu precum este* (în lb. rusă).

pătimașe plecări asupra-și. Starețul prea bine știa cât de repede părăsește harul lui Dumnezeu pe om pentru astfel de mișcări ale sufletului. În el ardea dorul de a-și vedea frații, precum și pe toți oamenii, părtași acelorași dăruiri duhovnicești de care îl învrednicise Dumnezeu: înaintea morții sale se grăbea să le transmită totul, până la capăt. Pentru aceasta, cuvântul Starețului, trecut prin topitoarea pocăinței, umplea atât de lucrător pe frații cei de față cu energia sfințitoare dumnezeiască – putere lucrătoare ce preschimba inimile oamenilor.

În cuvântarea de rămas bun cu ucenicii Săi, Domnul le-a spus: *De acum voi curați sânteți, pentru cuvântul carele am grăit vouă.*¹ În tradiția Bisericii, nu rare sânt cazurile când cuvântul sfinților a făcut să se pogoare har asupra celor ce ascultau, împărtășind sufletelor lor starea sfințeniei. Destul este să pomenim că prin cuvântul rugăciunii Apostolilor *s'a clătit locul unde erau adunați, și s'au umplut toți de Duhul Sfânt.*² Alte pilde: Convorbirea lui Motovilov cu Sf. Serafim din Sarov, când Motovilov a gustat dulceața duhului dumnezeiesc și a văzut pe Sfântul Serafim în Lumina Nefăcută; sau întâlnirea Cuviosului Siluan cu Părintele Sofronie, când în vremea convorbirii, Părintele Sofronie a trăit starea despre care vorbea Sfântul Siluan.³ O asemenea cercetare a harului a trăit în 1932 și David Balfour, în timp ce vorbea cu Părintele Sofronie în

¹ Io. 15:3.

² Fap. 4:31.

³ Cf. Cf. *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 51.

biblioteca Mănăstirii Sf. Panteleimon. Starețul, care își petrecuse zilele în plâns înfocat, în acel moment, prin cuvintele simple ale conversației, a împărtășit lui Balfour starea sa. Balfour a trăit-o ca pe o atingere a suflului nemuririi. Un simțământ cucernic a umplut întreg sufletul lui, încât nu mai putea nimic să grăiască, ba chiar se temea să se miște. Toate cele vremelnice au pălit și și-au pierdut tot interesul. În acea uimire a neturburării, Balfour a zăbovit aproximativ douăzeci de minute.¹

Cuvântările Starețului cu frații s'au dovedit a fi un făgaș al stării de har în care însuși Starețul petrecea după nevoința sa monahală de mulți ani: „Trebuie să ne concentrăm toată atenția numai la faptul de a nu greși, nici înaintea lui Dumnezeu, nici înaintea omului, nici față de lucruri,” spunea el. „Și din această viață simplă, dar concentrată pe acea poruncă, se naște starea omului când el, ființial de acum, se trăiește în Dumnezeu.”² Greu de găsit cuvinte pentru a exprima acea stare care depășește tot ce este pământesc. „A o exprima cu cuvântul nu putem,” zicea el într'una din cuvântările sale, „noi trebuie să «nimerim» în această stare. Și «nimerim» în ea dacă Însuși Dumnezeu vine și sălășluiește întru noi – nespus de măreț și de puternic, și nespus de smerit.”³

¹ Arhim. Sofronie, *Corespondența cu David Balfour*, p. 59 (în lb. rusă).

² Cuvântarea nr. 17, 30 Septembrie, 1991.

³ Ibid.

Nici o structură exterioară, nici o pravilă, nici o rânduială administrativă, ci anume cuvântul încredințat lui de Dumnezeu prin Cuviosul Siluan, el l-a pus la temeiul mănăstirii. Căci *cuvântul Domnului* este anume ceea ce *rămâne în veac*,¹ chiar atunci când *cerul și pământul vor trece*.² Cuvântul de Dumnezeu dat este cea mai puternică armă în iconomia mântuirii. Puterea lui, cea vecinic lucrătoare, ne-a fost prevestită de către prorocul Isaia: *Cuvântul Meu, carele va ieși din gura Mea, nu se va întoarce către Mine deșert, până când va plini toate câte am voit, și voiu spori căile tale și poruncile Mele*.³

Domnul a poruncit martorilor cuvântului Său: *Nu vă grijiți mai nainte ce veți grăi, nici vă învățați; ci ceea ce se va da vouă întru acel ceas, aceea grăiți: că nu sânteți voi cei ce grăiți, ci Duhul Sfânt*.⁴ Drept aceea Starețul aproape niciodată nu se pregătea pentru a vorbi: nu alcătua însemnări, nu studia cărți de teologie. De fiecare dată mergea să întâmpine frăția cu teamă și cu credință, cu mintea stând în rugăciune înaintea Scaunului lui Dumnezeu – în nădejdea că Dumnezeu nu îi va trece cu vederea rugăciunile, și că *Duhul Sfânt va învăța (...) întru acel ceas ce trebuie să*

¹ 1 Pt. 1:25.

² Mc. 13:31.

³ Isaia 55:11.

⁴ Mc. 13:11.

zică.¹ Îl aduceau pe jumătate bolnav, pe jumătate orb, gârbovit de bătrânețe. În biserică îl aștepta deja obștea, uneori și oaspeții închinători, în atmosfera unei deosebite însemnătăți a unei întâlniri în numele lui Hristos. Starețul începea cu rugăciuni, cerând lui Dumnezeu să dea lui cuvânt mântuitor sufletului tuturor celor de față. În cântarea rugăciunii toți chemau pe Cel ce „pretutindenea este, și toate plinește.” Apoi Starețul de obicei se ruga Maicii Domnului cu cuvinte precum:

„Preasfântă Stăpână de Dumnezeu Născătoare, carea ai născut pre Cuvântul cel mai sfânt decât toți Sfinții, dă nouă acum cuvânt bineplăcut Domnului.”

„Sfinte Ioane cel mare, Înaintemergătorul Domnului, și al lui Hristos-Dumnezeu prieten, caută milos-tiv preste cei care ți-am încredințat viața noastră și mântuirea, și ne păzește de toată primejdia duhov-nicească, pentru ca și noi să moștenim Împărăția lui Hristos Dumnezeuul nostru.”

„Cuvioase Părintele nostru Siluan, primește pre noi, fiii tăi, și roagă pre Dumnezeu ca și noi să primim învățătura ta, carea este învățătura lui Dumnezeu Duhul Sfânt Însuși.”

Urma o lungă pauză: Starețul se aduna lăuntric cu toată ființa sa, și încordat, căuta cuvânt prin rugăciune. Inima Starețului, subțiată de mulți ani de plâns și suferințe, ca un radar foarte sensibil, era în stare să prindă cele mai subțiri mișcări ale duhului care „unde

¹ Lc. 12:12.

voiește suflă.”¹ Și parcă intrând în acel șuvoi al vecinicii, începea să vorbească, schimbându-și înfățișarea feței și dezvăluindu-se în măreția împărătească a cuvântului său. El vorbea rar, ca din inimă. Cu toate acestea, Starețul se purta totdeauna în chip cât se poate de firesc și simplu. Nu era la el nimic pretențios, neadevărat, ceva care să aducă cu un oracol pronunțând o profeție. Nu. Doar avântul rugăciunii fierbinți către Dumnezeu, prin cuvântul lui cuprindea pe cei de față și le înălța cugetul în acea lume unde realitățile dumnezeiești se contemplează ca ceva vădit.

El însuși cândva s'a mărturisit frăției, într'una din cuvântări, când nu erau oaspeți de față: „Eu tot mereu am încercat să vă explic cum se naște cuvântul lui Dumnezeu în inima omului. Acest proces nu este atât de simplu, și totuși el este foarte limpede și definit. În ce chip să auzim, în locul glasului nostru pățimaș, glasul Dumnezeului nostru în inima noastră? În ciuda sarcinii nespuse de mărețe ce ne stă înaintea, viața noastră rămâne totuși cât se poate de simplă în manifestările ei exterioare. Atunci când cuvântările noastre erau în prezența oaspeților, deși cuvântul meu se adresa noilor-începători, am observat că, în chip curios, rugăciunea mea pentru a primi cuvânt îi includea și pe ei. Iar a include și pe ei – înseamnă a schimba cuprinsul cuvântării. Astfel încât, când sântem singuri, mă simt mai liber, în ciuda reacțiilor și stărilor diferite ale celor

¹ Io. 3:8.

prezenți aci. Și totuși, nici în acest caz nu ne simțim total liberi, și nu dobândim unimea cuvântului, deoarece cuvântarea noastră nu se poate adresa unui nivel comun tuturor, căci fiecare se află la un alt nivel.”¹

Mare era setea Starețului de a vedea pe cei pe care-i duhovnicise, bucurându-se de „toată plinirea Dumnezeirii.”² Drept aceea, mereu era muncit de întrebarea: Cum să împărtășești generațiilor ce vin această experiență lăuntrică? Este oare cu putință a cultiva în ceilalți dorul cuvântului? Astfel, de o deosebită nădejde îl umpleau cuvintele Vechiului Legământ, unde se vorbea de „școli de proroci.”³ El spunea frăției: „Nouă tuturor ne este de neapărată trebuință să ne dezvoltăm până la a auzi fără greș glasul Domnului – nevoiță care cere neconținut, zi și noapte, atenția lăuntrică. Astfel viața simplă, în cele din afară, devine o neconținută împărtășire cu Dumnezeu.”⁴ El credea că ușile către cele mai înalte măsuri ale desăvârșirii nu sânt închise nimănui, ci, prin adâncă pocăință, foc care mistuie tot ce este necurat în om, prin neconținută petrecere cu mintea în Dumnezeu, Domnul, în a Sa milă, poate veni și săvârși Însuși toate.

¹ Cuvântarea nr. 15, 1 Iulie, 1991.

² Cf. Col, 2:9.

³ Cf. 1 Împ. 19:20; 4 Împ. 2:3.

⁴ Cuvântarea nr. 15, 1 Iulie, 1991.

Cuvântul Starețului avea un anume „gust.” Precum tot cuvântul duhovnicesc născut în Dumnezeu, el purta aceeași calitate: Omul recunoștea intuitiv în el Adevărul. Este cu neputință a-l imita, înlocuind adevărul cu erudiția exterioară sau cu masca buneicinstiri. Omul aude glasul vecinicii cu inima, nu pe calea dovezilor logice, ci printr’o mărturie lăuntrică ce nu se supune nici unei analize. Având trecută o îndelungă nevointă a minții, dureroasă și cu multă trudă, Starețul de acum petrecea nedezlipit cu gândul în Dumnezeu, și nevăzut li contempla măreția și înțelepciunea vărsându-se în suvoiuil voii Sale celei vecinice. Pomenirea lui Dumnezeu îi sfințea toată lucrarea și cuvântul, și de acum îi era cu neputință *a nu iubi pre El din toată inima și din toată înțelegerea și din tot sufletul și din toată tăria sa.*¹

O veche predanie athonită poruncește tinerilor monahi să trăiască gândul că „toți duhovnicii sânt sfinți, dar duhovnicul meu e mai sfânt.” Nu le era greu a păzi această pravilă celor ce erau cu Părintele Sofronie. Cu toate acestea, faptul că el era atât de simplu și de accesibil, ascundea de ochiul minții contemporanilor adevăratele lui dimensiuni, al căror înțeles, treptat, se dezvăluie de abia acum, când el nu mai este cu noi.

În exemplarul personal al ultimei sale cărți, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, abia după moarte am

¹ Mc. 12:33.

aflat, îngrijit așezat în ea, un răvaș tuturor celor pe care atât de mult îi iubise sufletul lui:

Nu îmi este ușor să vă părăsesc, însă cerc o oarecare nădejde că, prin această carte, împreună cu celelalte ale mele, veți putea vedea inima mea cea „adâncă,” și gândul meu pe care am încercat să-l exprim prin cuvântul meu, născut din rugăciune fierbinte cu lacrimi. De fiecare dată, când veți voi, veți putea, citind, să fiți cu mine în planul Duhului, mai cu seamă dacă acest chip al împărtășirii îl veți susține în același timp cu rugăciunea.

Ierom. Nicolai Saharov

1

PENTRU DESĂVÂRȘIREA MONAHISMULUI ȘI RENAȘTEREA BISERICII RUSE¹

Problema desăvârșirii, în legătură cu Biserica Rusă. Pilda lui Hristos: El S'a rugat pentru întregul Adam și a murit pentru toți. Monahismul – a-și da viața celorlalți și a primi moartea. Țelul monahismului – asemănarea cu Hristos în smerenia Lui. O viziune mărginită a desăvârșirii. Monahul – purtător al întregului Adam. De la cele neînsemnate până la a cuprinde întregul Adam. Monahismul și mucenicia – viața după poruncile lui Hristos. Calea renașterii în Rusia – unitatea în jurul Patriarhului. Propovăduirea desăvârșirii este cu neputință în lumea căzută.

Întrunirea noastră de astăzi va avea un caracter deosebit, în vârtutea faptului că iubitul nostru oaspete din Rusia,² acum la sfârșitul vizitei sale, m'a rugat să-i spun un ultim cuvânt despre monahism.

Pronia lui Dumnezeu, de nepătruns omului, pentru adâncul ei, a dat Bisericii Ruse experiența mărturisirii și a muceniei. Umanismul de tip marxist a fost neînduplecat în lupta sa cu credința în Dumnezeu, și nici o jertfă, nici o dragoste nu a putut să cucerească

¹ Nr. C-43 (31 Aug. 1992), după numerotarea M^{II}.

² Este vorba de un tânăr care a stat cu noi câteva săptămâni; astăzi monah într'una din mănăstirile rusești (n. tr.)

sălbăticia prigoanei din partea bolșevicilor. Biserica Rusă a trăit o deosebită deșertare în suferințele ei pentru numele lui Hristos. Și aceasta duce la faptul că acum înaintea Bisericii Ruse se pune problema desăvârșirii, care purcede din legea duhovnicească cea din veci: „Deplinătatea deșertării premerge deplinătății desăvârșirii.”¹

Când mă aflu înaintea îndatoririi de a vorbi despre desăvârșirea pe care o urmărește monahismul, sânt nevoit să-mi amintesc ce zice despre aceasta apostolul Pavel: *Și eu, fraților, nu am putut grăi vouă ca celor duhovnicești, ci ca celor trupești, ca unor prunci întru Hristos. Cu lapte pre voi am hrănit, iar nu cu bucate, că încă nu puteți; ci încă nici acum puteți.*² *Că tot cel ce are parte de lapte neispitit este pentru cuvântul dreptății, căci prunc este. Iar celor desăvârșiți este cea vârtoasă hrană, celor ce prin multa obișnuință au simțirile deprinse spre osebirea binelui și răului.*³ *Iar înțelepciune grăim între cei desăvârșiți.*⁴ Se vede că, deși vorbind despre o învățătură măreață și înaltă, Apostolul o socotește încă a fi lapte. Atunci unde este desăvârșirea? – Cuvântul despre aceasta este între cei desăvârșiți. Dacă „cea vârtoasă hrană” a celor desăvârșiți nu a fost dată Corinthenilor, nici celorlalți, nici

¹ Vezi Arhim. Sofronie. *Видеть Бога как Он есть*. Cf. traducerea românească. *Mistica vederii lui Dumnezeu*, Ed. Adonai, București, 1995, p. 206. (n. tr.)

² 1 Cor. 3:1-2.

³ Evr. 5:13-14.

⁴ 1 Cor. 2:6.

chiar Evreilor, atunci ce putem spune despre noi, despre vremea noastră? Însuși Hristos a spus: *Foc am venit să arunc pre pământ, și ce voi dacă s'a și aprins.*¹ Dacă Însuși Domnul pentru învățătura Lui vorbește ca „despre un foc trimis de la cer la pământ,” atunci îndrăzni-vom noi a vorbi despre desăvârșire? Oare nu ne va reține teama acestui foc atotmistuitor?

Așa cum înțeleg situația la care s'a ajuns în lume în ultimii câțiva zeci de ani, nu ne mai rămâne altă cale decât să pătrundem în taina învățăturii lui Hristos, să cunoaștem pe Hristos în deplina desăvârșire cu puțință omului.

În veacul trecut [al nouăsprezecelea, *n. tr.*] se afla în Kiev un însemnat nevoitor, Parthenie, prieten Mitropolitului Filaret al Kievului. Când a primit shima [cea mare, *n. tr.*], el s'a rugat Maicii Domnului să-i descopere înțelesul acestei shime. Și arătându-i-se Maica Domnului, i-a spus: „Shimnicul este un rugător pentru lumea întreagă.” Purcezând de la această descoperire, vom vorbi mai departe despre căile către această desăvârșire.

Însuși Domnul, la Cina cea de Taină, a spus ucenicilor: *Pildă am dat vouă, ca precum Eu am făcut vouă, și voi să faceți.*² Și ce vedem în Hristos? Nu știu pentru alții; pe mine însă mă cucerește și mă atrage acel anume chip al lui Hristos care urcă pe Golgotha: cum El, singurul dintre toți carii au fost pe pământ, a voit să ia asupra-și păcatele întregii lumi, să-și dea viața în

¹ Lc. 12:49

² Io. 13:15.

nesfârșite suferințe, pentru ca noi toți să ne slobozim din „blestemul legii,”¹ din blestemul ce era asupra omenirii după păcatul celui întâi născut în Rai.² Purtând în Sine întregul Adam, toate noroadele tuturor veacurilor, Domnul a murit pentru toți.³ Nimenea dintre oameni, bineînțeles, nu a putut să-i vie în ajutor, și în descrierea Evangheliei vedem că gândul Lui era în întregime îndreptat numai către Tatăl.⁴ Ce înțeles putem trage, văzând noi pe Hristos urcând pe Golgotha ca să-și dea viața și să primească moartea care năpăstuiuse pe oameni, și dându-le Viața Dumnezeiască, după cuvintele Sale: *Poruncă nouă dau vouă, ca să vă iubiți unul pre altul, precum Eu am iubit pre voi.*⁵ (...) *Mai mare dragoste decât aceasta nimenea are, ca cineva sufletul său să-și puie pentru prietenii săi. Voi prietenii Mei sânteți, de veți face câte Eu poruncesc vouă. De acum nu mai zic vouă robi, că robul nu știe ce face Domnul său; ci Eu am zis vouă prieteni, că toate câte am auzit de la Tatăl Meu cunoscute am făcut vouă.*⁶ Vedem că înainte de a ieși la moartea pe Golgotha, Domnul S'a hotărât să vorbească ucenicilor Săi despre desăvârșire.

Și în ce constă îndatorirea noastră de acum? – Întru a explica cum anume s'a ajuns la acest chip al

¹ Cf. Gal. 3:13.

² Fac. 3:17.

³ Cf. 2 Cor. 5:14-15, Evr. 2:9 ș.a.

⁴ Cf. Mt. 26:39 și 42; Mc. 14:36; Lc. 23:34 ș.a.

⁵ Io. 13:34.

⁶ Io. 15:13-15.

vieții – monahismul. Monahismul nu este invenția omului: el se arată ca un imperativ categoric al duhului nostru, după ce a fost atins de Duhul Sfânt, după ce a fost atins de focul iubirii lui Hristos – Iubire ce își dă propria Viață, pentru ca ceilalți să trăiască, și primește de la ei moartea. Acesta este cu adevărat monahismul în adâncul său cel mai desăvârșit, înțeles așa cum grăiește despre el Însuși Hristos: *Oricine vine către mine și nu urăște pre tatăl său și pre mumă și pre muiere și pre copii și pre frați și pre surori, încă și sufletul său, nu poate ucenicul Meu să fie. Cine va voi să-și mântuiască sufletul pierde-va pre el; iar cine își va pierde sufletul pentru Mine, acela îl va mântui.*¹

Așadar acea dragoste pe care ne-a arătat-o Însuși Hristos² este desăvârșirea. Noi însă nu sântem în stare de o astfel de dragoste, din pricina mândriei noastre. Și până în zilele noastre rămâne între creștini o necunoaștere a ceea ce a poruncit Hristos. Domnul așteaptă ca noi să „repetăm” viața Lui pe pământ. Și totuși, câți oameni se împotrivesc acestui fapt! Dar, ca să o spunem până la capăt, atunci în realitate mântuirea lumii s’ar face dacă întreaga lume, dintr’o dată, s’ar pune pe calea urmării lui Hristos – „a-și da viața ca ceilalți să trăiască.”³

De obicei în lume este vorba de lupta pentru a stăpâni asupra celor mai slabi. Prin omor, adesea în massă, oamenii își dobândesc stăpânirea asupra lumii,

¹ Lc. 14:26; 9:24.

² Cf. Io. 13:1.

³ Cf. Mt. 20:28; Mc. 10:45.

și aceasta a fost calea lumii în toate veacurile, aceasta este istoria vieții noastre omenești. Însă dominația prin puterea fizică asupra fratelui, nicidecum nu este manifestarea măreției omului. Măreția omului se arată anume în acea înclinare a creștinului despre care vorbește Domnul: *Mai mare dragoste decât aceasta nimenea are, ca cineva sufletul său să-și puie pentru prietenii săi.*¹ Și acesta este țelul final al monahismului – asemănarea cât mai deplină cu Hristos.

Hristos, cu adevărat Dumnezeu fără de început, în Firea Sa cuprinde tot ce există, tot ce a făcut Tatăl prin El și prin Duhul Sfânt. În vârtutea acestui fapt, întreaga viață cosmică, în toate formele manifestărilor ei, constituie o singură ființare de obște, dar în diferite trepte de desăvârșire. Și precum observăm în ființarea cosmică nesfârșite rânduri de nivele, de la atomul nevăzut până la minunatele sisteme galactice, astfel și în monahism – care în menirea sa finală are întreaga asemănare cu Hristos „prin Carele toate s’au făcut” – se găsesc diferite trepte de desăvârșire în felurile lui manifestări. Și ceea ce poartă monahul în mintea sa arată măsura receptivității sale față de Descoperirea ce purcede de la Dumnezeu. În monahism pot veni oameni din toate straturile sociale, și se observă diferențe între monahi, în măsura în care diferă capacitatea lor de a pătrunde în tainele cerești.

Domnul, câtă vreme a petrecut cu noi pe pământ, vorbea cu poporul într’o limbă simplă, plină de chipuri

¹ Io. 15:13.

luate din viața de zi cu zi, pentru ca și cei mai simpli să Îl poată înțelege. Astfel, explica apostolilor: *Vouă este dat a cunoaște tainele împărăției lui Dumnezeu, dară celorlalți în pilde.*¹ Dar cu multă suferință trăim acea dureroasă manifestare în viața Bisericii, că cei ce se află pe o treaptă mai joasă a înțelegerii nu pot înțelege nici gândurile, nici rugăciunile, nici puterile, nici contemplările, nici dragostea, pe care le posedă cei ce sânt mai în stare de a primi Descoperirea ce purcede de sus. Și apostolul Pavel trăia foarte acut acest moment în slujirea sa apostolească: este vorba de cei ce pătrundeau mai puțin adânc în cunoașterea celor dumnezeiești, și totuși socoteau viziunea lor ca fiind culmea desăvârșirii, și se luptau să întemeieze pe viziunea lor întreaga structură a Bisericii. Iată pentru ce spunea el că „adăpa oamenii cu lapte duhovnicesc.” Iar ceea ce îi depășea, ceea ce era accesibil doar înțelegerii celor desăvârșiți – despre aceea vorbea numai în cercul celor desăvârșiți. Și adăogă acestora că *toți cari voiesc cu bună-cinstire a viețui (...), prigoni-se-vor*² chiar în sânul Bisericii, deoarece sânt unii care nu numai că resping desăvârșirea, dar se și luptă împotriva ei. De aicea teama noastră de a vorbi despre desăvârșire.

Firea noastră stricată nu ne dă puterea de a urma pilda lui Hristos. Pentru aceasta se naște monahismul, ca un chip aparte al viețuirii în lumea aceasta, ca năzuință de a se asemăna cu Hristos, Cela ce a murit pe Golgotha pentru toți, *ca pre cei risipiți să adune*

¹ Lc. 8:10.

² 2 Tim. 3:12.

*întru una.*¹ Astfel omul, prin paza poruncilor lui Hristos, ajunge treptat până la a se conștientiza pe sine ca Adam. Purtând în suflet ani de zile, zi de zi, ceas de ceas, acest gând, puțin câte puțin ne pregătim spre a deveni în stare cu adevărat a purta în el porunca lui Hristos în adevărata sa ființă. Prin această poruncă noi ne facem purtători universalii ai întregii ființări cosmice și ai vieții Dumnezeiești.

Ceea ce așteaptă de la noi Domnul este nesfârșit de înalt, nesfârșit de mare. Și religia noastră ar trebui să se caracterizeze ca religie în sensul absolut. Din ceruri S'a pogorât Hristos, Dumnezeu desăvârșit, făcător a tot ce există. Și creștinul, prin ascultarea lui față de Hristos, se face primitor a tot ce se întâmplă în sfera omenească. Este curios, dar se întâmplă că, citind Descoperirea despre căderea omului, dintr'o dată simte că poartă în el acest păcat, și în acest sens devine cu adevărat copil al lui Adam cel căzut. Monahismul începe cu lucruri foarte mici, dar se sfârșește prin aceea că omul se roagă pentru întreg Adamul ca însuși pentru sine. Astfel Domnul la Înfricoșata Judecată va zice despre cel mai de pe urmă și mic dintre oameni că acesta este El Însuși, osândind pe cei ce nu I-au slujit atunci când El fusese în nevoi.²

Cele despre care vorbim acum întrec măsura înțelegerii de rând. Ele par cu desăvârșire de neajuns, cu desăvârșire în afara putinței omului. Aceasta însă nu este decât consecința faptului că nu dorim cu adevărat a

¹ Io. 11:52.

² Mt. 25:31-46.

păși pe urmele lui Hristos neluând în seamă necazurile căii. Mulți în vremea revoluției comuniste au murit de moarte mucenicească. Dar când nu este prigoană, atunci în locul muceniciei vine monahismul. Așa a fost când a biruit Împăratul Constantin, iar creștinismul a devenit religie de stat: când, după primele trei veacuri de muceniec pentru Hristos, s'a așternut pacea, atunci cele mai alese elemente ale creștinismului au luat-o către pustie. Și dacă vom privi lucrurile din punct de vedere al unei posibile analogii sau repetiții în istorie, ar trebui ca acum, anume cei mai aleși să intre în monahism.

Sântem aci un mic grup de monahi, și mărturisim tocmai acestea despre care vorbesc; dar noi nu atingem desăvârșirea. Însuși părintele nostru duhovnicesc Siluan scrie: „Doar în rare minute mă ridic la porunca lui Dumnezeu.”¹ Și totuși, sânt clipe când ne apropiem de această desăvârșire, pentru o vreme. Monahismul este mai întâi de toate viață duhovnicească, așa cum ne-a descris-o Domnul. Dacă în bătrânețea mea îmi îngădui să merg până la astfel de limite, nu este pentru că eu însumi le-am atins, ci pentru că așa înțeleg lucrurile acum, adică faptul că nu este altă cale pentru mântuirea omenirii – decât numai Evanghelia! Nu este alt Mântuitor pentru omenire – decât Hristos!

Mulți zic: „Dar dacă toți vor deveni monahi, atunci ce, lumea va muri?” – Nu, nu va muri, ci va fi o înviere de obște; iar istoria lumii se va termina nu în catastrofă,

¹ Cuviosul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejzii și iadul smereniei*, Ed. Deisis, Sibiu, 2000, p. 183.

ci printr'o biruință plină de bucurie și printr'o trecere nedureroasă la viața cea nemuritoare.

Acum, la sfârșitul cuvântului meu, având în vedere toate cele spuse mai sus, cu mai puțină frică și cutremur îmi voiu îngădui să-mi exprim părerea despre cum va putea Biserica Rusă să se ridice din cenușă cu o mai mare măreție duhovnicească decât la sfârșitul perioadei sinodale. Renașterea întregii bogății a Bisericii Ruse se primejduiește acum din pricina faptului că mulți nicicum nu înțeleg cum se zidește viața Bisericii lui Hristos, și lucrează în absența adevăratei experiențe a harului Dumnezeuiesc. Mai nainte de toate, neapărat trebuie ca toți să conștientizeze că, după pronia cu adevărat bună a lui Dumnezeu pentru Biserica Rusă, în prezent ocârmuirea ei este încredințată Preafericitului Patriarh Alexei al II-lea. Personal, socotesc că un om mai potrivit decât Patriarhul Alexei al II-lea nu se află în momentul de față. Acest om modest a petrecut zeci de ani ca unul din cei mai apropiați colaboratori ai marelui Patriarh Alexei I, și a slujit în toată vremea patriarhatului marelui rugător Pimen. Astfel, colaborând cu el în toate întreprinderile lui, vom da de-Dumnezeu-datului Patriarh puțința de a realiza restaurarea Bisericii în toată puterea ei. Fie ca fiecare biserică, fiecare mănăstire, fiecare școală – tot ce aparținuse Bisericii Ruse și i-a fost furat – tot ce acum a fost înapoiat Bisericii de către Stat, să se unească cu staulul întregii Rusii conduse astăzi de Patriarhul Alexei, și să se unească în jurul lui. După aceea, dacă cu ajutorul lui Dumnezeu vom fi reușit să adunăm toată bogăția

materială care a rămas nenăruită, ne vom ruga osârduitor lui Dumnezeu să dea ierarhilor noștri ajutor pentru cea mai bună organizare a seminariilor și academiilor theologice. Iar după ce se va atinge în acest plan unirea tuturor, va fi cu puțință să se adune marele Sobor al Bisericii Dreptslăvitoare Ruse și să se îndrepteze tot ce trebuie îndreptat.

Neînțeleasă îmi este pronia lui Dumnezeu care mi-a dat sarcina de a sluji marelui nevoitor, Cuviosul Siluan Athonitul. Șezând la picioarele lui, mi-a fost dat să aud cuvintele duhovnicești ale acestui ales al lui Dumnezeu. Povățuit de el, am putut să îi scriu viața. Cartea mea a fost primită cu dragoste de către o covârșitoare majoritate a nevoitorilor Sfântului Munte, și de către multe mii de oameni. Mai departe a urmat activitatea mea ca întemeietor al mănăstirii în care idealul a fost învățătura Cuviosului Siluan Athonitul. Și iată că, în ciuda tuturor bolilor și neputințelor mele fizice, Domnul m'a păzit până la adânci bătrâneți. Dacă vom avea în vedere vârsta mea (96 de ani), și lunga mea slujire în monahism (67 de ani), mă aflu acum, ca simplu fapt, unul dintre duhovnicii cei mai în vârstă ai Bisericii Ortodoxe. În vârtutea acestui fapt, trecând cu vederea rușinea de mine însumi, voiu spune totuși ceea ce ar trebui să rămână numai între Dumnezeu și mine. Mai mult de jumătate de veac, și la Muntele Athos, și în Apus, eu m'am rugat cu adânc plâns pentru mântuirea Bisericii Ruse, precum și acum mă rog pentru întreaga Biserică Dreptslăvitoare, orișiunde s'ar afla ea. Vorbesc despre aceasta, pentru ca și cei ce vor

auzi cuvintele mele să fie îngăduitori în judecata lor față de mine. Și încă o ultimă îndrăznire a mea: afirm că Duhul lui Dumnezeu mă întărește pentru adevărul cuvintelor mele în legătură cu Biserica Rusă și cu de-Dumnezeu-datul Patriarhul ei. Rogu-vă pe toți: Ascultați cuvântul pe care mi l-a dat Dumnezeu, și pentru care toată răspunderea atârnă asupra mea!¹ Căci numai în felul acesta poate fi mântuită Biserica Ortodoxă Rusă.

Ceea ce spun astăzi poate că va ajuta, fie și în cea mai mică măsură, la renașterea Bisericii Ruse. Eu v'am cerut să vă rugați pentru mine, ca să-mi împlinesc această sarcină fără poticneală. Dar, bineînțeles, relațiile mele cu voi sânt altele.²

În scrierile lui, Sf. Siluan vorbește despre adevăratul monahism ca fiind inaccesibil celor mai mulți.³ El o exprimă astfel: „Dar aceasta nu este pentru toți”; și adaugă că atunci când monahismul slujește în plan exterior oamenilor, „și aceasta este primită, dar este departe de monahism.”⁴

Vă spun că în cuvântul pe care vi l-am dat astăzi îndrăznesc să vorbesc despre „taina cea mare” a apostolului Pavel.⁵ El nu ne-a vorbit de cuvântările lui cu cei desăvârșiți. Și, în realitate, cuvântul meu către

¹ Vezi „Mărturia Duhului: Părintele Sofronie și Biserica Rusă,” p. 373

² Cu acest paragraf și cele ce urmează Părintele Sofronie reia cuvântul către obște (n. tr.)

³ Cuviosul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejzii și iadul smereniei*, op. cit., pp. 156-166.

⁴ Ibid., p. 157.

⁵ I Tim. 3:16.

voi este, bineînțeles, o îndrăzneală care întrece orice măsură. Însă ne întemeiem pe însuși cuvântul lui Hristos, că „El ne-a dat pildă ca și noi să facem precum El a făcut,”¹ și să „urmăm Lui.”² Dar în ce constă această „facere”? – În aceea că El „Și-a dat Propria viață” pentru a mântui viața lumii.³ Să propovăduiești un astfel de creștinism desăvârșit în lumea noastră sălbăticită – este cu neputință. Până și în mănăstiri, doar puținora le este accesibilă aceasta.

În cartea mea este descris cum m’ă cercetat în chilie un pustnic, atunci când eram în mănăstire. Și mi-a dezvăluit cuvântul lui Hristos: „Voiu milui pre tot omul care, fie o dată, a chemat numele lui Dumnezeu. Dară cei care păzesc poruncile Mele, în Împărăție vor fi prietenii Mei. Iar pre ceilalți doar voiu milui.”⁴ Eu mi-am exprimat în carte judecata privitor la cuvintele lui, dar într’un sens, aș zice că s’ar putea chiar ca aceasta să fi fost o adevărată arătare a lui Hristos.

Și așa, rugați-vă pentru întreaga Biserică Dreptslăvitoare: fie ea în Iugoslavia, în Bulgaria, în România, fie în Rusia, în Grecia, în America. Pretutindenea unde se află Biserica Dreptslăvitoare, prin duhul ei, ea tulbură lumea, și împotriva ei se duce un război încrâncenat, deși un cuvânt mai bun decât ce propune Biserica Ortodoxă, nimeni altcineva nu grăiește.

¹ Cf. Io. 13:15.

² Cf. Mt. 16:24.

³ Cf. Io. 6:51.

⁴ Arhim. Sofronie, *Viața și învățătura Starețului Siluan Athonitul*, op. cit., p. 184.

Și deci, înțelegeți care este îndrăznirea mea astăzi? Fiecare dintre noi își poate pune întrebarea: „Într’adevăr, unde este desăvârșirea?” Dacă citim scrierile Starețului¹ [Siluan], scrise curând după Primul Război Mondial, vom afla cuvinte despre această desăvârșire: „A te ruga pentru lume înseamnă a-ți vărsa sângele.”² Ori despre ce ar scrie, aproape pretutindena la sfârșit vorbește despre rugăciunea pentru întregul Adam, cunoscând starea duhovnicească în care, după cuvântul Sfântului Simeon Noul Theolog, fiecare dintre noi trebuie să se conștientizeze ca un Adam, și ca un purtător al păcatului celui întâi născut.³

În general, ideea mea am spus-o. Și a purta în sine această idee, tăcând cu sfințenie despre ea (pentru că oamenilor le este nesuferită), este deja lucru mare. Orișiunde s’ar pomeni cuvântul ei, spuie-se el cumva, undeva în afara căilor lumii acesteia – dar el trebuie spus. Iar dacă acest cuget pe care-l vedem în Dumnezeu Iisus Hristos se face gândirea noastră,⁴ înseamnă că ni s’a împărtășit viața cea nezidită a lui

¹ Cuvântul „Stareț” (în rusă „bătrân”) se întrebuințează ca și în greacă, în scopul de a cinsti pe un monah mai în vârstă, ca fiind mai îmbunătățit. În română termenul are în vedere pe mai-marele unei mănăstiri, acolo unde rusa și greaca folosesc titlul de „igumen.” Deoarece în limba noastră nu s’a obișnuit încă să cinstim cu „Bătrâne!” pe cei mai în vârstă, am socotit ca pentru ediția de față să întrebuințăm termenii ca în rusă, „Stareț,” ca adresare celor mai în vârstă, și „igumen” când este vorba de întâistătătorul mănăstirii. (N. tr.)

² Ibid., p. 225.

³ Cf. Sf. Simeon Noul Theolog, *Cuvântul 38*.

⁴ Flp. 2:5; 1 Cor. 2:16.

Dumnezeu Însuși. Și în aceasta stă mântuirea omului. Vorbim de mântuirea deplină.

Poate că acest cuvânt se va publica în vreo revistă. Eu nu îl vreau în ziare, chiar în cele ale Patriarhiei. Ziarul, orișicum, are numai un caracter de „informație.” Dar cuvântul acesta, în realitate este mărturisirea înțelegerii noastre, a vieții în Hristos, și a monahismului îndeosebi. Și această mărturisire a tainei lui Dumnezeu, pentru noi este sfântă...

Este curios cum se petrec lucrurile și cum decurge viața în lume. La drept vorbind, este destul să observi duhul de care se lasă mișcat omul. Iată, în cursul a două mii de ani, a fost Duhul Care ne-a vorbit despre Dumnezeirea lui Hristos, și aceasta era limpede tuturor. Iar acum, dintr'o dată refuzul de a înțelege pe Hristos ca Dumnezeu, deși cuvintele pe care le-a grăit El vădesc limpede că a fost cu noi Dumnezeu, și nu vreun fantezist nebun.

Mulțumesc vouă că m'ați ascultat. Mulțumesc pentru rugăciuni... Pentru astăzi mi-am terminat cuvântul, și să fie binecuvântarea Domnului peste voi toți.

Așadar, noi începem viața călugărească nu cu rugăciuni pentru întreaga Biserică Dreptslăvitoare, orișunde s'ar afla ea, ci începem numai cu pocăință pentru ignoranța noastră, pentru că nu cunoaștem legea vieții dumnezeiești. Facem câte o mică lucrare de zi cu zi: sădim, sau scoatem cartofi, ne împlinim ascultările, zidim o casă ș.a.m.d. – așa începem. Dar acesta este unul din aspectele vieții. Iar celălalt – așa cum este

scris în *Viața Sfântului Siluan*: „Și merge omul cu picioarele pe acest pământ, și cu mâinile lui lucrează, dar nimenea nu știe că în duh el trăiește în Dumnezeu.”¹ Și așa, acesta este monahismul nostru.

¹ Arhim. Sofronie, *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 224.

PENTRU RISCUL ÎN VIAȚA DUHOVNICEASCĂ. NAȚIONALISMUL ȘI ÎNTREAGA OMENIRE¹

Riscul mântuirii de sine. Pentru Dumnezeu „cel cunoscut.” Despre titlul cărții Vom vedea pe Dumnezeu precum este.² Toată viața în Hristos este marcată de primejdii. Pentru frica de a greși. Dumnezeiască Arătarea Sfântului Siluan și urmările ei. Primejdia naționalismului. Harul și părăsirea de Dumnezeu. Monahismul favorizează „trăirea între-gii omeniri.” Pentru creșterea duhovnicească cea neobservată.

(...) Starețul Siluan scrie despre un monah care i-a spus: „Eu toată viața mea pe nimenea nu am scârbit,”³ și despre altul care i-a spus: „Toți mă iubesc, pentru că tuturor le fac ascultare.”⁴

Se naște întrebarea: Oare nu este primejdios să vorbești așa despre sine însuși, oare nu-ți atragi prin aceasta ispite mari? – Da, bineînțeles că le atragi! Și este cu neputință de ocolit. Însă dintru bun începutul

¹ Nr. A-13 (4 Dec. 1989), după numerotarea M^{TI}.

² Cartea apărută la Editura Adonai, București, 1995, sub titlul *Mistica vederii lui Dumnezeu*, se numește în original *Видеть Бога как Он есть, Vom vedea pe Dumnezeu precum este.* (n. tr.)

³ Cf. Starețul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., p. 222.

⁴ *Ibid.*, p. 221.

creдинței noastre, apostolii au fost nevoiți în propovăduirea lor să vorbească despre faptul că fuseseră cu Însuși Dumnezeu¹ atât de multă vreme! Și, desigur, tuturor monahilor li se recomandă să nu vorbească despre astfel de lucruri, ca să nu atragă inutil asupra lor atacuri de la vrăjmaș. Partea negativă a acestora este că, atunci când toată viața în Hristos trebuie să o ascunzi, cum vei învăța pe copii și noua generație ce se va naște, învățăturile lui Hristos?

Eu însumi am luat asupra-mi un mare risc (pentru care am și suferit multe cuvinte foarte aspre împotriva mea), scriind cele două cărți: cea despre Starețul Siluan și, încă și mai rău, cea despre mine însumi – cartea *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*. Dar eu am luat această hotărâre înaintea morții însăși: de mulți ani îi aștept venirea.² Însă nu a fost și nu este altă cale pe pământ – unde are prea multă putere vrăjmașul lui Hristos, și nu este cu putință să-i ocolești lucrarea – decât a „povesti.” Când am luat asupra-mi răspunderea de a întemeia o mică obște călugărească, în sufletul meu era dorirea de a preda mai departe ceea ce mi-a dat Dumnezeu să văd în Sfântul Munte Athos – și mai cu seamă ce am primit prin bineplăcutul Lui, Siluan. Am scris în cărțile mele că mă sfiesc a vorbi despre darurile lui Dumnezeu, dar că nu este altă cale, fără numai aceasta. Mă vedeți toți; și din toate înfățișările vieții mele, voi, de bună seamă v'ați convins că eu nicicum nu pretind la postura de Stareț (Bătrân), ci m'am socotit

¹ Vezi Io. 1:1.

² În Predoslovnia cărții de față este scris despre aceasta.

întotdeauna ca nefiind un Stareț, ci doar un frate al vostru. Și cine este bine intenționat, a putut să o observe la mine. Eu nu m'am socotit îndreptățit să spun cuvânt cu autoritate „stărețească” nimănuiuia dintre voi, cî pur și simplu am povestit despre viața mea, și mai ales despre viața Starețului Siluan.

Tot așa ca și voi toți, ca fiecare dintre voi, și eu vreau să mă închin Dumnezeului pe Care Îl cunosc, și nu celui pe care nu-l cunosc. În Lavra Sfintei Treimi a Sfântului Serghie, pe una din biserici este scris: „Cunoscutului Dumnezeu,” în precumpănire cuvintelor Sfintei Scripturi, unde se pomenește un altar în Athena cu titlul „Necunoscutului Dumnezeu.”¹ Întrebarea aceasta: „Putem noi să cunoaștem pe Dumnezeu precum El Este, sau precum EL NU ESTE?”, pentru mine nu există, în sensul că eu sînt creștin. Iar aceasta înseamnă că pe Iisus Hristos îl primesc ca pe Făcătorul a tot ce există în Cosmos, ca pe Dumnezeul nostru. Dacă El a fost cu noi, în chipul ființării noastre, și a vorbit pe limba noastră, nu cumva țelul Lui să fi fost a ne păcăli și a ne arăta pe Dumnezeu așa cum NU ESTE? El ne-a dat porunca: *Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pre Dumnezeu.*² Dacă voiu adăoga cuvintele „așa cum El nu este,” atunci Îl fac pe Hristos înșelător. Cu alte cuvinte, *fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pre Dumnezeu așa cum este în Sine Însuși.*

¹ Vezi Fap. 17:23.

² Mt. 5:8.

Iar când prietenul și împreună-nevoitorul nostru, părintele *N.*, a dat ca titlu cărții mele *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, prima mea reacție a fost să cumpănesc: Se îndreptățește oare din punct de vedere teologic?¹ Și, de bună seamă, părintele *N* nu este un sălbatec: el a spus un lucru perfect îndreptățit din punct de vedere teologic. Însăși forma, „Vom vedea...” – grăiește cu simplitate despre dorirea noastră de a cunoaște pe Dumnezeu precum Este.² Nicăieri nu am scris: „Eu am văzut pe Dumnezeu așa cum este! Veniți la mine!” (așa cum unii, la Paris, au vrut să înțeleagă cartea mea), ci am scris despre ce mi-a fost dat să trăiesc; cu alte cuvinte, eu mi-am trăit pocăința înaintea lui Dumnezeu în acele limite pe care El mi le-a dat. Pocăința – mare dar! Iar când eu vă vorbesc ca un frate, și nu ca un învățător ce șade la catedră, voi evident sânteți liberi: sau să-mi primiți cuvântul, ca nefiind al meu, ci predanie a Bisericii;³ sau să lepădați mărturia mea, pentru că mă vedeți „pe viu,” așa cum sânt.

¹ Această „cumpănire” a durat o lună de zile, timp în care ne-a întrebat pe toți ce alt titlu am putea găsi! (n. tr.)

² 1 Io. 3:2.

³ Părintele Sofronie are în vedere tradiția părinților isihaiști „de Dumnezeu văzători,” și mai cu seamă pe Cuviosul Simeon Noul Teolog (949-1022). Acest mare sfânt, dezvăluindu-și experiența vederii lui Dumnezeu, nu o dată a suferit osândire din partea celor care, citând pe Io. 1:18: *Pre Dumnezeu nimenea a văzut niciodinioară*, îl învinuiu de rătăcire. Vezi răspunsul lui, că „nouă ne este cu puțință a vedea pe Dumnezeu,” și că „tot cel cu inima curată, încă din această viață va vedea pe Dumnezeu,” în *Cuvântul 63* și în *Imnul 11*, unde „Părintele povestește, lovit de uimire, cum i s'a arătat

Și totuși, cum aș putea eu să împlinesc cele despre care vorbesc în cartea mea? Așa mi-a scris cineva, purtător al unui înalt cin: „Mărturisiiți pe sine-vă, deci mărturia dumneavoastră nu este dreaptă.” Și așa, răspunzând la întrebarea: „Oare primejdios este să vorbești, sau neprimejdios?” – voiu zice: „Bineînțeles că este primejdios!” Dar toată viața în Hristos, în toată vremea este însoțită de primejdie. Prima și cea mai însemnată primejdie inevitabilă este să greșești, fie doar în gând.

Starețul Siluan m'a chemat la el după ce mă cercetase pustnicul, părintele Vladimir. Și am venit la Starețul cu multă cucernicie. Eu în gând sărutam pământul pe care pășea acest om, și poate că de aceea niciunul din cuvintele lui nu stârnea în mine împotrivire, ci le primeam cu adâncă recunoștință și cucernicie. Și deci am hotărât să scriu că, în astfel de condiții, duhovnicul sau starețul se descoperă poate până la capăt.¹

Așa și eu, iertați-mă, multe am scris în cartea *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*. Gândul meu fusese să o numesc *Experiența unui monah ortodox*, dar Părintele N. a insistat pe *Vom vedea pre Dumnezeu precum este*. Desigur, Părintele N. întotdeauna năzuiește către aceasta – a vedea pe Dumnezeu precum Este. Și el, și noi ne dăm seama de asta... Asupra mea este îndatorirea a vă vorbi despre ceea ce mi s'a dat,

Dumnezeu...” (Cf. Sf. Simeon Noul Theolog, *Imne, Epistole și Capitole*, Ed. Deisis, Sibiu, 2001, pp. 76-78)

¹ Cf. Arhim. Sofronie, *Viața și învățătura...*, op. cit., pp. 75-77.

fără a ține seama dacă și voi veți primi cuvântul meu așa cum eu l-am primit pe al Sfântului Siluan, sau nu. Eu m'am predat judecății tuturor. Și acum, nu fără cutremur vă spun, că până în ceasul acesta sânt plin de teamă, oare nu cumva am scris ceva greșit în carte. Eu însumi sânt mai curând tipul pocăinței, decât al celui care ar afirma ceva, și nu cred în infailibilitatea omului; și pentru aceea, firește, caut în cartea mea unde aș fi greșit.¹

Și iată așa, vouă, ca moștenitorii mei, vă propun o sarcină: După plecarea mea, aflați cale spre a lămuri că în nici un cuvânt de al meu nu se află vreo înclinare mincinoasă. Cu alte cuvinte, chiar dacă forma este total nouă, nicăieri de aflat în trecut, cartea mea este plină de predania orthodoxă. Eu presupun că terminologia și toate lămuririle mele sânt corecte din punct de vedere al teologiei ortodoxe.

Unul din cele mai importante aspecte a ceea ce am auzit de la Sf. Siluan este descrierea rugăciunii lui, în care a primit de la Hristos răspunsul: „Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui.”² Două lucruri m'au impresionat dintru bun început atunci când vorbea despre clipa arătării Domnului. Vedenia a durat o singură clipă, dar în această clipă i s'a descoperit vecinicia. Pentru ce eu am crezut că Hristos cel Preacurat i s'a arătat și i-a vorbit, și nu vreun alt duh? – Pentru că el,

¹ Și, într'adevăr, până la sfârșitul vieții avea cartea la căpătâi, citindu-o și recitindu-o neconținut! (n. tr.).

² Vezi îndeosebi *Viața și învățătura...*, op. cit., cap. III, „Asceza monahală.”

fiind un țăran rus cât se poate de simplu și aproape analfabet, dintr'o dată a primit duhul rugăciunii pentru întregul Adam – lucru pe care nu-l pot cuprinde cei mai renumiți teologi. Mie mi-a fost limpede că Însuși Domnul i s'a arătat, pentru că i-a împărtășit starea Lui Proprie, cea despre care spune Siluan în scrierile sale: „Domnului îi este milă de toți...”¹ Și de aceea, cred, scrie mai departe: „Am început să fac așa cum m'a învățat Domnul (...), și mintea mi s'a curățit (...), și Duhul a mărturisit mântuirea.”²

Cineva l-a întrebat pe cel între sfinți Filaret al Moscovei, genialul ierarh rus: „Când este vorba de cărți sau învățături, cum înțelegeți dacă sânt orthodoxe sau nu?” Și el răspunde: „După duhul celor scrise.” Când citim scrierile Starețului, la fiecare pas întâlnim conștiința unui om „primitiv,” și în același timp, cea mai înaltă cunoaștere ascunsă sau tănuită în acest „primitivism.” Când îl auzeam pe Stareț, eu în chip firesc primeam cuvintele lui, percepând conținutul lor dogmatic. Iar mărturia lui a fost pentru mine mai importantă decât toate cele pe care le primisem din anii copilăriei de la învățători, profesori, și de la tot omul, orișicine ar fi fost el.

Am încercat să vă vorbesc despre viața aceasta, bineînțeles în nădejdea care îmi umple inima, că voi

¹ Cf. Arhim. Sofronie, *Viața și învățătura...*, op. cit., pp. 55, 93, 181; Starețul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., pp. 46, 113 ș.a.

² Cf. Starețul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., p. 177.

veți continua învățătura și influența lui. Iar în ce mă privește pe mine, pentru cuvântul pe care vi-l las cu limbă de moarte, voi să încercați să găsiți cuvinte mai potrivite și mai exacte pentru a exprima experiența ce a urmat din întâlnirea mea cu Starețul. Ce am observat în el, ce nu am aflat în niciunul din profesorii ce mi-a fost dat să-i întâlnesc ca student? – Niciunul din ei nu vorbea cu atâta simplitate și cu o asemenea încredere în Adevăr.

Dorința mea a fost să întemeiez o mănăstire în duhul Cuviosului Siluan. Dar, până astăzi, aud că tentativa mea are un caracter curat utopic. Îmi spun unii: „A-ți birui în sine naționalismul este cu neputință.” – „Dar atunci,” gândesc, „mântuirea este cu neputință.” Dacă eu sânt naționalist și creștin după credință, atunci îngustez pe Hristos până la conceptul acesta – „naționalitatea”! Înțelegeți pentru ce îmi este cu neputință să primesc această îngustare, și de ce îmi este o mare mângâiere faptul că, deși noi sântem un mic grup – sântem unsprezece naționalități. În rugăciunea lui Siluan, care tot timpul cheamă a ne ruga pentru întreaga omenire de la început până la sfârșit – bineînțeles că nu se află nici un naționalism. Toate aceste dezbinări naționaliste nu au fost decât urmarea căderii în păcat. Noi nicăieri nu vedem o propovăduire creștină a urii. Înseamnă că în credința creștină este vorba nu de lepădarea altor naționalități, ci de a birui această limitare printr’o suire către rugăciunea cea din Ghethsimani.

O altă problemă: Când pronia ne ridică harul, noi trebuie să trăim ca și cum el continuă să fie cu noi, chiar dacă în chip simțit ne-a părăsit. Însuși Siluan spunea așa: „Tot ce ne-a învățat harul, noi trebuie să păzim până în sfârșit.”¹ Iar când ne vom arăta credincioșia în acest chip, atunci harul ni se va da ca propria noastră moștenire, nestrămutată întru toți vecii. Astfel, când în prima perioadă harul ne învață ceva, totul merge ușor, „ca pe unt”: Omul iubește pe toți, se smerește înaintea tuturor, pe nimeni nu încearcă să exploateze, nimănui face rău, ci se comportă ca acel monah care pe nimenea nu a supărat în toată viața lui. Însă acel monah era încă tânăr – avea numai treizeci de ani. Eu însumi l-am cunoscut, ca și pe celălalt monah, care spunea că toți îl iubeau pentru că tuturor le făcea ascultare. Bineînțeles, eu nu sânt un scriitor, ci doar un monah ce se pocăiește, dar acum, amintindu-mi de aceia și de alții, aș putea să scriu o carte uriașă cu titlul „Măreția duhului omenesc în Hristos.” Și astfel, dacă harul te învață dintru bun început să iubești și să faci bine fiecăruia mai mult decât sieți, așa cum scrie Siluan,² atunci când el se depărtează de la noi, sântem datori să păzim această învățătură ca și chip al vieții noastre, ca și cum harul ar fi cu noi. Și prin această pază noi ne vom arăta credincioșia, chiar atunci când totul devine „dureros.” Și atunci vom înțelege cuvintele lui Hristos: *Tot cel ce*

¹ Cf. Arhim. Sofronie, *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 225.

² Cf. Starețul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdiei...*, op. cit., p. 70.

*voiește să vie dupre Mine, să se lepede de sine și să-și ia crucea și să urmeze Mie.*¹

Crucea lui Hristos – ascunde multe înțeleșuri. Creștinul nu poate să nu sufere în această lume. A observa acel duh ce împărătește în viața lumii este deja o mare suferință pentru creștin. Lumea trăiește având propriile țeluri, care nicicum nu se aseamănă cu țelurile lui Hristos pentru ea. Iar noi sântem nevoiți să trăim în astă lume, ca totuși să ne săvârșim într'un fel sau altul calea noastră creștină. În viața de obște aceasta se poate mult mai mult decât în pustie. Când ne învățăm să trăim cu celălalt, ne învățăm să trăim cu milioane de oameni asemenea lui. Când am cunoscut zece sau cincisprezece oameni care trăiesc aici, atunci am cunoscut milioane de oameni, din negura veacurilor trecute și contemporani: viața lor trece prin mine. Iar aceasta harul o învață; iată ceea ce trebuie să păzim noi, precum zicea Siluan, până la sfârșitul vieții. Și atunci ne va fi dată mântuirea.

A doua perioadă se numește „luarea harului în forma lui simțită” – când omului toată lucrarea creștină îi devine grea, perioadă deosebit de dureroasă și grea, dar de neapărată trebuință fiecăruia dintre noi în căile mântuirii. Căci în credincioșia față de predaniile lui Hristos se manifestă caracterul nostru, hotărârea noastră, credința noastră. Și, cum zice Domnul, la început harul se dă omului fără ca el să fi făcut ceva. Apoi el se ia, pentru a lăsa omului puțința să-și arate

¹ Mt. 16:24.

credincioșia. Iară mai apoi, când și-a arătat credința întru puțin, i se dă ca propria lui mare bogăție – vecinicia.¹

În formele sale exterioare monahismul păstrează o oarecare simplitate, „fără nici o pretenție,” dar în esența lui este neînchipuit de măreț. Aceasta trebuie să rămână în sufletul fiecăruia dintre noi. Dacă voim în mănăstire să ne zidim mântuirea – mănăstirea ne dă un avantaj nespus de mare, prin faptul că putem cu încredere să ne trăim viața creștinească. În lume este mai primejdios, pentru că omul numaidecât se face obiectul exploatării și robiei.

Neapărat trebuie să păstrăm în sine felul de a vedea al lui Hristos: Toată omenirea este un singur pom, iar noi toți – sau ramuri, sau frunze, sau roade pe acest pom. Firesc este fiecărui creștin să devină purtător în sine al întregului Adam. Fiecare dintre noi trebuie să năzuiască să trăiască întreaga istorie a omenirii, de la întemeierea lumii până la ultimele ei destine. Și atunci vom fi devenit creștini. Vorbesc despre aceasta cu îndrăzneală, riscând, ca de obicei, să mă primejduiesc când este vorba de acest aspect – universalismul vieții creștine. Iată că din nou am ajuns la țărmurile acestui ocean...

Creșterea inimii noastre înaintea lui Dumnezeu se face pe neștiute.² Nu ne putem logic explica în ce chip ea se dezvoltă, începe să se conștientizeze și să „își

¹ Cf. Lc. 16:10.

² Cf. Lc. 17:20.

iubească aproapele ca însuși pre sine,”¹ așa cum spune Cuviosul Siluan: „Fratele este viața noastră.”² Noi nu înțelegem cum se întâmplă aceasta, dar, treptat, inima se învață. Nu ne putem urmări pe noi înșine. Nu prin logică, ci numai prin starea inimii noastre noi judecăm când și în ce măsură am greșit. Când pierdem harul, simțim pierderea ca pe o urmare a actelor noastre premergătoare. Iar cum să ne luptăm cu păcatul – iată sarcina noastră!

¹ Cf. Mt. 22:39.

² Cf. Arhim. Sofronie, *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 41.

DEȘERTAREA¹

Pentru prigoana în Rusia și cinstea de a suferi pentru Hristos. Deșertarea – semnul alegerii lui Dumnezeu.

Dintru bun începutul acestui veac [al XX-lea, *n. tr.*], când eram în școala primară, starea întregii lumi era alta. Și în Rusia simțeam o adâncă pace. În ciuda acestora, atunci când un preot tânăr, dar însuflat, vorbea copiilor despre mucenicii primelor veacuri, Dumnezeu a binevoit să-mi dea să trăiesc ceva curios și neașteptat: Îmi părea rău că trăiesc într'o asemenea epocă, în care nu era cazul să suferi pentru Hristos. Și această trăire era foarte puternică, deși eram foarte mic. Și au trecut zece-cincisprezece ani, și în Rusia s'a pornit o prigoană mai cumplită decât toate prigoanele istoriei creștinismului. Ce curioasă este lucrarea harului! Apostolul Pavel spune că el însuși *ar fi poftit a fi anathema de la Hristos*,² doară de s'ar mântui frații lui. Și eu, când trăiam ca băiat mic în această stare a părerii de rău, bineînțeles, o trăiam în Duhul Sfânt. Hristos

¹ Textul de față reprezintă un fragment al cuvântării A-41 (7 Aug. 1990) după numerotarea M^{II}, în care Păr. Sofronie se adresa unor fețe bisericești din Liban ce sufereau în vremea aceea prigoane pentru Hristos, fiind creștini ortodocși.

² Rm. 9:3.

spunea despre vremile de pe urmă, că mulți dintre voi veți fi dați dregătorilor¹ spre a fi munciți și ca să vă omoare,² dar nici păr din capul vostru nu va cădea fără voia lui Dumnezeu.³ Și așa, acest eveniment istoric – șaptezeci de ani de lungă prigoană – pentru mine a fost pronia lui Dumnezeu. Și Rusia, cu multele ei milioane, cu un popor adânc binecinstitor, a primit acea cinste pentru care apostolul zice: Pentru Hristos s'a dăruit vouă nu numai în El a crede, ci și pentru dânsul a pătimi.⁴

Vă vorbesc acum, în răspuns cuvântului dumnea-voastră, pentru că noi vă înțelegem: Voi trăiți aceeași deșertare, „kenoză,” ca și Biserica Rusă. Apostolul Pavel spune despre deșertarea lui Hristos că atunci când a atins nivele neajunse nouă, atunci a primit un Nume mai presus de toate numele, în veacul acesta și în cel ce va să fie.⁵ În Rusia am asistat la deplina nimicire – totul a fost năruit, ars. Patruzeci de milioane de creștini au fost supuși caznelor, uciși în chip sălbatec. Și ca Biserică, și pe voi vă vedem duși în deșertarea voastră până la ultimul strop de sânge. Dar tocmai aici este vorba, că în viața voastră creștină aceasta trebuie să se înțeleagă ca alegerea voastră de către Dumnezeu. Simbolul Credinței noastre se sfârșește astfel: „Aștept învierea morților, și viața veacului ce va să fie.” Ceea

¹ Mc. 13:9.

² Mt. 24:9.

³ Cf. Lc. 12:7.

⁴ Flp. 1:29.

⁵ Cf. Flp. 2:9.

ce s'a semănat în necinstiri și în înjosiri, se va întoarce în slavă vecinică.¹ Știi că nu sânt proroc, dar am un simț că epoca noastră este alta: Cu schimbarea situației Bisericii și a creștinismului în Rusia, s'a produs o schimbare radicală și pe restul globului pământesc. Și chiar dacă situația voastră va continua multă vreme cu greutate, totuși aceasta este deja o renaștere!

Suferințele pe cruce, celor răstigniți li se prefac în cuvântare de Dumnezeu și în izvor de daruri neajunse pentru alții. Noul sfânt, Episcopul Ignatie Briancianinov, pe vremea lui spunea: „Crucea este catedra celei mai înalte de-Dumnezeu-cuvântări.”²

Astfel, cu această conștiință vă întâmpinăm, și vă avem ca parte din familia noastră, și ne rugăm pentru voi în același duh ca și pentru Rusia, Iugoslavia, România, Bulgaria, și toate celelalte țări care au suferit catastrofe bisericești. Și acum, că ați fost cu noi și vă întoarceți îndărăt, sânt plin de nădejde că nici un singur ceas al suferințelor voastre nu va trece în zadar, ci că tocmai de acum va începe să se rezidească din cenușă Biserica noastră, cu și mai mare slavă duhovnicească decât în veacurile trecute. Și cu acest gând, și cu această rugăciune vă slobozim. Din nou vom fi despărțiți geografic, însă unirea în duh nu atârână de aceste neînsemnate distanțe.

¹ Cf. 1 Cor. 15:43.

² Sf. Ignatie Briancianinov, „Crucea proprie și Crucea lui Hristos,” în vol. *Cuvinte către cei care vor să se mântuiască (Experiențe ascetice – vol. II)*, Ed. Sophia, București, 2002, pp. 68-71.

Și așa, să vă păzească Dumnezeu și să dea vouă să slujiți.¹ Domnul a zis: *Care dintre voi va vrea să fie întâiu, să fie vouă rob.*² Astfel este caracterul slujirii noastre, și în acest sens religia creștină se distinge de oricare alta. Cu cât ne vom smeri noi mai mult, cu atât mai aproape vom fi de Cel ce *S'au smerit pre Sine (...)* până la moarte, iar moarte de cruce.³ Și Dumnezeu să vă binecuvinteze. Lacrimile voastre nu vor fi în zadar.

¹ Cf. Mc. 10:45.

² Mt. 20:27.

³ Flp. 2:8.

DESPRE STRUCTURA MĂNĂȘTIRII¹

Naționalismul și Hristosul universal. Limitarea lui Hristos ca o cădere în întuneric. Neprimirea mănăștirii noastre din pricina naționalismului. Manifestarea conștientizării „întregului Adam” în viața monastică. Universalismul creștin și cel ne-creștin. Duhul vieții, iară nu disciplina: „neorânduiala” nu este atât de importantă. Conștiința lui Hristos ca temeiul structurii. Rugăciunea curată răpește mintea de la cele neînsemnate. Nevoința exterioară – este prea puțin.

Cel ce a văzut Lumina Nezidită, și în această Lumină a cunoscut pe Hristos Dumnezeu, nu va mai putea niciodată să nege cunoașterea că Hristos este Dumnezeu cel adevărat, Ziditorul acestei lumi. Dacă El este Ziditorul acestei lumi, „prin Carele toate s’au făcut,” atunci cum coboară gândirea noastră despre Hristos până la ideea naționalismului, locul nașterii, vremea, epoca ș.a.m.d.? Toate veacurile au fost făcute de El. Cine a citit scrierile părintelui nostru Siluan, va ști că Hristos i s’a arătat. Căci în conștiința lui întotdeauna se cuprindea întreaga omenire: el nu putea mărgini pe Hristos, nu putea să-L facă nici american, nici asiatic, nici european, nici african. Întreaga lume,

¹ Nr. B-3 (10 Sept. 1990), după numerotarea M^{TI}.

întregul cosmos – iată suflul Lui, mintea Lui cea ziditoare. Rugăciunea mea este pentru ca vouă tuturor celor cari ați venit aci, să vi se descopere această viziune a lui Hristos. Și atunci vor înceta toate patimile meschine, atunci fiecare dintre voi, în duhul său, va purta întreaga omenire, ca și părintele nostru Siluan: întâlnindu-se cu păcatul, în orice împrejurare el se ruga pentru mântuirea lumii întregi. Și noi trăim pe Hristos ca Dumnezeu Ziditorul și ca Dumnezeu Mântuitorul Lumii.

Am venit să vă vorbesc astăzi despre structura mănăstirii noastre. În toate încerc să am ca temei pe fericitul Stareț Siluan, marele theolog. După vederea lui Hristos, lui i s'a dat rugăciunea pentru lumea întreagă ca însuși pentru sine.¹ Noi, cei zdrobiți și reduși la zero printr'o conștiință individualistă, nu putem să înțelegem aceasta: noi ne luptăm pentru lucruri neînsemnate. Dar trebuie să dobândim pe Hristos-Dumnezeu, Care este una cu Tatăl,² Care singur ne duce la Tatăl, și altă cale nu este, fără numai printr'Însul și într'Însul.³

Deși vorbesc pe rusește – pentru că îmi este mai ușor, și mintea mea nu se poticnește în căutarea cuvintelor – în orice caz, trebuie făcută o traducere. Greutatea mănăstirii noastre constă în faptul că noi vrem să păstrăm o viziune atotcuprinzătoare, „cosmică.” Și pe ce limbă am putea vorbi despre aceasta?!

¹ Cf. Arhim. Sofronie, *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 42.

² Cf. Io. 10:30.

³ Cf. Io. 14:6.

Vorbind mai grosolan, eu acum nu cunosc un Hristos nici grec, nici rus, nici englez, nici arab, „nici..., nici..., nici...” Hristos pentru mine înseamnă toate – ființare și cosmică, și mai presus de cosmos. Înaintea morții mele, cu stăruință vă rog: Părăsiți toate cele neînsemnate, întoarceți-vă mintea numai către acest Hristos. Și atunci mănăstirea va fi ceea ce voim să o vedem a fi: loc și școală pentru mântuirea vecinică, unde ne învățăm a fi asemenea Lui.

Sfânta Scriptură adesea vorbește despre faptul că Domnul a murit pentru lumea întreagă, pentru păcatele lumii întregi.¹ Iară când noi adăogim o mărginire acestui Hristos, atuncea pierdem absolut tot, și cădem în întuneric. Începe întunericul urii între naționalități, vrajba între păturile sociale ș.a.m.d.

Citiți pe Sfântul Siluan, acolo unde zice că în lumea aceasta fiecare își are ascultarea lui: unul este împărat, altul patriarh, al treilea învățător sau profesor, al patrulea muncitor.² „Și aceasta nu este important”³: a fi împărat sau a fi muncitor, pentru Stareț nu era nici o diferență. Important este cine mai mult iubește pe Hristos, cine Îl „asimilează,” după cuvântul apostolului: *Aceasta să se cugete întru voi, carea și în Hristos Iisus.*⁴ Cu alte cuvinte, noi înșine trebuie să purtăm adânc în sine conștiința pe care o vedem în Hristos, și

¹ Cf. Io. 1:29.

² Cf. Starețul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., p. 63.

³ Ibid., pp. 102-103.

⁴ Flp. 2:5.

să trăim lumea ca pe un singur Adam, și să ne rugăm pentru întregul Adam. Iată adevăratul creștinism dreptslăvitor! Și, rogu-vă cu stăruință, pentru nimeni să nu lepădați pe acest adevărat Hristos, Făcătorul întregii lumi și Mântuitorul Dumnezeu! Dacă voi veți reduce pe Hristos la nivelul naționalității, atunci să știți că sânteți în întuneric. Poți vedea realitățile vieții care ne despart, însă aceste realități se pot depăși printr'o silință omenească; dar conștiința lui Hristos Dumnezeu se dă prin Duhul Sfânt.

Pentru ce vorbesc despre acestea astăzi, când am în vedere structura mănăstirii noastre? – Voi vedeți din experiență cât de puțini sânt cei ce ne primesc... Pentru ce această lepădare? Pentru că Hristosul nostru este Dumnezeu Cel nemărginit? Pentru că El S'a răstignit nu numai pentru cei credincioși, ci și pentru toți cei de la Adam și până la cel mai de pe urmă ce va din femeie să se nască? Pentru aceasta să ne lepede? Dar să o știți și pe aceasta: Cu cât mai aproape ne aflăm de pașii lui Hristos Care mergea pe Golgotha să-și dea viața pentru întreaga lume, cu atât mai puțini vor fi în jurul nostru.

Și când vă văd pe voi, câțiva, care ați venit aici atrași de duhul Fericitului Siluan, eu mă bucur cu adâncă bucurie, dar mă voi bucura cu o și mai adâncă bucurie, și chiar cu o bucurie nemuritoare, dacă vă veți însuși ceea ce i-a fost dat Fericitului Siluan, cu arătarea lui Hristos. Eu am înțeles sarcina mănăstirii noastre ca fiind un ajutor celor ce citesc orbește pe „Starețul Siluan,” neînțelegând nicidecum faptul că acest om primise darul rugăciunii ipostactice, și întotdeauna se

ruga pentru întreaga lume. Astfel, această învățătură a Starețului șade ca temei mănăstirii noastre. Pe cei care vin aicea, cu stăruință rog: Însușiți-vă duhul părintelui nostru Siluan! Atunci Lumina cea Nezidită vă va umbri, și în această Lumină veți vedea Dumnezeiasca nemărginire și imposibilitatea de a reduce pe Hristos la orice altă formă decât cea a Dumnezeului Absolut, Făcătorul lumii, al Cerului și Pământului.

Când ne aflăm în fața sarcinii de a zidi o astfel de mănăstire, unde vin oameni născuți în diferite țări, vorbind diferite limbi, atunci bineînțeles că din punct de vedere practic întâmpinăm multe greutăți. Dar voi toți, și fiecare, ajutați-mi să construiesc o mănăstire cu o astfel de conștiință! Citiți pe Sfântul Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul, care zice că Hristos a murit pentru lumea întreagă, pentru păcatele a toată lumea!¹ În Evanghelie, Samarinenii ziceau: *Noi înșine am auzit și știm, că acesta este cu adevărat Hristos, Mântuitorul lumii.*² Aceeași vedeți și la apostolul Pavel, care vorbește despre faptul că *nu este Iudeu nici Ellin (...), nu este parte bărbătească nici femeiască*³, dar *de este cineva în Hristos, zidire nouă este.*⁴ Acest țel stă înaintea noastră.

Dacă vom pune acest gând ca temei mănăstirii noastre, se va naște un șir nesfârșit de neînsemnate neînțelegeri în cei ce refuză acest principiu – credința

¹ 1 Io. 2:2.

² Io. 4:42.

³ Gal. 3:28; cf. Col. 3:11.

⁴ 2 Cor. 5:17.

noastră. De câte ori nu am auzit că cineva dintre frați sau surori este nemulțumit că slujba se face în limba asta sau ailaltă, în loc de a-și da silința să înțeleagă Liturghia în general și să învețe limbile. Atunci vor dispărea toate cele neînsemnate – și meschinăriile. Atuncea va putea să se facă unirea noastră în Hristos. Căci altfel nu vom putea înțelege pe acest Hristos precum El Însuși voiește: *Cela ce M'a văzut, a văzut pre Tatăl.*¹ Când „vedem pre Tatăl în Hristos,” vedem în El pe Ziditorul lumii acesteia, al cosmosului, și gândirea noastră se va schimba radical.

Eu nu am văzut pe cineva să obiecteze Sfântului Simeon Noul Theolog când zice că, prin pocăință, treptat ni se deschid ușile cunoașterii Dumnezeuiești.² Astfel calea către cunoașterea acestei lumi Dumnezeuiești trece mai presus de toate prin credința și dragostea pentru Hristos și prin pocăință. Când vedem pe Hristos așa cum este, atunci începem a vedea pe noi înșine, cât sântem de reduși, păcătoși, de nimic, și începem a ne tângui pentru sine. Și, în măsura tânguirii noastre, se naște dragostea pentru lumea întreagă, dispar dezbinările, și totul se face una în Hristos. Și așa, din însăși experiența noastră, am văzut că trebuie să purtăm în sine, mai presus de toate, anume această conștiință, și de abia atunci să vorbim despre alte subiecte. Altfel, chiar dacă vom păzi toată disciplina și rânduiala exterioară, conștiința noastră va rămânea „iudaică.” Adică: Iudeii *nu au intrat în divan, ca să nu*

¹ Io. 14:9.

² Sf. Simeon Noul Theolog, *Cuvântul 63.*

*se spurce, ci să mănânce Paștile*¹; iară ei au lepădat pe Hristos ca Messia și ca Mântuitor al lumii, pentru că El venise pentru întreaga lume, și nu numai pentru ei – pentru Evrei. Cum s’au rupt ei de Hristos? – Ei Îl voiau pe Hristos numai pentru sine.

Vorbesc acum cu durere în inimă, dar eu nu vreau ca pe voi să vă doară inima așa ca pe mine, ci doresc să vă bucurați că ați găsit un loc unde putem slobod să vorbim despre marele nostru Dumnezeu – Hristos.

Există așa-numita „viziune universală,” care bagă „într’o singură coșniță” și pe Hristos, și pe Buddha, și pe Mahomed, și pe Confucius, și pe ceilalți, ca pe „învățători ai omenirii,” mai mici sau mai mari. Cândva și eu am fost atras de această idee. Dară mie mult-dorită îmi este conștiința lui Hristos², Care poartă în Sine întreagă această lume. Și în aceasta constă universalismul persoanei creștine.

Astfel, în structura vieții noastre, încercați să puneți ca temei ceea ce am spus acum. Cuvântul pentru Hristos nu are sfârșit, nu are hotare³, iar astăzi am vrut să spun câteva cuvinte simple și pe înțeles, pentru ca noi să trăim creștinește.

Viața de obște te învață că, prin ascultare, începi să pătrunzi în psihologia altora. Și așa, învățându-te să trăiești cu o singură maică *N*, sau cu maica *NN*, înseamnă să fi învățat a trăi cu milioane de persoane asemănătoare lor, pentru că între miliardele de oameni

¹ Io. 18:28.

² Cf. 1 Cor. 2:16.

³ Cf. Io. 21:25.

de pe pământ sânt mulți asemenea lor. Și așa, în viața de obște se pot depăși toate elementele neînsemnate: împărat sau tâmplar – nu asta este important. Important este conștiința că Hristos este Dumnezeu; și cine Îl iubește, acela în vecinicie va fi lângă El, „acolo unde este El.”¹

Când cineva vine în mănăstirea noastră având experiența altor mănăstiri, îi poate veni ideea că la noi este neorânduială și nu avem disciplină. Iar eu nicicum nu mă laud că la noi nu este disciplină – sau că la noi este disciplină: acesta este un lucru mic. Ci cum să păstrăm duhul vieții – iată problema ce stă înaintea noastră...

Toate zilele și toate nopțile mi le petrec în așteptarea plecării mele. Nu știu ce mă reține, dar cred că voi nu sânteți încă destul creștini dreptslăvitori, și că între voi există încă dezbinări, ură, certuri. Apostolul Pavel spune că și dacă există certuri, unde unii se impun și asupresc, dar mai bine este să rabzi ocară, decât să ocărăști.² Iar dacă vom avea îndrăznirea de a purta neputințele fratelui nostru,³ atunci, în acest duh, bineînțeles, se va păstra unirea. Și așa, oricui dintre noi i-ar veni gândul că la noi este multă neorânduială, amintiți-vă că nu asta este important! – Important este să domnească între noi deplina conștiință că sântem în Duhul lui Hristos Dumnezeu. Și atunci, cum spune Sf. Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul, între noi rămâne

¹ Cf. Io. 12:26.

² Cf. 1 Cor. 6:7.

³ Cf. Gal. 6:2.

unirea în împărtășire duhovnicească.¹ Altfel va fi între noi ceea ce se întâmplă în lume, și cu precădere în cercurile intelectuale, unde împărățește o cumplită singurătate. Acolo fiecare persoană crede că a dobândit propria viziune a vieții, și o îndrăgește. Iar când viziunea lui nu coincide cu a altora, ei nu pot trăi împreună. Dară voi „fiți ca pruncii,”² pe care-i poți aduna, și îndată se armonizează.

Astfel încât, adevărata structură lăuntrică se clădește în felul următor: Noi credem în Hristos Cel răstignit pentru păcatele întregii lumi, ca Fiul Tatălui Cel Întrupat, ca Cel ce a primit chipul ființării noastre, și Îl iubim. Și atunci când dorim să păzim poruncile Lui, vom fi plângând în fiecare noapte, cerându-i să urmărim Lui, și nu acestei lumi. Noi ne-am îndepărtat de lumea aceasta, pentru că ea trăiește în vrăjmășie, în întuneric...

Principalul l-am spus: care trebuie să fie dispoziția voastră duhovnicească. Și atunci, chiar și viața noastră neorganizată va fi totuși prielnică rugăciunii și plânșului. Dar dacă vom introduce o oarecare disciplină, dacă vom începe să ne dezbinăm unul de altul, fiindcă cuiva nu-i place caracterul altcuiva, atunci mănăstirea noastră nu va avea nici o valoare. Și eu nicicum nu doresc să zidesc sau să întemeiez aici o astfel de mănăstire, unde să se ivească certuri și socoteli omenești meschine.

¹ Cf. Io. 17:23.

² Mt. 18, 3.

Atunci când v'am propus să-mi puneți vreo întrebare, din tăcerea răspunsului vostru înțeleg sensul cuvântului lui Hristos Care a zis: *Întru aceea zi nu Mă veți întreba nimica.*¹ Când mintea noastră întregă este îndreptată către Dumnezeu, dispar toate întrebările. Rămâne o singură întrebare: „Cum să cuprindem în sine acest duh, și să îl purtăm?”

Îndreptând duhul nostru către Singur Dumnezeu, putem dobândi starea rugăciunii curate. Iar când rugăciunea devine curată, atunci se naște în om o viziune de alt ordin: tot ceea ce primise în această lume – fie din experiența proprie, fie din învățătura în școală – totul rămâne îndărăt, totul se „depășește.” În starea de rugăciune curată omul nu-și mai cunoaște nici vârsta, nici starea lui socială, ba chiar și ierarhică; ci el se roagă ca minte vecinică înaintea Celei dintâi Minți Vecinice. Și toate lucrurile astea de nimic – sânt depășite... Când sântem duși într'alt chip de ființare, atuncea trăim în el, și cunoaștem acestea prin însăși viața.

Siluan a văzut pe Hristos când era doar un tânăr soldat agramat. Și în ce stare s'a aflat ca urmare? – O jumătate de veac de rugăciuni, pentru întreaga lume: „Doamne, dă întregii lumi să Te cunoască în Duhul Tău cel Sfânt.”² Dar nu putem ajunge la rugăciunea curată pe altă cale, fără numai prin pocăință. Toată fapta prin care am lepădat pe Hristos, prin care ne-am îndepărtat de El, se face pentru noi pricină de adânc

¹ Io. 16:23.

² Cf. Arhim. Sofronie, *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 41.

plâns de pocăință. Și prin această cale a pocăinței, care ne curățește de toată patima păcătoasă, dintr'o dată ne aflăm în stare a pătrunde în tărâmul Dumnezeieștii Lumini. Și atunci, dintr-o dată ni se înfățișează un alt tablou. Nicidecum nu gândesc ca într'un scurt ceas să vă fac cunoscute toate. Sânt mulți nevoitori în sfera teologică, de care am putea vorbi. Dar mai presus de toate, voi toți, cei care ați venit aci, să aveți în mintea și în inima voastră tânjirea către Hristos, Cel ce urcă pe Golgotha ca să piardă blestemul lui Adam cel căzut – blestemul întregului Adam, iar nu numai al Evreilor, și nu numai al Rușilor, sau al Francezilor, sau al altui neam, ci al întregii lumi. Și atunci, nimic altceva nu va mai putea să vă atragă...

Și să vă dea Dumnezeu, vouă tuturor și fiecăruia, să păstrați această adevărată credință. Nu lăsați pe nimeni să vă răpească această conștiință! Ea ne-a fost dată de Duhul Sfânt. A se ruga pentru întreaga lume și a își iubi vrăjmașii – nu este nicidecum o erezie, așa cum adeseori auzi de la cei a căror bunăcinstitie îi duce la păzirea posturilor sau a altor manifestări exterioare ale ascezei: aceasta este puțin lucru, și de departe neîndestulător. Trebuie să renaștem din însăși rădăcina noastră.

CHIPUL LUI IISUS HRISTOS¹

Pentru însemnarea chipului în inimi. Nevoința-gândul lui Hristos – a șterge blestemul lui Adam. Lărgirea inimii prin poruncile lui Hristos. A urma și a se asemăna lui Hristos înseamnă a-și înnoi conștiința. Experiența Sfântului Siluan: o însuflare neseacă ce depășește tipicele. Însuflarea atârnă nu numai de Dumnezeu, ci și de înclinația noastră. Experiența asemănătoare lui Hristos, a Sfântului Siluan. Duhovnicia și percepția inimii. Petrecerea minții împreună cu Hristos. Cum trebuie a se lupta cu gândul.

Iată acum, înaintea mea fiind de față destul de mulți, dar cuvântul meu, după gândul meu cel dintru început, se adresează celor nou veniți, tineri, care au venit la noi și vor să împărtășească cu noi greutatea căii monahale. Rogu-vă, aveți în vedere că astăzi cuvântul meu se îndreptează către monahii începători, și nu către cei ce deja au trecut prin multe, și știu mai bine decât mine. Pentru astăzi gândul meu este: a însemna în mintea voastră și în inimile voastre chipul lui Iisus Hristos.

O, fără de minte Galateni, cine pre voi a zavistuit ca adevărului să nu vă plecați, căroră mai nainte vă era scris Iisus Hristos înaintea ochilor, întru voi

¹ Nr. B-7 (26 Sept. 1990), după numerotarea M^{TI}.

răstignit? Aceasta voiesc numai să știu dela voi: din faptele legii ați luat Duhul, sau din auzul credinței?¹ Cu aceste cuvinte apostolul Pavel amintește de intenția lui de a însemna chipul lui Hristos în mințile și în inimile Galatenilor.² Bineînțeles, mi-aș dori să fi fost de față atunci când însuflatul Apostol Pavel vorbea despre Hristos. În Epistola sa, el nu repetă ceea ce le spusese mai nainte, dar se înțelege că aprinsese inimile Galatenilor cu foc ceresc, astfel încât Biserica Galatenilor devenise una din pietrele importante în zidirea Bisericii Creștine.

Iar acum aș dori, înainte de moartea mea, să însemnez în inimile și în mințile tinerilor mei frați și surori chipul lui Hristos așa cum mi-a dat mie Dumnezeu. Știți expresia Psalmistului: *Cu foc lămurit este cuvântul tău foarte.*³ Mă vedeți în viața de zi cu zi hodorogit, dar eu trebuie totuși să întrebuițez cuvintele Scripturii, iar cuvintele Scripturii sânt ca metalul înroșit în foc. Nu fără frică vă vorbesc despre ce vreau să fac, cu gândul la Dumnezeu Tatăl Care, după cuvintele lui Iisus Hristos Însuși, ne cheamă către Fiul Său. Precum zice Însuși Hristos: *Nimenia poate să vie către Mine, de nu va trage pre el Tatăl cel ce M'au trimis, și Eu voiu învia pre el în ziua cea de apoi.*⁴ Și așa, în aceleași limite în care Domnul Dumnezeu, Tatăl nostru, a însemnat și în mine chipul lui Hristos, și eu

¹ Gal. 3:1-2.

² Cf. Gal. 4:19.

³ Ps. 118:140.

⁴ Io. 6:44.

îndrăznesc să vă vorbesc. Ca întotdeauna, înaintea mea se află greutatea de nepășit de a vorbi despre Dumnezeu – căci este un ocean nețârmurit. Sânt nevoit să aleg numai câteva momente din sfânta viață pe care ne-a dat-o Duhul Sfânt în Biserica lui Hristos. Și iată că acum mă văd sub înrâurirea cuvintelor pe care Biserica le spune despre Hristos: „Cela ce în ziua și în ceasul al șaselea, pre Cruce ai pironit păcatul cel îndrăznit de Adam în Rai.”¹ Așa descriu cuvintele Bisericii pe „Omul Iisus Hristos,”² urcând pe Golgotha.

Unul din sfinții dragi inimii noastre, Episcopul Ignatie Briancianinov, subliniază un lucru minunat, și anume, că Domnul, săvârșind această cale a Sa pe Golgotha, avea înaintea Lui numai pe Tatăl. Iar când se ruga pentru pahar,³ El nu avea în gând pe cei ce I-au pregătit această durere, mâhnire, batjocură, suferință, răstignire, moarte de ocară – ci toate acestea El le-a numit paharul pe care I-l dă Tatăl.⁴ Închipuiți-vă că Domnul în acele zile, cele mai mărețe din istoria lumii, gândea numai la Tatăl, și întregul Lui dialog era cu Tatăl; însă nevoința Lui era pentru întregul Adam. Acum îl putem gândi ca pe singurul „Om” de pe tot pământul.

¹ *Ceasul al Șaselea*, Troparul Glas 2 de la Alliluia.

² Cf. I Tim. 2:5.

³ Cf. Mt. 26:39; Mc. 14:36; Lc. 22:42 ș.a.

⁴ Cf. Sf. Ignatie Briancianinov, „Paharul lui Hristos,” în vol. *Cuvinte către cei care vor să se mântuiască (Experiențe ascetice – vol. II)*, Ed. Sophia, București, 2002, pp. 273-281.

Pe mine m'au izbit cuvintele acestea când le-am auzit în biserică. Deși nevăzut în acel moment, Îl vedeam totuși pe Hristos ca om, urcând pe Golgotha cu acest gând. Care gând? De a șterge blestemul adus peste tot pământul de păcatul lui Adam.¹ Pe Adam îl gândim ca pe începutul întregului neam omenesc.² Și dacă apostolul spune că trebuie să avem același cuget pe care-l vedem în Hristos Iisus,³ atunci și noi vom vedea cu ochii lui Hristos întreaga lume, în timp și în spațiu, de la Adam până la ultimul om ce va să se nască din femeie în lumea aceasta.⁴

Să trecem la alt aspect. Și „pilda” lui Hristos,⁵ și poruncile Lui, și mai cu seamă *iubiți pre vrăjmașii voștri*⁶ – lărgesc inima și mintea noastră, și de acum vedem întreaga omenire ca o singură istorie, cu care este strâns legată și viața noastră personală. Iar dacă Domnul ne ajută astfel să ne lărgim inima, încât să purtăm în sine întreaga omenire, atunci se va întâmpla că noi vom trece în starea omului celui de Dumnezeu făcut. Așa cum Domnul zice în Scriptură: *Să facem om după chipul nostru și după asemănarea.*⁷

În vremea lui, apostolul Pavel, vorbind despre un astfel de Hristos care ia asupra Sa păcatele întregii lumi, prin aceasta a înflăcărat inimile Galatenilor

¹ Cf. Rm. 5:18; 1 Cor. 15:21-22.

² 1 Cor. 15:45.

³ Flp. 2:5.

⁴ Cf. Gal. 4:4.

⁵ Cf. Io. 13:15.

⁶ Mt. 5:44; Lc. 6:27-28.

⁷ Fac. 1:26.

pentru tot restul vieții lor, și chiar după moarte. Prin aceasta el a pus o piatră de temelie și vieții noastre – și în inimile noastre trebuie să se răsfrângă, prin puterea Duhului Sfânt, chemarea Tatălui, după cuvântul lui Hristos: *Nimenia poate să vie către Mine, de nu va trage pre el Tatăl.*¹ Cu alte-cuvinte, ca să dobândim o conștiință adevărat creștină noi, bineînțeles, trebuie să urmăm lui Hristos, să-I urmăm cu rugăciune la Dumnezeu, la Duhul Sfânt, Împăratul Ceresc: „Vino și sălășluiește întru noi, povățuiește pre noi întru tot adevărul, trage inimile noastre către iubirea cea de sus, și mântuiește, Bunule, sufletele noastre.”

Înainte de Hristos și în afara lui Hristos, de-a lungul întregii istorii a lumii, nimeni altcineva nu ne învață aceasta. Vreau să vă spun că a fost un astfel de moment când aceste cuvinte au pătruns în inima mea „altfel,” purcezând de la Însuși Dumnezeu... O, de aș putea, în starea mea jalnică de acum, pe care voi o știți și o vedeți, să vă ajut să primiți adânc în inimă acel Chip, pentru ca viața voastră monahicească să se umple pe totdeauna de însuflarea cea de sus! Toată viața noastră devine alta: Nu după chipul ei exterior – în exterior nu se vede nimic! – ci numai pe planul conștiinței noastre lăuntrice, care ni se dă după harul Duhului Sfânt. A trăi întregul Adam – foarte multora li se pare ca un fel de fantezie filosofică; dar, bineînțeles, nu despre filosofia aceasta este vorba în Evanghelie. Este vorba de starea lui Hristos, Care Însuși fiind și

¹ Io. 6:44.

Făcătorul omului, și îmbrăcându-Se în chipul de rob al ființării noastre, proceda uneori ca Om...¹ Și când privim asupra unui „astfel” de Om, atunci firește și în noi se naște dorirea de a ne asemena Lui; tot așa, atunci înțelegem și cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur: „Iadul a luat un trup, și de Dumnezeu s'a lovit; pământ a luat, și s'a întâmpinat cu cerul.”²

Viața aceasta eu am numit-o „însuflare de sus.” Cuvântarea noastră pe aceste subiecte coincide cu zilele când pomenim îndeosebi pe părintele nostru duhovnicesc, pe Sf. Siluan.³ Dumnezeu i-a dat dintru începutul vieții sale monastice rugăciunea pentru întreaga lume, pentru întregul Adam – cu adânc plâns: mai mult decât pentru sine însuși. Și iarăși subliniez: am în vedere „starea” duhului nostru, ceea ce este cu putință numai prin lucrarea harului lui Dumnezeu, și în aceasta constă deosebirea ei calitativă de orice filosofie; și chiar – voi spune un cuvânt îndrăzneț – de toată teologia intelectuală.

Dacă o astfel de însuflare se va atinge de inima noastră, iubiții mei frați și surori, atunci, repet, această însuflare este de nesecătuit, căci ea cuprinde principiul vieții vecinice; și chiar dacă alcătuirea noastră trupească se va destrăma, însuflarea aceasta va trăi în noi în chip puternic, cu nesfârșită putere. Atunci va fi

¹ Flp. 2:5-7.

² Cuvânt de învățătură al Sfântului Ioan Gură de Aur pentru luminata zi a Învierii lui Hristos.

³ 24 Septembrie. (n. tr.)

preu celei ce se numește „grija de multe”¹ să se atingă de noi, oricât am avea de suferit. Bineînțeles că, trăind în obște, vom avea multe restricții exterioare, ca „programul” zilei, un oarecare „tipic,” vreo „pravilă” oarecare, și altele asemenea lor; dar duhul care purcede de la Dumnezeu Tatăl va depăși toate aceste forme și pravile. Din punct de vedere exterior sântem nevoiți să păstrăm toate acestea, căci ele ne întăresc – am în vedere ascultarea și toate celelalte metode de a forma monahul. Ele ne sânt de neocolit, pentru ca treptat să ne introducă în starea duhovnicească în care se afla Însuși Hristos. Atunci vom vedea că în viață nu există nimic banal, meschin, neînsemnat. Fericitul Siluan, în cuvintele lui cât se poate de simple și mișcătoare, zice despre monah: „Merge un astfel de om cu picioarele pe pământ, și muncește cu mâinile, și nimenea nu știe și nu vede că el, cu duhul, petrece în Dumnezeul cel vecinic.”² Și dacă lucrul cel mai important este a petrece cu duhul în Dumnezeu, atunci va fi ușor să păzim toate legile, toate pravilele exterioare, nemaifiind rob nici unei restricții, oricare ar fi ea.

O, cum aș dori să vă dau să înțelegeți prin cuvintele mele ceea ce gândesc eu în adâncul sufletului când vorbesc de „însuflare de sus.” Bineînțeles, am în vedere însuflarea de la Duhul Sfânt; dar ea nu depinde numai de Dumnezeu. Voi poate veți spune: „Ce este acest cuvânt straniu?”³ Dar sensul lui este următorul:

¹ Cf. Rugăciunea Sf. Efreem Sirul din Postul Mare (n. tr.)

² Cf. *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., p. 237.

³ Cf. Io. 6:60.

Dumnezeu nu face nimic omului cu sila. El ne descoperă chipul lui Hristos, după care ne lasă slobozi – să urmăm Lui, sau să nu urmăm. Eu am scris în carte: „În Hristos, Logosul cel întrupat al Tatălui, ne este dat să vedem ideea cea mai nainte de veci a lui Dumnezeu pentru om.”¹ Când ne este dat de la Dumnezeu a zări chipul omului precum l-a gândit Dumnezeu, atunci se ivește în noi setea de a ne asemena cu Hristos; atunci se face loc lui Dumnezeu în noi. Și în acest sens spunem noi că revărsarea harului peste noi atârnă nu numai de Dumnezeu, deși în El Singur este această viață,² ci în parte și de dispoziția noastră – a primi sau a nu primi.

Și deci, iubiții mei frați și surori, mai ales cei ce ați venit de curând, iată ce aș dori să vă transmit: Deschideți-vă mințile și inimile, pentru ca Duhul Sfânt să însemneze chipul lui Hristos în voi, și atunci toată viața voastră monastică va fi ceva cu totul de nedescris în cuvinte omenești.

Hristos, și în Ghethsimani și pe Golgotha, trăia continuu cu gândul la Tatăl; așa și noi vom trăi – noi însă vom trăi mai degrabă cu Hristos, iar nu cu Tatăl. Ei sânt nedespărțiți, dar cu noi Hristos este încă în „lucrare”³ – cum să ne mântuiască, iar noi numai prin El vom veni la Tatăl.⁴ Pe Duhul Sfânt îl vom recunoaște pentru că El ne vorbește – El vorbește aceleași ce a grăit Hristos. Iar dacă El vorbește contrariul,

¹ Cf. *Mistica vederii lui Dumnezeu*, op. cit., pp. 143-144.

² Cf. Io. 1:4.

³ Cf. Io. 17:4.

⁴ Cf. Io. 14:6.

atunci acesta deja nu este Duhul,¹ Persoana a treia a Sfintei Treimi. Din punct de vedere practic viața noastră se clădește în chip hristocentric, adică pe primul plan stă înaintea noastră, mai presus de toate, Fața lui Hristos.

Și așa, să binecuvinteze Domnul venirea voastră, tinerii mei frați și surori. Eu sânt gata să slujesc vouă până la ultima mea suflare.

¹ 1 Io. 2:22; 4:1-3; 1 Cor. 12:3.

DESPRE RĂTĂCIRE¹

Întâlnirea cu conceptul „rătăcire.” Ce anume este rătăcirea și „steaua nerătăcită.” Criteriul vieții nerătăcite. „Învrednicește-ne, Doamne, în ziua aceea...” În teologia abstractă mai curând sânt cu puțință greșelile. Țelul nostru – „Cela ce simplu va trăi...” Sf. Siluan – un caz aparte: nu trebuie a se compara cu el. Dumnezeu ne vede pe noi, iar nu noi pe Dumnezeu. Pentru neînțelegerea a ceea ce este păcatul – învinuirea lui Dumnezeu. Pentru smerirea de sine și de-Dumnezeu-părăsirea.

Iată, eu mă bucur, firește, când mă întâlnesc cu voi. Cum mi-a prelungit Dumnezeu zilele, El singur o știe. Și până acum eu trăiesc în fiecare zi o stare neînțeleasă: Cum trăiesc, de ce trăiesc, pentru ce? Dar pentru mine sensul se cuprinde în faptul că aş dori să vă împărtășesc întreaga mea experiență. Mai cu seamă experiența pozitivă, iar nu cea negativă. Ea a început mai nainte ca oricine dintre voi să fi văzut lumina. Când, întorcându-mă la Hristos, mi-am început calea, atunci mi-am trăit starea minții, a inimii și a trupului în care mă adusesse Dumnezeu prin rugăciune – adică starea întregii mele ființe. În vremea aceea nu aveam încă înțelegerea faptului că omul poate să greșască, și

¹ Nr. B-10 (8 Oct. 1990), după numerotarea M^{II}.

că aceste greșeli pot fi cât se poate de tragice și de serioase. Astfel, întreagă istoria omenirii este greșala lui Adam. Dar ele pot fi și mici, de-abia sesizabile, de-abia răsfrângându-se cât de cât asupra ființării noastre pământești.

Am întâlnit conceptul „rătăcire” (în greacă *πλάνη*, în franceză *égarement* sau *illumination*)¹ la Institutul Sfântul Serghie, atunci când eram unul dintre primii studenți ai acestuia. Prima oară am auzit cuvântul din gura Mitropolitului Antonie Hrapovițki. El a fost un remarcabil ierarh, și poate primul candidat la scaunul patriarhal de curând restaurat în Rusia, însă nu lui i-au căzut sorții să devină Patriarh, și a plecat în Iugoslavia, devenind întâi-stătătorul Bisericii din Afara Granițelor. Mitropolitul Antonie Hrapovițki spunea că până și la Athos unii bătrâni se află în stare de rătăcire.

Aceasta se întâmpla când în mine se ivise deja dorirea să părăsesc Institutul și să intru în mănăstire: sau la Valaam, sau la Athos. În acea vreme cuvântul purta o oarecare aură mistică. Credincioșii foarte mult se temeau, nu cumva să cadă în rătăcire, iar frica aceasta multora le-a fost pricina îndepărtării de la dreapta gândire. Oamenii sânt liniștiți când cineva bea de se îmbată și face prostii – asta nu înseamnă că acela este „în rătăcire”; dar dacă spui că Lumina cea Nezidită

¹ Sau *înșelare*. În rusă, ca și în greacă, este un termen „tehnic,” consacrat, al viețuirii ascetice, care implică o abatere de la calea dumnezeiască, o iluzie meșteșugită de viclenia diavolească, ce poate duce până la o deplină îndrăcire. Francezul „illumination” se întrebuintează, bineînțeles, în sens ironic. (n. tr.)

te-a cercetat, imediat răspund: „A, asta este rătăcire!” Iar acesta a fost un moment foarte important în viața mea pariziană, și nu numai pentru mine, ci pentru mulți.

În ciuda a ceea ce spusese acel remarcabil ierarh, Antonie Hrapovițki, ajungând la Athos am sărutat pământul și am zis: „Tot ce mă vor învăța Părinții, voi primi. Îmi voi lăsa mintea în starea celui ce primește, și nu a celui ce judecă.” Și la Athos dăinuia frica de a nu cădea în rătăcire. Astfel încât îmi devenise de primă importanță să lămuresc ce anume este „rătăcirea,” și cum să o înțeleg.

Viețuind la Athos, mă simțeam subț acoperirea rugăciunilor Părinților, și ale Maicii Domnului, și ale Sfinților, de aceea puteam liniștit să cuget cum să înțeleg cuvântul „rătăcire.” Cuvântul rusesc *prelesti*¹ are o cu totul altă etimologie decât grecescul *πλάνη*, însă este vorba de aceeași experiență. Diferența este că mintea grecească este filosofică și naște concepte theologice asemenea celor filosofice. De pildă, *pocăința* (în gr. *μετάνοια*) – semnifică „schimbarea vederii minții,” iar rătăcirea (*πλάνη*) – „abatere.” Rușii vorbeau despre *pocăința* ca despre un simțământ psihologic, adică „durere pentru cele făcute” – pentru

¹ În româna veche avem „împreleștire” sau „prilăstire,” de la cuvântul slavon. Aceasta s'ar reda mai bine prin „înșelare,” și se înțelege ca o ademenire care ne abate de la calea cea dreaptă. Neavând în ascetica noastră un termen consacrat, am ales „rătăcire,” a cărui trăire este mai apropiată de grecescul *plani* (*πλάνη*), și care face ecou la „stea nerătăcită” și la Epistola Apostolului Iuda, stihul 13. (n. tr.)

cele ce am spus sau am făcut – când cerem lui Dumnezeu: „Iartă-mă!”

Cuvântul „rătăcire”¹ semnifică ceea ce nu purcede de la Singur Adevăratul Dumnezeu, dar dintr’o dată ni se pare măreț și sfânt, și ne deschidem inima acestei greșeli. Când Sfinții Părinți vorbesc despre rătăcire, ei au în vedere totodată și propria lor experiență. Și a ocoli rătăcirea ne este cu neputință: nu vorbesc despre întreaga viața noastră, ci de anumite întâmplări aparte.

Eu am înțeles cuvântul „rătăcire” astfel: când vreo experiență duhovnicească oarecare mă atrage la sine, și eu îmi deschid inima către ea. După aceea pot să află dacă am greșit, sau nu și, prin pocăință, să mă întorc la adevăr...

De fiecare dată când săvârșim sau cădem în vreun păcat de orice fel, și în orice plan – al minții, al inimii, al trupului – înseamnă că ne aflăm victime *rătăcirii, înșelării*: săvârșim păcatul pentru că ne atrage.

În troparul mucenicilor² găsim expresia „stea nerătăcită.”³ Cuvântul a luat pentru mine o mare însemnătate. În acea stare în care mucenicii își dau întreaga ființă lui Dumnezeu, ei se află ca o „stea nerătăcită,” adică deplin adevărată, „în care nu este urmă de neadevăr.”

¹ În trăirea ascetică. (n. tr.)

² Propriu zis, Condacul de obște la un Mucenic. Cf și Condacul Sfântului Ioan Scărarul (*Duminica a IV-a a Marelui Post, după cântarea a VI-a a Canonului*): „Întru înălțimea înfrânării, pusu-te-au Domnul ca pre o adevărată stea nerătăcită, luminând marginile, dascăle loane, părintele nostru.” (N. tr.)

³ Cf. și Iuda 13.

Vă vorbesc despre aceasta pentru că și până astăzi rătăcirea este cu puțință orișiunde – și la Sfântul Munte, și în Grecia, și în Franța, și la noi în Tolleshunt Knights. Dar cum să fim siguri, pentru orice întrece măsura înțelegerii noastre, că se poate primi ca fiind adevărul deplin? Unde este criteriul după care putem determina dacă sântem în rătăcire sau pe calea adevărului? Astfel, în Rugăciunea către Îngerul Păzitor, zicem: „Îngere al lui Dumnezeu, păzitorul meu cel sfânt, viața mea în frica lui Dumnezeu păzește, mintea îmi întărește în calea cea adevărată.”¹ Și iată ieșirea din situație – rugăciunea: „Mintea îmi întărește în calea cea adevărată,” sau, cum zice psalmul, *Duhul tău cel bun mă va povățui la pământul cel drept. Spune mie, Doamne, calea în carea voi merge, că la tine am ridicat sufletul meu.*²

Multe se pot spune despre aceasta. Voiu trece direct la ceea ce pentru noi trebuie să fie îngrădire de la cădere și de la abatere pe căi străine duhului lui Hristos. Pentru aceasta ne rugăm în fiecare zi de mai multe ori: „Învrednicește-ne, Doamne, în ziua aceasta, în seara aceasta, în noaptea aceasta, fără de păcat a ne păzi noi.” Ori de câte ori cădem în păcat, este pentru că fuseserăm atrași de vreun oarecare aspect al păcatului, și că l-am săvârșit în gânduri, în mișcările inimii noastre, în facerile noastre trupești; a înțelege aceasta înseamnă a fi cu luare aminte de-a lungul întregii zile,

¹ Canon către Îngerul păzitor – din limba slavonă. (n. tr.)

² Ps. 142, 10 și 8.

și de-a lungul întregii nopți, spre a nu săvârși păcat. Iar cele spuse sânt caracteristice căii monastice...

În Epistolele pe care apostolul Pavel le-a trimis creștinilor de curând ieșiți dintre păgâni și închinători la idoli, el a dezvăluit un tablou nespus de măreț al înțelegerii creștine în ce privește ființa și Dumnezeu, și în același timp vorbea și de viața omenească de zi cu zi... Și deci, trebuie să avem în vedere amândouă aspectele în viziunea minții noastre, atunci când contemplăm fiirea cosmică și Fiirea Dumnezeiască, adică cea zidită și cea Nezidită.

Cum să trăiască monahul începător, sau creștinul începător în general? Cum să-și treacă ziua? – Unora mintea le înclină către theologia abstractă, iar acolo sânt cu puțință greșeli. De aceea, toată luarea aminte trebuie să fie îndreptată spre a nu scârbi harul Sfântului Duh cu vreun gând rău oarecare sau cu vreo mișcare a inimii; și în același timp, cum să ocolim tot păcatul de fiecare dată când avem de-a face cu vreun frate sau soră – mai presus de toate spre a nu mâhni pe cineva. Când Dumnezeu împreună-lucează cu noi, în „suferințele” noastre de a ne petrece ziua fără de păcat, atunci vine harul Sfântului Duh: Noi zidim viața noastră fără de păcat ca pe un tărâm înlăuntrul nostru, unde Sfântul Duh poate veni nestingherit cu harul Său. Iar când vine Acela, El ne împărtășește o înțelegere vie a ceea ce ne învață. Și deci, cum spunea Starețul Siluan, „tot ceea ce ne-a învățat harul dintru bun

inceput, noi trebuie să păzim până la sfârșitul vieții.”¹ De neocolit este perioada când Dumnezeu ne părăsește. Atunci, într’o încordare plină de suferințe, noi încercăm să fim ca și cum Dumnezeu ar fi cu noi, chiar dacă El și-a retras ajutorul simțit...

Monahul la început nu se ocupă de nimic altceva decât cum să-și treacă ziua fără de păcat. Și atunci vine Duhul Sfânt și ne descoperă tainele Fiirii Dumnezeiești, cea ce nu poate dobândi omul pe căile teologiei abstracte. Când vorbesc despre această școală cu precădere monastică, nu înseamnă că atitudinea mea față de știința teologică este întrutot negativă. Nu, nu zic asta; iar în condițiile istorice ale căderii noastre, ea este de neapărată trebuință. Mă mâhnește doar faptul că multora dintre cei ce cheltuiesc o uriașă energie spre a învăța predania teologică a Bisericii, cunoașterea lor intelectuală le apare ca și cum ar fi atins deja desăvârșirea. Cu teologia abstractă este cu neputință a atinge desăvârșirea. În viața istorică puterea în Biserică este dată nu sfinților, ci cărturarilor, și în aceasta constă tragedia lumii și a Bisericii.

Viața monahului începe așa cum ne-a învățat cuviosul Stareț Amvrosie al Optinei. El zicea: „Cela ce simplu va trăi, sute de îngeri cu el vor fi; dar pe cel ce înțelepțește – până și ultimul îl părăsește.” Așa și eu, aș vrea să vă zic că viața noastră este cât se poate de simplă. Lucrul acesta este foarte important: Noi niciodată nu trebuie să căutăm a dobândi vreun semn

¹ *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 225.

vădit al dumnezeieștii bunăvoiri – facere de minuni sau altceva asemănător. Acestea niciodată nu fac parte din planul nostru! Ci planul nostru se exprimă doar în „cum să nu săvârșim vreun păcat.” Eu încerc uneori să vă vorbesc despre mărețul tablou pe care ni l-a dezvăluit Dumnezeu în facerea cosmosului, în facerea omului „dupre chipul Său și dupre asemănare.”¹ Această o fac pentru ca voi să aveți în vedere nu viața noastră neînsemnată, ci trăirea cu Dumnezeu și dobândirea vieții în întregul ei cuprins: și cosmic, și dumnezeiesc. Dar vorbesc și despre faptul că nu trebuie să ne închipuim ca și cum am fi ajuns deja acolo, și nu asta trebuie să avem ca țel înaintea noastră. Țelul nostru este: „Cela ce simplu va trăi, sute de îngeri cu el vor fi.”

De ce vorbesc astăzi ca și cum aș fi îngrijorat? Da, sânt îngrijorat, pentru că gândindu-mă câte arătări ale bunăvoirii lui Dumnezeu ni s’au făcut deja, s’ar putea trezi în noi vreo dorință nefolositoare, neadevărată, mincinoasă, pierzătoare – de a ajunge la daruri asemenea Stareșului Siluan. Înțelegeți care este teama mea: Noi ne aflăm în primejdie, pentru că avem un Părinte neînchipuit de mare – Cuviosul Siluan. Ceea ce s’a petrecut cu el este un fenomen dintre cele mai rare în toată istoria omenirii. Iar dacă noi ne vom strădui a dobândi aceleași daruri pe care el le-a avut, vom face o mare greșală. Niciodată nu trebuie să ne comparăm cu nimeni altul.² Oricât de mic sau de mare ar fi înaintea

¹ Cf. Fac. 1:26.

² Cf. 2 Cor. 10:12-14.

lui Dumnezeu fiecare dintre noi, Dumnezeu „se îngrijește” de fiecare om aparte, comunicând inimii lui. Calea obișnuită nu este cea pe care o observăm la Sf. Siluan. El, ca și Sfântul Serafim din Sarov, dintru bun început a trăit arătarea lui Hristos. Noi însă trebuie să avem un alt obiectiv: Creștinul de obicei trebuie să gândească cum, murind, să se fi curățit prin pocăință. Și atunci se va arăta Hristos omului în vecinicie...

Una din cele mai mari primejdii constă în puțința noastră de a închipui. În viețuirea noastră nu trebuie să ne închipuim că Dumnezeu este cu noi, și că noi Îl vedem: trebuie să conștientizăm că Dumnezeu ne vede. Acest fel de a vedea lucrurile ne îngreșează de la alunecarea în închipuire: „Sânt proroc,” „Sânt apostol,” „Sânt sfânt,” „Sânt așa și pe dincolo.” Slobozi de orice închipuire despre sine, noi ne nevoim, și ce vrea Dumnezeu, El va săvârși fără noi, prin noi. Vă vorbesc despre cum trebuie să trăim pentru a ocoli rătăcirea. Și când petrecem într’o stare de suferință a întregii noastre lăințe – și a duhului, și a minții, și a inimii, și a trupului, când suferim din toată făptura noastră, nevoindu-ne a nu păcătui – noi înșine nu gândim că ne facem părtași suferințelor lui Hristos, dar Dumnezeu poate să recunoască acestea ca părtășie în suferințele lui Hristos¹ și poate să ni le atribuie, după judecata Sa, iar nu după a noastră. Calea noastră este totdeauna a ne smeri; iar a ridica și a proslăvi aparține lui Dumnezeu.² Așa că nu trebuie a ne îngriji să ne ridicăm pe noi înșine undeva,

¹ Cf. 1 Pt. 4:13; 2 Cor. 1:5.

² Cf. Mt. 23:12.

de perii capului. Trebuie să trăim cu un cuget cât se poate de smerit. Iar dacă Dumnezeu dăruiește ceva, aceasta se întâmplă în forme exterioare care te lasă uimit. Aceasta însă este de la Dumnezeu, iar nu de la noi.

Calea cea mai grea este atunci când dintru bun început i se dă omului vederea lui Dumnezeu în lumină mare. Un astfel de om primește, cum ar fi, o „injecție” care îl aseamănă cu Hristos în însăși gândirea lui,¹ în însuși felul cum înțelege viața. El, Hristos, a urcat pe Golgotha în cele mai adânci suferințe, ca să săvârșească o faptă contrară celei săvârșite de Adam. Iar precum prin greșala lui Adam Dumnezeu a blestemat această lume,² așa Hristos, prin înălțarea Sa pe crucea Golgothei, a pierdut blestemul și a făcut slobodă intrarea în Împărăția lui Dumnezeu Tatăl. Astfel noi trebuie să purtăm în sine și această imagine a răscumpărării noastre prin suferința pe Golgotha și prin Înviere, și în același timp să conștientizăm nevoia absolută de a merge pe calea contrară a ceea ce a săvârșit Adam în Rai. Atunci viața noastră va fi asemenea cuvântului Sfântului Amvrosie al Optinei: simplu vom trăi, dar sute de îngeri cu noi vor fi. Iar cine trăiește în închipuiri, că ar fi proroc, că sfânt – pe acela până și ultimul îl părăsește.

Iată un moment foarte important, pentru că de obicei în lume abia dacă vei găsi vreun om care să înțeleagă că acesta este un păcat. Domnul a spus

¹ Cf. 1 Cor. 2:16; Flp. 2:5.

² Fac. 3:17

Iudeilor: *De nu veți crede că Eu Sânt – Cel Care M'am descoperit lui Moisi în Sinai ca EU SÂNT – muri-veți în păcatele voastre.*¹ Oamenii nu pot înțelege când păcătuiesc și când nu păcătuiesc – singur Domnul Iisus ne-o arată prin Duhul Sfânt. Iată pricina pentru care în lumea întregă se întâmplă tot mereu ceea ce s'a întâmplat cu Adam în Rai, când a vorbit cu el Domnul Iisus Hristos; Adam nu a vrut să se vadă învinuit: „Tu mi-ai dat pe femeia asta, și ea mi-a dat, și eu am mâncat.”² Noi însă vom încerca să nu învinuim pe Dumnezeu și să-I zicem: „De la fața Ta soarta mea iese³ – Tu ce vrei de la mine?” Dumnezeu voiește ca noi să ne asemănăm Lui în iubirea Lui. Iar dragostea lui Dumnezeu este o dragoste smerită.

Și așa, rogu-vă, iubiții mei frați și surori, întipăriți-vă și amintiți-vă până în sfârșitul vieții voastre: Sarcina noastră este – în toată vremea a ne smeri. Pentru aceasta Domnul a spus: *Cel ce se smerește pre sine mălța-se-va.*⁴ Dar a ridica, Singur Dumnezeu poate să facă.⁵ Căci altfel, se va întâmpla contrar închipuirilor noastre: Atunci când vom crede că zburăm către Dumnezeu, în realitate rămânem pe loc... Iar dacă nu vom trăi în închipuire, atunci Domnul Însuși va veni la noi. Sarcina mea este grea și plină de răspundere, și eu aș dori să-mi împlinesc datoria față de voi cu adevărat

¹ Io. 8:24.

² Cf. Fac. 3:12.

³ Cf. Ps. 16:2.

⁴ Lc. 14:11.

⁵ Cf. Evr. 4:6.

fără de păcat. Iar cele despre care v'am vorbit astăzi, rogu-vă, înscrieți-le în inimile și în mințile voastre, și atunci vă veți săvârși calea în mare smerenie și în mare tărie. Negreșit, vor fi ceasuri, săptămâni, ani, când ne vom petrece vremea fără simțământul viu că în noi lucrează Duhul. Această perioadă este importantă. Atunci ne vom putea arăta credincioșia în dragoste către Dumnezeu: fără a avea simțământul harului lucrător în noi, trăim așa ca și cum el ar fi cu noi. În cartea despre Starețul Siluan eu scriu cum gândea el: „Dacă vom păzi cu credință poruncile lui Dumnezeu, veni-va vremea când harul va veni, și de acum va rămânea pururea cu noi.”¹

Și deci, nu trebuie să ne grăbim. Unii părinți la Athos, după patruzeci de ani sau mai mult au primit har mare, și numai atunci. Și această cale este cea mai sigură. Cu alte cuvinte, se întâmplă așa: Sau dintru bun început se dă harul desăvârșirii, sau la mijloc, sau la sfârșit. Iar cea mai trainică situație este când se dă la sfârșit. Și ne vom trăi toată viața² ca și cum de abia începem.

¹ Cf. *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 40.

² Cf. Mt. 24:13; 1 Pt. 5:6-7.

DESPRE VECINICIE¹

Țelul – a dobândi Dumnezeiasca vecinicie. Pomenirea morții și cele vremelnice. Pregătire către vecinicie. Vecinicia ca prisosul de viață în Hristos. Cum se trăiește în vecinicie. Vecinica fiire se va cunoaște deplin numai după moarte. Despre viața după moarte.

Când trebuie să vorbim despre Dumnezeu – despre Dumnezeul cel vecinic și mai înainte de toți vecii – tot cuvântul nostru pare că nu își atinge țelul dorit. Aici (în mănăstire) noi trăim și purtăm toate poverile acestei vieți pentru a dobândi dumnezeiasca vecinicie.

Acum mai mult de șaptezeci de ani, când eram încă neînțelept, am avut experiența cercetării de Sus. Era un dar aparte al lui Dumnezeu: pomenirea morții. Caracteristica pomenirii morții este că orice lucru sau orice trăire își pierde valoarea dacă este supus morții. Orice suferință a omului – și a noastră, și a fraților noștri, și a surorilor noastre – își pierde orice valoare dacă toate vor fi înghițite de moarte. Și aceasta devine atât de limpede, cu atâta putere lucrează asupra sufletului, încât trăiești cu adevărat absența oricărui sens al vieții, din pricina morții. Dacă totul trebuie să se sfârșească într'un oarecare hău al uitării, atunci pentru

¹ Nr. B-15 (5 Noiem. 1990), după numerotarea M^{II}.

ce să mai suferim? – Și așa mi s'a dat să trăiesc mulți ani. Eu mă luptam – nu întotdeauna, doar uneori – împotriva acestui har care, cum ar fi, mă „împiedica” să trăiesc, făcând ca tot efortul meu în domeniul artei, toate relațiile cu oamenii să-și piardă valoarea, pentru că toate acestea pier, dispar. Și atuncia îmi era atât de deslușit: *Tot ce nu vecinicește, nu are nici o valoare!*

Însă Hristos și toată descoperirea Noului Legământ ne vorbește cu precădere despre vecinicie și despre căile către ea. Nouă, celor zidiți dintru nimic, ne este greu să gândim despre cele vecinice; dar ne întâlnim cu vecinicia, pentru că trăim în Biserică, iar Biserica este pregătirea către vecinicie. De ce? Pentru că sânt proccii și mai-nainte-grăiri despre vremea noastră, care au spus acum două mii de ani că așa va fi. Cu alte cuvinte, toată „ființarea” noastră se săvârșește după un plan gata făcut, după un anume program. Și în aceste înainte-grăiri sânt multe soroace a căroră împlinire s'a văzut de-a lungul istoriei. Înseamnă că cele vecinice există. Dacă rugăciunea la Dumnezeu, la Maica Domnului, la Sfinți, își află un ecou venind de la ei, atunci e limpede că sânt vii. Dar cum trăiesc ei, nu putem acum înțelege.

Când eram chinuit de pomenirea morții îmi veneau gânduri despre vecinicie: Cum să gândești vecinicia? Ca un fel de mișcare treptată care niciodată nu se sfârșește? Așa gândesc mulți, chiar teologi. Ei vorbesc de vecinica noastră mântuire ca despre o neconținută înălțare către Dumnezeu cel nemărginit, cel nesfârșit. Dar nu așa ne vorbește Sfânta Scriptură. Scriptura spune că este cu puțință trecerea de la dimensiunea

vremelnică la vecinicie (însă conceptul „dimensiune” nu se mai poate aplica vecinicii). Iar când noi numim pe Acela Care este din veci și mai înainte de toți vecii „Tatăl nostru,” aceasta nu rămâne fără răspuns. Și dacă cuiva i se dă a trăi cuvintele „Tatăl nostru,” a simți că noi sântem copiii vecinicului Tată, acela va înțelege că nu putem să nu trăim de fiecare dată acest „impact” al vecinicii în ființa noastră.

Pe vremuri, când eram încă sub înrâurirea pomenirii morții, încercam uneori naiv să scriu despre vecinicie. Și iată, vreau să vă citesc acea gândire a mea naivă despre cele vecinice:

„În Hristos noi avem pe Purtătorul culmei suferințelor și, de asemenea, al celei mai înalte sfințenii și fericiri. Și în aceasta se află trăsătura distinctivă a creștinismului. În inima celui ce crede viețuiesc împreună principiul nostru zidit și puterea nezidită a lui Dumnezeu, deșertarea noastră de zi cu zi și putere, defăimare și slavă, vreme și vecinicie, durere și bucurie, într’o încordare până la limita pe care o poate atinge firea noastră.”¹ Acestea au fost scrise într’o stare de deplină energie, departe de deznădejdea în care n’ai chef să gândești la nimic. „Vecinicia eu mi-o închipui ca pe un Act fără întindere, al cuprinsului de o bogăție de nedescris al Ființei, într’o plinătate care niciodată nu se împuținează. Vecinicia – este prisosul vieții. Ceea ce noi trăim aci ca suferință și chiar ca moarte, în Împărăția lui Dumnezeu se va dovedi a fi iubire de-

¹ Arhim. Sofronie, *Nașterea întru împărăția cea neclătită*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, p. 132.

sine-deșertătoare – iubire desăvârșită, fără întoarcere asuprași, iubire ce îmbrățișează lumea întregă, și pe Dumnezeu, și Soborul Sfinților. Iubire ce prăznuiește ca pe o izbândă a vedea toate acestea ca pe propria bogăție: ea trăiește ca pe propria bucurie a-i vedea pe ceilalți în slavă, *strălucind ca soarele* (Mt. 13:43).¹

Și despre această vecinicie noi am primit o descoperire care zice că Dumnezeu Dragoste este.² În viața noastră pământească dragostea este cea mai prețioasă împlinire și fericire. Dar „iubirii lui Dumnezeu îi este propriu nesațiul.”³ De multe ori am întâlnit gândul că dacă dragostea poate fi săturată, atunci va veni momentul sațiului. Iar nesațiul indică faptul că această încordare limită nu slăbește nici pentru o clipită. În dragostea de Dumnezeu nu este și nu poate fi săturare. „Iubirea lui Dumnezeu nu cunoaște și nu poate cunoaște săturarea. Nu își are loc nici împlinirea, nici orice fel de clătire în energia Vieții nestrămutate. Și tocmai această nestrămutare este esența fericirii. Ba chiar și pe Pământ, chinul nostru constă nu atât în aceea că suferim, sau că împreună-pățimim, ci în faptul că, din pricina acestor manifestări ale iubirii – noi murim.

În Împărăția ce vine, a lui Hristos, elementul de bază va fi flacăra nestinsă a recunoștinței către Domnul

¹ Ibid. p. 133. (Textul din *Nașterea...*, puțin modificat, reprezintă redactarea mai târzie a inspirației din tinerețe a Părintelui Sofronie. – N. tr.)

² I Io. 4:8.

³ Ibid., p. 133.

Isus, Care ne-a mântuit prin suferințele Sale... Încântarea noastră față de El va trece în vecinicie. Acolo pogorământul Lui, deșertarea, moartea Sa cea tragică, dintr'o dată se vor arăta a fi răsfrângerea nețărmuritei iubiri a lui Dumnezeu. Iar în vecinicie noi vom trăi prin această iubire a lui Hristos. Acolo vecinic vom petrece în răpire, la contemplarea tuturor „lucurilor” lui Hristos: întruparea, fuga în Eghipt, vestirea cea bună a mântuirii, Thavorul, Cina cea de Taină, rugăciunea din Ghethsimani, setea pe Cruce și moartea. Toate într'o nedespărțită legătură cu minunile Lui, cu nemărginita înțelepciune a propovăduirii Lui – cu tot ce a săvârșit.”¹

Când vorbeam despre vecinicie, unii întrebau: „Și ce o să facem în vecinicie? Care este sensul vecinicieii?” Atunci mi s'a ivit foarte ascuțit întrebarea: „De unde vine viața?” Noi știm, ca pe un dat, că Dumnezeu este. Putem constata că Fiirea-Viața este cu adevărat. Noi petrecem în această Fiire-Viață. Dar cum este ea cu puțință nu înțelegem, și o gândim ca pe un fapt indiscutabil. Tot ce am spus acum depășește experiența noastră, pentru că nouă ne rămâne încă să trecem în acea altă formă a vieții, cea de după mormânt. Iar atunci vom ști, însă fără puțința de a comunica celor rămași, cum și ce se petrece în vecinicie. Părăsind pântecul maicii și venind în lumea aceasta, ne însușim gândurile, simțirile și toate celelalte de la cei ce au fost în această viață înaintea noastră – ne

¹ Ibid., pp. 133-134.

învățăm a trăi. Așa și în vecinicie. Când vom muri, ne vom afla în obștea unor ființe ce nu cunosc moartea și pentru care ea nu este. Și cum să lămurești acestea celorlalți, celor ce trăiesc pe pământ, și care se luptă cu toate bolile și sânt chinuiți la fiecă pas de amenințarea morții? Și rămâne numai uimirea în fața faptului că Fiirea este o realitate – dar de unde vine, noi nu putem ști.

Și deci vorbesc acum despre acestea în mare măsură pentru că eu însumi, săptămână de săptămână, simt împușinarea vieții în mine. Mă uit la voi, și numai în anumite împrejurări ghicesc după față cine este; în altele, nici să ghicesc nu pot. Orbesc, asurzesc, și tot mereu, puțin câte puțin, mă izolez oarecum de viață. Dar după un răstimp acest „treptat” mă înfricoșează. Și iată, trăind acum experiența procesului treptat al morții, voiesc și să vorbesc cu voi. Dacă Dumnezeu îmi va priimi sufletul, așa cum a priimit milioane și milioane de alte suflete, și dacă voi fi într’Însul ființă vie, atunci legătura mea cu voi nu se va întrerupe, iar voi veți fi în inima mea, cuprinsul rugăciunii mele.

Am primit deja atâtea mărturii pentru viața de dincolo de mormânt. Și cu Siluan au fost atâtea semne vădite că el aude rugăciunile și că vede. Mulți s’au minunat la Sfântul Munte cât de repede și cât de exact vede el de mai nainte până și gândul nostru. El este mult mai sever cu mine, și mai „îngăduitor” cu ceilalți.

Mama mea a murit în vremea celui de-al Doilea Război Mondial, prin anii patruzeci. Sora mea Ecaterina a murit în anii șasezeci, de cancer. Cealaltă soră,

Maria, era în spital lângă ea atunci când Ecaterina se afla în stare de comă din pricina durerilor foarte acute. Și dintr'o dată Ecaterina se ridică de pe pernă și, cât se poate de limpede, zice: „Acum am văzut-o pe mama, și a spus că vrea ca noi toți să murim credincioși.”¹ Ecaterina nu a fost un om de-al Bisericii. Nu știu, credea ea sau nu credea; fapt este că a spus cuvintele astea. Și când a sfârșit și s'a lăsat iarăși pe pernă, murise deja. Cu alte cuvinte, comunicarea cu cei morți este cu puțință. Nu este simplu, nu este ușor, dar desigur lucrătoare.

Și câte cazuri n'au fost, când rugăciunea pentru morți le-a schimbat starea de după moarte! Mi s'a întâmplat odată să slujesc un parastas la mormântul unei doamne române, apropiată a curții regale. Asta se întâmpla în Italia, când eram oaspete în familia ei. Noi ne rugam pentru ea, și ea era cu noi în rugăciune. Mormântul ei era în fața noastră. În vremea rugăciunii era prezentă doamna N. (o englezoaică *n. tr.*). Mai târziu, în Anglia, o cunoștință româncă a venit la doamna N. și i-a spus: „Am văzut-o pe doamna aceea pentru care v'ați rugat. A venit bucuroasă, veselă, și totul s'a schimbat complet.” Și a pomenit ziua și ceasul în care ne rugam. Ia gândiți-vă: Femeia moartă a putut să vestească prietenei ei acestea în același ceas! Cât de neînțeleș sânt împletite toate legăturile acestea! Și viața noastră este legată cu a lui Siluan. O, ce Părinte ne-a dat nouă Dumnezeu!...

¹ Cf. *Ne vorbește Părintele Sofronie – Scrisori*, Ed. Bunavestire, Galați, 2003, p. 8.

Toate acestea sânt așa de vii. Deși eu acum încet-încet mor, însă nu știu când se va întâmpla, dar de acum am obosit de viață. Și vă rog, rugați-vă pentru mine, ca Domnul să-mi dea sfârșit cu pace, creștinesc fără de durere. Și atunci poate că voiu fi și mai legat de voi decât acum.

În vremea vieții mele cercam o uimire înaintea faptului cum vecinicul Dumnezeu a putut să se îmbrace în chipul vremelnic al ființării: vorbesc despre întruparea lui Dumnezeu. Cum de sânt toate acestea cu putință? Dar iată că este un fapt, și a-l micșora nu se poate nicicum. Și așa, rogu-vă, rugați-vă pentru mine, iar eu mă voiu ruga pentru voi, dacă îmi va fi dat, căci mântuirea este ceva atât de măreț! Ia gândiți-vă, dacă omul-persoană va petrece vecinic în Dumnezeu – este un lucru atât de măreț, că noi cu adevărat nu putem decât să ne minunăm de înțelepciunea lui Dumnezeu.

Și Domnul să vă păzească!

Cântați Dumnezeului nostru, cântați!

*Cântați Împăratului nostru, cântați!*¹

¹ Ps. 46:6-7.

DESPRE PRINCIPIILE VIEȚII MONAHALE¹

Vederea adevăratului criteriu. Cunoașterea în unirea dragostei. Calea Starețului Iosif și a Sfântului Siluan. Pentru smerita cugetare prin cunoașterea lui Dumnezeu. „Noi începem cu abecedarul.” Ideea unirii la Cuviosul Siluan: cum să o concretizăm în „familia” noastră. Cum să înțelegem principiul vieții și însuflarea. Fiți „artiști.” Dumnezeuul nostru – Dumnezeu Viu, Ipostatic.

Ca de obicei, înaintea mea se află oceanul nețărmurit al lui Dumnezeu ce ni se deschide! Ca de obicei, eu înțeleg lumea Lui ca pe o sferă, căci sfera ca și cercul nu are început, nu are sfârșit: oricare punct are aceeași însemnătate. De aceea, să nu așteptați de la mine un cuvânt bine alcătuit. Astăzi voi încerca să găsesc un mijloc de a lămuri câteva aspecte practice ale căilor vieții monastice.

Eu nu doresc să fiu original. Eu doresc să urmez pilda de nețăgăduit a Sfinților, a reprezentanților învățaturii noastre. *Deci de este vreo mângâiere în Hristos, de este vreo alinare a dragostei, de este vreo împărtășire a Duhului, de sânt miloserdii și îndurări, pliniți bucuria mea, ca aceeași să cugetați, aceeași dragoste având, un suflet fiind, una cugetând, nimic cu*

¹ Nr. B-20 (23 Ian. 1991), după numerotarea M^{II}.

*pricire făcând, au cu slavă deșartă, ci în cuget smerit unul pre altul socotind a fi mai de cinste decât pre sine; nu ale sale fieștecăruia căutați, ci fieștecare și ale altora. Aceasta să se cugete întru voi, carea și în Hristos Iisus.*¹ Aceste cuvinte ale apostolului Pavel sânt gata, cuvânt cu cuvânt, să vi le repet astăzi. Astfel veți putea observa că eu nimic nou sau extravagant nu îmi îngădui. Metoda mea este precum urmează. La începutul monahismului meu la Athos am cerut unui pustnic să-mi vorbească despre rugăciune, și iată ce scriu despre aceasta. Nevoitorul, „observând în rugămintea mea dorința de a auzi despre rugăciunea cea înaltă, mi-a răspuns: «Vom vorbi despre cele ce sânt în limitele măsurii noastre. A vorbi despre ceea ce este mai presus de noi se poate preschimba în grăire în deșert.» M’am rușinat de cuvintele lui, dar totuși am îndrăznit să spun: «E drept, eu doresc să aflu despre ceva mai desăvârșit, despre ceea ce mă depășește, depășește măsura mea, dar nu pentru că pretind la ceea ce este mai presus de mine, nu; ci pentru că mi se pare a fi o nevoie absolută de a avea o stea călăuzitoare, pentru a mă cerca pre sine-mi dacă sânt pe calea cea dreaptă. Pe vremuri marinarii se orientau după o stea nespus de îndepărtată; așa și eu, aş dori să am în duhul meu viziunea adevăratului criteriu, fie el nespus de înalt, ca să nu mă împac cu acel puțin pe care l-am cunoscut până astăzi.» Iar sfântul bărbat s’a învoit cu

¹ Flp. 2:1-5.

mine că a gândi astfel este nu numai îngăduit, dar că așa și trebuiește.”¹

Voi știți cum înclină omul: De-abia i s'a descoperit ceva, și deja începe să se mândrească și, cu toată ignoranța lui, devine mândru. Așa, având înaintea un principiu cât se poate de înalt, oricâte am ști, vom ramânea smeriți. Și aceasta ni se impune pentru porunca cea dintâi a lui Hristos: *Fericiți cei săraci cu duhul.*² În Testamentul meu³ am ales ceea ce personal socotesc a fi mai înalt, mai de taină în dorința inimii lui Hristos. La Cina cea de Taină, El a zis: *Acestea poruncesc vouă, ca să vă iubiți unul pre altul. (...)*⁴ Și *întru aceasta vor cunoaște toți că ai mei ucenici sântei, de veți avea dragoste între voi.*⁵ În Testamentul meu eu, bineînțeles, doar am făcut aluzie la ceea ce poate fi cu noi mai înalt, după credința noastră: unirea după chipul Sfintei Treimi. Domnul nu ne-a lăsat-o sub chipul unei porunci. Însă ceea ce a spus El în rugăciunea către Tatăl, înaintea însăși morții Sale pe Golgotha, a fost, precum gândesc, cu adevărat lucrul cel mai de pe urmă – cel mai înalt: *Ca toți una să fie, precum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, ca și*

¹ Arhim. Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este (Будемъ Бога как Онъ есть)*. (Vezi și traducerea românească, *Mistica vederii lui Dumnezeu*, Ed. Adonai, București, 1995, p. 206. – n. tr.)

² Mt. 5:3.

³ Vezi ediția de față, „Testament.” Cf. și *Nașterea întru împărăția cea neclătită*, op. cit., pp. 257-260.

⁴ Io. 15:17.

⁵ Io. 13:35.

*ei întru Noi, una să fie.*¹ Dar cunoscând cât de neajunsă ne este, după căderea lui Adam, această ultimă culme și plinătate a Dumnezeirii, eu v'am propus-o ca pe un criteriu, pentru ca voi să judecați înșivă unde ați ajuns: Ați devenit oare cu adevărat ucenici ai lui Hristos, sau ați rămas undeva la mijlocul căii?

Nu demult a fost la noi un Stareț, un ucenic al vestitului isihast Iosif de la Sfântul Munte. Eu l-am rugat să ne spună un cuvânt despre înalta rugăciune, iar el ne-a vorbit despre metodele lui de a povățui pe monahi – despre disciplina rugăciunii, despre posturi, despre ascultare, despre diferite nevoințe și alte faceri ale monahilor, care pot duce pe fiecare monah la a deveni cumva o rugăciune înaintea lui Dumnezeu. Și acesta este un lucru mare. Eu însă, cerând pustnicului să ne vorbească, aveam în gând ce ar trebui să fie prezent în mintea și în duhul nostru ca vedere a țelului ultim.

Având experiența vieții monastice la Athos, eu am trecut prin acea școlire, așa cum vorbea despre ea acel Stareț. Cu toate acestea, întâlnindu-mă cu Părintele Siluan, eu atunci am aflat adevăratul răspuns la căutarea mea despre rugăciunea desăvârșită. De la Părintele Siluan am auzit: „Dar eu aș dori numai smerenia lui Hristos, și să mă rog pentru întregul Adam ca pentru mine însumi.”² Cei ce cunosc calea urmării pașilor lui Hristos pe Golgotha sânt în starea de a putea prețui acest cuvânt. Noi, ca fii ai lui Adam, trebuie să purtăm

¹ Io. 17:21.

² *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 244.

in sine conștiința atot-omenirii. Adam însă a căzut, și noi am devenit incapabili să primim această înaltă viață dumnezeiască vecinică, în armonie cu legea pe care o vedem în Dumnezeu: „În nașterea cea mai nainte de veci a Fiului, Tatăl a revărsat în El toată plinătatea ființei Sale.”¹

Dragii noștri frați și surori, pe care i-am agonisit prin darul lui Dumnezeu, încă au trebuință a-și dobândi în minte viziunea – unde este sfârșitul căii noastre. Pentru ce ne este de trebuință a avea viziunea țelului final? – Dacă avem înaintea noastră această „Stea Polară,” axa lumii, incredibil de îndepărtată, vom cunoaște direcția, și vom cunoaște cât de îndepărtați sântem încă de țelul nostru. Atunci vom ocoli urâciu-ne care pierde pe mulți din oamenii cei mari: Oricare ar fi cunoștințele noastre, oricât de adâncă ar fi experiența noastră, niciodată nu ne vom înălța în gândurile noastre, niciodată nu vom cerca mulțumirea de sine, care este paralizie duhovnicească, ba chiar moartea.

De ce mă grăbesc, aflându-mă în preajma morții mele, să vă spun aceste cuvinte? – Trăim într’o mare epocă a istoriei omenirii. Nu știu exact, dar avem multe temeieri să gândim că istoria omului pe Pământ se găsește în fața primejdiei sfârșitului ei. Astfel de înclinări eshatologice sânt astăzi caracteristice lumii întregi. Așadar, cu voi, cei ce ați primit educația acestei lumi, se cade să vorbim serios despre calea aceasta.

¹ Arhim. Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este.* (Cf. trad. rom., *Mistica vederii lui Dumnezeu*, op. cit., p. 246.)

Calea noastră este, pe de-o parte, ultima și cea mai înaltă viziune: „Să fim unul, precum Tatăl și Fiul;” pe de altă parte, conștiința extremei noastre neputințe, atunci când nu putem păzi nici cele mai mici porunci ale lui Hristos. Cum vom îndrăzni noi să vorbim despre o astfel de înălțime? Eu personal mă văd în fața fenomenului următor: Deși viziunea aceasta este și nesfârșit de înaltă, și de departe îmi depășește orice gând, pentru mine ea a fost un principiu restrictiv, și tot mereu năștea în mine simțul nimicniciei mele. Pe de altă parte, nu putem să ne lepădăm de credința în faptul că Dumnezeu, dacă ne-a făcut după chipul Său pentru deplina asemănare cu El, ne va da această asemănare.

Însăși viața trupească purcede de la Făcătorul nostru; cu atât mai mult viața cea mai nainte de veci a Dumnezeirii purcede numai de la El,¹ iar noi înșine nimic nu putem face.² Deci de aici reiese că în monahism începem cu abecedarul, asemenea învățaturii școlărești tradiționale în lumea întregă. Începem cu nevoințele cele mai primitive: cu ascultarea (tăierea voii individuale, care nu poate avea caracterul șuvoiului vieții vecinice în noi), cu rugăciuni (ca singura și cea mai bună cale a unirii cu Dumnezeu), și cu altele – înfrânarea, postul privegherea ș.a.m.d. Totul este îndreptat spre a birui în noi patimile păcătoase ca moștenire de la Adam, și spre a deveni în stare să primim viața lui Dumnezeu Însuși. Astfel, cunoscând înălțimea cea de pe urmă, nu vom uita că sântem

¹ Cf. Io. 10:28; Io. 14:6 ș.a.

² Cf. Io. 15:5.

incepători în școală. Iar când vom păzi toate povețele monahicești și vom încerca să introducem în viața noastră, în inima noastră, această experiență – a iubi fie măcar „familia” noastră ca pe propria viață – se va zidi atunci în noi dispoziția de a primi de acum harul cel nețărnut al lui Dumnezeu.

De unde ideea aceasta la mine? – Dintru acel izvor despre care voi toți știți: de la Cuviosul Siluan. În carte eu descriu viața aproape agramatului soldat Siluan, în care Domnul a zărit posibilitatea să-i încredințeze cele „de pe urmă” ale Sale. Iar în acea clipită când lui Siluan i s’a descoperit vecinicia, i s’a împărtășit o neobișnuit de înaltă stare a duhului. El a început să se roage pentru întregul Adam ca însuși pentru sine. Noi toți sântem mici celule ale marelui trup al întregii omeniri. Prin noi trece viața cosmică, ba chiar cea mai presus de cosmos, cea dumnezeiască. Iar noi sântem datori să ne pregătim a înțelege aceasta, căci atunci ne vom face, în parte, asemănători lui Adam înainte de cădere, și vom începe a purta în sine întreaga omenire, întregul Adam, ca pe ceva unitar, zidit de Dumnezeu.

Acum aș dori să vorbesc despre ceva mai „modest.” Dacă nouă ne este de neajuns, sau nu ne-a fost dat ceea ce a primit Siluan, Părintele nostru atât de apropiat, ce să facem? Și iată, eu m’am hotărât să vă propun viața noastră „familiară.” Noi sântem puțini: douăzeci și ceva de persoane. Știind că fiecare dintre noi are unul și același țel, haideți să încercăm, noi toți, să conștientizăm viața noastră ca o singură familie a unui singur om. Domnul a spus Tatălui, în ultima Sa

rugăciune: *Ca toți una să fie, precum noi.*¹ Și aceasta este starea noastră: a trăi „familia” noastră așa încât fiecare să fie fratele nostru; iar atunci ne vom simți în Dumnezeu în așa chip, încât toate și toți vor fi fiecareuia dintre voi. Și precum în Sfânta Treime nu există nici mai mare nici mai mic, așa trebuie să fie și cu noi.

Poate că se potrivește o pildă psihologică spre a explica ce vreau să spun – pilda mamei. Mama își iubește copiii și muncește pentru ei, devenind ca o roabă. Măcar că experiența vieții ei depășește cea a copiilor, ea întru nimic nu îi înjosește. Dacă copiii o depășesc în dăruirile lor, ea simte acestea ca pe propria sa vrednicie și împlinire. Așa ar trebui să fim și noi în privința fraților noștri.

Neapărat trebuie ca noi toți să ne facem o regulă a vieții în felul următor: Atunci când primim pe cineva ca mădular al frăției noastre, luăm asupra-ne îndatorirea să ne grijim de el de-a lungul întregii sale vieți până la moarte. Adică nu „doar să-l luăm, și după aceea să-l gonim.” Nu! Este un act prin care devenim înrudiți, mădulare ale uneia și aceleiași familii. Într’o mare măsură, aceasta se înfăptuiește în rugăciune: fiecare pentru întreaga frăție, și întreaga frăție pentru fiecare. Pentru ce sânt eu recunoscător lui Dumnezeu, văzându-vă aici în mănăstire de diferite naționalități și *background*²-uri? Pentru că aceasta corespunde ideii mele: „Cum pot eu să iubesc întregul Adam? Iată cum: Mă

¹ Io. 17:21.

² În limba engleză, „proveniență” sau mediul în care omul se naște și crește.

tin de o lucrare mică – să iubesc pe oamenii aceștia, douăzeci și ceva de suflete, ca pe frații și surorile mele.”

Ceea ce v'am propus ca Testament al meu a fost foarte scurt. Acum vi-l explic mai pe larg, pentru ca, amintindu-vă de viziunea cea mai înaltă a țelului nostru, să vă păstrați smerenia, și dacă nu dragostea, măcar buna dispoziție a inimii față de tot cel ce vine către noi. Și astfel nevoița noastră ar deveni cu adevărat *înțelegătoare* și plină de folos. V'am exprimat gândul meu așa cum mi s'a turnat în cuvinte, și aceasta nu totdeauna în același fel...

Vă mărturisesc că totdeauna mă stânjenesc a vă vorbi: Citiți cartea despre Stareț, și scrierile lui! Și chiar ce am scris eu în cartea a doua [*Vom vedea pe Dumnezeu precum este* – n. tr.]. Plictisitor: căci tot mereu ne depășește înțelegerea, așa cum am fi citind cărți de matematici superioare înainte să o cunoaștem până și pe cea mijlocie. Totuși citiți! Atunci treptat, vreo expresie oarecare privind însuși principiul vieții noastre va pătrunde conștiința voastră, așa cum pătrunde limba maternă în cugetul pruncului, devenind propria lui limbă. Scriptura Noului Legământ ne-a fost dată de Însuși Hristos, dar ea devine limba noastră, gândirea noastră. De aceea putem zice că dacă gândim la fel cum gândește Hristos în Evanghelie,¹ formulându-Și poruncile, dobândim cunoaștere prin

¹ 2. Cf. Flp. 2:5; 1 Cor. 2:16.

împărtășirea, în înțelepciunea acestor porunci, cu înțelepciunea lui Dumnezeu Însuși.

Ce este foarte important pentru noi? În carte eu am scris că Domnul, Tatăl cel bun, mi-a descoperit pe Fiul Său, și eu l-am iubit din toată ființa mea.¹ Iar dragostea aceasta s'a prefăcut în mine într'o ÎNSUFLARE care niciodată nu m'a părăsit (până și în slăbiciunile și bolile mele). Cum aș dori ca voi toți să primiți această însuflare! Când în mâna ucenicilor cade o carte care nu e pentru vârsta lor, foarte repede ei se plictisesc și obolesc. Dar continuați! Prin repetiția și înmulțirea experienței vieții de zi cu zi, o să vi le însușiți; și, în plus, ceea ce este caracteristic, în viață nu ne putem grăbi. Dumnezeu lucrează în diferite feluri cu fiecare dintre noi. Chipul cel mai rar al nevoitorilor este cel căruia Dumnezeu dintru bun început îi arată desăvârșirea. Toată viața lui în continuare îi devine o grea mucenicie. Omul care a gustat dragostea lui Dumnezeu, negreșit și greu va suferi în această lume, unde împărățește ura, fratricidul, egoismul, înclinarea de a zdrobi pe fratele pentru a mânca mai gras, mai bogat. Toate acestea, pe care din păcate mulți, din neștiință, le trăiesc, ne pricinuesc suferințe. Dar să nu fugiți de suferințele acestea.

Cei dintre voi care v'ați pregătit să deveniți muzicanți știți că arta cere omul întreg. Când eram pictor, dacă dormeam fără visuri, dimineața nu știam ce să fac, pentru că eu aveam nevoie să continui să pictez

¹ Cf. Arhim. Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este.* (Cf. *Mistica vederii lui Dumnezeu. op. cit., p. 56.*)

și în timpul somnului. Iar când noaptea lucrez în vis, dimineața mă scol și merg cu puteri înprospătate și pictez ce am eu nevoie. Astfel, de multe ori am spus că e bine să ai caracter de artist, pentru ca viața noastră totdeauna să fie plină de însuflare: Putem suferi, poate că nu mai avem putere, dar însuflarea, undeva, ca un șuvoi de energie, curge neîncetat. Și atunci viața noastră nu va cunoaște negrijanie (ἀκηδία). Așa că voi toți să fiți artiști în viața voastră și să vă păstrați însuflarea, pentru că nimic în toată zidirea nu este mai mare decât Hristos și învățătura Lui! Tot restul, toate cele cu care omenirea se făleşte, pălesc în comparație cu ceea ce ne-a dat nouă Hristos. El a spus ucenicilor Lui: *Fericiți ochii cari văd cele ce voi vedeți, că zic vouă, că mulți proroci și împărați au vrut să vadă cele ce vedeți voi, și nu au văzut, și să auză cele ce voi auziți, și nu au auzit.*¹ Iar acum, fiind deja o ruină – eu cu adevărat niciodată nu am fost un om bogat, sânt un sărac, un pământ păcătos – totuși Dumnezeu a binevoit să-mi dea un loc la picioarele marelui Siluan. Și ceea ce spun eu, deși a devenit propria mea cunoaștere (și deci este cumva „propria mea cunoaștere”), totuși izvorăște din experiența lui.

Pentru ca să înțelegeți mai bine cuvintele mele despre vecinicia personală, ipostatică, citiți articolul meu despre „Principiul persoanei în Ființa Dumnezeiască și în ființa omenească.”² Persoana, sau mai bine

¹ Lc. 10:23-24.

² Cf. Arhim. Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este.* (Cf. trad. rom., *Mistica vederii lui Dumnezeu, op. cit.*, pp. 136-182).

zis, ca în greacă, „ipostasul,” poartă în sine întreaga ființă. Și pentru a o exprima, eu am numit-o „starea ipostatică,” după chipul ipostasului Celui Unuia-născut Fiul lui Dumnezeu. Când veți întâlni această terminologie, să știți despre ce este vorba. Este conceptul Dumnezeului celui Viu – adică Dumnezeul personal, ipostatic. La mulți filosofi Dumnezeirea devine ceva doar gândit, iar nu existând cu adevărat. Atunci când Dumnezeu a zis lui Moisi: „Ființa sânt Eu. Tu vrei să știi ce este aceea ființa? Sânt Eu, și în afara Mea nimic nu există. Iară Eu, toate le-am zidit.”¹ Iar acesta este Dumnezeul cel Viu, Dumnezeul iubirii, iar nu o dumnezeire abstractă, „dincolo” de principiul personal, și care este „Dumnezeul filosofilor.”² Iară noi slujim Dumnezeului celui Viu până ce vom deveni noi înșine ipostasuri, persoane, fețe, ca și Hristos. Iar viața vecinică este făgăduită acestei fețe, acestui ipostas.³

Dumnezeu să vă păzească!

¹ Cf. Ieș. 3:14.

² Cf. Blaise Pascal, *Cugetări*. (N. tr.)

³ Cf. Io. 14:19.

ORGANIZAREA VIETII MONASTICE DUPĂ PRINCIPIUL PERSOANEI¹

Tipicul și persoana. Rugăciunea în biserică, în chilie și pentru lume. Pentru viețuirea împreună. Despre lupta zilnică cu păcatul, pe calea mântuirii. De neocolit sânt frecuşurile în viața de obște. Pilda lui Hristos, în viziunea țelului final. „Familia” noastră este de la Dumnezeu. Cuviosul Siluan și Sfinții sânt „acolo unde este Hristos.”

(...) Dacă citești cuvântul după însemnări mai nainte redactate, el încetează de a fi viu. Așa că, dacă eu vă vorbesc fără însemnări, răbdați-mi neajunsurile, căci înaintea mea sânt două teme cât se poate de grele și foarte importante pentru întreaga viață a frăției noastre. Nu arareori, și înainte, și acum, mi se sugerează de către frați și surori neajunsurile organizării noastre. Și aș vrea să explic una din problemele cele mai importante: anume, că la temeiul oricărei organizații se află o anumită idee. Mie însumi mi s'a dat să trăiesc la Athos și să păzesc o disciplină rânduită de veacuri. Și trebuie să spun că eu cu adâncă cucernicie mă raportez la tradițiile Sfântului Munte. Însă dacă tradiția Sfântului Munte este importantă, se poate zice că legea lui Moisi a avut totuși o mai mare însemnătate

¹ Nr. B-22 (1 Feb. 1991), după numerotarea M^{II}.

decât disciplina vieții monastice, chiar și la Athos. Cu toate acestea, despre legea lui Moisi, sfântul apostol Pavel spune că nici o lege nu duce la desăvârșire.¹ Legea, tipicele, pravila, pot ajuta la început, dar mai târziu ele opresc înaintarea. Toată legea are un sfârșit. Însă sarcina ce se află înaintea omului, chipului lui Dumnezeu, depășește orice mărginire.

Îmi amintesc că acum treizeci de ani mi s'a întâmplat să fiu într'o mănăstire lângă Oxford, și acolo duhovnicul și stareța m'au întrebat despre organizarea obștii noastre. Eu le-am spus că cel mai greu în organizarea vieții unei obști monahale este faptul de a păstra o unitate prin disciplină și în același timp a lăsa libertate pentru manifestarea caracterului personal al fiecăruia dintre frați. Vorbesc despre acest personalism pentru că Dumnezeu mi-a dat să întâlnesc în calea mea pe fericitul și sfântul Părinte Siluan, a cărui viață depășea legile și tradițiile Sfântului Munte. Și așa, amintindu-mi de apostolul Pavel, care în chip genial a înțeles neputința oricărei legi scrise în ce privește duhul omului, și pe de altă parte, pilda Cuviosului Siluan, pe care mi-a dat Dumnezeu să-l urmăresc opt ani (desele contacte și conversații cu el mi-au lăsat această pecete), eu nu m'am preocupat de reguli în organizarea vieții noastre. Există un oarecare minimum: să zicem că trebuie să ne rugăm în același timp, este mai bine să ne hrănim în același timp, tot așa și cu ascultările. Altfel

¹ Cf. Rm. 3:20. Vezi și Gal. 3:11.

va fi o totală năruire, căci în orice caz este foarte greu de a organiza viața fiziologică a omului.

Am hotărât să mă întemeiez pe datele experiențelor marilor noștri Părinți, că două ceasuri de rugăciune atentă – aceasta este măsura celor desăvârșiți. Iată pentru ce am propus fraților această rugăciune, de două ori câte două ceasuri pe zi. Eu nicicum n'am presupus că fiecare dintre voi ar fi fost în stare de-a lungul acestor două ceasuri să petreacă în rugăciune fără ca mintea să se abată nici pentru o clipită de la trăirea prezenței lui Dumnezeu. Așa încât, deși în exterior s'a înfiripat propunerea pravilei mele – două ceasuri de rugăciune a minții¹ – eu nu am așteptat desăvârșita ei împlinire. Însă nădăjduiesc că treptat voi toți, frații și surorile mele, veți atinge cu adevărat măsura desăvârșită cu putință omului. Pe lângă cele patru ceasuri de rugăciune a minții, fiecare dintre voi, în măsura puterilor lui, poate și trebuie să se roage în însingurare în chilie. Și, pe lângă aceasta, toată lucrarea în cursul zilei se însoțește de gândul la Dumnezeu.

Iată – nu un desăvârșit, dar un sfânt chip al vieții de zi cu zi: când pentru fiecare lucrare se cere binecuvântarea lui Dumnezeu. Toată facerea se însoțește de rugăciune. De pildă, când ieși din odaie, deschizând ușa poți să zici: „Ușile pocăinței deschide mie, Dătorule de viață, căci mâneacă duhul meu către lăcașul cel sfânt al Tău.” Și iată, această simplă soluție, lucrare

¹ Rugăciunea noastră de obște, când nu avem Liturghie sau Praznic, este Rugăciunea lui Iisus, două ceasuri dimineața și două seara. (n. tr.)

simplă – dar este plină de amintirea lui Dumnezeu. Așa se poate desăvârși întreaga noastră viață. Ridicându-te din pat la rugăciune, după scurta odihnă monahicească, poți să te rogi: „Doamne, ridică-mă pe mine, leneșul, din așternutul meu și din somn, și dăruiește-mi să trec ziua în amintirea Ta” ș.a.m.d.

Oricât am organiza rugăciunea noastră, atunci când este vorba de împreuna-trăire a câtorva oameni nu se poate să nu fie diferențe între ei; neapărat se vor ivi oarecari dificultăți pentru unul sau pentru altul, sau pentru amândoi. Neapărat vor fi frecuşuri. Dar învățătura cum să putem depăși aceste neajunsuri o vom afla în scrierile Starețului Siluan:

„Toți voiesc să aibă pace, dar nu știu cum se dobândește. Paisie cel Mare s’a mâniat, și a rugat pe Domnul să-l izbăvească de mânie. Domnul i s’a arătat și i-a spus: «Paisie, dacă voiești a nu te mânیا, atunci nimica să dorești, pe nimenea să osândești și să urăști – și nu te vei mânیا.» Așa și tot omul, dacă își va tăia voia înaintea lui Dumnezeu și oamenilor, totdeauna va fi cu sufletul în pace; dară cel ce iubește voia sa, acela niciodată va fi împăciuit.

Sufletul carele s’a dat voii lui Dumnezeu, ușor poartă toată scârba și toată boala, căci și în boală el se roagă și vede pe Dumnezeu: «Doamne, Tu vezi boala mea; Tu știi cât sânt eu de păcătos și de neputincios; ajută mie să rabd și să mulțamesc bunătății Tale.» Domnul ușurează boala, iar sufletul simte ajutorul lui Dumnezeu și se face vesel înaintea lui Dumnezeu și mulțamitor.

Dacă te ajunge vreo nesosință, tu să gândești: «Domnul îmi vede inima, și dacă Îi este bineplăcut, atuncea îmi va fi bine și mie, și altora», și așa sufletul tău pururea va petrece în pace. Dar dacă cineva va cârți: «Asta nu-i cum trebuie, asta nu-i bine» – atuncea niciodată nu va fi pace în suflet, chiar de ar păzi și postul, și mult s'ar ruga.

Apostolii aveau multă dăruire de sine voii lui Dumnezeu; prin aceasta se păstrează pacea. Așa și toți marii oameni sfinți, au răbdat toate scârbele, dăruindu-se voii lui Dumnezeu.

Domnul ne iubește, și de aceea putem de nimica să ne temem, afară de păcat, căci din pricina păcatului se pierde harul, iar fără harul lui Dumnezeu, vrăjmașul mână sufletul așa cum vântul gonește frunza uscată sau fumul.

Trebuie cu tărie a ne aminti că vrăjmașii înșiși au căzut din mândrie, și că în toată vremea cearcă și pe noi să ne mâne pe aceeași cale, și pe mulți i-au înșelat. Domnul a zis: «Învățați de la Mine blândețea și smerenia, și veți afla odihnă sufletelor voastre.»¹

O, milostive Doamne, dăruiește nouă pacea Ta, precum ai dat pace Sfinților Apostoli: *Pacea Mea dau vouă.*²

Doamne, dă nouă a ne îndulci de pacea Ta. Sfinții Apostoli au primit pacea Ta, și asupra întregii lumi o au revărsat, și mântuind norodul, nu au pierdut pacea, și ea întru dânșii nu se împutina.

¹ Cf. Mt. 11:29.

² Io. 14:27.

Slavă Domnului și milosârdiei Lui, căci El mult ne iubește și ne dă pacea Sa și harul Sfântului Duh.

Cum să păstrezi pacea sufletească în mijlocul smintelilor zilelor noastre?

Judecând după Scriptură și după caracterul norodului de astăzi, noi trăim vremile de pe urmă, și totuși trebuie păstrată pacea sufletească fără de care nu ne putem mântui, precum zicea marele rugător al pământului rusesc, Cuviosul Serafim. În vremea vieții Cuviosului Serafim, pentru rugăciunile lui, Domnul păzea Rusia;¹ iar după dânsul a fost un alt stâlp, care ajungea de la pământ până la cer – Părintele Ioan din Kronstadt. Ne vom opri asupra lui: el este din vremile noastre, și noi l-am văzut rugându-se, atunci când pe alții nu am văzut.

Ne amintim că după Liturghie, când i-au adus calul (echipajul) și el se așeza, norodul l-a înconjurat, voind binecuvântare; și într'asa o îmbulzeală, sufletul lui neîntrerupt petrecea în Dumnezeu, într'asa o îmbulzeală el nu se risipea și nu își pierdea pacea sufletească. Cum a ajuns el la aceasta? Iată întrebarea noastră.

El a ajuns la aceasta, și nu se risipea, pentru că el iubea norodul și nu înceta a se ruga pentru el Domnului:

«Doamne, dăruiește pacea Ta lumii Tale.

¹ Părintele Sofronie observase „coincidența” faptului că atunci când armatele lui Napoleon înaintau către Sarov – atunci au fost biruite. (n. tr.)

Doamne, dăruiește robilor Tăi Duhul Tău cel Sfânt, pentru ca El să încâlzească inima lor cu iubirea Ta, și să povățuiască pe ei întru tot adevărul și binele.

Doamne, voiesc ca pacea Ta să fie preste tot norodul Tău, pe carele Tu ai iubit până în sfârșit, și ai dat pe Fiul Tău cel Unul-născut, spre a mântui lumea.

Doamne, dăruiește lor harul Tău, pentru ca ei în pace și în dragoste să cunoască pe Tine și să Te iubească, și să zică asemenea Apostolilor pe Thavor: Bine este nouă, Doamne, a fi cu Tine.¹»

Astfel, neconținut rugându-se pentru norod, el își păstra pacea sufletească; noi însă o pierdem, pentru că nu avem întru noi dragoste către norod. Sfinții Apostoli, și toți Sfinții, doreau norodului mântuirea, și petrecând în mijlocul oamenilor, înflăcărat se rugau pentru ei. Duhul Sfânt dădea lor putere a iubi norodul; și noi, de nu ne vom iubi fratele, nu vom putea avea pacea.

Să cugete fieștecare la acestea.

Slavă Domnului, că El nu ne-au lăsat sirimani [orfani, *n. tr.*], ci ne-au dat pre pământ Duhul Sfânt. Duhul Sfânt învață sufletul negrăita dragoste către norod, și jalea pentru toți cei ce rătăcesc. Domnului i-a fost jale de cei ce rătăceau, și a trimis pe Fiul Său cel Unul-născut ca să-i mântuiască. Și Duhul Sfânt învață aceeași jale pentru cei ce rătăcesc, care merg la iad. Dară cine nu a dobândit Duhul Sfânt, acela nu voiește a se ruga pentru vrăjmași.

¹ Cf. Mt. 17:4.

Cuviosul Paisie cel Mare se ruga pentru ucenicul său carele se lepădase de Hristos, și când se ruga i S'a arătat Domnul și i-a zis: «Paisie, pentru cine te rogi? Doară el s'a lepădat de Mine.» Dar Cuviosul continua să-și plângă ucenicul, și atunci Domnul i-a zis: «Paisie, tu cu Mine te-ai asemănat în dragoste.»¹

Iar mai departe fericitul nostru Părinte va să vorbească despre faptul că trebuie să iubim și să ne doară pentru vrăjmași, și să ne rugăm pentru lumea întreagă, pentru întregul Adam. Iată anume pentru ce și eu voiesc să vă vorbesc, înainte să-mi sfârșesc zilele. Aceasta este cea ce scriu în cuvinte stângace despre principiul persoanei în om. Și este ceea ce mă întrebaseră în acea mănăstire de lângă Oxford: Cum să îmbini disciplina vieții monastice, truda de zi cu zi, ascultarea și toate celelalte nevoi?

Pilda aceasta pe care mi-a dat-o Domnul, să urmăresc înaintea ochilor mei un om care a atins o asemenea măsură,² o am întotdeauna înaintea mea, ca țel pentru toți și pentru fiecare dintre noi. Dar calea către el trece printr'o luptă răbdătoare și încrâncenată cu toate manifestările păcatului înlăuntrul nostru. În pravila rugăciunii noastre auzim de mai multe ori în slujbele bisericești cuvintele: „Învrednicește-ne, Doamne, în ziua aceasta, în seara aceasta, în noaptea aceasta, fără de păcat a ne păzi noi.” Astfel, toată grija noastră

¹ Arhimandritul Sofronie, *Stareț Siluan*, Paris, 1952 (în lb. rusă). (Cf. ed. rom., *Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei*, op. cit., pp. 76-78.)

² Are în vedere pe Cuviosul Siluan Athonitul.

trebuie îndreptată spre a săvârși cât mai puține greșeli cu putință. Oricum am trăi, rămâne în noi o oarecare umbră de nedesăvârșire, dar totuși, viața petrecută într-o astfel de grijă ne pregătește spre a primi har de la Dumnezeu, când omul se va ruga pentru întreaga omenire ca pentru sine însuși. Iar aceasta este măsura dumnezeieștii desăvârșiri. Noi o putem observa în scrierile Părintelui Siluan. Trebuie să ne organizăm viața astfel încât să asigurăm înaintarea duhovnicească, până când va fi venit de la Dumnezeu înștiințare, ca mărturie a duhului pentru mântuirea noastră.

Și iată, atunci când veți vedea oarecari neajunsuri în organizarea vieții noastre, să nu credeți că igumenul sau duhovnicul mănăstirii nu știu de ele. Ei știu, dar nu le este cu putință, în organizarea vieții împreună, a îndepărta toate frecăturile. Însă ce să faci ca totuși să impuținezi aceste frecături? Iată ce: Trebuie să închizi ochii la multe stângăcii și greutatea ale vieții de zi cu zi, și să te gândești zi și noapte la țelul nostru cel de pe urmă – la mântuire. Și așa, să avem tot timpul înaintea noastră chipul lui Hristos, care se înalță pe Golgotha pentru a rupe cătușele de oțel ale blestemului asupra omenirii pentru păcatul lui Adam.

Bineînțeles că toate acestea întrec puterile noastre; dar dacă îmi permit astăzi să vă vorbesc despre ele, ca și în alte zile, ce mă împinge către aceasta? Nu fiți aspri cu mine, dar eu doresc ca totdeauna și în toate să aflu „pildă” în Domnul și Dumnezeul nostru Iisus Hristos. În Evanghelia după Marcu se pomenește o împrejurare unde un tată și-a adus fiul apostolilor – un băiețandru

stăpânit de drac. Dar apostolii nu au putut să-i ajute, și băiatul îndrăcit a rămas bolnav ca mai nainte. Atunci tatăl acela a îndrăznit să vină către Însuși Hristos și să-i spună: „Iată năpasta mea – fiul meu boalește. Vindecă-l Tu. Eu l-am adus la ucenicii Tăi, dar ei n’au putut să o facă.” Iar Domnul atunci a zis: *O, neam necredincios, până când voi fi cu voi? Până când vă voi suferi?*¹ Din aceste cuvinte se vede că Domnul Dumnezeu se mânia că ucenicii Lui nu putuseră să săvârșească această lucrare. El se grăbea să ajungă la Golgotha, și de aceea zice: „Până când voi fi cu voi? – Eu trebuie să fac o lucrare mai importantă.” Așadar, fiecare dintre noi să poarte în sine conștiința că înaintea noastră se află o lucrare mai importantă decât toate chițibușurile vieții de zi cu zi. Și iată unul din chipurile luptei pentru desăvârșire.

În fiecare zi, în fiecare noapte, în fiecare dumnezeiască slujbă în biserică, repetați rugăciunea voastră pentru toți și pentru fieștecare dintre membrii frăției noastre. Iar atunci duhul vostru va crește și toți vom viețui ca o singură familie de frați și surori. În locul regulii scrise trebuie ca inima noastră să se lărgească până la acele dimensiuni unde ne vom griji de fiecare dintre frații și surorile noastre. Nouă înșine ne este cu neputință să ajungem la Dumnezeu, dar Dumnezeu poate să ajungă la noi, atunci când ne pregătim în aceste restrânse limite ale mănăstirii. Noi zăcem pe pământ, păcătoși, sluțiți, dar El poate să se pogoare

¹ Cf. Mc. 9:17-19.

până la noi și să ne sfințească. A se asemăna cu Hristos în toate – în gândire, în reacții, în purtare – iată desăvârșirea pentru om. Dacă s'a întrupat Fiul Tatălui, atunci este limpede că viața lui Hristos, toată înfățișarea Lui, este pentru noi o descoperire a gândului cel mai înainte de veci al lui Dumnezeu pentru om. Și atunci viața noastră va fi plină de tâlc, plină de binecuvântarea lui Dumnezeu.

Cuvântarea noastră se sfârșește, dar nădăjduiesc că veți lua aminte la acest cuvânt, pentru că noi ne-am adunat aci din cele mai diferite țări ale lumii, și fiecare înțelege viața într'alt fel. Și cum putem noi, purcezând de la starea noastră păcătoasă, să ajungem la Hristos? Vă voi spune: Fiecare dintre noi trebuie să poarte gândul că familia noastră nu este o adunare întâmplătoare, ci că ne este dată de la Dumnezeu. Și această familie, noi trebuie să o iubim. Noi toți, atâția ani ne împărtășim din același Pahar, ne rugăm cu aceleași cuvinte, având înaintea noastră chipul lui Hristos și poruncile Lui! Desigur, noi trebuie să ne desăvârșim și să ajungem (cât de înfricoșat îmi este să vorbesc despre aceasta!) *la starea pe care o vedem în Siluan.*

Și mulțămiiți lui Dumnezeu că ne-a dat Domnul un Părinte atât de mare. Citiți mai adesea cuvintele lui! Îmi amintesc că primisem mai multe scrisori de la Sfântul Munte Athos și din alte părți, de la oameni care îmi scriau despre cartea Starețului Siluan că o aveau în rând cu Evanghelia și că o citeau în fiecare zi. Dacă ei aveau numai scrierile Starețului și așa gândeau, dară noi, care acum avem icoana lui pe catapeteasmă lângă

Hristos – după cuvântul Domnului: *Unde sânt eu, acolo și slujitorul meu va fi!*¹ Și iată pe catapeteasmă și în fresce – Dumnezeu și toți care s’au făcut asemenea Lui: și Maica lui cea Sfântă, și Botezătorul, și Apostolii, și toți Părinții noștri.

Și încă o dată vă propun cuvântul meu stângaci, pentru ca noi să fim împreună și să trăim o singură idee.

Și să vă binecuvinteze Domnul!

¹ Io. 12:26.

CUM SĂ TRECEM MARELE POST¹

Cum să trecem postul, în viziunea țelului final. Pentru biruința lui Hristos pe Golgotha. Despre textele slujbelor Postului Mare. Predania vie a Bisericii. Pentru felurita putere de a îndura a fiecăruia. Bucuria nu ține multă vreme. Pentru anumite amănunte ale Postului. Pentru Duminica Iertării: cum se prea biruiesc ispitele. Lemnul cunoașterii și dezbinarea între oameni. A se micșora este lucru mare înaintea lui Dumnezeu – cum se atrage harul. Așteptări apocaliptice. Unirea în Ființă, ca îndumnezeire. Despre rugăciunea Sfântului Efreem Sirul.

Ieri și azi m'a durut inima, și doare în mod curios... Și m'am rugat lui Dumnezeu: „Nu acum. Dă-mi să săvârșesc lucrul vieții mele.” Și iată, spre a-mi săvârși lucrul vieții, încep prin a vorbi cu voi despre cum să trecem Marele Post.

V'am vorbit deja despre metoda mea, pe care vă sfătuiesc să v'o însușiți. Metoda mea este precum urmează: A ne vedea țelul de pe urmă și a merge către el, începând cu abc-ul. În ce privește Postul, trebuie avut același principiu, dar pe o scară redusă. Trebuie înțeles că cele cincizeci de zile ale Postului ne sânt puse la dispoziție ca pregătire spre a primi Învierea cea din morți. Iar viziunea noastră ne-o întocmim astfel:

¹ Nr. B-25 (11 Feb. 1991), după numerotarea M^{II}.

Acum începe *nevoința*. Însuflarea noastră crește la gândul că sute de milioane de creștini vor ține acest Post. Calea către Înviere, pentru Însuși Dumnezeu întrupat, trecea prin suferință. Taina suferinței o înțelegem de-abia mai târziu. La început o primim ca pe o condiție a creșterii noastre în Dumnezeu, ca o condiție a dezvoltării noastre, spre a-L putea primi pe Cuvântul lui Dumnezeu și spre a ne însuși căile Sale în viața practică.

Astfel ne vom alcătui nouă înșine acest tablou pentru Marele Post, și vom vedea cum un Om pe pământ a hotărât în Sine să urce pe Golgotha și să rupă cătușele de fier ale blestemului pentru păcatul lui Adam, să rabde absolut tot ceea ce nimeni pe întreg Pământul nu a înțeles, nimeni nu a putut cu adevărat pătrunde. Iar când a săvârșit „lucrul” Lui,¹ a zis: *Îndrăzniți, Eu am biruit lumea.*²

„Printr'un om păcatul a intrat în lume”³ – spune apostolul Pavel – „și printr'un Om vine mântuirea.” Dacă înaintea noastră vom avea un astfel de țel, atunci vom întâmpina Postul Mare ca pe un sfânt răstimp în viața întregului an. Și atunci când cu bucurie vom purta nevoința trupească a înfrânării de la mâncare, ea nu ne va dăuna, ci ne va ajuta în toate planurile: și în cel duhovnicesc, și în cel trupesc.

E drept, mie acum, la bătrânețe, pot spune că mi s'a luat această îndulcire a Postului Mare. La Sfântul

¹ Cf. Io. 4:34; 17:4.

² Io. 16:33.

³ Rm. 5:12.

Munte, când trăiam într'o mănăstire unde trecerea postului era cea mai săracă și mai anevoioasă, eu suportam Postul cel Mare cu bucurie și ușor. Acum nu o mai pot face. Sânt lipsit de această binecuvântare și fericire.

În arhitectura genială a ciclului anual al dumnezeieștilor slujbe, Postul ocupă un loc deosebit. Slujbele Marelui Post, unde într'o mare măsură se întrebuintează texte din Vechiul Testament, se arată a fi o învățătură exprimată adesea într'o înălțime de necrezut a darului poetic.

Drept pildă voi aduce irmoasele canonului care se va cânta: *Ajutor și acoperitor s'au făcut mie întru mântuire: Acesta este Dumnezeul meu, și voi proslăvi pre El, Dumnezeul părintelui meu, și voi înălța pre El, căci cu slavă s'au proslăvit.* Însuflătoare cuvinte, care cuprind în sine un înalt înțeles – acela pe care îl numim Predanie.

Predania cea vie, mai presus de toate se exprimă în duhul vieții. Învățătura dogmatică vine mai târziu. La început inima iubește pe Domnul și Îl urmează *oriunde se va duce*.¹ Iar mai pe urmă se adaogă treptat neasemănata îndulcire a dobândirii mântuirii lumii... Și deci vă repet, câtă vreme acestea nu s'au înrădăcinat în inimile și în mințile voastre, că o astfel de cale este calea mântuirii.

Și deși așa stau lucrurile, din nefericire în vremile noastre rezistența organismului nostru, zdruncinat în

¹ Apoc. 14:4.

plan nervos încă din anii copilăriei, s'a împutinat cumplit. Pe vremuri mulți erau nevoitorii care puteau petrece săptămâni, luni, fără să mănânce, urmând înfrânării lui Hristos, postului Lui în pustie patruzeci de zile, înainte de a ieși la propovăduire.¹ Astăzi aceasta se întâlnește destul de rar printre nevoitori. La care, observ cu durere în inimă, un fenomen foarte jalnic: Când este vorba de motive medicale, oamenii sânt în stare să rabde un post, dar pentru Dumnezeu nimica nu merge – pentru că este un oarecare duh care împiedică orice lucrare atunci când este vorba a urma lui Hristos.

Înainte vreme, în mănăstiri, cei ce puteau, ajunau până Vineri, și chiar până Sâmbătă.² Dar asta nu era pentru toți. În prima zi nu se gătește deloc. Începând cu a doua zi se pregătește un ceai. Unii nu au mâncat trei zile, alții numai două zile. Și totuși, un fenomen curios: primele zile sânt mai greu de trecut. A doua zi, Marți, începe capul să amețească. După aceasta, Miercuri, se poate întâmpla trecerea unui prag și o ușurare de a posti pentru organism. Dar pentru cei bolnavi nu este cu putință nici o singură zi de post, din pricina bolii.

La Athos prima zi a Postului pentru mulți era grea, pentru că acolo erau țărani puternici. Secrețiile digestive, negăsind nimic în stomac, începeau să mistuie însuși stomacul. În asemenea cazuri Lunea trebuiau să mănânce ceva, ca să nu-și strice sănătatea. Așa că nu vreau acum să enumăr toate variațiile

¹ Cf. Mt. 4:2.

² Este vorba de prima săptămână a Marelui Post, când normal se ajunează până Miercuri. (n. tr.)

organice, cui ce-i trebuie, și cine ce poate. Iar noi rămânem cu metoda aceasta: Nu este obligatorie deplina înfrânare în cursul întregii săptămâni; nu este obligatoriu nici până Miercuri, până la prima Liturghie a Darurilor mai-nainte-sfințite; nu-i obligatoriu nici chiar prima zi să o treci fără a mânca deloc. Fiecare să-și aleagă după puterile proprii. Fiecare de bunăvoie să întâmpine nevoița care se deschide înaintea noastră. Și astfel ei vor fi în stare să treacă întregul Post fără ca să piardă din vedere adevăratul țel: să întâmpinăm în trupul nostru stricăcios harul Învierii.

În fiecare an vă va fi dat să trăiți un lucru paradoxal: Postul, cu toate nevoițele plânsului, pocăinței, privegherilor ș.a.m.d., îl putem îndura cincizeci de zile. Dar Paștile – bucuria pascală – o putem trăi pentru o foarte scurtă vreme, iar apoi nu ne mai rămâne putere pentru bucurie. În chip firesc s'ar zice că ar trebui să fie dimpotrivă: cu Postul – zdrobirea, iar apoi bucuria biruitoare a Învierii care învie omul!

Așa, eu nu îmi propun să vă vorbesc despre amănuntele organizării Postului. La Părinții Bisericii sânt scrieri despre unele trăsături caracteristice, cum trebuie trecut Postul. Dar având în vedere că este greu, noi facem așa: În prima săptămână, în a patra și în a șaptea a Postului ne nevoim a ne înfrâna mai mult decât în celelalte. Deoarece trupul poate suferi din pricina nelucrării, în practica bisericească se recomandă mătăni până la pământ. Iar mătăniile acestea pe care le face omul zi și noapte servesc ca trupul să rămână în mișcare și în încordare. Altfel, pentru un trup tânăr,

lipsa mișcării devine de nesuferit și dăunătoare. De aceea în biserică se fac rugăciuni cu mătâni mari. Aceasta, pe de-o parte, este expresia smereniei noastre, iar pe de altă parte, mișcarea fizică este de neapărată trebuință în absența muncii.

Apostolul Pavel spune: „Dacă nu lucrează cineva, nici să nu mănânce.”¹ Dar într’o scrisoare către un exarh, Mitropolitul Nicolae, i-am scris cândva: „Iar noi, ca totdeauna, am schimbat-o acum și pe aceasta: Cine nu mănâncă, acela nici să nu lucreze.” Când nu ni se dă de mâncare, nu lucrăm! Dumnezeu ne-a dat un privilegiu deosebit: Sântem liberi de a ne determina condițiile. Nu sântem bogați în ce privește proprietatea. Noi chiar nu avem destul loc ca să trăim cum am avea nevoie. Dar totuși, dacă vom păzi poruncile lui Hristos, harul nu ne va părăsi. Iar când harul nu părăsește, rugăciunea curge fără poticnire în orice condiții: și în osteneală, în ascultări, și în însingurare în chilie, și în biserică. Și așa, v’am spus în puține cuvinte ceva despre Postul cel Mare care ne așteaptă.

Întorcându-ne din nou la aceeași temă, cum să se întipărească în conștiința noastră ceea ce eu socotesc ca un principiu absolut necesar: a avea în vedere țelul final și a se îndrepta către el. Atunci aspectele neînsemnate ale vieții noastre de zi cu zi vor trece fără vreo deosebită zdruncinare a organismului și a psihicului nostru. Și aceasta nu numai în Post, ci și după, și întotdeauna, în fiecare zi: Noi trebuie să ne

¹ Cf. 2 Thes. 3:10.

amintim de țelul și înțelesul petrecerii noastre aci. Noi ne-am adunat împreună ca într'un singur duh al dragostei pentru Hristos, să urmăm pașilor Lui, sprijinindu-ne unul pe altul. Vă amintiți cum este scris în Evanghelie: *Când erau pre cale, suindu-se în Ierusalim, Iisus mergea înaintea lor, la o oarecare distanță, iar ei [ucenicii] erau înfricoșați, și urmând Lui, erau cuprinși de teamă.*¹ Așa și noi, cu frică vom urma lui Hristos în tot acest Mare Post, ca mai pe urmă cântarea „Hristos a înviat” să irumpă ca un „prisos de viață”² în noi. Este un foarte bun obicei acela de a cânta stihira Paștilor, Duminică seara, în Duminica Iertării.³

Pentru Duminica Iertării trebuie să spun câteva cuvinte. Această zi dobândește o deosebită însemnătate când sincer cerem iertare unul altuia. Când iertarea este dată din ambele părți, atunci sufletul se simte slobod și plin de pace. Și aceste condiții, a slobozeniei și a păcii, foarte mult ușurează Postul... Și voi pregătiți-vă pentru ziua aceasta, ca să lepădați din inima și din mintea voastră orice umbră de întărâtare împotriva fratelui...

Din însuși începutul Postului se va cânta despre Adam cel izgonit din Rai – lucru de mare însemnătate. În rânduiala istorică, mai târziu se va face pomenire de căderea în păcat a lui Adam și de hotărârea lui Hristos

¹ Cf. Mc. 10, 32.

² Cf. Io. 10:10.

³ În Duminica dinaintea Postului, numită și Duminica Iertării, după Vecernie se face rânduiala iertării, unde monahii își cer iertare unul altuia, făcându-și metanie, iar apoi se cântă Stihira Paștilor până la „Să iertăm toate pentru Înviere.” (n. tr.)

de a strica blestemul. În această zidire genială a întregului ciclu anual al dumnezeieștilor slujbe – în această sumă de teologie, de rugăciuni și de învățături ce reprezintă cărțile Marelui Post, este înscrisă toată Tradiția, dar toate primesc forma rugăciunii, astfel încât theologia devine conținutul tuturor rugăciunilor noastre...

Voi să mă iertați: Eu acum v'am vorbit despre amănunte ale vieții noastre. Țelul de căpetenie însă vi l-am exprimat în „Testamentul” meu. Rogu-vă, uitați de nimicnicia mea și păziți acest testament. V'am spus că nu este ușor. Însă de fiecare dată în asemenea cazuri, ca în Duminica Iertării ce vine, noi vom săvârși această nevoință, și să uităm toate ranele pe care le-am primit în viață! Iar când din inimă vom ierta tuturor fraților toate cele ce s'au adunat zi de zi, zile pline de trude, de nedumeriri, de strâmtorări, de lipsuri, atunci toate acestea vor fi lepădate, și duhul nostru se va slobozi și va afla libertatea omului iertat, izbăvit de toate urmările păcatului și însuflețit de o nouă nădejde.

Nu trebuie să ne uimim că în viață se nasc neînțelegeri, mai cu seamă în Post. Dar trebuie să ne învățăm să preabiruiim greutățile pomenite, pentru a împlini legea lui Hristos, Care zice: *Iertați orice aveți asupra cuiva, ca și Tatăl vostru cel din ceruri să ierte vouă greșalele voastre.*¹ Iar prin faptul de a ierta greșalele fratelui sau ale sorei noastre intrăm în procesul mântuirii întregii omeniri. De fiecare dată

¹ Mc. 11:25.

când se ivesc ispite sau vreo greutate oarecare (că nu este cu puțință a ocoli frecuşurile, ca urmare a limitării trupului nostru), trebuie neapărat să o biruim, ceea ce dovedește înțelepciune.

Unul din gândurile cu puțință a fi cuprinse în „*Jară din lemnul cunoștinței binelui și răului să nu mâncați*”¹ este faptul că aceasta avea să tragă după sine dezbinarea tuturor oamenilor. Prima groaznică nelegiuire – Cain a ucis pe Avel² – a fost dintru însuși începutul zilelor omenești. Siluan, bunul nostru acoperitor, zice că „așa a început.” Și Adam plângea faptul că toată omenirea avea să trăiască în dezbinări, în războaie, în ucigășii reciproce, în asupreli reciproce ș.a.m.d., toate cele ce sânt împotriva legii dragostei.³

Ce pregătire ne propune Starețul Siluan pentru întâmpinarea Paștilor? – Cu cât mai puternic va fi în noi Duhul, cu atât mai ușor vom uita toată rana și vom ierta toată jignirea pe care ne-o pricinuieste fratele, și cu atât mai bogat se va revărsa asupra noastră bucuria vieții vecinice. A se micșora – este un măreț act duhovnicesc înaintea lui Dumnezeu. Însuși Domnul S’a micșorat pe Sine.⁴ Citim la părintele nostru Siluan cuvintele: „Harul trăiește în cei mai mici, iar nu în cei mai mari.”⁵ Așa i-a dat Domnul să înțeleagă: Cu cât mai mult se smerește omul, cu cât mai mult se avântă la

¹ Fac. 2:17.

² Cf. Fac. 4:8.

³ Cf. *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., p. 192.

⁴ Cf. Flp. 2:8.

⁵ Cf. *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., p. 67.

nevoința însărăcirii – cu atât mai înalt se va afla înaintea lui Dumnezeu, și cu atât mai mare puțința lui de a primi marele har.¹

Naiv ar fi să gândim că felul cum ne-am adunat este o lucrare omenească: Însuși Domnul ne-a adunat. Iar dacă Domnul ne-a adunat, noi vom urma Sfântului Siluan. În zile de praznic, la începutul viețuirii sale monastice, el slujea în trapeză părinților și fraților și se gândea ce fericire îi fusese dată „să slujească celor pe care îi iubește Domnul.” Iar într’o zi, așa cum scrie, slujind fraților în trapeză, a doua oară a simțit harul arătării lui Hristos.² Dar întrucât, după legea duhovnicească, aceste stări înalte trupul omenesc nu le poate purta, ele se dau o dată sau cel mult de două ori în viață,³ iar apoi rămân ca o amintire și ca o cunoaștere în forma amintirii în noi, însă puterea harului, în chip real, lipsește. Cuviosul Macarie cel Mare zicea că ridicarea harului este de neapărată trebuință, pentru ca omul să-și continue viața și activitatea pământească.⁴

Voi toți cu dragoste m’ați ascultat: Încercați să împliniți toate acestea în Postul ce vine. De ce zic „în Postul ce vine”? – Pentru că, într’un chip straniu, împărățește în lume acum o atmosferă încărcată. Și pe buzele credincioșilor și necredincioșilor tot timpul apare cuvântul „apocalipsă,” „evenimente apocalip-

¹ Lc. 14:11.

² Cf. *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 30.

³ Ibid., p. 198.

⁴ Cuv. Macarie Eghipteanul, „Cuvântul al 6-lea. Pentru dragoste,” cap. 10.

tee,” „așteptări apocaliptice.” În ce chip va veni marșitul, încă nu știm, dar în anul de față tensiunea este mai mare decât înainte. Să încercăm să facem din acest Post un post al luptei pentru ceea ce v’am rugat eu: pentru unirea care va fi unire după chipul Sfintei Treimi.

De ce rugăciunea lui Iisus Hristos către Tatăl, mantea însăși morții pe Golgotha, cuprindea cererea ca unirea care este în Ființa lui Dumnezeu Însuși să fie dată nouă? – Este cea înaltă formă de îndumnezeire a omului. Iar a crede că ea poate fi însușită fără dureri, fără răstigniri – este naiv. Cu mai multele suferințe, mai multa răbdare a tuturor înjosirilor și a tuturor nedreptăților, noi agonisim darul harului dragostei atotcuprinzătoare. Și atunci vom cunoaște pe Dumnezeu *precum este*, cu alte cuvinte – ca *Dragoste*.¹

Iată ceea ce trebuie noi să trăim. Îndelung aș putea să vă vorbesc despre un fenomen curios: Oamenii nu își observă propriile greșeli, și judecă pe alții. Așa se pierde unirea. Feriți-vă de orice gând împotriva vreunui frate sau soră, căci fiecare gând pricinuieste o crăpătură în zidurile cetății. Și să știți, nu este defel un lucru mic! Pentru că atunci când gândim ceva rău despre orșicine, și după aceea ieșim din chilia noastră și întâlnim acea persoană, urmările gândului rău încep să lucreze. Și atunci celălalt va răspunde, în vârtutea acestui fenomen, în același fel. Și niciodată nu este cu putință să știi cine a „început” primul. Pentru care ne și rugăm:

¹ Cf. 1 Io. 4:8.

„Dăruiește-mi a vedea ale mele căderi.” Lipsa acestei viziuni duce la faptul că fiecare om crede că el are dreptate și nu își observă greșalele proprii. Aceasta până și ierarhii o fac, și noi toți. Așa că feriți-vă de tot gândul rău, la voi în chilie, iar atunci zidirea noastră va rămânea în picioare și noi vom dobândi mântuirea. Dar dacă ne vom ierta nouă înșine greșalele, neînțelegând pe fratele, atuncea toate se vor năru.

Nu demult a venit la mine un tânăr care avusese un conflict cu soția sa. Iar ei au doi copii. Și eu i-am spus: „Smerește-te, și atunci vom scăpa de tragica năruire a familiei. Iar copiii mici vor scăpa de tragica formă a vieții copiilor cărora li s’au despărțit părinții.” Așa și în familia noastră: Vom fugi ca de foc, ca de venin de șarpe, de orice umbră a dezbinării. Ne vom zidi viața așa încât cu adevărat să ne mântuim, și ca să ne însușim acel dar al lui Dumnezeu pe care-l avem în libertatea duhului nostru de a ne aduna și a trăi ca o singură familie.

Iertați-mă. Vorbesc dintr’o inimă îndurerată și multe zic într’un chip dezlănat. Dar totuși, ascultați-mi cuvântul și veți vedea bune roade în viața voastră. Cuviosul Serafim din Sarov zicea: „Dobândește pacea, și mii se vor mântui în jurul tău.” Noi sântem douăzeci și șase de persoane. Așa că, dacă Dumnezeu ne ajută să ne biruim patimile aici, și pentru fiecare se vor mântui o mie – atunci douăzeci și șase de mii de oameni vor ajunge în Rai!

POSTUL ȘI LUPTA CU ISPITELE PE CALEA CĂTRE ÎNVIERE¹

Pentru ispita lui Hristos în pustie. Prin Post poate să ne vină ispită. Vrăjmașul ne ispitește într'o măsură mai mică decât pe Hristos. Ispitele prin Post sânt în toate planurile ființei noastre. Țelul Postului – trăirea Învierii prin „așteptarea” care este izvorul energiei. Pentru cele două biruințe și cele două înfrângeri. Hristos – calea pentru fiii lui Adam cel căzut. Pentru lupta fizică cu păcatul, până la durerea inimii. Despre întâietatea minții în lupta duhovnicească cu păcatul. Despre lupta trupească și amintirea morții.

După pilda lui Hristos, Care S'a îndepărtat în pustie, tradiția noastră a statornicit Marele Post – cel de patruzeci de zile:

Atunci Iisus au fost dus în pustie de Duhul, ca să se ispitească de diavolul. Și postind patruzeci de zile și patruzeci de nopți, dupre aceea au flămânzit. Și apropiindu-se către El ispitorul, i-a zis: De ești Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrile acestea pâini să se facă. Iar El răspunzând, au zis: Scris este: Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot graiul ce iese din gura lui Dumnezeu. Atunci L-

¹ Nr. B-30 (8 Apr. 1991), după numerotarea M^{II}.

a dus diavolul în sfânta cetate și L-a pus pre aripa bisericii, și a zis Lui: De ești Tu Fiul lui Dumnezeu, aruncă-te pre Sineși jos, că scris este: Îngerilor Săi va porunci pentru Tine, și pre mâini Te vor ridica, pentru ca nu cândva să poticnești de piatră piciorul Tău. Și au zis Iisus lui: Iarăși scris este: Să nu ispitești pre Domnul Dumnezeuul tău. Apoi a dus pre El diavolul într'un munte înalt foarte, și i-a arătat toate împărățiile lumii și slava lor. Și a zis Lui: Acestea toate voi da Ție, dacă plecându-Te mi Te vei închina. Atunci au zis Iisus lui: Mergi înapoia mea, satano, că scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini, și Lui Unuia să slujești. Atunci L-a lăsat diavolul, și iată îngerii s'au apropiat de Dânsul, și slujeau Lui.¹

Astăzi nu socotesc cu putință a vorbi despre întregul conținut al acestei ispite, dar toate ne indică faptul că ea s'a petrecut la ultimul „etaj.” Diavolul încă nu știa cu Cine vorbește, însă Omul cu Care vorbea, stârnea acele ispitiri: „Dacă Tu ești Fiul lui Dumnezeu, fă minunea asta...”; „Dacă Tu ești Fiul lui Dumnezeu, atunci aruncă-Te, și îngerii Te vor păzi...”; ducându-L pe muntele înalt și arătându-I toate bogățiile acestei lumi, a zis: „Stăpânia asupra întregii lumi este dată mie – închină-Te, și ți-o voi da Ție...” Și Domnul a biruit toate cele trei ispite, și a zis: „Înapoia Mea, satano!” Astfel Omul-Hristos² a biruit lumea. Iar apoi, la

¹ Mt. 4:1-11.

² 1 Tim. 2:5.

Mașitul călătoriei Sale pământești, El a zis ucenicilor:
*Indrăzniți, Eu am biruit lumea.*¹

Ce este caracteristic acestei ispitiri? – Patruzeci de zile Domnul postise, petrecând într'o neîntreruptă încordare a duhului. Iar când n'a mai putut, și puterea trupului în chip firesc a slăbit, atunci s'a apropiat și diavolul. Deci înseamnă că atunci când postim și slăbim din pricina postului – devenim ușor de supus ispitelor vrăjmașului.

Noi nu ne putem compara cu Hristos. Cunoașterea lumii la El era absolută, dumnezeiască. Dar și după omenire, în întruparea Sa, El se afla nu ca un om simplu, precum se vede din dialogul diavolului cu El: „Dacă Tu ești Fiul lui Dumnezeu – atunci fă minuni, aruncă-Te, închină-Te: că îți voi da stăpânire.” Pe noi însă vrăjmașul ne ispitește cu lucruri mai mici, dar care ne clatină, chiar dacă pe noi ne cercă o luptă, fără îndoială, mai mică decât pe Domnul. Legile și energiile cosmice sânt peste tot aceleași: ele trec prin noi. Când Domnul spune: Eu am biruit lumea², înseamnă că El a devenit mai presus de cosmos.

Acum aș vrea să vorbesc cu voi în legătură cu cele de mai sus, că putem trăi acest Post fără a ne da seama de nimic. Și atunci, în conștiința minții noastre Postul va trece fără de folos. Zic „în conștiința minții,” pentru că însuși Postul este lupta cu patimile, și o luptă nu fără de folos și fără rezultate...

¹ Io. 16:33.

² *Lume*, în limba greacă κόσμος – „cosmos.” (n. tr.)

După câte știu (dar știu foarte puține despre cele prin care voi treceți), vă voi spune că în conștiința mea au rămas două experiențe de suferință din toate nevoințele voastre în vremea acestui Post. Am simțit în rugăciunea pentru voi că au fost două momente de pierdere a răbdării. Și trebuie să fim cu mare luare aminte, căci lupta este foarte primejdioasă... Răbdarea privește toate formele vieții noastre: și durerile trupești, și luptele gândurilor noastre, și stările noastre duhovnicești – toate cele trei planuri sânt atinse, pentru că Postul, în amintirea postului lui Hristos, și este acea încercare la toate nivelele. De pildă, noi nu înțelegem pentru ce îndulcirile trupești ridică de la noi îndrăzneala în rugăciune, ba chiar energia în rugăciune. Dar postul este una din formele luptei împotriva patimilor. Postind, începe o perioadă grea, când simțim întreaga noastră alcătuire. Tot trupul slăbește: foarte ușor se predă, și nu mai poate răbda. Domnul a hotărnicit măsura omului – patruzeci de zile. Iar aceasta este măsura desăvârșirii. În alte culturi ascetice există mijloace de a supraviețui și mai mult decât 40 de zile. Dar acolo toată lupta se dă după alte legi și pe alt plan. Și mijloacele sânt altele.

Noi nu ne slobozim niciodată de lupta cu patimile. Din pricina luptei trupului, noi trebuie în toată vremea să rămânem într'o continuă încordare a atenției, pentru ca trupul să nu ne impună cele ce împiedecă duhul de a se înălța către Dumnezeu. Și deci, este cu putință să se apropie de noi gânduri, aproape pe același plan pe care Hristos ni L-a arătat în Evanghelie, însă la noi

asemenea încercări sânt un fenomen foarte rar. Iar cealaltă sarcină a venirii noastre în lume: Domnul *a venit să mântuiască lumea*,¹ biruind toate energiile cosmice, ducându-ne în planul vieții Dumnezeiești, facându-ne de acum a fi dincolo de hotarele puterilor Cosmosului, transcenzându-le. Noi trăim pe planul cel mai de jos, dar totuși, treptat, ne povățuim către acea viață. Iar când vine din nou Postul (dacă Dumnezeu îndelungește viața noastră a tuturor), fiți cu luare aminte la aceasta. Vorba este nu numai despre trup ci, mai nainte de toate, despre duhul nostru cel vecinic. Iar atunci posturile voastre vor da rod în toate planurile luptei: și în ce privește patimile trupești, și pentru puterea psihică de a răbda, și pentru o mai înaltă cunoaștere a minții despre ființă. Și așa, am vrut astăzi să vă vorbesc despre aceasta, pentru ca Postul să nu treacă fără urmări în ce privește cunoașterea noastră.

Ca rezultat, prin post și rugăciune, noi ne pregătim către ceea ce ne este făgăduit, adică Învierea. Noi întâmpinăm Paștile: „Hristos a înviat!” – și prăznuim învierea noastră cea de obște, iar nu numai Învierea lui Hristos, cum spune Sf. Ioan Gură de Aur în Cuvântul de Învățătură din noaptea Paștilor: „Înviat-au Hristos, și nici un mort mai este în mormânturi.”²

Iertați-mă că îmi îngădui să vă vorbesc despre următoarea: Mie mi-a fost dat pomenirea morții, prin care toată ființarea cosmică suferea moartea și se supunea sfârșitului. Dar când s'a pogorât asupra mea

¹ Cf. Io. 12:47.

² Cf. *Penticostarul*, Sfârșitul Utreniei din dimineața Paștilor.

mila lui Dumnezeu și am simțit în sinemi puțința vieții vecinice, atunci pentru mine a înviat tot Cosmosul. Și experiența negativă a pomenirii morții, dintr'o dată s'a schimbat în cunoașterea că moartea pentru noi nu există.

Noi sântem zidiți „după chipul și după asemănarea” Dumnezeului celui Fără-de-început și Fără-de-sfârșit.¹ Când am vorbit despre Înviere ne-am îndreptat atenția către ultimele cuvinte ale Simvolului Credinței: „Aștept învierea morților...” Anume nădejdea-așteptarea este în noi acea energie care ne învie în chip neînțeles. Cei ce *s'au întors înapoi de la Hristos*,² și care se află pe de-a-ntregul sub stăpânirea morții, nu pot să o aibă: ei nu cred în înviere.

Am vrut să vă spun aceste câteva cuvinte pentru ca Postul cel Mare să vă fie cu rod și în sfera cunoașterii, și în sfera conștiinței, fiind o nevointă conștientă în toate planurile: în lupta cu patimile trupești, în planul experienței psihice a răbdării, în planul cercării credinței noastre. Și ispitele pot fi de intensități diferite: ele cu adevărat ne pot duce până la hotarele pierzaniei. Dar când ieșim din această stare și trăim Învierea, atunci simțim biruința: *Hristos a biruit lumea*,³ și *a înviat din morți*.⁴

Sânt oameni care se luptă cu patimile o dată sau de două ori, în vremea năpădirii vrăjmașe. Să zicem că

¹ Cf. Fac. 1:26.

² Cf. Io. 6:66.

³ Io. 16:33.

⁴ Cf. Mt. 28:7.

patima s'a apropiat de o sută de ori de om, și că în două cazuri s'a împotrivit ei. Și lui i se pare că este un nevoitor. Unul ca acesta se hotărăște să vorbească celorlalți de virtuți, iar el însuși de nouăzeci și opt de ori a dat înapoi. Căci când noi vorbim despre „întunerecul în care trăiește lumea,” avem în vedere că lumea trăiește din patimi și că viața noastră nu o cunoaște. Oamenii se îndepărtează de la Hristos și de la adevărata descoperire a ceea ce este omul.

De la întâmplarea evanghelică, atunci când diavolul s'a apropiat de Hristos și a zis: „Dacă Tu ești Fiul lui Dumnezeu...,” vădit este că noi toți sântem copii ai lui Dumnezeu, Cela ce a zis: *Să facem om dupre chipul nostru și dupre asemănare*. Iar vrăjmașul a vorbit cu Hristos chiar dintru început despre cele de pe urmă!

Sânt unii care se nevoiesc, rabdă nevoința, și dintr'o sută de atingeri ale îndulcirii pătimase, ei de nouăzeci și opt de ori o resping cu succes, dar o dată sau de două ori, dintr'o dată, cumva, cedează. Iar nevoitorul, aceste o dată sau de două ori, le trăiește ca pe un coșmar. El nici nu se gândește să învețe pe alții, căci el însuși nu se simte pe sine a fi biruitor patimilor.

Și totuși mă simt nevoit să vă amintesc – vă rog roștiți de fiecare dată, dacă e cu puțință, conștient: „Învrednicește-ne, Doamne, în ziua aceasta, în seara aceasta, în noaptea aceasta, fără de păcat a ne păzi noi.” Prin ce se deosebește viața noastră de cea a restului lumii? – Prin faptul că noi respingem îndulcirea patimilor pentru a petrece în împreunare cu Dumnezeu.

Domnul a venit și a spus: Eu sânt calea.¹ Care cale? – După căderea lui Adam, când totul a fost pierdut, Domnul a reînnoit în noi chipul lui Dumnezeu. întunecat prin cădere. Acum, că Îl cunoaștem pe Hristos, încercăm să trăim ca și El. Însă mai sânt atingerile încercărilor care sânt în stare a scâlția voia noastră. Aceasta la început cere o mare și dureroasă încordare.

Mulți nevoitori au iubit bolile, căci boala ușurează lupta cu patimile trupești. Și deoarece noi încă nu am biruit patimile, nu putem trăi deplin bucuria Învierii. Și, cu toate acestea, într'o măsură noi totuși o trăim.

Și de multe ori mi s'a întâmplat să mă întâlnesc cu astfel de fenomene, că Paștile erau pentru unii o vreme de încercări, și trăiau ca un fel de prăbușire în ființa lor. „Înviat-au Hristos, și nici un mort mai este în mormânturi.” Iar eu mă simt dintr'o dată sub stăpânirea morții! Nu numai când veți simți faptic biruința patimilor asupra voastră, ci și în însăși lupta, amintiți-vă că nimic altceva nu există, decât Hristos, și sprijiniți-vă pe El. S'ar putea ivi și simțământul: „Uite, au venit Paștile, dar eu tot în moartea patimilor zac.” Dar nu trebuie să cedați acestei ispите, ci trebuie să credem că noi cu adevărat vom învia; și nu numai să credem, ci și să AȘTEPTĂM, precum minunat vorbesc Sfinții Părinți în Simvolul Credinței. Eu nu numai cred că învie morții, nu! – ci și aștept acea înviere.

¹ Io. 14:6.

Rostiți cuvintele acestea cu mult simțământ, cercetați-vă și cunoașteți caracterul acestui fenomen! Dacă spunem în Simbolul Credinței: „Eu AȘTEPT învierea morților,” iar în rugăciunile pentru cei adormiți: „Pre cel ce în NĂDEJDEA învierii vieții vecinice a adormit, odihnește,” înseamnă că subliniem că, murind, noi vom *aștepta* învierea noastră, iar între timp: *În mâinile Tale îmi încredințez duhul.*¹ Doresc tuturor să trăiți Paștile adevărat, cu această așteptare a învierii noastre celei de obște...

Sânt perioade când chiar ne aflăm răstigniți în lupta de a ne petrece ziua fără de păcat, adică să nu ne stăpânească păcatul...

Lupta aceasta poate atinge intensități deosebit de adânci, lucru de care nu am vorbit nici în cărți, nici cu voi. Că nu toți aveți destulă înțelegere spre a o primi cum trebuie. Însă mulți dintre nevoitori s’au luptat cu patimile trupești până întru a-și pricinui dureri. Citind *Viețile Sfinților*, veți vedea că, atunci când unii au trecut astfel de ispite, ei se ardeau pentru a omorî în sine, prin durere, simțirea trupească. (Unul dintre sfinți își ardea degetele spre a-și birui îndulcirea.) Câtă vreme patima lucra, ei își mușcau degetele, își pricinuiau durere, literal bătându-și trupul (mai mult picioarele, unde nu sânt organe). Mijlocul acesta este foarte primejdios pentru unii: de a se bate până când durerea ajunge la inimă. Poftele după îndulciri trupești au o curioasă putere: Când patima lucrează în noi puternic,

¹ Lc. 23:46.

atunci durerile loviturilor nici nu se simt. Numai când ajunge durerea până la inimă, atunci încetează patima.

De ce e nevoie de toate acestea? Fiindcă de fiecare dată când cedăm, patima deține biruință asupra voii noastre. Și de fiecare dată când biruim îndulcirile trupești prin lovituri, se schimbă întreaga noastră structură, iar trupul începe să se supună cerințelor duhului. Cu alte cuvinte, de fiecare dată când reușim să biruim patima printr' o astfel de durere, trupul nostru se „predispune” a urma nevoilor duhului.

Însă, la drept vorbind, lupta cea mai eficace este lupta în duh. Iar loviturile sânt una din formele luptei ascetice pentru a stăvili în sine lucrarea patimii, adică spre a nu lăsa patima să te stăpânească, spre a nu o primi. Și eu am fost nevoit să-mi pricinuiesc inimii dureri, pentru a opri poftele pătimate, însă personal prefer alte mijloace de a le combate: amintirea morții mi-a ajutat mie. Uimitoarea ei lucrare constă în faptul că omul vede trupul celălalt ca pe un cadavru, și ispita dispare astfel fără lovituri. Sfinții Părinți foarte mult apreciau pomenirea morții, pentru faptul că ea omoară în noi patima trupească.

Sânt momente de încăierări mortale cu patima: „Ori tu, ori eu, unul din noi va rămâne în viață!” Și de fiecare dată, în astfel de clipe acute, trupul și mintea noastră se primenesc, renasc. După aceea mintea ușor respinge orice chip pătimate. Și dobândim „stăpânire,” de acum nu în vârtutea postului, ci în vârtutea culturii minții.

Cultura minții – iată mijlocul cel mai eficace ce ne rămâne în lupta cu patimile. Scriu despre aceasta în cartea despre Starețul Siluan¹ – cum să te lupți cu patima: „A nu-ți preda mintea,” și a învăța mintea să respingă tot chipul pățimaș. Iar când omul își cultivă mintea în acest plan, astfel încât ea nu se mai împletește cu impulsul patimii, atunci patima moare. Iar aceasta se referă nu numai la ispitele trupești, ci și la orice altă patimă...

Din experiența mea la Athos, am observat chiar pe pielea mea că atunci când mă ocărau, când mă lipseau de ceva și mă tratau cu bădărănie, atunci îmi scădea lupta cu trupul. Dar au fost cazuri (foarte rare) când tineri monahi, din pricina scârbelor, dimpotrivă, căutau mângâiere în această simțire trupească, nervos plăcută. Iată pentru ce trebuie să fim cu multă luare aminte în privința asta.

Tare mi-e teamă că vorbesc prost, dar totuși nădăjduiesc că, în ciuda gândirii mele stângace, ceva va rămânea în cugetul vostru. Voi toți – mie iubiți frați și surori, eu mă rog pentru voi toți. Și fiți răbdători. Dumnezeu pe fiecare din noi ne încearcă cu câte ceva.

Și iertați-mă.

¹ Cf. *Viața și învățătura...*, *op. cit.*, cap. VII, p. 141.

CUNOAȘTEREA LUI DUMNEZEU PRIN NEVOIȚA DEȘERTĂRII ȘI A PLÂNGERII¹

Despre mântuire și despre deșertăciunea științei teologice: prin ea nu se poate trăi Dumnezeu. Despre legătura ființială cu Dumnezeu, prin înfrânare de la păcat. Despre ipostas în învățătura și pilda Cuviosului Siluan. Prin lupta cu păcatul vine cunoașterea lui Dumnezeu. Lacrimile – calea sfinților; înrobirea – calea lumii. Mântuirea – a urma lui Hristos în deșertarea Sa: a primi moartea de la fratele. Noi ne mântuim în epoca apostaziei. Cuvântarea de Dumnezeu ca rugăciune și ca stare. Despre căderea lui Adam, descoperirea „Eu Sânt” și propovăduirea „Pocăiți-vă!” Unde nu este dragoste, plâns nu va fi.

Marele părinte al Bisericii, Sfințitul Athanasie al Alexandriei, spune că este neapărat nevoie să repetăm tot ce este în strânsă legătură cu mântuirea noastră.² A pierde din vedere momentele esențiale poate deveni o picdică mântuirii noastre. Mântuirea – nicicum nu este lucru mic. Mântuirea înseamnă: Dintr’o ivire vremelnică, dintr’un „fenomen,” a ne preschimba într’o ființă asemănătoare lui Dumnezeu și vecinică. Și dacă așa,

¹ Nr. B-33 (6 Mai 1991), după numerotarea M¹¹.

² Cf. Sf. Athanasie al Alexandriei, „Simvolul Crediinței.”

atunci care este sarcina ce se află înaintea noastră în viața de zi cu zi?

De fapt, există o cale de educație în Biserică, prin școli și prin învățătura teologică. Însă, să mi se îngăduie a spune, această cale nu este totuși mai mult decât un paleativ. Vremea noastră cu precădere scoate la iveală „nerozia” științelor teologice. Prin știință nu poți înțelege existențial pe Dumnezeu, și să Îl trăiești. Iar mântuirea, ca strămutare dintr'un „fenomen” vremelnic, înseamnă a te face asemenea lui Dumnezeu, întru împlinirea rugăciunii lui Iisus Hristos către Tatăl: *Voiesc ca [acolo] unde sânt Eu, și aceia să fie cu Mine,¹ și unde sânt Eu, acolo și slujitorul Meu va fi.² „Acolo” – nicidecum nu este o noțiune geografică, ci curat duhovnicească. „Acolo” – în dumnezeiasca vecinicie, „a fi cu El și a vedea slava Sa”³ înseamnă ca înșine să fim aceeași Slavă. Trăind în lumea asta, unde se leapădă calea rugăciunii și viața după porunci, unde vor să înlocuiască slujirea lui Dumnezeu și viața într'Însul cu conversații despre El, neconținut suferim influența acestor dispoziții omenești și riscăm să pierdem adevărata cale către cunoașterea lui Dumnezeu și către mântuire, care este singurul țel al vieții mănăstirești. Mântuiește-se omul, nu prin mulțimea informațiilor științei. Prin informații nicidecum nu ni se împărtășește starea de a „vedea pe Dumnezeu precum*

¹ Io. 17:24.

² Io. 12:26.

³ Cf. Io. 17:24.

este.”¹ De aceea celor mai mulți învățați cuvântul acesta le este nesuferit. Însă altceva vedem în Evanghelia. Domnul zice: *Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pre Dumnezeu.*² Cât se poate de îndreptățit ne este să ne întrebăm în legătură cu cuvintele lui Hristos: „Cum vor vedea cei curați cu inima pe Dumnezeu? Precum este sau precum nu este?” Minteia învățatului înclină „bineînțeles” către gândul: „Precum nu este.” Dar Hristos gândește altfel, și noi ne străduim să urmăm lui Hristos.

Care este înțelesul cuvintelor mele? – Trebuie să ne concentrăm cu toată luarea aminte numai la un singur lucru: A NU GREȘI nici înaintea lui Dumnezeu, nici înaintea omului, nici față de lucruri. Și din această viață simplă, dar concentrată pe acea poruncă, se naște starea omului când el, ființial de acum, se trăiește în Dumnezeu.

Ce înseamnă a trăi fără a greși? – Înseamnă a trăi după poruncile lui Hristos. Iar cel ce se străduiește până la sfârșit, acela, prin străduință, se și învrednicește de ajutorul dumnezeiesc – de har, și va trăi așa precum voiește Dumnezeu. Binecuvântarea noastră constă în a fi copii ai marelui Siluan. El a urmat calea aceasta. Și el ne-a arătat chipul lui Dumnezeu înfăptuit în viață.

În teologia ortodoxă contemporană, precum și în știința contemporană, în psihologie, în filosofie, oamenii sânt preocupați de problema persoanei. Eu întotdeauna am preferat un alt termen: ipostasul. În

¹ Cf. I Io. 3:2.

² Mt. 5:8.

greacă el se exprimă încă și ca πρόσωπον („față”). Dar totuși, mai bine să întrebuițăm termenul „ipostas” ca un concept teologic, însemnând înfăptuirea asemănării cu Dumnezeu; atunci când cuvântul „față,” „persoană” (πρόσωπον) ne limitează psihologic, întrucât îl întrebuițăm zi de zi. Și iată, în acest om, Cuviosul Siluan, vedem actualizarea a ceea ce este dat de Dumnezeu ca potențial. Sfânta Scriptură o exprimă în următoarele cuvinte: *Să facem om dupre chipul nostru, iar apoi adaogă: și dupre asemănare.*¹ Pentru a se înfăptui asemănarea, pentru ca noi să devenim în duhul nostru și în conținutul vieții noastre asemănători lui Dumnezeu, este de absolută trebuință ca ceea ce este un curat potențial să fie temeluit „după chip.” Dintru acest potențial, prin nevoița vieții după poruncile lui Hristos, se zidește și „după asemănarea.” Pentru mântuirea noastră, neapărat trebuie să ajungem măcar la o umbră de asemănare, măcar să se înfăptuiască în noi înșine o atragere către Dumnezeu, în ciuda a toată limitarea noastră. Eu am scris în cartea mea, călăuzindu-mă după cele ce mi-a arătat Dumnezeu prin Siluan, ce înseamnă a deveni ipostas după chipul Ipostasului Logosului întrupat; cum reacționează persoana-ipostasul la fiecare manifestare a vieții în lume.

Ca duhovnic, mai înainte foarte des mă întâlneam cu anume astfel de întrebări: Cum este cu puțință a nu greși, cum să te lupți cu patimile, ce cale duce către

¹ Fac. 1:26.

Dumnezeu spre a-L cunoaște anume așa cum este, iar nu așa ca și Ellinii din vechime, care zidiseră în Athena un altar *necunoscutului* Dumnezeu.¹ În Lavra Sfintei Treimi a Sfântului Serghie din Radonej am văzut o biserică, și înscrisul pe ea era: „Cunoscutului Dumnezeu.” Această pretenție e cât se poate de îngăduită omului. Însă după stricarea noastră morală, noi ne naștem în păcate² și trăim într’o lume care nu se roagă, carcia îi e frică de Hristos mai rău decât de orice altceva. De aceea Hristos și zice: „Dacă veți urma mie, atunci *veți fi urâți de toate neamurile, pentru numele Meu.*”³ Noi toți trebuie să ne punem în această perspectivă: cum să ocolim păcatul. Tot tragismul istoriei este, în esența lui, urmarea mândriei. Făptura care se socotește pe sine a fi un dumnezeu, devine diavol, în vârtutea autoîndumnezeirii – iată esența conceptului *cădere*. Lui Adam i s’a oferit tocmai această cale;⁴ Domnul însă, Ziditorul nostru, vorbește altfel.

Și deci, dacă vom năzui în viața noastră să urmăm în fiecare clipă paza poruncilor lui Dumnezeu, iar în rugăciunile noastre să spunem: „Învrednicește-ne, Doamne, în ziua aceasta, în seara aceasta, în noaptea aceasta, fără de păcat a ne păzi noi,” atunci acest „fără de păcat” va da puțința Duhului Sfânt să vină în noi și să ne descopere toată cunoașterea lui Dumnezeu

¹ Cf. Fap. 17:23.

² Cf. Ps. 50:6.

³ Mt. 24:9.

⁴ Vezi Fac. 3:5.

precum este. De unde a știut Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul că *Dumnezeu dragoste este*,¹ că *Dumnezeu lumină este, și nici un întunec întru El este*?² Nu avea nici o diplomă academică, în calitate de teolog. Dar iată că a spus aceste cuvinte, și ele s'au făcut temei dogmatic vieții noastre.

Vorbesc despre acestea pentru că în curând voi muri, după rânduiala cea mai firească. Nu știu cum de trăiesc până acum: deja de nu știu câte ori m'am aflat în fața morții. Însă voiesc ca voi să fiți cu adevărat întăriți și să nu vă clătinați când veți întâmpina elocvența multor doctori în teologie care vor dovedi tot ce vrei, cu multă măiestrie în cuvânt. Nu-mi amintesc acum unde sau când, de un caz, un profesor de teologie în Academie, înaintea studenților care îl ascultau, a înfățișat în chip genial dogma Sfintei Treimi, ca mai pe urmă să năruie toate cu o singură frază: „Cine vrea să o creadă, n'are decât să o creadă!” Astfel și-a zădărnicit propriul cuvânt.

Și așa, înaintea noastră rămâne întrebarea, în ce chip putem să ne mântuim? Drept răspuns, aduc cuvintele fericitului nostru Părinte Siluan: „Mulțumescu-ți, Doamne și Ziditorul meu, că milostiv mi-ai smerit sufletul și mi-ai descoperit calea pe care au umblat sfinții Tăi. Tu iubești pe cei ce plâng, și pe calea plângerii au venit la Tine toți sfinții. Dă și mie,

¹ 1 Io. 4:8.

² 1 Io. 1:5.

dar, milostive Doamne, să vin la Tine pe calea sfinților Tat, pe calea smeritului plâns, carea ai arătat mie.”¹

În ce constă abaterea societății contemporane? – Uitați-vă unde duc toate școlile! De cum ajunge omul pe trepte academice mai înalte, imediat începe să se uite cu condescendență, sau mai degrabă cu dispreț și cu neatenție, la toți cei mai prejos de el. Ca pentru tot omul născut în lumea aceasta: Cea mai mică superioritate în plan cultural îl face deja mândru. Din pricina acestei mândrii vine tendința de a „smeri” pe cei slabi.

Și așa, întreaga istorie a omenirii ajunge la rezultate cu adevărat de coșmar. Uitați-vă la epoca noastră. S-ar zice că invențiile tehnice ar trebui să facă pe om fericit, să satisfacă dorința omului de a cunoaște toate, de a stăpâni legile firii. Dar niciodată nu au fost atâtea sinucideri ca astăzi. Și nici o strategie politică nu a dus la structura unei societăți care să fi reușit a se slobozi de asuprirea oamenilor de către cei ce stăpâneau mijloacele silniciei.

Dar ce ne-a arătat Domnul? – „Cine vrea să se mântuiască și să vie la Tatăl, să urmeze Mie.”² Iar El ce a făcut? S’a dezbrăcat de atotputerea Lui, S’a îmbrăcat cu forma ființării de El zidite, (anume „ființarea,” iar nu „ființa”),³ Și-a trecut deșertarea până la capăt, ceea

¹ Cf. *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., p. 220.

² Cf. Lc. 9:23.

³ Părintele Sofronie întrebuințează terminologia filosofică din dialectica ontologiei. „Ființarea” reprezintă sinteza dialectică a două concepte: „ființa” ca teză, și „neființa” ca antiteză.

ce noi nu putem atinge, și S'a dat pe Sine morții, răstignirii. Și pentru aceasta a primit El Nume mai presus de orice alt nume în istoria pământească sau în Cer.¹ Și ne-a propus și nouă această cale.² Noi creștinii Îl mărturisim ca „Cel Unul-născut” din Tatăl, așa cum Însuși spune³: Noi nu îl comparăm cu niciunul din povățuitorii omenirii, ca de pildă cu Buddha, cu Mahomed, ba chiar și cu Moisi. El nu este după nașterea Sa fiu al omului, ci prin pogorământul Său și prin întrupare S'a făcut „Fiul Omului,”⁴ rămânând în esență Făcătorul a tot ce există. În Simbolul Credinței se zice: „Prin Carele toate s'au făcut.” Și în prologul Evangheliei de la Ioan este spus: *Toate printru Dânsul s'au făcut, și fără de Dânsul nimica s'a făcut din ce s'a făcut.*⁵ Și iată, El S'a dezbrăcat de toate acestea și S'a dat pe Sine răstignirii. De unde reiese o lege de care trebuie să ne amintim în tot ceasul – că dându-ne viața celorlalți, noi primim de la ei clevetiri, prigoane, sărăcie, lepădare și chiar moartea. În schimbul vieții pe care le-o dăm, oamenii ne răsplătesc împovărându-ne cu moartea lor, și aceasta este calea noastră. Domnul vorbește despre aceasta: *Ceea ce este înălțat la oameni, urâciune este înaintea lui Dumnezeu.*⁶ Cum să ne primenim, ca tot ceea ce este „înălțat la oameni,” să

¹ Cf. Flp. 2:7-10.

² Cf. Io. 14:6.

³ Cf. Io. 1:18.

⁴ Mt. 11:19.

⁵ Io. 1:3.

⁶ Lc. 16:15.

„ocotim ca fiind „urâciune înaintea lui Dumnezeu”? În ce chip să devenim un om care nu mai este rob nici mândriei, nici slavei deșarte, nici purtător al dorinței de a calca peste fratele său? – Prin dragostea lui Hristos, cea răstignită în lumea aceasta. Și pentru această cale ne urăște lumea, căci ea nu este calea „stăpânitorului lumii acesteia.”

În epoca noastră mântuirea a devenit mai greu de împlinit decât înainte. Mai înainte martorii lui Dumnezeu care făceau minuni de necrezut erau un fenomen zilnic. Cum Petru, un simplu pescar fără carte, s'a făcut dintr'o dată dascăl omenirii? I-a dat Domnul, în rugăciune, stăpânire până și a învia morții. Sânt prorocii ale Sfinților Părinți din veacul al patrulea care spun că în ultimele vremi Dumnezeu va ascunde de la oameni, de la credincioșii Lui, la ce măsură au ajuns. Ei nu vor mai face minuni, și se vor simți ca și părăsiți de Dumnezeu într'o stare de deșertare.¹ Iată singura cale adevărată, așa cum scrie Cuviosul Siluan – calea lacrimilor.² Principala luptă este cu patima mândriei. Toți cei ce vor să stăpânească asupra altora, greșesc: ei nu înțeleg stăpânirea cea de la Dumnezeu. Însuși Dumnezeu nu vrea să stăpânească asupra omului, așteptând ca omul, în libertatea dragostei lui către Dumnezeu, să se determine pe sine ca Dumnezeu.

Și deci, în ce constă sarcina cuvântului meu de azi? – Din cuvintele mele, tot cel ce crede că eu sânt împotriva științei theologice, greșește. Și acum vorbim

¹ Cf. Varsanufie și Ioan, în *Filoc.* vol. 11.

² Cf. *Între iadul deznădejdiei...*, *op. cit.*, p. 220.

esențial despre „theologie.” Și toate celelalte concepte pe care le putem afla prin învățătura teologică pătrund în alcătuirea rugăciunii noastre. Atunci theologia noastră devine cuprinsul rugăciunii. După ce atingem o astfel de stare (atunci când theologia devine conținutul rugăciunii noastre), urmează o nouă stare, mai înaltă – theologia ca stare a duhului nostru care trăiește neconținut în Dumnezeu și prin Duhul Sfânt. Mă rog lui Dumnezeu ca să se întărească în voi anume această stare. Aceasta este „gnoseologia”¹ noastră... Este calea către adevărata cunoaștere a adevăratului Dumnezeu. Fiecare cuvânt pe care-l rostește Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul în Evanghelie devine pentru noi dogmă. El vorbește ca și cum ar povesti, dar toată învățătura lui poartă în întregime caracterul unei cunoașteri limpezi și neîndoielnice. El nu intră în conflict cu nimenea, dar el „povestește” împrejurări pe care astăzi le mărturisim despre Domnul Iisus Hristos: *Întru început era Cuvântul, și Cuvântul era către Dumnezeu, și Dumnezeu era Cuvântul. (...) Toate printru Dânsul s'au făcut, și fără de Dânsul nimica s'a făcut din ce s'a făcut.*²

Astfel, creștinismul nostru niciodată nu trebuie să se amestece cu nici o altă învățătură care există în lume: pentru noi există numai Evanghelia.

Domnul nu a lepădat Vechiul Legământ; El a venit ca să împlinească descoperirea dată lui Moisi: EU SÂNT CEL CE SÂNT. Iar al doilea *moment* al Vechiului Legământ pe care-l avea în minte Domnul era

¹ „Știința cunoașterii,” în lb. greacă.

² Io. 1: 1 și 3.

căderea omului. El a venit și Și-a început misiunea de a mântui omul cu propovăduirea: „*Pocăiți-vă!* Iată, voi ați săvârșit această nelegiuire despre care Eu vă vorbisem. Ați mâncat din rodul lemnului din care vă poruncisem să nu mâncați.”¹

Ce este acel „lemn al cunoașterii Binelui și Răului,” din al cărui rod ei au mâncat? – „Cunoașterea,” în înțelesul biblic, este analog cu „împărtășire în ființă,” și ca atare poartă un caracter ființial. Înseamnă că au mâncat rodul și au săvârșit răul în chip real. De aci căderea, despărțirea de Dumnezeu. De aci, de-a lungul istoriei multimilenare a omenirii, toate aceste coșmare și grozăvii pe care le vedem în fiecare zi. Iată care a fost urmarea. Iar acum putem vedea limpede că lumea neapărat va muri.

Și deci nu prin cunoașterea „științifică” a disciplinelor theologice, ci printr’o viață sfântă fără de păcat, trebuie să ajungem la starea unde omul începe să „vadă pe Dumnezeu precum este...”²

Și rugăciunea mea este ca voi să ascultați cuvântul Sfântului Siluan: Calea sfinților este calea plânsului dragostei. Unde este dragoste, acolo este plânsul. Iar unde nu este dragoste – acolo nici plânsul. Chiar în cele mai mari suferințe și chinuri, să zicem în vremea războiului, când am fost martori a tot felul de răzbunări asupra celor biruiți, când sadismul devenise monedă curentă în lumea întreagă, nici acolo plâns nu aflăm. Eu chiar am auzit de un astfel de mijloc de a rezista:

¹ Cf. Fac. 3:17.

² I Io. 3:2.

Pentru a suporta chinurile din partea biruitorilor, trebuie să-i urască cu toată ființa lor. Această ură ușurează durerea, și atunci nu mai poți scoate nimic din acel deținut. Domnul însă zice: *Iubiți pre vrăjmașii voștri.*¹ Din această iubire se naște plânsul pentru cei ce greșesc, pentru călăii care nu au cunoscut calea către mântuire și către viața adevărată după chipul lui Dumnezeu.

¹ Mt. 5:44.

CUNOAȘTEREA LUI DUMNEZEU PRIN ASEMĂNAREA CU HRISTOS ÎN ATOT- OMENIREA SA¹

Educația academică și credința. Experiența lui Hristos este temeiul vieții Cuviosului Siluan. Ce înseamnă a fi chipul lui Dumnezeu. Hristos, ca ideal al omului. Despre adevărata cuvântare de Dumnezeu. „A nu săvârși păcatul” – calea către primirea lui Dumnezeu, după pilda Cuviosului Siluan. Obștea – cale către viața în Dumnezeu și cu Dumnezeu. Asemănarea cu Hristos, în universalismul Său. Rezultatele teologiei cărturărești. Despre ecumenism – ca viață fără de păcat. Theologia contemporană – autour du pot. „Tatăl nostru” este adevărata patrologie.

Cineva mi-a spus că astăzi, la sinaxă, vor veni și oaspeții noștri, iubiții noștri în Hristos frați și surori. Mulți din oaspeții de astăzi cunosc limba rusă. Și mie personal, acum că am slăbit din pricina adâncilor bătrânețe, mai ușor decât orice mi-ar fi totuși să vorbesc în rusă. Trebuie să previn pe oaspeți că sinaxa noastră are loc regulat de multă vreme, și ceea ce veți auzi va fi ca o bucățică, ceva rupt dintr'un ziar, ca o părticică sau o foaie ruptă dintr-o carte. Dar eu trebuie

¹ Nr. B-35 (13 Mai 1991), după numerotarea M^{II}.

totuși să vorbesc fraților mei și surorilor mele ce au venit nu demult.

Deci care este preocuparea mea pentru frații și surorile mele, iubiți în Hristos? Ea constă în aceea ca, trăind în lume, să nu cadă pradă vreunei aberații în ce privește căile mântuirii noastre în Dumnezeu. Pe vremuri credința în Hristos era una de obște, și copiii, din cea mai fragedă pruncie, se învățau să se roage lui Dumnezeu și să trăiască cu Dumnezeu. Înainte vreme se putea păstra o astfel de rânduială: Tânărul mergea la școala unde se învăța theologia cărturărească deja pregătit, nu numai spre a crede în Iisus Hristos, dar și spre a-L iubi. Asemenea Sfântului Ioan din Kronstadt, ei terminau Academia fără să-și piardă credința, plini de experiența harului ce le fusese dată în copilărie. În vremea noastră educația copiilor este un moment extrem de greu. Școlile noastre sânt sub dependența sferelor logicii omenești și a intereselor pământești. Din pricina pierderii credinței părinților, copiii vin la școală și învață theologia la fel ca pe alte discipline – chimia, fizica, geografia, lingvistica ș.a.m.d. Și aceasta pricinuieste o cumplită daună, pentru că ei se obișnuiesc să trăiască pe Dumnezeu în chip logic. Însă cei cărora le este cunoscut suflul Duhului Sfânt înțeleg că logica lui Aristotel nu se potrivește cuvântării de Dumnezeu, că acea realitate ce ni se descoperă cere o îndepărtare de la logica formală și trecerea în logica ale cărei categorii sânt însăși Ființa pe care Dumnezeu ne-o descoperă cu a Sa venire.

Accastă aberație are loc acum pentru că oamenii nu sânt pregătiți din anii copilăriei (aș zice chiar „din pantecele maicii lor”) spre a trăi pe Dumnezeu. Cum vor înțelege ei, cei născuți după trup, ceea ce li se predă în școlile de teologie? – Ca pe niște concepte abstracte despre Dumnezeu: „primprejur și pe de lături.” De aci reiese că situația cea mai folositoare este ca dintru bun început să ai o experiență a vieții în Dumnezeu, așa cum se face în mănăstire...

Așa, iubiții sufletului meu, frați și surori, iarăși cuvântul meu va fi despre aceleași: cea mai înaltă cuvântare de Dumnezeu, care privește principiul ipostasului în Ființa Dumnezeiască și în ființa omenească, rămâne tema noastră de temeii. La care atenția noastră se concentrează asupra întrebării: Care este calea ce duce către cunoașterea lui Dumnezeu în Ființa Sa personală, ipostatică.

Pentru ce ne este atât de prețios Cuviosul Siluan, marele nostru părinte duhovnicesc? Nouă ni s'a dat un privilegiu mai mare decât au avut vreodată oamenii după pierderea marelui har al primelor veacuri: Omul acesta, aproape analfabet, părăsind cazarma, ajunge la Sfântul Munte, și dintru bun început s'a învrednicit de vederea Domnului celui Viu. Dar mai înainte petrecuse un ceas întreg în cea mai limpede vedere a vecinicei pierzării. Ce stare! El însuși se temea și a vorbi despre ea – atât este de grea. Și zdrobit fiind, a intrat în Paraclisul morii mănăstirii, unde lucra. Și de-abia a rostit rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui

Dumnezeu...,” că a și văzut pe Hristos cel Viu.¹ Vedenia a durat o clipă, fără cuvinte, dar toată viața lui după aceea a fost însemnată de ceea ce voim noi a theologhisi.

Descoperirea lui Dumnezeu ne spune că, după ce se zidise cosmosul cu întreaga lume materială și animală, Dumnezeu a zis: *Să facem om dupre chipul nostru și dupre asemănare.*² Astfel chipul în noi trăiește dintru însăși nașterea noastră. Dar ce înseamnă „dupre asemănare”? – „Dupre asemănare,” este țelul nostru. Și ce fel de „asemănare”: în parte, sau o asemănare adâncă, mare și vecinică? Desigur, a doua este cea adevărată. Omul a fost zidit spre a trăi cu Dumnezeu, în unimea vieții lui Dumnezeu și a omului. Conținutul acestui concept, „dupre asemănare,” iată tema teologiei noastre ultime și celei mai importante, pe care oamenii au pierdut-o. Cum trăiește în lume chipul lui Dumnezeu înfăptuit, cum reacționează un astfel de ipostas, după chipul Ipostasului Fiului celui întrupat al lui Dumnezeu? Unde petrece mintea unui astfel de om zi și noapte, orice ar face el?

Cum să ajungem și cum să cunoaștem cuprinsul asemănării lui Dumnezeu? – Făcându-ne asemănători până la identitate cu Dumnezeu, dobândim viață vecinică în Dumnezeu. Viață vecinică în Dumnezeu – este Însuși Dumnezeu.³ Viața Lui devine viața noastră. Domnul s'a descoperit lui Moisi ca EU SÂNT CEL CE

¹ Cf. *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 21.

² Fac. 1:26.

³ Cf. Io. 14:6.

SANT.¹ În acest concept se cuprinde înțelesul că Ființa este numai Dumnezeu Care ni se descoperă: acest A FI era înainte de a se ivi viața cosmică, zidită de Dumnezeu, Cel vecinic, Cel fără de început. Bineînțeles, pe noi în chip firesc ne cuprinde groaza: Cum putem noi, cei născuți dintru nimic, supuși oricărei boli, să devenim stăpânitori și purtători ai vieții Dumnezeiești, celei vecinice și fără de început? Nici o logică omenească nu îngăduie a crede astfel. În Hristos însă noi am primit anume această descoperire; și înțelegem ideea cea mai nainte de veci pe care a avut-o Dumnezeu pentru om, când a grăit: „Să facem om după chipul nostru și după asemănare.” Pentru noi, creștinii, Fiul cel întrupat al lui Dumnezeu este Cel ce ne descoperă ideea cea mai nainte de veci a lui Dumnezeu pentru noi.

Distanța ce ne separă, pe cei născuți în păcat, de Dumnezeul cel Sfânt și Fără de început este nemăsurat de mare, până și pentru astronomii care trăiesc acest cosmos cu distanțele lui atât de mari. Cum putem noi trece peste această prăpastie? Dacă ne aflăm în timp, atunci, printr’o logică firească, ar trebui să murim. Dar iată că Domnul zice: „Voiesc unde sânt Eu, acolo și slujitorul Meu să fie.”² Iar El Însuși este Dumnezeul Cel Fără de început, și sufletul ar dori să vorbească numai despre acest principiu al persoanei, al ipostasului în Dumnezeu, și am dori să ne îndulcim inima și mintea cu această viziune a Descoperirii. Însă noi dăm

¹ Ieș. 3:14.

² Cf. Io. 12:26.

acum cu precădere atenție felului cum vom putea ajunge la acel principiu. Logic, este cu neputință: Mentea matematică afirmă că oricâte zerouri am adăoga unui număr, el niciodată nu va ajunge la neînceput și la nesfârșit. Iar noi zicem că trecem peste această prăpastie și că sântem zidiți anume pentru a purta în sine pe Dumnezeu cel vecinic.

Și așa, din programul nostru al teologiei celei mai înalte, vom trece acum la viața noastră practică. Ce putem face zilnic pentru a ne apropia către țelul nostru – către viața cea nețărnută, dumnezeiască? Cu ce vom începe viața noastră monastică? – Cu aceea ca în fiecare zi prima preocupare să fie a nu săvârși păcatul. Printr'o astfel de străduință ascetică – „a nu săvârși păcatul” – ni se curăță mintea și inima și toată ființa noastră de întunerecul păcatului. Iar omul devine în stare de a primi nemijlocit ceea ce purcede de la Dumnezeu. De ce mă refer iarăși la pilda noastră cea iubită – la Siluan? Pentru că el a dobândit cea mai înaltă stare teologică (și aceasta nu ca erudiție, ci ca *stare*) într'o singură clipită. Cum putem deveni și noi, asemenea lui Siluan, receptivi la ceea ce purcede de la Duhul Sfânt ca și cunoaștere a Dumnezeului adevărat? – Este nevoie să ne ferim de tot gândul negativ față de aproapele în cercul restrâns al frăției mănăstirești... Fiecare om înțelege lucrurile altfel, iar dacă noi ne vom deschide inima fiecăruia, în rugăciunea noastră neîncetată, vom putea asimila douăzeci de oameni ca să trăim cu ei ca și cu un frate și cu o soră. Dacă fiecare dintre noi reprezintă mai multe milioane de oameni

care poartă un caracter asemănător în cele câteva miliarde de oameni ai Pământului, înseamnă că vom putea deja trăi împreună cu toate acele milioane. Ce înseamnă a trăi împreună cu ei? – A-i purta în rugăciunea noastră ca pe o ființă care ne este prețioasă. Și sfârșitul este atunci când conștiința noastră renaște prin părtășia cu Hristos, Care este Dumnezeuul Cel Fără de început și Dumnezeu Ipostatic; iar acest Dumnezeu Personal ne împărtășește viața Sa. Am preschimbat conceptul de „theolog”: Cuviosul Siluan a devenit theolog nu în înțelesul cărturăresc al cuvântului, adică primind o diplomă din seminar, sau din academie, sau așa ceva. Nu! – Ci în înțelesul în care theologia este starea omului ce trăiește din Dumnezeu și în Dumnezeu. Și Dumnezeu lucrează în el, și omul viază în Dumnezeu. Noi putem trăi theologia ca *stare*, citind Evanghelia de la Ioan.

Care este deci acea firească stare ce te aseamănă lui Dumnezeu-Hristos? Simbolul Credinței noastre se arată a fi Crucea: pentru că, suindu-se pe Golgotha spre a se răstigni, din dragoste către lume, pentru păcatele lumii, Hristos a purtat în Sine nu neamul Evreiesc (așa cum ar fi dorit-o Evreii), nu pe Romani, nu pe Greci, nu pe Sclavi, ci întreaga omenire, iar ea se numește „întregul Adam”: Hristos a purtat întregul Adam. Și rugăciunea pentru întregul Adam care a fost dată lui Siluan cu vederea lui Hristos, a fost așa: „Doamne, dă lumii întregi să Te cunoască în Duhul Sfânt.” În toată clipa întâlnind neajunsurile omului, el gândea că întreaga omenire este rănită de boala asta pe care apostolul

Pavel o numea „legea păcatului.”¹ Și de fiecare dată când se izbea de nelegiuiri, de nedumeriri, de prigoane, de destrăbălări – de orice ar fi fost, totdeauna gândea așa: „Este pentru că ei nu au cunoscut pe Dumnezeu în Duhul Sfânt.” Căci dacă L-ar fi cunoscut în Duhul Sfânt, atunci, bineînțeles, omenirea ar fi trăit o cu totul altă viață. Aceasta ar fi fost nepovestita armonie a dragostei vecinice.

Așa începe „știința” noastră, cu ceva foarte simplu: o atitudine plină de răbdare către tot omul. Experiența arată că până și în căsătorie, în cazul dragostei omenești celei mai adânci, nu este cu puțință a scăpa fără conflicte. Iar conflictele sânt de negândit în Ființa Dumnezeiască.

Și deci când vă voiu părăsi, rogu-vă, mântuiți-vă de acea aberație – diplomele academice. Într’o zi m’am întâlnit aici, pe drumul mănăstirii noastre, cu un om care zicea că primise titlul de doctor în teologie. Și eu i-am răspuns: „Ce vreți, aceasta se prețuiește mai mult decât sfințenia în lumea noastră întunecată.”

Și la ce ne-au dus aceste școli? – Am dobândit niște ființe standard ce vorbesc despre lucruri pe care niciodată nu le-au trăit. De unde întunerecul acesta în Biserica noastră? De unde toate rupturile?

Eu v’am spus deja, și încă nu o singură dată, însă Duhul mă silește să repet. Mai înainte de a mă duce de la voi – iar sfârșitul vieții mele, bineînțeles, este aproape – aș dori ca voi să vă mântuiți de aberația de

¹ Cf. Rm. 7:25.

care suferă lumea contemporană în planul teologiei, ca să nu scoată cineva vreo teorie neadevărată despre Dumnezeu care să dezbine lumea creștină. Gândiți-vă ca la Geneva, în Centrul mondial al unirii Bisericilor, se află mai mult de două sute de doctori în teologie cu pareri diferite! De unde aceasta? Căci Dumnezeu unul este.

Și cum se întâmplă că există confesiuni care urăsc pe celelalte și le prigonesc? Acum prigoana împotriva Dreptei Slăviri este în lumea întreagă. Și prin ce provocăm noi această ură? Nouă ne e frică „și o muscă să supărăm,” însă pe noi ne urăsc mai mult decât pe raulfăcători. Iar aceasta nicicum nu este fantezie, așa cum o știm din experiență. Dar „*să nu se turbure inima voastră: credeți în Hristos Dumnezeu,*”¹ și continuați-vă această viață. El a zis: „Precum pe Mine au urât fără pricină,² așa și voi veți fi urâți pentru Numele meu.”³ Așa, să nu pierdeți din vedere viziunea de bază: viața fără de păcat!

Eu nu iau parte la mișcarea ecumenică. Dar ideea mea ar fi următoarea: Adunați-vă și socotiți cum este cu putință a trăi fără de păcat. Se adună două sute de doctori în teologie și fiecare își vorbește prostiile, dezvăluindu-și propria neștiință și ignoranță. De pildă, una din rătăcirii: Ei studiază toate religiile, și în cunoașterea teoretică a istoriei tuturor religiilor și a cuprinsului învățaturii lor își văd propriul universalism.

¹ Cf. Io. 14:1.

² C. Io. 15:25.

³ Cf. Mc. 13:13.

Dar Domnul ne spune: „Unul este Tatăl vostru, și unul Învățătorul – Hristos.”¹ Iar acest Învățător, Hristos, poartă în Sine întreaga zidire. Și așa, noi vom urma pașilor lui Hristos, Care poartă în conștiința Sa această tragedie și moare pentru credința Sa.

Vreme de șaptezeci de ani în Rusia au fost la putere umaniștii de tip marxist care credeau că vor salva lumea de la rătăcirii. Ei voiau cu sila să dezrădăcineze percepția lui Dumnezeu din conștiința oamenilor. Această robie duhovnicească a durat șaptezeci de ani. Preînchipuirea ei a fost robia cea din Vavilon, de șaptezeci de ani, a poporului Evreu – purtătorul primelor principii ale Descoperirii.

Rugăciunea cât se poate de simplă: „Doamne, învrednicește-ne fără de păcat să ne păzim în ziua aceasta, în noaptea aceasta,” de care sânt în stare și copiii – iată adevărata cale. Atunci vom vedea știința precum se cuvine: știința, în sine, nicicum și pe nimeni nu mântuie, și nu dă o cunoaștere ființială de Dumnezeu, ci numai *toujour autour du pot* – tot mereu primprejur și pe de lături.

Și se ceartă oamenii pentru nimicuri: Când începi să înțelegi pentru ce se ceartă, nici nu poți pricepe cum oamenii ăștia învățați pot fi atât de ignoranți. Dar nu despre aceasta vreau să vă vorbesc astăzi. Altcândva voi spune câteva cuvinte despre ceva ce ar trebui să fie evident din Descoperire. Și cum oamenii nu o pot înțelege. Dar ce am la inimă: Ca voi să știți despre

¹ Cf. Mt. 23:8-9.

acestea, și să nu vă înșelați, și să nu rătăciți. Vedem că uneori oameni duhovnicește ignorați, trăind o viață contrară duhului lui Hristos cel răstignit din dragoste, se află la baza curenților de idei bisericesti. Aicea este tragismul istoriei.

Așa, ca să se descopere adevărata cunoaștere, noi vom urma un singur principiu: „Învrednicește-ne, Doamne, în ziua aceasta, fără de păcat a ne păzi noi...”

Astfel, „Our Father...” is our true pathology.¹

¹ „Tatăl nostru...” este adevărata noastră patologie. (în lb. engl.)

PENTRU PAZA MINȚII ÎN DUMNEZEU¹

Despre puterea și adâncul sensului rugăciunilor de zi cu zi. Despre Sfântul Siluan: unde petrecea el cu mintea. Pilda lui Hristos. Respingerea gândurilor prin paza minții în Dumnezeu-Omul este o minune: „pământ” care trăiește și gândește pe Dumnezeu. Simțul legăturii cu Dumnezeu este începutul țelului nevoinței noastre. De la pomenirea Înfricoșatei Judecăți la pocăința care ne aseamănă cu Hristos. Cum să treci cu mintea către Dumnezeu. Părintele Serafim de la Sfântul Munte: „Numai păcatul înjosește.” Despre pocăința nesfârșită. Despre puterea de a ne renaște a cuvântului rugăciunii. Ascultarea duce la adevărata Ființă.

Nu o dată v'am spus că mulțumesc lui Dumnezeu Care mi-a îndelungat viața și Care îmi dă bucuria să vorbesc cu voi deși, așa cum o simt, nu sânt de-acum decât un hodorog. Și totuși trebuie să vorbesc cu voi despre căile spre mântuire.

Zilnic repetăm multe rugăciuni, câtă vreme trăim pe Pământ. Am în vedere istoria Bisericii, care păstrează rugăciuni date chiar de Însuși Domnul Iisus Hristos, ca de pildă „Tatăl nostru.” Iar acum vom vorbi din nou de căile prin care să ajungem la „Tatăl nostru, Carele este în Ceruri.” Sântem atât de slabi și de

¹ Nr. B-38 (3 Iun. 1991), după numerotarea M¹¹.

zdrobiți în fiecare zi, că ne este greu să ne ridicăm de la pământ. Și cum vom putea noi, cei slăbănogiți, să ajungem la El?... Cum putem noi, cei ce zăcem jos la pământ, să primim darul vieții vecinice, dumnezeiești? Desigur, precum zice apostolul Pavel, trebuie să fii „nebum”¹ ca să crezi în Descoperirea despre veacul ce va să fie, dată nouă prin Iisus Hristos de către Duhul Sfânt. Simbolul Credinței noastre sfârșește cu „Aștept (aștept adică «cu răbdare și cu nerăbdare») învierea morților și viața veacului ce va să fie. Amin.” Repetați această rugăciune și, rogu-vă, nu lăsați pe nimeni să ne răpească adevăratul înțeles a ceea ce rostim în Biserică! Când spunem „Tatăl nostru” – înfricoșat cuvânt! – și vine adevăratul simț al prezenței Lui, ne simțim atunci cu adevărat ca nimica, atât de mici! Când rostim cuvintele „Aștept învierea morților,” în acea așteptare se cuprinde puterea care ne învie – puterea credinței. Astfel, înaintea noastră ca monahi stă zilnic una și aceeași sarcină, oricât s’ar îndelunga viața noastră. Dacă vom trăi cu înțelegere și conștient înaintea Feței lui Dumnezeu, vom primi adevărata lucrare a lui Dumnezeu – harul.

Sânt recunoscător lui Dumnezeu pentru că m’a adus la picioarele fericitului Părintelui nostru Siluan. Îmi amintesc mereu de viața lui, care cuprinde clipe, momente deosebit de minunate. Ia gândiți-vă: În casa unui tată analfabet, într’un sărăcăcios sat rusesc, un copil de patru ani aude cuvintele unui negustor de cărți

¹ Cf. I Cor. 3:18.

care nu credea în Dumnezeu, și își întreabă tatăl: „Cum de tu mă înveți să mă rog, și uite, el zice că Dumnezeu nu există?” Un copil analfabet dintr’o familie sărăcicioasă de țărani ruși – și dintr’o dată un astfel de gând! Și tatăl, plin de înțelepciune, răspunde: „Nu asculta pe negustorul ăsta de cărți, că e un prost; iar eu credeam că e un om învățat, citit.” Au trecut cincisprezece ani, și deodată Siluan aude de la bucătăreasa echipei lor de lucru, care fusese la Sezionovo, la mormântul nevoitorului Ioan Sezionovski, că el fusese un sfânt. Și unii dintre bătrâni au repetat: „Da, el a fost un om sfânt.” Și în mintea și inima lui Siluan s’a ivit gândul: „Dacă el este sfânt, atunci Dumnezeu este cu noi.” Și printr’o formulă atât de naivă, dintr’o dată el s’a umplut de har...¹

Ca atunci când odată se afla cu alți tovarăși din compania lui în Petersburg, într’o cârciumă de-a capitalei, unde cânta muzica și era multă lumină. Își comandaseră o masă gustoasă, cu votcă, și vorbeau plini de veselie. Dar Siluan tăcea. Atunci unul din tovarășii lui îi spune: „Simeon (cum se numea atuncea Siluan), de ce taci?” Iar Siluan răspunde: „Acum noi ședem aici, ascultăm muzică, bem votcă, și mă gândesc la Athos: astăzi, toată noaptea se vor ruga acolo. Ce răspuns vom da noi la Înfricoșata Judecată – și ce răspuns ei?” Iar unul din soldați zice: „Ce om și Simeon ăsta! Noi ne veselim aici, bem votcă și

¹ *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., p. 9.

ascultăm muzică, și el stă cu mintea la Athos și la Înfricoșata Judecată.”

Povestea asta o reamintesc oarecum în continuarea celor despre care am și vorbit: Cum să predispunem propria noastră minte. Când citim Evanghelia, atunci, după cuvântul apostolului Pavel, trebuie să gândim despre aceleași și în același fel cum gândea și trăia Însuși Hristos.¹ Și cum trăia El? Să luăm o pildă oarecare. Când era în Vithania, în casa Mariei, Marthei și a lui Lazăr, Maria a uns cu un mir de mare preț picioarele lui Hristos Care înviase pe Lazăr.² Și Iuda se smintise deja atunci când, în casa lui Simon Fariseul. Hristos a lăsat pe femeia păcătoasă să-I sărute picioarele³ – moment cumplit pentru Hristos. Iar a doua oară când I s'a arătat o dragoste asemănătoare din partea sufletului și inimii unei femei, ucenicii s'au smintit, și Iuda s'a dus să-L vândă.⁴ Dar ce gândea Domnul în vreme ce Maria vărsa peste El mirul de mult preț, unde Îi era mintea? – A spus Apostolilor: Ea *mai nainte a apucat de a uns trupul meu, spre îngropare.*⁵ Judecând după acest răspuns, El se gândea la suferințele și moartea care Îl așteptau.

Când ne năpădesc gânduri pătimășe, de nimic, trebuie să ne învățăm să trecem cu mintea în lumea dumnezeiască, descoperită nouă prin Iisus Hristos și

¹ Cf. Flp. 2:5.

² Cf. Io. 12:3.

³ Lc. 7:37-50.

⁴ Cf. Io. 12:4; 13:2.

⁵ Mc. 14:8.

Duhul Sfânt. Să păstrăm neconținut mintea în Dumnezeu – iată de ce avem nevoie noi, monahii. Așa sântem noi datori să trăim și să ne învățăm. De aceea viața monahală este organizată așa încât totul se învârtă în jurul bisericii și în biserică, pentru a ne reține gândul în Dumnezeu.

Noi, ca niște copii mici, ne aflăm pe malul unui ocean mare, nemărginit, și sfios ne bălăcim și ne afundăm în apele mici de lângă țărm. Așa și acum, noi vrem să ne afundăm în aceste ape ale oceanului. Dar la țărm apa este aceeași ca și în largul lui.

De fiecare dată când gândurile trupești sau grijile lumești ne coboară până la pământ sau chiar până la supărare împotriva fratelui sau sorei, cum să ne ridicăm din nou? Trebuie să ne ținem mintea în Dumnezeu și să ne amintim de Înfricoșata Judecată. Atunci toată viața noastră și fiecă clipită a ei se va scurge într-o cu totul altă atmosferă. Așa se va înprospăta în noi simțul răspunderii înaintea Dumnezeului Care a făcut toate, întreg cosmosul, și înaintea a toată zidirea lui Dumnezeu. Din micile noastre faceri de fiecare zi, rezultatul va fi că Duhul Sfânt va putea veni la noi. Pentru aceasta Cuviosul Isaac Sirul zice: „Curăță locul, și va veni Duhul Sfânt, și va povățui.”¹ Așa, Duhul Sfânt povățuiește și pe acei țărani analfabeți, cum era tatăl Sfântului Siluan și însuși Cuviosul Siluan. Având asemeneailde, și noi să încercăm să trăim zilnic în acea atmosferă, și vom dobândi ceea ce căutăm.

¹ Cf. Sf. Isaac Sirul, *Cuvântul* 58.

Multora le e greu să creadă aceasta. În chip curios, ei nu înțeleg o asemenea minune – din pământ este luat omul, și ce gândește acest om: el uită pământul, și trăiește cu duhul în Dumnezeu cel vecinic! Asta deja este o minune. Chiar și în rugăciuni și în cuvintele Descoperirii lui Dumnezeu se zice despre om: „Din pământ ești luat, și în pământ te vei întoarce.”¹ Și iată, acest „pământ” gândește cele despre care vorbim astăzi.

Voi știți că eu vorbesc fără nici o pregătire, că singura mea pregătire este numai în rugăciune. Și ce cuvânt vă voi spune, eu însumi nu știu dinainte. Dar avem toți un țel esențial: Trebuie totuși să biruim prezența morții în noi. Și așa, omul cel din pământ luat primește suflu de la Făcătorul și se face suflet viu, iar apoi și asemănător Fiului lui Dumnezeu Celui întrupat: persoană, ipostas. Rogu-vă din tot sufletul, țineți-vă de acest principiu.

Acum vorbim despre cum să ne îndreptăm mintea ca să rămână neîntrerupt în Dumnezeu. Viața omului devine atunci ca și cum cineva l-ar ridica nutintel în aer și l-ar ține atârnat deasupra pământului. În orice caz, cu așa o simt. Eu însumi nu mă pot înălța de pe pământ, ci altcineva mă ridică. Și îți dă impresia că trăim ca și atârnați...

Nu gândirea abstractă despre Dumnezeu, ci simțul neconținut al legăturii noastre cu El este unul din cele mai importante țeluri ale nevoinței noastre. Într'una din

¹ Fac. 3:19.

cuvântările noastre următoare, dacă Dumnezeu binevoiește, vom vorbi despre rezultatul pe care îl are în sufletul nostru amintirea Judecării de Apoi. Văzând în ce măsură nu corespundem cu poruncile lui Dumnezeu, noi nici nu îndrăznim să ne ridicăm ochii către cer. Dar nici a ne lepăda de aceasta nu putem. Când ne gândim la Înfricoșata Judecată, începem să vedem cât sântem de josnici, și tot timpul trăim în ale pământului: *Omul, ca iarba zilele lui, ca floarea câmpului, așa va înflori.*¹ Dar va veni Duhul Sfânt la noi și ne va da ceea ce cu o dragoste atât de tainică gândim în fiecare zi și în fiecare ceas.

Prin pocăință se naște în noi un anume har: o durere pentru tot ce am făcut în toată viața noastră de zi cu zi. Pocăința trebuie să fie singura noastră cale către Dumnezeu. Pocăinței îi este caracteristic să ne renască și să ne facă asemenea lui Hristos Însuși. Însă la măsura Lui noi nu ajungem. Și astfel pocăința pe Pământ nu are sfârșit.²

Astfel sarcina noastră este să fim cu luare aminte la noi înșine și să nu lăsăm pe nimeni să ne răpească mintea în alte sfere, în afara acelei Ființări pe care ne-a adus-o Domnul Iisus Hristos de la Tatăl Său.

Vedeți cât de mult am slăbit din pricina bătrâneții și a bolii – și eu însumi îmi dau seama de asta. Dar când vă vorbesc, cuvântul trage nu către elocvență, și

¹ Ps. 102:15.

² Arhim. Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este.* (Cf. trad. rom., *Mistica vederii lui Dumnezeu, op. cit.*, p. 222)

nu spre a vorbi despre ceva ca poezii, nu! Viața noastră este simplă, însă neconținut în Dumnezeu.

Acum vă voi arăta doar un mic mijloc practic, cum să trecem cu mintea la a gândi cele plăcute lui Dumnezeu. Când ne vine un gând oarecare, ce nu corespunde cu legea evanghelică, vom zice: „Doamne, vindecă-mi mintea.” Când în inima noastră se ivește mânie sau ceva asemănător, vom zice: „Doamne, vindecă-mi inima.” Dacă va începe să se arate ca un adevărat război, noi, în tăcere, strigăm doar lăuntric: „Doamne, vindecă-mă întreg... Vino către mine, cela ce zac pe pământ, și mă ridică din gândurile și patimile mele josnice, din josnicele mișcări ale inimii mele!” Așa se petrece cu lupta noastră.

Și orice lucrare vom face, dacă iubim pe Dumnezeu, amintirea lui Dumnezeu rămâne neschimbată în noi. Siluan spunea: „Nici o îndeletnicire nu împiedică a iubi pe Dumnezeu.”¹

Un alt monah, părintele Serafim, mi-a spus: „Nu există muncă, să poată înjosi pe om!” Adică și dacă este o muncă modestă – să cureți casa, să fierbi mămăliga, să speli vasele, sau așa ceva – nimic în aceste îndeletniciri nu înjosește omul. Pe om numai păcatul îl înjosește.

Îmi amintesc o lecție pe care mi-a dat-o monahul, părintele Serafim. Chilia lui era nu departe de a mea, și nu arareori treceam prin fața ei. Noi ne întâlneam

¹ *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., cap. 2, p. 63.

destul de des. Odată mă aflam bolnav. El m'a văzut și mi-a zis:

– Mă uit eu la tine. Curând vei muri.

L-am întrebat:

– Și cât de curând?

– Presupun, răspunse el, că nu mai ai decât doi ani de viață.

– Părinte Serafim, îi spun eu, înseamnă că nu mă socotiți monah?

– De ce zici asta?

– Mi-e teamă să nu mă duceți în rătăcire, căci eu în fiecare zi gândesc la moarte, iar dumneata îmi spui că o să mai trăiesc încă doi ani.

Atunci mi-a răspuns:

– Chiar dacă ți-aș fi spus „încă șase ani,” nici atunci nu ne vor ajunge zilele ca să ne pocăim.

Așa a știut el să răspundă la „muștrarea” mea. Ar fi fost interesant să povestesc despre multe din cele ce mi s'a dat să trăiesc la Athos. Eu aveam îndeletnicirea mea personală: Cum să-mi primenesc întreaga ființă ca să mă fac cu adevărat creștin. Dar dacă aș fi fost un scriitor și aș fi însemnat toate întâmplările și conversațiile, atunci chiar în vremea mea la Athos aș fi putut scrie un Pateric întru nimic mai prejos decât vechile Paterice. Dar deja despre asta nu mai e cazul să ne plângem.

Am avut și următoarea întâmplare. Mi s'a întâmplat să fiu la mănăstirea de maici din Louvain, în Belgia. Când am ajuns acolo aveam un simțământ curios: Nu aveam nici un cuvânt pentru acele monahii, despre care să vorbesc. La sosirea mea s'au adunat un

număr destul de mare de monahii, și chiar bătrâna stareță, și toate așteptau de la mine cuvânt. Le-am spus: „N'am nici un cuvânt, nici un gând, dar dacă vreți să vorbim despre ceva actual pentru viața voastră, puneți-mi vreo întrebare.” Și una din monahii care era învățătoare în școală zice: „Spuneți-ne un cuvânt despre ascultare.” Și când am început să vorbesc despre ascultare, mai bine de un ceas nici nu am putut să-mi opresc cuvântul. Iar ele toate ședeau ca încremenite și ascultau cu luare aminte. Așa, uneori aș dori ca și voi să-mi puneți vreo întrebare. Căci așa cum experiența a arătat, când citim un cuvânt gata pregătit, dintr'o dată își pierde viața și încetează a mai fi lucrător. Dar când el se naște din însăși nevoia vieții, dobândește o energie care poate de-a dreptul să renască pe oameni.

Deci am început să vorbesc monahiilor despre ascultare: către ce duce, cum ea, fiind o nevoință monastică, duce către șuvoiul vocii lui Dumnezeu. Iar sfârșitul acestei nevoințe este că omul repetă cuvintele lui Hristos: „Eu sânt.” Atunci ni se dă experiența Ființei; experiența de „a fi,” și nu doar „a exista;” și Ființa care porcede de la Dumnezeu Însuși devine viața noastră.

Așa și voi, din când în când ajutați-mă... Rogu-vă, rugați-vă fiecare pentru fiecare și pentru toți. Și toți împreună să ne rugăm pentru fiecare om, pentru fiecare frate...

MÂNTUIREA NOASTRĂ STĂ ÎN UNIREA NOASTRĂ¹

Cum se naște cuvântul pentru cei de față. Cum se îmbină cele nețărnut de mari cu cele mai simple lucruri din viața noastră. Nu dreptului este pusă legea: trebuie să ascultăm glasul lui Dumnezeu. Despre neînțelegeri. Cuviosul Siluan – pildă a libertății față de orice concurență. Mântuirea noastră stă în unire. De la rugăciunea pentru mănăstire, la rugăciunea pentru întregul Adam. Urmați duhovnicilor. Greutăți din pricina înțelegerii parțiale a unora. Pentru paza principiului general. Rugăciunea cea mai presus de chip. Greu este a găsi o limbă pentru cuvânt.

Astăzi v'am chemat să veniți la cuvântarea noastră care, îndeobște, este numai între noi.

Noi acum îngăduim oaspeților să vină la sinaxele noastre, care întotdeauna sânt foarte intime, precum intimă este și porunca lui Dumnezeu. Eu tot mereu am încercat să vă explic cum se naște cuvântul lui Dumnezeu în inima omului. Acest proces nu este atât de simplu, și totuși el este foarte limpede și definit. În ce chip să auzim, în locul glasului nostru pățimaș, glasul Dumnezeului nostru în inima noastră? În ciuda sarcinii nespuse de mărețe ce ne stă înainte, viața noastră

¹ Nr. B-42 (1 Iulie 1991), după numerotarea M^{TI}.

rămâne totuși cât se poate de simplă în manifestările ei exterioare. Atunci când cuvântările noastre erau în prezența oaspeților, deși cuvântul meu se adresa noilor-începători, am observat că, în chip curios, rugăciunea mea pentru a primi cuvânt îi includea și pe ei. Iar a include și pe ei – înseamnă a schimba cuprinsul cuvântării. Astfel încât, când sântem singuri, mă simt mai liber, în ciuda reacțiilor și stărilor diferite ale celor prezenți aci. Și totuși, nici în acest caz nu ne simțim total liberi, și nu dobândim unimea cuvântului, deoarece cuvântarea noastră nu se poate adresa unui nivel comun tuturor, căci fiecare se află la un alt nivel.

Cu atât mai mult acum, când mănăstirea noastră se mărește, și numărul membrilor obștii crește considerabil, pentru mine devine ca un lucru de neapărată trebuință, iară și iară să vă repet: Zidiți această mănăstire cu rugăciunea voastră, și nu uitați marele țel al mântuirii, chiar dacă în viața de zi cu zi sânteiți prinși de treburile cele mai simple. Acest lucru nețărnut de mare se îmbină cu cerințele zilnice, cât se poate de simple, oarecum într'un chip firesc.

Atunci când mintea noastră este cu de-a-ntregul îndreptată către Dumnezeu, când nu avem altă viață, fără numai pe Dumnezeu, atunci ne slobozim de anumite forme exterioare, numite de obicei „canon” sau „pravilă.” Pravila, fiind ceva ce trebuie obligatoriu să se repete ani, zeci de ani de zile, rămâne totuși și de neapărată trebuință, și ceva care strâmtorează. Apostolul Pavel o spune simplu: „Nu dreptului este

pusa legea.”¹ Cine vrea să fie povățuit de Duhul Sfânt, acela nu trebuie și nu poate să se lege cu pravile.

Orice aș spune în prezența celor din afară, înclin mereu să mă întreb: Înțeleg ei oare ce este monahismul? Căci monahismul, așa cum îl conștientizează oamenii, nu corespunde nici pe departe cu adevărata mareție a acestei culturi. Această cultură a duhului – este nevoința noastră. Nouă tuturor ne este de neapărată trebuință să ne dezvoltăm până la a auzi fără greș glasul Domnului – nevoință care cere neconținut, zi și noapte, atenția lăuntrică. Astfel viața simplă, în cele din afară, devine o neconținută împărțășire cu Dumnezeu. Cei ce vin din exterior nu pot vedea adevăratul proces al vieții noastre. Chiar atunci când ne adunăm singuri, nu ajungem totuși la unimea duhului: nu pentru că nu o voim, ci pentru că experiența noastră diferă. Și fiecare înțelege lucrurile în limitele experienței lui.

În ce privește pe cei nou-veniți, i-am recunoscut ca fiind înrudiți cu noi în duh. Și bineînțeles că ne revine sarcina de a-i include în viața noastră, pentru ca frăția noastră să devină ca un singur om.

Dacă ne vom însuși acest gând, atunci vom îndepărta toate neînțelegerile de multe feluri. Atunci va dispărea orice urmă de „conurență,” și toată buna făptuire, tot cuvântul cel bun va zidi mănăstirea noastră, o va întări. Și dimpotrivă, tot cuvântul care este manifestarea neputinței noastre, a patimilor noastre, iar nu a vocii Dumnezeiești, năruie mănăstirea. Nu uitați

¹ Cf. 1 Tim. 1:9.

aceasta, rogu-vă! Mă simt nevoit să vă vorbesc cu insistență despre acestea, pentru că, oricât ar părea de curios, încă nu simt că voi toți faceți așa cum vă cer – adică să vă rugați pentru toți și pentru fiecare, și pentru viața noastră de obște, și pentru fiecare în parte. Dacă ați fi primit gândul meu, viața noastră ar fi decurs cu totul altfel. Încerc să dobândesc un cuvânt pentru a vă lămuri mai limpede gândul meu. Și vă spun adevărul: Acum eu nu aflu un astfel de cuvânt, pentru că încă nu am dobândit conștiința că în viața mănăstirii de obște se exprimă forma ideală a vieții omenești pe Pământ.

Să luăm pildă din cuvintele celui nesfârșit de prețios Părintele nostru duhovnicesc Siluan. El spune că sânt unii căroră li se încredințează ascultarea de a fi împărați, altora de a fi patriarhi, celor de-al treilea – de a săvârși vreo lucrare mai puțin de obște, specializată, chiar de ar fi simpli tâmplari. Și în continuare scrie: „Și toate acestea sânt neînsemnate.”¹ Uitați-vă cât de slobod era omul acesta de orice zavistic, de orice concurență, de orice lepădare a aproapelui.

Să mă ajute Dumnezeu să lămuresc acest gând. Când prin rugăciunea voastră pentru toți și pentru fiecare începe să crească în voi conștiința nevoii neapărate a unirii noastre în Dumnezeu, atunci vă veți afla pe adevărata cale. Vă puteți ruga și în chilie, vă puteți ruga și în vremea slujbelor noastre. Neîncetați rugați-vă! Am încercat să scriu acestea în cărțile mele, începând cu prima, care este cea mai importantă –

¹ *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., p. 102.

despre Sfântul Siluan. Când fiecare își săvârșește ascultarea pe care o are, conform cu darurile proprii, atunci dispare orice motiv pentru vreo concurență sau invidie sau altceva asemănător. Fiecare bună făptuire, de oricine ar fi săvârșită, devine viața noastră, dacă ne mântuim.

Să-mi ajute Domnul să găsească cuvinte, iar vouă să vă ajute Domnul să moșteniți câteva principii ale marii culturi, așa zice ale celei mai mărețe dintre toate culturile cunoscute omului pe Pământ. Cu satisfacție am auzit cuvintele unuia dintre noii membrii ai frăției noastre, care zicea: „Trăirea împreună cere multă înțelepciune de la fiecare dintre noi.” Om tânăr, suflet tânăr, dar iată el a înțeles că nu lucru mic este. Gândiți-vă că Domnul spune ucenicilor: „Dacă voi veți avea dragoste între voi, atunci veți fi ucenicii Mei, și toți vă vor cunoaște ca atare, adică ai Mei ucenici.”¹ De aci, rogu-vă, înțelegeți extrema importanță a depășirii unui oarecare egoism. Orice s’ar face – toate trebuie să facă parte din viața noastră cea mântuită. Iar dacă în noi trăiește această conștiință, atunci veți vedea că viața va curge întru cu totul alt chip. Pe Pământ sânt mai mult de patru miliarde de oameni. Dar iată că nouă Domnul ne-a dat să ne aflăm un mic grup de oameni, adunați prin unimea credinței noastre în Hristos Iisus. Și fie ca această mică parte din trupul întregii omeniri să fie grija fiecăruia dintre voi: Iată familia mea, iată viața mea, și tot ce fac, voi face spre a întări această viață.

¹ Cf. Io. 13:35.

Din unirea, și din cea tare unire dintre noi, mare mântuire se va naște. Rogu-vă, însușiți-vă această începătură, însușiți-vă această pravilă! Și așa să judecați în ce vă privește pe voi înșivă: Dacă noi trăim într'un mic grup de oameni, și dăinuie elementele unei oarecari comparații cu ceilalți, sau concurențe, întreceri ș.a.m.d., înseamnă că nu sântem încă pe cale cea bună. Luptați-vă cu un astfel de element, care dezbină viața noastră.

Fiecare om, cu toată personalitatea sa unică, este oarecum reprezentantul unei anumite clase sau unui anumit tip de oameni. Iar când ne vom învăța, în limitele monastice, unirea, atunci voiu fi recunoscător lui Dumnezeu, și atunci datoria mea va fi împlinită înaintea voastră. Așadar, dacă voi în rugăciunea pentru viața mănăstirii noastre veți ajunge ca, fie și în parte, viața noastră să devină totuși potrivit poruncilor lui Hristos, atunci va deschide Dumnezeu înaintea noastră ușile – iar noi vom putea cuprinde în inimă un număr neasemuit mai mare de oameni, și cu neasemuit mai multă dragoste.

În ce constă greutatea poziției mele? – Eu mi-am luat asupra-mi o sarcină cu neputință de realizat: a fi canalul duhului părintelui nostru duhovnicesc Siluan. Eu însumi nu am dobândit starea lui. Dar voiesc ca voi toți să dobândiți tocmai starea lui Siluan: nu o oarecare gândire intelectuală, doar abstractă, ci o reală stare a duhului nostru. De aci, în vârtutea iubirii pentru fiecare mădular al familiei noastre, se va naște o dorire de a asculta pe tot omul.

Noi nu putem ocoli legile vieții de obște a omenirii pe Pământ. Iar una din răsfrângerile lor constă în faptul că, deși ne rugăm pentru toți, într'o mai mare măsură ne rugăm pentru cei cărora le revine o răspundere mai mare, adică pentru igumen și pentru duhovnic. Încercați să purtați în conștiința voastră gândul: „Un astfel de igumen, și astfel de duhovnici ne-a dat Dumnezeu.” Și învățați-vă treptat să urmați lor, așa încât conștiința noastră să nu ne învinuiască întru nimic. Și atunci va veni încunoștiințare de la Duhul lui Dumnezeu, că ne mântuim. Starețul Siluan spunea despre aceasta în astfel de cuvinte: „Am început să fac precum m'a învățat Domnul, și mintea mi s'a curățat, iar duhul mărturisea mântuirea.”¹

Care este greutatea vieții noastre bisericesti? – Adesea cei ce ocupă poziții de răspundere insistă asupra înțelegerii lor parțiale ca fiind de o desăvârșire finală, și resping tot restul. Dar iată, Apostolul Pavel scrie că, deși sânt diferite slujiri între oameni, dar toate trebuie să fie după Dumnezeu și să ducă la unire și la dragoste.² Orice ivire a dezbinării năruie viața noastră și nu ne aduce mântuire. Dacă cerem lui Dumnezeu ceva în rugăciune, și altcineva, iar nu noi, o „realizază,” noi respingem orice gând că „De ce nu eu?” Dumnezeu a auzit rugăciunea mea și a săvârșit acea lucrare pentru care mă rugasem, chiar dacă altcineva a realizat-o. Și dacă acea lucrare duce la slavă, atunci nu îi voiu zavistui slava: Primească el slava pentru cele

¹ *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., pp. 177 și 170.

² Cf. 1 Cor. 12:6 și urm.

săvârșite, iar mie important îmi este săvârșirea țelului nostru de obște. Iar țelul nostru este unirea duhului într'un vecinic cuvânt al iubirii în Dumnezeu cel vecinic, atunci când vreme nu va mai fi, precum se jură Îngerul în Apocalipsă: *Și îngerul (...) s'a jurat (...) că vreme nu va mai fi.*¹ Iar atunci nu va mai fi nici o clătinare, ci viața întreagă – și a lui Dumnezeu, și a tuturor oamenilor – este viața mea, chiar dacă eu nu am făcut nimic. Înțelegeți această nuanță: Una este „să fie după voia mea,” așa cum ne dictează patima iubirii de cinstire, sau iubirii de stăpânire, sau tânjirea către stăpânire; și alta, ca omul să fie slobod de această tânjire după stăpânire, iar atunci, oricine ar fi să facă o lucrare bună – „fie vecinic binecuvântat Numele Dumnezeului nostru!”

Poate veți spune că vă vorbesc despre niște lucruri nelimpezi, și că ar trebui să dau drept pildă împrejurări concrete. Însă dacă luăm pilde concrete, vom pierde din vedere însuși principiul vieții.

Așa cum am scris în carte, Starețul Siluan, părintele nostru duhovnicesc, ținea pravila următoare: Dacă după vedenia lui Hristos îi fusese dat să trăiască întreaga omenire în inima lui, atunci dorea să păzească acesta pentru tot restul vieții.² Așa și noi, cu toate slăbiciunile noastre, în ciuda părerii despre noi înșine, trebuie cumva să ne slobozim de tot egoismul... Eu nu cred că o astfel de lucrare se poate săvârși în câteva minute. Pentru aceasta trebuie să ne rugăm mult, și să

¹ Cf. Apoc. 10:5-6.

² Cf. *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 225.

suferim, și să trăim așa încât să pătrundă în ființa noastră ca propria ei însușire și stare...

În tot acest timp am încercat să vă vorbesc cerând lui Dumnezeu să vă descopere adevăratul cuprins al cuvântului meu. Rugați-vă, iar Dumnezeu vă va descoperi adevăratul înțeles a ceea ce am zis. Rugați-vă, și încercați să vă însușiți aceasta.

Când vorbim în rugăciune sub formă de chipuri concrete, atunci în realitate rugăciunea noastră este încă nedesăvârșită. Rugăciunea mai presus de chipuri concrete – iată mintea curată. Când vom trece în cealaltă sferă și vom trăi de acum în afara vremii și în afara întinderii, mai presus de vreme și de întindere, acolo nu vor mai fi chipuri concrete, ci numai o stare – mai presus de orice formă. Iată pentru ce este așa de greu să vorbim, exprimând acestea în cuvântul nostru...

Și deci, rogu-vă, fără a fi văzuți de cei ce vin la noi, adică fără a vă manifesta în exterior – rugați-vă neîncetat, și pentru cei ce ne cercetează, și pentru cei vii, și în general pentru întreaga noastră făptură. Iar atunci rugăciunea, purcezând de la lucruri simple, lucruri mici și de toate zilele, treptat se va înălța până la rugăciunea pentru lumea întreagă. Rugați-vă și pentru mine. Treizeci de ani am tăcut, și de-abia acum, înaintea ieșirii mele, m'am hotărât să vorbesc.

Și să facă fiecare dintre voi totul ca pentru propria familie. Tatăl sau mama își trăiește întreaga familie în inima sa, pe toți copiii împreună, toate împrejurările de obște, iar copiii, fără nici o grijă, se ocupă de câte ceva în parte...

CUNOAȘTEREA LUI DUMNEZEU ȘI DEVENIREA PERSOANEI¹

Rugăciunea izbăvește de împovărarea materiei. Tragedia necunoașterii lui Dumnezeu. Sărăcia duhovnicească. Despre limitele posibilităților făpturii. Absolutul ca persoană – temeiul asemănării omului cu Dumnezeu. Despre gândul cel mai nainte de veci al lui Dumnezeu pentru om, în Hristos. Problema repetării rugăciunilor. Vederea lui Dumnezeu ca țel al monahismului. Is. 11: 1-2. Problema persoanei încă nu este rezolvată. Rugăciunea pentru întregul Adam este expresia persoanei. Monahismul și școlile prorocilor. Despre micșorarea dimensiunilor creștinismului. Cele două forme de smerenie. Despre paza însuflării.

Încă o dată, mai presus de toate așteptările Domnul îmi dă bucuria de a mă afla cu voi.

Care este viața noastră pe Pământ? – Toată această materie care ne înconjoară și ne susține viața, ne silește să dăm prea multă atenție la tot ce este pământesc. Și neconținută apăsare a celor de zi cu zi ne stinge mintea, și ea devine mai puțin simțitoare față de ceea ce noi înșine pronunțăm. De sute de ori, de mii de ori, noi repetăm „Tatăl nostru.” Dar oare trăim noi această conștiință, sau ne este conștiința plină de patimi mărunte?

¹ Nr. C-3 (16 Sept., 1991), după numerotarea M^{TI}.

Sau, să zicem, cuvintele „Împărate Ceresc”: aci este vorba de Însuși Dumnezeu Duhul Sfânt. Dar cum trăiește inima noastră cuvintele „Împărate Ceresc, vino și sălășluiește întru noi, povățuiește-ne întru tot adevărul, mântuiește sufletele noastre”¹ – Este strigătul sufletului nostru. Nu trebuie niciodată să uităm aceasta: este nevoie ca ea să devină laitmotivul vieții noastre monahale.

Noi sântem moștenitorii celei mai mari și mai prețioase tradiții. Părinții noștri ne-au învățat cum să depășim nimicurile de zi cu zi: orice lucrare de-a noastră pământească, prin rugăciune noi o prefacem într’o împărtășire duhovnicească cu Dumnezeu. Trezindu-ne, ne rugăm lui Dumnezeu: „Scoală-mă² cu puterea Ta, cu harul Duhului Sfânt, spre lucrare duhovnicească; ca nici un lucru materialnic să nu-mi stingă simțul prezenței Tale, Dumnezeuul meu!”... Începem să ne îmbrăcăm, și zicem: „Doamne, Tu vezi că sânt gol de tot ce este cunoaștere a adevărului Tău. Rogu-mă Ție, nu mă lăsa gol, ci mă îmbracă cu lumina cunoașterii Tale, Cea ce locuiești în lumina cea neapropiată!” Începem să ne spălăm: „Doamne, spală toată întinăciunea de pe întreg trupul vieții mele în lumea aceasta.” Ne spălăm ochii și zicem: „Dă-mi ochi să văd Împărăția Ta, Lumina Ta.” Deschizând ușa, zicem: „Ușa pocăinței deschide mie, Dătătorule de viață, că mâneacă duhul meu către Tine, Dumnezeul

¹ În afara slujbelor Păr. Sofronie adesea adăoga și alte cereri la rugăciuni. (n. tr.)

² Cf. Ps. 40:11.

meu.” Și așa în toată vremea. În aceasta constă mica noastră lucrare, însă prin „mica noastră lucrare” putem mcheia o legătură neîntreruptă cu Dumnezeu Care este Duh. Așa, treptat, se preschimbă cele de toate zilele ale noastre, cele pline de trudă, osteneală, plictis, urât, dureri, nedumeriri, suferințe. Iar dintre suferințe, cea mai importantă este necunoașterea: „Ceea ce trăiesc eu nu este Lumina Dumnezeirii..., ci Tu dăruiește-mi Lumina cunoașterii Tale!”

Nu demult Părintele N., în slujba sa de duhovnic, a auzit de la o femeie: „Vreau să știu ce vrea Domnul. Am venit aci la mănăstire ca să aflu aceasta. Nu am nevoie să vorbesc nici de suferințele mele, nici de slăbiciunile, nici de puterile mele. Vreau să știu voia lui Dumnezeu, și îmi va fi destul. Înserez de a cunoaște pe Dumnezeu, dar mă aflu în întunericul necunoașterii care mă omoară.” De această necunoaștere noi toți suferim.

Vine la noi vreun om bolnav pe moarte, și ce vom face? – Ne vom ruga. Începe o luptă în duh. Boala nu este doar un fenomen fiziologic, ci și o încercare duhovnicească a omului.

Și deci, zidiți fiind după chipul și după asemănarea lui Dumnezeu, în lumea aceasta noi continuu suferim, conștientizându-ne propria neîndestulare, propria neștiință. Eu mă apropii de sfârșitul zilelor mele – nici nu știu cum mai trăiesc încă – și totuși, suferința aceasta a necunoașterii mă sfâșie și pe mine. Dintru bun început m’a sfâșiat necunoașterea. Și cred că acest fenomen își are oglindirea în cuvintele lui Hristos:

Fericiți cei săraci cu duhul, că a voastră este Împărăția lui Dumnezeu.¹ A mai zis Domnul: „Toți cei ce credeți în Mine, în această lume veți suferi necazuri.”² Iar unul din cele mai cumplite necazuri este a nu cunoaște voia lui Dumnezeu. Dar dacă am venit în mănăstire, în această școală a vieții vecinice, atunci să mergem pe calea Părinților, care de-a lungul zilelor întregii lor vieți erau sfășiați de sărăcia duhului. Căci faptul că Dumnezeu ni s'a arătat în trup, ne-a pus în fața Absolutului – Dumnezeului celui Viu.

Una din nedumeririle noastre, asupra căreia în prezent lucrează mii și mii de minți omenești, este rezolvarea problemei obârșiei noastre: de unde este omul, care îi sânt posibilitățile, nu este oare nebunie a urma lui Hristos, Care ne cheamă a fi împreună cu El în vecinica Împărăție, ca fii ai Tatălui Ceresc³ - și în acest sens, frați ai lui Hristos Însuși.

Rândul trecut am vorbit despre icoana în care iconograful a încercat să exprime momentul când marele proroc Moisi a primit Descoperirea despre Dumnezeu: EU SÂNT CEL CE SÂNT⁴ - în greacă Ἐγώ εἰμι ὁ ὢν. Acesta fusese răspunsul setei marelui proroc. Pe icoana pe care am pictat-o aici se exprimă încordarea prorocului în fața Descoperirii. Iar Domnul nostru Iisus Hristos nu a lepădat această Descoperire, dar a plinit-o. Așadar, ce anume este mai deosebit în

¹ Cf. Lc. 6:20.

² Cf. Io. 16:33.

³ Cf. Io. 11:52.

⁴ Ieș. 3:14.

Descoperirea Sinaitică? – Cel ce a înfăptuit întreaga lume, dintr’o dată vorbește: „Iată, *Eu* sânt,” și se arată omului și vorbește cu el.

Acest cuvânt, „Eu,” înseamnă că Dumnezeu, Căla ce cu porunca Sa a înfăptuit toată ființarea cosmică, iar mai pe urmă pe om, este Persoană – „EU SÂNT.” Iar când noi citim Biblia, această carte uimitoare, primele ei pagini stau la baza a toate, până la arătarea lui Hristos și împlinirea Descoperirii. După ce s’a făcut lumea întreagă cu animalele și cu plantele, Domnul a zis: *Să facem om dupre chipul nostru și dupre asemănare.*¹ Și astfel s’a ivit întrebarea noastră teologică despre persoană: Ce înseamnă persoana? Părinții noștri greci au găsit un cuvânt care să umple conceptul de persoană cu un alt conținut: „ipostas” (în latină „substantia”), cu alte cuvinte, „baza – substanța – a tot ce ființează.” Și ce înseamnă a fi zidit după chipul lui Dumnezeu, și după asemănare? Cum putem noi să devenim persoane-ipostasuri, asemănători ipostasului Fiului Tatălui Cel întrupat? Trebuie spus că aceasta este o problemă teologică despre care am vorbit deja de mai multe ori... Dumnezeu s’a descoperit nouă ca Persoană: EU SÂNT CEL CARE SÂNT, iar El ne-a făcut nu așa ca pe restul făpturii: „Să se facă lumină..., să se facă tărie, ș.a.m.d. – și s’a făcut lumină..., și s’a făcut tărie, ș.a.m.d.”² ci omul a fost zidit din ceva care deja exista, și aceasta a fost să fie încununarea facerii.

¹ Fac., 1:26.

² Cf. Fac.

După Descoperirea pe care a plinit-o Hristos și Sfântul Duh, noi deja nu mai așteptăm nici o altă Descoperire.

Ni se ivește întrebarea, cum să înfăptuim ceea ce ne-a descoperit Dumnezeu: „Dacă Tu ființezi ca Persoană, ca Ipostas, atunci cum pot eu a mă asemăna cu Tine?”

Dacă cuvântul Descoperirii pentru Persoană ni s'a dat, noi acum voim a-i cunoaște cuprinsul, pentru a preface nevoița noastră într'o nevoiță înțelegătoare: către ce tânjim. Dacă nu vom face astfel, și vom da întâietate îndeletnicirilor zilnice, cu mâncarea, cu îmbrăcămintea, cu încălzirea, cu odăile, cu întâlnirile, ș.a.m.d. – cu tot ce ne înconjoară zilnic pe Pământ, atunci cum vom putea, prin tot acest desiş al vieții psihice și fizice, să pătrundem către Duhul absolut? Cineva va zice: „Da, dar deja ne-ați vorbit despre acestea, și știm.” Dar una este să ne amintim de cuvinte, și alta să le înfăptuim în nevoița noastră. Dacă se află prezentă în noi tânjirea de a ne întoarce către Dumnezeu, după cădere, și a deveni cu adevărat vecinici fii ai Tatălui Ceresc, atunci neapărat ne vom întâlni cu aceste întrebări. Și ne gândim: „Dacă Dumnezeu este Persoană, atunci cum se răsfrânge această descoperire în fiirea noastră pământească?” Zic „noastră,” căci cuvintele „dupre chip și dupre asemănare.” se referă la noi, iar nu la restul făpturii.

Când vorbim despre cum ne-am putea asemăna și care sânt limitele posibilităților omului, vă voi zice, nu fără durere, că omenirea trăiește mult prea nedrept față de Dumnezeu. Iată, Sf. Grigorie de Dumnezeu

Cuvântătorul zice: „Noi sântem făptură, dar făptura aceasta a primit poruncă de la Făcătorul să se facă dumnezeu.”¹ Chemarea lui Dumnezeu nu trebuie, nu se cade a fi uitată. Întrebăm: Până la ce măsură poate ajunge asemănarea cu Dumnezeu? Iar, nu în Vechiul, ci în Noul Legământ, vom afla răspuns, în cuvintele Sfântului Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul: Asemenea Lui vom fi, căci vom vedea pre El precum este.² O, acest minunat Ioan! Ca tânăr, el umbla după Hristos și pipăia Adevărul cu mâinile, Îl contempla cu ochii...³ Și ne spune că atâta vreme cât nu vom fi atins încă starea care ne este poruncită – ci când ne va fi dată descoperirea de la Duhul Sfânt, despre cum este Dumnezeu, atunci ne vom face asemenea Lui. Și noi toți voim să știm cum este El (iar nu cum nu este, nu pe „Dumnezeul necunoscut”⁴) și să vedem, ca să putem urma Lui. Și astfel, nouă ne sânt date aceste cuvinte ale celui mult prețios inimilor noastre, Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul: Vom fi asemenea Lui. Întru ce asemenea? – În chipul ființării, precum și apostolul Pavel vorbește despre Hristos: În chipul lui Dumnezeu fiind, El a luat chip de rob...⁵

Înțelegeți voi oare principiul vieții monahicești, când țelul științei monahicești este „a vedea pre

¹ Cf. Sf. Grigorie de Dumnezeu Cuvântătorul, *Cuvântul* 43.

² 1 Io. 3:2.

³ Cf. 1 Io. 1:1.

⁴ Eap. 17:23.

⁵ Flp. 2:6-7.

Dumnezeu precum este”¹? Mulți teologi vorbesc despre imposibilitatea noastră de a vedea pe Dumnezeu „precum este.” Dar iarăși repet înaintea voastră cuvântul – Domnul a zis: Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pre Dumnezeu.² Citind pe teologii a căror idei sânt pline de apofatism, și citind cuvintele: Fericiți cei curați cu inima, eu gândesc să-mi curăț inima de tot gândul neplăcut lui Dumnezeu, de toată mișcarea inimii cea potrivnică legii iubirii Tatălui. Iar când inima noastră se va afla slobodă de tot gândul rău – vedea-vom noi atunci pe Dumnezeu „precum nu este,” teologic vorbind, sau „precum este”? Pentru mine nu este nici o îndoială: „Precum este.” Altfel, reiese ceva absurd: „Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pre Dumnezeu precum El nu este.” Atuncea oare întreaga lume, întreaga lume a celor ce cred că Dumnezeu a făcut cosmosul, răătăcește? Există și alte feluri de a înțelege descoperirea lui Dumnezeu – feluri necreștine. Chiar în Vechiul Legământ biblic încă există o oarecare necoacere și o așteptare a plinirii acestei descoperiri în conștiința lui Israil.³

Astfel se zidește cunoașterea lui Dumnezeu – foarte încet, pătrunzând în întreaga noastră ființă, și omul devine „născut de sus”⁴: nu din trup pe Pământ, ci

¹ 1 Io. 3:2.

² Mt. 5:8.

³ Avem în vedere faptul că, pentru Moisi, Fața lui Dumnezeu (πρόσωπον τοῦ Θεοῦ) rămăsese ascunsă (Ieș. 33:23), pentru care fapt se și făgăduise lui Israil un alt proroc, ca plinire a Descoperirii (A 2-a Lege 18:15-19).

⁴ Cf. Io. 5:5.

de la Dumnezeu de Sus născut. Iar când Domnul dă cuiva să străbată pragul necunoașterii de Dumnezeu, ceea ce dădea la Ellini ἄγνώστῳ θεῷ, atunci începe o cu totul altă viață, cu toate manifestările ei – ca la prorocul Isaia: *Și va ieși toiag din rădăcina lui Iessei, și floare din rădăcina lui se va înălța. Și va odihni peste dânsul duhul lui Dumnezeu, duhul înțelepciunii și al înțelegerii, duhul sfatului și al tăriei, duhul cunoașterii și al buneii cinstiri...*¹ Cu alte cuvinte, dacă vom fi „*asemenea Lui*,”² toate aceste manifestări ale Absolutului personal, viu, trebuie să ni se împărtășească: „*Duhul înțelepciunii, Duhul iubirii, Duhul atotcunoașterii.*” Și având înaintea noastră un astfel de țel, cum am putea să ne lăsăm atrași de orice altceva? Dar trecerea noastră de la starea pământească la starea de a „*vedea pre Dumnezeu precum este*” se înfăptuiește de Însuși Dumnezeu. El poate să vină și să Se dea să Se trăiască precum este. Aci, în legătură cu acest gând, să pomenim că nu întru totul devine omul asemenea lui Dumnezeu, adică nu devine de-o-fiere³. I se împărtășesc însă, nu mai puțin, toate însușirile lui Dumnezeu, în afara obârșiei: noi sântem făcuți dintru nimic. Deși,

¹ Is. 11:1-2.

² I Io. 3:2.

³ Pronunțat FÎ-E-RE (cu accentul pe prima silabă). Introducem în limba română acest termen calcat pe grecescul οὐσία și pe latinescul *esse* („esență”), pentru a evita strămoșescul nostru „de-o-ființă,” care socotim că din punct de vedere teologic a fost catastrofic gândirii neamului nostru. (N. tr.)

ca să vorbim exact, nu se poate spune „dintru nimic”: căci omul a fost zidit din ceva ce era deja.¹

Și iată că înaintea noastră se află întrebările: Cum să înțelegem omul ca „ipostas,” după chipul Ipostasului Fiului lui Dumnezeu celui întrupat, cu alte cuvinte, ca „persoană”? Unde este obârșia acestei persoane? Cum, din starea de individ, poate omul trece la cea de persoană, la forma ipostatică a ființei? (Iertăți-mă, încep să devin puțin „nebun,” vorbind despre toate aceste lucruri.) – Până astăzi problema personalismului creștin nu s'a dezvoltat încă în chip deplin în Biserică. Încă se zbat multe minți theologice asupra problemei – cum se poate înțelege această formă ipostatică a ființei. Eu însumi am îndrăznit să spun că pe Pământ puțini sânt căroră li se dă experiența ființei ipostatice.² Una din manifestările ei cele mai esențiale care se împărtășește omului este rugăciunea pentru întregul Adam, cu plâns asemenea plânsului lui Hristos în grădina Ghethsimani. Noi nu atingem intensitatea lui Iisus Hristos Însuși, însă analogie trebuie să existe. Și iată pentru ce ne este important să știm, la început fie și numai cu mintea, care este sarcina ce stă înaintea noastră, ce înseamnă „îndumnezeirea” omului.

Tot mereu subliniez caracterul treptat al înălțării către această stare, caracter ce totuși nu este absolut. La

¹ Și au făcut Dumnezeu pre om, ȚĂRÂNĂ LUÂND DIN PĂMÂNT, și AU SUFLAT ÎN FAȚA lui SUFLARE DE VIAȚĂ.

² Cf. Arhim. Sofronie, *Видеть Бога как Он есть*, p. Cf. traducerea românească, *Mistica vederii lui Dumnezeu*, op. cit., p. 151 (traducere aproximativă – n. tr.).

părintele nostru Siluan, de pildă, observăm rânduiala „răsturnată.” Lui i-a fost dat să trăiască conștiința vecinicei despărțiri de Dumnezeu. Iar conștiința de care vorbește el, că „limpede vedeam vecinica pierzanie,”¹ era pentru el experiența iadului. Iar Domnul, fără cuvinte i s'a arătat, și fără cuvinte i-a împărtășit propria Sa stare.² Subliniez, iară și iară, că una este a înțelege intelectual această rugăciune asemenea celei din Ghethsimani, și alta ivirea rugăciunii în noi.

Ce este caracteristic descoperirii pentru rugăciunea din Ghethsimani? Faptul că Siluan – care după măsurile educației noastre era un om agramat – după arătarea lui Hristos, dintr-o dată a început să se roage pentru întreaga omenire, cu adânc plâns. Iar aceasta nu mai este de-acum starea psihologică a unui intelectual, nu gândire filosofică, ci stare ființială, un fapt al ființei.

Și cele despre care vorbim ca fiind țelul nostru de pe urmă, lui i s'au dat într'un astfel de chip! Era povățuit de Duhul Sfânt în rugăciunea sa. Bineînțeles, rugăciunea lui nu se întrerupea nici ziua, nici noaptea. Această rugăciune nu îl lăsa să doarmă, iar el dormea șezând pe un taburet, adică un scăunel fără spetează. De patru sau cinci ori pe noapte se așeza și pica în somn timp de douăzeci de minute sau o jumătate de ceas, și iar se ridica la rugăciune. Noi nu putem fi ca el: era un uriaș și din punct de vedere fizic.

¹ Cf. *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., p. 197.

² Ibid., p. 198. Aceasta se întâmpla la începutul vieții monahale a Sfântului Siluan (n. tr.).

Vedem la el și altă manifestare, pe lângă rugăciunea pentru întregul Adam, pentru întreaga omenire. El scrie că după prima lui cădere într'un gând trupesc, atunci când duhovnicul i-a spus: „Niciodată să nu primești gândurile trupești,” patruzeci și șase de ani ai călugăriei sale el niciodată nu a mai primit un singur gând trupesc.

Ce am întâlnit eu în Sfântul Siluan, și ce a izbit atât de tare, mai târziu, conștiința mea? În Stareț ne este dată experiența persoanei, iar ceea ce scrie acest părinte se arată deja a fi chipul ipostatic al ființei. Mascal, un mare profesor theolog al Bisericii Anglicane, mare erudit în ce privește scrierile Părinților – și apuseni, și răsăriteni – în recenzia la cartea Sfântului Siluan scrie că nu a găsit o paralelă în scrierile lăsate de Părinți, unde să se vorbească cu atâta putere de convingere despre neapărata nevoie a iubirii vrăjmașilor.¹ Și deci, după reacția persoanei la cele ce se întâmplă putem judeca ce este persoana. În cazul de față, în cărțile mele, eu dau o descriere acestei persoane dar, ca și în Evanghelie, mult rămâne ascuns oamenilor ce nu înțeleg. Iar noi ne rugăm pentru Evanghelie: Doamne, învrednicește-ne să auzim Evanghelia Ta – adică ceea ce se ascunde după cuvintele evanghelicești. Iată, această persoană-ipostas – Siluan – avea lacrimi pentru prigonitori, ca reacție firească a lui față de prigoana ce se dezlănțuia împotriva Bisericii Ruse, precum și în

¹ E. L. Mascal, „Archimandrite Sofrony – The Monk of Mount Athos: Stareț Siluan 1866-1938,” *Religious Studies*, T. II, Nr. 3, Cambridge. Sept., 1975, pp. 370-372.

alte părți ale lumii, împotriva lui Hristos: „Dă, Doamne, în Duhul Sfânt, tuturor acestor oameni să te cunoască!” Iată rugăciunea persoanei-ipostas!

Noi știm că atunci când Domnul a zis: *Fiiți desăvârșiți, precum și Tatăl vostru cel din ceruri desăvârșit este,*¹ El lega cuvintele acestea de porunca: Dar Eu zic vouă, iubiți pre vrăjmașii voștri.²

Cela ce „a trecut de acum în viața vecinică,”³ trece deja de aci, iar reacțiile lui la diferitele evenimente sânt altele. Ce m'a uimit pe mine în omul acesta, Siluan? – În el vedeam cu adevărat asemănarea cu Dumnezeu: trăia suferința fiecărui om cu care vorbea sau cu care avea vreo legătură. În toate greutățile vieții, el împreună-pățimea cu omul. Dar atunci când rămânea de unul singur se ruga pentru întregul Adam. El nu gândea că mântuirea pe Pământ s'ar putea „rostui” fără ca toți să cunoască pe Dumnezeu în Duhul Sfânt... Iertați-mă că zic așa, dar când m'am întâlnit cu el și când a zis: „Veniți la mine și să stăm de vorbă,” atunci am gândit că omul acesta, ce primise de la Dumnezeu astfel de dăruiri, este un dar întregii omeniri.

În încercarea mea teologică de a alcătui chipul persoanei mă călăuzesc de cele ce mi-a dat Dumnezeu să văd concret în acest om. Nu este vorba de fantezie, nu! Acestea sânt fapte ale vieții. Precum și teologia la Părinți adesea nu este decât o „povestire” a ceea ce le-a fost dat să vadă sau să trăiască. O astfel de „povestire”

¹ Mt. 5:48.

² Mt. 5:44.

³ Cf. Io. 6:24.

avem în Evanghelia de la Ioan. *Așa au iubit Dumnezeu lumea, cât și pre Fiul Său Cel Unul născut au dat...*¹ Evanghelistul vorbește despre acestea ca despre un fapt ce nu se supune vreunei îndoieli sau socoteli. Iată theologia ca stare a omului.

Când vorbesc despre Starețul Siluan, eu dau mulțumită lui Dumnezeu: În ciuda faptului că eram tot mereu bolnav, Dumnezeu cumva mi-a îndelungat viața până acum, când pot vorbi cu voi. Și mai înainte de a mă duce în „patul meu cel nou,”² înlăuntrul pământului, care deja s'a pregătit la vreo douăzeci de metri de patul meu, voiesc să vă predau învățătura lui.

Iar când voi vă veți pătrunde de o astfel de conștiință, atunci veți fi aflat adevărata cale monahicească, și ea este cea mai înaltă descoperire a chipului viețuirii noastre pentru dobândirea mântuirii. În această privință, școala monahicească stă mai presus de oricare alta pe care le-a cunoscut Pământul. Acolo unde în Scriptura biblică se vorbește despre școlile prorocilor, nu ne este limpede cum era organizată viața în „școlile prorocilor.”³ Iar în ce privește vremile noastre, aș dori ca, mai înainte de a mă duce de aci, să conștientizați și să vedeți urmarea arătării lui Hristos, Sfântului Siluan, care este rugăciunea pentru întreaga lume, cu plâns, mai mult decât pentru sine...

¹ Io. 3:16.

² Este vorba de mormântul care, la cerința Starețului Sofronie, fusese pregătit nu departe de chilia lui.

³ Vezi 1 Împ. 19:20.

Sânt unii care înjosesc creștinismul prea la același nivel cu pământul. Dar adevărata conștiință creștină, bineînțeles, este *Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece*,¹ precum grăiește Domnul. Este vorba de un cu totul alt plan al gândirii, al viziunii vieții.

Ce i-a fost dat lui Siluan să vadă? – Diferența între înțelegerea ascetică a smereniei și smerenia lui Hristos. Înțelegerea ascetică a smereniei, „Eu sânt mai rău decât toți,” o întâlnim și la Părinți... Însă pentru smerenia lui Hristos, proprie lui Dumnezeu Însuși, ca atribut al lui Dumnezeu, vorbește numai Siluan. Eu nicăieri nu am întâlnit o asemenea înțelegere. „Dar alta,” zice el, „de nedescris este smerenia Domnului.”² Iar când murea, l-am întrebat: „Părinte, voiți să muriți?” Ca răspuns, mi-a spus următoarele cuvinte: „Încă nu am atins smerenia.”³

El scrie: „Tânjește sufletul meu după Domnul”⁴ – starea acestei smerenii a lui Hristos, trupul omenesc nu o poate purta. El o trăia, smerenia lui Hristos, dar nu în deplinătate. În deplinătate – numai în vremea descoperirii; iar dacă ea s’ar fi prelungit, atunci trupul pământesc nu ar fi putut răbda.⁵

Această nouă trăsătură în teologia lui aparține unei ordini neobișnuit de înalte: „Alta – smerenia

¹ Mt. 24:35.

² Cf. *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., p. 75.

³ *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 230.

⁴ Cf. *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., p. 41.

⁵ *Ibid.*, p. 159.

omului, și alta – de nedescris, smerenia lui Hristos.” „De nedescris,” de ce? – Pentru că Hristos a arătat foarte multe lucruri care vorbesc despre absolutul Său Dumnezeuiesc. Dar oamenii au văzut mai curând trupul, însă mintea lor nu a ajuns să înțeleagă ceea ce se săvârșea. Iar Însuși Domnul a spus că „dacă lor nu le-ar fi fost arătate lucrurile acestea, atunci ei păcat nu ar avea.”¹ Dar când ne sânt arătate lucrurile, atunci noi stăm în adevăr, atunci înțelegem Cine este Hristos. Astfel încât cu Hristos se întâmplă un lucru straniu: El este și neajuns, și merge împreună cu noi „mână în mână.”

Și fie binecuvântarea Lui peste voi toți, iubiții mei frați și surori. Și aduceți-vă aminte de aceasta, și nimănui să nu dați să răpească de la voi această viziune, pentru ca viața voastră, tot mereu grea, până la deznădejde, să nu vi se prefacă într’o moarte duhovnicească. Pentru noi însă, a ne asemena deplin cu Hristos este de neajuns, chiar dacă în exterior am face aceleași ca și Hristos: căci El purta o altă formă a conștiinței.

Ce este dureros în vremea noastră? – Că mulți din cei ce, omenește vorbind, se află la nivele înalte ale culturii, sânt orbi în ce privește pe Hristos, și nu îi recunosc Dumnezeuirea. Mai mult – cu cât sânt mai învățați, cu atât mai greu le este să primească faptul că Hristos este anume Acela care a zis: „Să se facă lumină! Și s’a făcut lumină”²; că El este Cel „prin

¹ Cf. Io. 15:24.

² Fac. 1:3.

carele toate s'au făcut," cum spun Sfinții Părinți în Simvolul Crediței, și că toate printru Dânsul s'au făcut, și fără de Dânsul nimic nu s'a făcut din ce s'a făcut...¹

Sarcina mea de căpetenie constă în aceea ca voi să primiți o însuflare care să nu se împutineze niciodată. Putem fi zdrobiți până la capăt de greutatea vieții, însă însuflarea pe care ne-a adus-o Hristos, despre care a vorbit ca pentru un foc,² noi trebuie să o păstrăm. Atunci monahismul vostru va fi cel adevărat. Iar dacă veți păstra numai înfăptuirile exterioare și tipicele – aceasta este puțin lucru. Și de departe puțin...

¹ Cf. Io 1:3.

² Cf. Lc. 12:49.

CALEA CĂTRE CUNOAȘTEREA LUI DUMNEZEU¹

Pentru dragostea de Dumnezeu. Dumnezeu Singur este adevărata Ființă. Pentru cuvintele „Fără Mine nu puteți face nimic.” Sarcina noastră – a ne adăogi suvoiului vieții Dumnezeiești. Ființa, una este. Biruința păcatului părintelui celui întâi-zidit. Cuprinsul ființial al poruncii lui Hristos. Moartea se biruiește prin deșertare. Urmarea lui Hristos pe calea suferinței. Despre primirea energiilor Dumnezeiești. Despre „cei chemați și cei aleși” și predestinarea.

De fiecare dată încep cuvântarea mea cu voi, exprimându-mi bucuria la întâlnirea noastră. Stranii căile lui Dumnezeu: Câteva zile am fost într'o stare de slăbire totală, și nu mai credeam să mi se prelungească viața. Dar iată-mă din nou cu voi, și din nou mă bucur de cuvântarea noastră.

Domnul, prin venirea lui, ne-a pus față în față cu faptul – ce este El în esența Lui: El este adevăratul Dumnezeu – fără de început, nemărginit. Iar când ne învrednicim a crede în El, puțin câte puțin dragostea noastră pentru El ne duce pe calea poruncilor Sale. Iubindu-l, noi păzim poruncile Lui.²

¹ Nr. C-4 (30 Sept., 1991), după numerotarea M^{TI}.

² Cf. Io. 14:21.

Firește, noi toți voim să știm pe Dumnezeu nostru. Grecii din vechime zidiseră un altar „Dumnezeului Necunoscut.”¹ Iar noi toți voim să știm pe Dumnezeu nostru, și în credința noastră să mergem ca în lumina Soarelui, când vedem nu numai ce este apropiat, ci și ceea ce este îndepărtat. Și oricât am trăi noi pe Pământ, neconținut se lărgește câmpul vederii noastre și se adâncește iubirea noastră pentru Cel ce ne-a zidit.

După cădere, ne trăim moartea noastră. Fusese zis în Rai: „Dacă veți mânca din rodul acestui lemn, atunci cu moarte veți muri.”² Și această moarte a intrat în ființa lumii noastre omenеști încă din primele zile. Astfel încât atunci când ne adunăm împreună și voim să vorbim despre Dumnezeu Cel fără de început, un îndoit simțământ ne cuprinde: Pe de-o parte – cum ar fi să tăcem, să ne închidem în sine, și într’o bucurie nespusă să contemplăm ceea ce face Dumnezeu și Tatăl nostru; pe de altă parte, în fața noastră se află sarcina de a ne zidi lăcașul cel vecinic, vecinica noastră biserică. Și cum putem noi să ne construim acest lăcaș? Ce temelie vom turna zidirii lui? Nici într’un fel, nici într’altul noi înșine, cu puterile noastre, nu ne putem smulge din experiența negativă în care ne-a pus păcatul părintelui celui întâi-zidit.

Atunci când începem a iubi pe Tatăl nostru Cel din Ceruri, prin Fiul pe Carele Tatăl ni L-a dat, și prin Duhul Sfânt, atunci împreună cu dragostea pentru El, nefiind încă sloboziți din patimi, trăim și nespusă

¹ Fap. 17:23.

² Cf. Fac. 2:17.

bucurie, și suferința noastră, căci mântuirea noastră este încă nesigură. În noi „moartea lucrează”¹ – urmarea păcatului. În zilele trecute, când mă aflam pe pragul morții, mintea îmi era atrasă numai de această viziune.

Vorbesc, ca de obicei, iubiților mei frați și surori ce au venit la noi de curând: cuvântările noastre sânt dictate de neapărata trebuință a unei împărtășiri, al cărei țel este de a trăi împreună cât mai adânc cu putință Descoperirea dată nouă. Voi, cei tineri, de abia vă începeți viața: Voi trăiți încă o altă rânduială, și aveți alte gânduri decât mine. Iar astăzi aș dori să pătrund în starea voastră, pentru a vorbi cu voi nu despre ceea ce eu trăiesc în sfârșitul vieții mele, ci despre ceea ce voi întâlniți în calea voastră. Așadar, aș dori ca cineva din voi să-mi spună ce întrebare îi stă înaintea în clipa de față, pe care ar vrea să și-o lămurească într-un chip mulțămitor. Răspunzându-i, aș putea să vorbesc despre ceea ce și eu însumi am trăit în cei aproape șaptezeci de ani ai călugăriei mele...

Întrebarea Părintelui N.: Cum să înțelegem cuvintele lui Hristos din Evanghelia Sfântului Ioan: *Pără de Mine nu puteți face nimic,*² și *Nimenea poate să vie către Mine, de nu va trage pre el Tatăl, Cel ce M'au trimis,*³ în legătură cu libertatea omului și cu putința de autodeterminare a omului?

¹ Cf. 2 Cor. 4:12.

² Io. 15:5.

³ Io. 6:44.

Bineînțeles, întrebarea aceasta este una esențială, care nu ne părăsește până la sfârșitul călătoriei noastre pământești. Pentru ce a zis Domnul: „Căci fără de Mine nu puteți săvârși nimic”? Când ne gândim la ființă în general – și la Dumnezeu, și la făptură – atunci în chip curios în noi trăiește o intuiție că ființa este una, iar nu o mulțime de chipuri felurite de ființare. Iar dacă credem în Dumnezeu pe Care ni L-a descoperit Fiul Tatălui prin venirea Sa, și Tatăl prin trimiterea Duhului Său, atunci se naște întrebarea: Ce trebuie noi să facem, cum să înțelegem în general venirea noastră în lumea aceasta?

„Ființare” – cuvânt nu adesea întrebuințat astăzi, însă el exprimă conceptul de *existență*. Conceptul este luat din sistemul de gândire al lui Hegel: afirmație, negație și sinteză. Ființa vecinică, absolută, și neființa totală din cele două laturi ale hotarului, sânt afirmația și negația. Sinteza este fenomenul vremelnic: omul. Și noi întrebuințăm cuvântul „a ființa,” „ființare.” Astfel, câtă vreme trăim în sfera acestei „ființări,” înaintea noastră se află neconținuta preocupare de a ne adăogi șuvoiului vieții celei din veac, Dumnezeiești. Și dacă nu este altă viață, altă Ființă în afara Celei exprimate de cuvântul Fiului lui Dumnezeu, în Descoperirea Lui către Moisi: EU SÂNT CEL CE SÂNT;¹ și dacă fusese arătat în Vechiul Legământ că Dumnezeu – unul este, și viața – una, atunci eu înțeleg cuvântul lui Hristos ca fiind cuvântul Celui Care a venit la noi din Ființa

¹ Ieș. 3:14.

Dumnezeiască absolută și a luat asupra-și forma noastră de ființare. Și cum putem noi împlini porunca Sa? Noi putem cugeta oarecum, și chiar iubi poruncile, pentru desăvârșirea lor, însă cuprinsul lor ființial ne scapă. Și deoarece nu este alt Dumnezeu în afara Celui ce ni S'a descoperit – Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt – atunci cuvintele lui Hristos trebuie înțelese în sensul că El, Dumnezeu fiind prin Esență, ne dăruiește viața Sa. Iar dacă El nu o dăruiește, atunci noi, în calitate de făptură, sântem lipsiți de putința de a înfăptui altă ființă în afara celei care este în realitate. Astfel, a birui moartea care ne-a atins, nu o putem face decât dacă devenim sălaș Tatălui, Fiului și Sfântului Duh. Iar dacă El – Dumnezeu – nu este cu noi, ne aflăm neputincioși, în întineric și sub stăpânirea morții. Iată pentru ce, gândesc, El zice: *Fără de Mine nu puteți face nimic.*¹ Pentru că nu există altă viață în afara celei despre care vorbește Prologul Evangheliei de la Ioan. *Toate printru Dînsul s'au făcut, și fără de El nimica s'a făcut din ce s'a făcut,*² și nu este alt Dumnezeu, altă Ființă. A zidi altă ființă, noi înșine nu putem, așa că întregul sens al ființării noastre constă numai în aceea de a primi vecinică Ființă de la Dumnezeul Cel fără de început Care S'a descoperit nouă.

De bună seamă, nimica nu pot face eu, din ceea ce aparține lui Dumnezeu. Același dumnezeiesc Ioan zice că atunci *când* Îl vom vedea, *asemenea Lui vom fi, căci*

¹ Io. 15:5.

² Io. 1:3.

*vom vedea pre El precum este.*¹ Și întreaga cale se arată a fi astfel: Noi trebuie să ne facem „vase ale Duhului Sfânt” și „sălaşuri ale Tatălui și Fiului” și, putem adăogi, „ale Duhului Sfânt.” Sălășuire însă nu vremelnică, în vârtutea faptului următor: Dacă devenim sălaş vecinicii Dumnezeu Celui fără de început, atunci bineînțeles că pe vecinicie va sălășlui întru noi Tatăl și Fiul și Duhul Sfânt. Acesta este curatul și adevăratul înțeles al cuvintelor evanghelice.

Cu toate acestea, întreaga noastră experiență ne-a arătat că sântem nevoiți să trecem experiența negativă a deșertării, experiența noastră negativă a morții. Și când trăim creștinește, noi trăim atunci și plinătatea Ființei fără de început, fără de sfârșit, și în același timp nu încetăm a ne afla neconținut în acest trup care ne strâmtorează. Și nu atingem nimica absolut, ci totul în noi este relativ.

Domnul, Făcătorul nostru, Sfânta Treime, a poruncit un sfat mai înainte de veci: *Să facem om dupre chipul nostru și dupre asemănare,*² iar noi, creștinii, ne zidim viața pe descoperirea faptului că ființa noastră este chipul Dumnezeieștii ființe. Păcatul strămoșesc a introdus un moment negativ în viața noastră. Iar pe Hristos Care S'a arătat în lumea aceasta, firește că nimenea nu L-a înțeles. Cum a trăit Acest Om? – El nu a voit să aibă nici o proprietate pe Pământ: nu avea nici casă, nici orice altceva...³ Venire Lui, Nașterea Lui s'a

¹ I Io. 3:2.

² Fac. 1:26.

³ Vezi Lc. 9:58.

făcut în condițiile cele mai sărăcăcioase.¹ Și cum putem desluși în acest fenomen manifestarea Dumnezeuului absolut, Făcătorul Cosmosului? Și Hristos zice că atunci când Tatăl lucrează în noi,² începem a vedea măreția lui Dumnezeu în deșertarea aceasta.

Pentru a urma lui Hristos,³ precum spune El, trebuie cu adevărat să ne pregătim a răbda toată scârba și durerea, toată suferința cu puțință. Și cum este cu puțință a alege o astfel de suferință și o astfel de durere? Nimenea nu poate de la sine să urmeze lui Hristos, pentru că prima condiție este a lua pe proprii săi umeri crucea. Cine poate alege înfricoșata cale a suferinței lui Hristos? Deci trebuie o oarecare intuiție de sus care să atragă pe om către Hristos. Apostolul Pavel bine a zis că dacă nu este înviere, atunci creștinul este cea mai nefericită ființă de pe Pământ.⁴ Omenește vorbind, nimenea poate să se învoiască a urma lui Hristos, dacă nu i se va descoperi că El este Fiul iubit al Tatălui.

Pare-mi-se că această situație include o oarecare clătinare: Dacă fără El nu putem înfăptui, și Îl rugăm pe El să înfăptuiască, iar El nu înfăptuiește, cum să înțelegem cuvântul *Cereți, și se va da vouă?*⁵ Noi cerem, și îndelungă vreme nu primim nici lucrurile cele neînsemnate.

¹ Vezi Lc. 2:7.

² Cf. Io. 6:44.

³ Cf. Io. 12:26.

⁴ Vezi 1 Cor. 15:13-19.

⁵ Mt. 7:7.

Așadar, potențial, în noi trăiește Însuși Dumnezeu, iar noi primim ființa-viața lui Dumnezeu Însuși, astfel încât Dumnezeu și omul merg unul lângă altul, cât se poate de apropiat. Când vorbim despre întruparea Fiului Tatălui, se ivește întrebarea: Cum este cu putință ca Esența absolută să se fi întrupat în acest trup al durerilor? – Firea noastră este de Dumnezeu făcută. Reiese că Hristos a îmbrăcat și a luat asupra-Și, în propriul Ipostas, firea noastră supusă suferinței, însă fire de El Însuși zidită. Ea nu este ceva străin Lui. În nașterea Lui din Fecioara, El s'a îndepărtat de tot ce avea atingere cu păcatul. Dacă El Însuși a făcut această fire și a putut să se manifeste în ea, rezultă că și noi, cei născuți în această fire, putem să primim pe Dumnezeu – pe Făcătorul. Așa încât, atunci când Domnul grăiește în sfatul Său cel mai înainte de veci: *Să facem om dupre chipul nostru și dupre asemănare*, noi ne aflăm în fața Absolutului.

Și experiența de zi cu zi ne arată neputința noastră, moartea noastră, lipsa de dragoste în noi, lipsa unei simțiri limpezi, ce este bine și ce este rău. Noi ne zbatem ca peștele pe uscat în lumea aceasta. Viața cea de veacuri a dreptei-slăviri și a creștinismului în general reprezintă o continuă căutare. Iar când voim să cunoaștem pe Dumnezeu, se naște întrebarea: Cum este cu putință ca Esența absolută să fi luat asupra-și această formă relativă a ființării? Iar pe de altă parte: Cum putem noi, născuți fiind în acest trup de țărână, să ne arătăm purtători ai puterii dumnezeiești? Dacă am vrea să socotim acestea, la fiecare pas am putea cerca

neputința intelectului nostru de a răspunde întrebărilor. Căci ele își află răspunsul în însăși viața. Noi ne aflăm încă în perioada facerii, despre care spunea Domnul: *Tatăl Meu până acum lucrează, și Eu lucrez.*¹ Încă nu s'a împlinit până la capăt „lucrul”² lui Dumnezeu, Cel ce mântuiește lumea.

Firea noastră este zidită după chipul Absolutului celui fără de început Care zice EU SÂNT CEL CE SÂNT, „Ființa – sânt Eu, și nu este altceva în afara Mea.” Dacă Dumnezeu, pentru Sine, spune „Eu,” înscamnă că El este Persoană, Față. Cum se oglindește această Descoperire în noi? Cum se exprimă ea în viața noastră de zi cu zi? Cum putem noi să devenim persoane asemenea lui Dumnezeu? Dacă ne vom petrece cu luare aminte zilele, ne vom afla tot mereu în fața unor oarecari taine încă nedezvăluite nouă. Dar, prin însăși stăruința de a trăi după poruncile lui Hristos-Dumnezeu, vom înțelege că nimeni altul nu ne-a dat vreodată ceva mai desăvârșit...

Încă o dată mi se întoarce gândul către părintele nostru Siluan. El scrie că atunci când noi nu înțelegem căile lui Dumnezeu, totuși Îi zicem: „Facă-se voia Ta.”³ Astfel, în vremea vieții noastre pe Pământ, viață plină de suferințe, de dureri, de moarte, de întuneric, atunci când ne dăm voii Lui, pe care încă nu o cunoaștem, vine peste noi harul Sfântului Duh, iar noi Îl trăim pe

¹ Io. 5:17.

² Vezi Io. 4:34; 17:4.

³ Cf. *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., cap. 6, „Despre voia lui Dumnezeu...”

Dumnezeu ca pe un Tată, cel mai drag, cel mai apropiat.

Așadar, nu logica poate soluționa în acest *moment*; nevoie este de experiența ființei înseși. Dacă sântem zidiți după chip și după asemănare, înseamnă că pentru noi s'a gătit Împărăție fără de sfârșit. Și în mare suferință își săvârșește creștinul călătoria. Și deci, pe Pământ, Hristos nu urmărește a zdrobi pe ceilalți cu puterea Sa,¹ ci ia asupra-Și neputințele lor. Creștinismul pe care noi, drept-slăvitorii, îl trăim, este cu adevărat curată suferință. Însă în această suferință, dintr'o dată își află cumva calea firul de aur al unei intuiții cât se poate de subțiri, a înrudirii noastre cu Dumnezeu cel fără de început.

Și astfel, facerea omului încă nu s'a săvârșit până la capăt. Poate că își găsește săvârșitul în experiența Sfinților, de pildă Cuviosul Siluan. El spune că și pe Dumnezeu Îl trăim ca pe un Tată, cel mai drag, cel mai apropiat. Foarte greu se exprimă aceasta prin cuvântul nostru. Ființa Dumnezeiască este nepătimitoare. Și în ce fel ne atinge pe noi această „boală a iubirii”? Hristos a spus: *Mai mare dragoste decât aceasta nimenea are, ca cineva sufletul său să puie pentru prietenii săi,*² pentru ceilalți. Iată calea către putința de a deveni persoană, asemenea Persoanei Fiului lui Dumnezeu celui întrupat. Iar ceea ce Hristos gândea pe Pământ, reacțiile pe care le vedem în El, întreaga structură a

¹ Cf. Mt. 20:28; Mc. 10:45.

² Io 15:13.

gândirii și simțirilor Lui, noi vrem să le asumăm – și nu putem, pentru că ne este prea dureros.

Percepția duhovnicească în viața creștină este deosebit de adâncă și negrăit de subțire. La drept vorbind, cu intelectul nostru nicicum nu putem a sesiza dragostea Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh... Cuvântul omenesc, născut în lumea zidită, nu este în stare a o exprima cum s'ar cuveni. Dar dacă cu adevărat credem în Hristos, atunci se sălășluiește întru noi Duhul Sfânt și, undeva în adânc, o anume intuiție cât se poate de subțire ne descoperă că acesta este Dumnezeu, acesta este Tatăl nostru. A o exprima cu cuvântul nu putem; trebuie să „nimerim” în această stare. Și „nimerim” în ea dacă Însuși Dumnezeu vine și sălășluiește întru noi – nespus de măreț și de puternic, și nespus de smerit.

Precum spune părintele nostru Siluan, există o smerenie a nevoinței: ne trăim și ne simțim pe noi înșine ca neputincioși a trăi după porunci, începem a ne urî și a zice că „eu sânt mai rău decât toți.” Și aceasta deja este o smerenie. „Însă,” zice Cuviosul Siluan, „alta este smerenia lui Hristos. Ea nu se raportează la nimic altceva, în ea nu se află nici comparație, nici deosebire – nimic. Este smerenia absolută a lui Dumnezeu.”¹ Iar când Dumnezeiasca smerenie se atinge de noi, atunci bucuria noastră nu constă în puterea de a zdrobi pe fratele, ci în dragostea către fratele care devine cuprinsul vieții noastre. Și se naște un neobișnuit

¹ Cf. *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., p. 75.

simțământ al unei „îndulciri,” de acum duhovnicești, „îndulcire” a unei ordini dumnezeiești, din faptul că omul se simte mai mic decât ceilalți și că nu tânjește după stăpânire. Aceasta este Dumnezeiasca smerenie pentru care Cuviosul Siluan spune că „este inexpri-mabilă,” pentru că, exprimată în limba noastră omnească, devine contradictorie.

Ce să facem atunci în starea în care ne aflăm acum? – Continuăm cu răbdare să ne învățăm viața lui Hristos în deșertarea Lui. Și atunci va veni răspuns, nu în cuvânt, ci ființial, căci omul trebuie să ajungă, în Hristos, în starea în care el însuși spune: „Acum, în Tine și prin Tine – eu sânt.” Și atunci se împlinește în noi gândul cel mai nainte de veci: devenim asemănători Celui ce a zis EU SÂNT CEL CE SÂNT. „Eu sânt” – zice și omul.

De ce vorbim acum despre această viață ce întrece nivelul „mijlociu” al creștinismului? – Pentru că noi trebuie să știm către ce sântem chemați. Iată în ce și constă monahismul. Păzind poruncile lui Hristos, noi ne facem în stare a primi deja însăși energia Dumnezeiască – harul. Astfel cuvintele lui Hristos: *Nimenia poate să vie către Mine, de nu va trage pre el Tatăl,*¹ se leagă de ideea că Dumnezeu a făcut firea omului capabilă de a cunoaște. Iar în starea noastră de făptură, capacitatea de a cunoaște pe Dumnezeu face ca porunca lui Dumnezeu să fie oarecum obligatorie, pentru că porunca este tocmai ceea ce corespunde cu

¹ Io. 6:44.

ființa Dumnezeiască. Și atunci, prin străduința noastră de a trăi după poruncile lui Hristos, începem a vedea cum mintea noastră devine în stare să cuprindă înțelesul cuvintelor apostolului Pavel, că noi am fost „aleși mai nainte de întemeierea lumii.”¹ Viața după Hristos ne cere a avea atenția unde este mintea noastră. Iar mintea noastră se poate îndrepta către CEEA CE ESTE mai nainte de facerea lumii (nu zic „ceea ce era,” ci ceea ce „este”), iar aceasta nu se naște din pământ, ci este ceva ce purcede de la Dumnezeu.

Întrebarea Părintelui NN.: Oare către toți oamenii este îndreptată această chemare de la Dumnezeu, fără de care este cu neputință a afla pe Dumnezeu, a fi cu Hristos sau a cunoaște pe Dumnezeu?

Eu cred, părinte drag, că nu putem rămâne exclusiv în expresia situațiilor reciproc exclusive. În logica normală, unde există „ori-ori,” se exclude a treia posibilitate; însă aci nu se exclude, și pentru aceea noi zicem că trebuie să ne lepădăm de cuvintele ce exprimă logica noastră formală...

Aici ar trebui să ne amintim că, în facerea omului, Domnul avea un anumit plan. Iar tânjirea de a căuta Absolutul se află în însăși firea omului normal. Astfel încât „chemați” sânt toți oamenii, căci sântem plăsmuiți pentru a fi cu Dumnezeu; însă „aleșii” care primesc chemarea – sânt nu mulți.² Iar aici se naște o întrebare uimitor de grea. Ce atitudine să avem față de cei ce nu

¹ Efes. 1:4.

² Cf. Mt. 22:14.

pot crede: Oare poartă ei aceeași fire, sau este vorba de altceva? Însă a fi chip al Absolutului, și a se mulțumi numai cu o mâncare gustoasă sau cu un pat confortabil, nu este propriu omului ce păstrează în sine chipul lui Dumnezeu. Așadar, toți sânt chemați numai către aceasta; toți sânt „chemați” prin însăși firea ce o au de la începutul zidirii. Iar noi ne aflăm în fața acestei întrebări pe care nicicum nu o putem rezolva în cuvinte... Nu o putem exprima în cuvinte, încă și pentru că reacția fiecărui om, fiecărei inimi, este de natură absolut personală: Dumnezeu a zidit inima ca un unicat, și vorbește cu omul în inimă.

Din ce putem întrevedea ceea ce a săvârșit Hristos ca om? – Din faptul că Tatăl L'a predat deplin în stăpânirea vrăjmașilor. Hristos a strigat către Dânsul în grădina Ghethsimani, a strigat către Dânsul pe Golgotha: Tatăl nu S'a învoit să vină către El.¹ După aceea însă, precum zice Apostolul Pavel, *au dăruit Lui Nume care este mai presus de tot numele,*² și pe Pământ, și în Cer. Adică, ce concluzie putem trage? – Eu primesc orice scârbă, pentru că știu că Tatăl nostru este cu adevărat Bun. Și dacă noi răbdăm toate, până și moartea, păstrând încrederea deplină în faptul că Tatăl meu este Bun, atunci, după credința noastră, va fi aceeași ce s'a făcut cu Hristos: Tatăl proslăvește pe om cu slava care este fără de început. Omul este chemat la aceasta. Și deci cei chemați – toți sânt de la însăși facerea lumii. Toți fiii lui Adam sânt chemați la

¹ Cf. Mt. 26:36 și urm.; 27:46 și urm.

² Flp. 2:9.

aceasta. Iar alegerea, de acum, depinde de noi: dacă răbdăm și urmăm lui Dumnezeu, în ciuda tuturor suferințelor. Calea aceasta nu se poate lămuri cu nici un cuvânt omenesc.

Rugați-vă pentru mine, căci vedeți, nu sânt în stare să dau răspuns; însă cred că el, răspunsul, nici nu există. Până la ultima Judecată a întregii lumi noi nu putem da un răspuns concret. Mergem cu credința, iar nu cu vederea limpede a lucrurilor,¹ ca apostolul Pavel, om genial care a trăit cu adevărat experiența lui Dumnezeu, și până astăzi ne slujește ca pildă.

Unii teologi au următorul gând: Dumnezeu a făcut lumea și a inclus în ea un potențial, astfel încât lumea să fie ca și nevoită să-și urmeze în chip firesc propriile sale căi, și să rămână ca și fără Dumnezeu, asemenea unei mici semințe în care este inclus întreg programul, și devine pom uriaș. Deci și programul lumii a fost scris din clipa facerii lui Adam. Iar când Dumnezeu părăsește omul, El socotește că noi singuri trebuie să hotărâm răspunsul, cu elementele date nouă din facere. Și El zăbăvnițește, și nu răspunde, așteaptă până când noi înșine vom ajunge acolo. Astfel unii teologi primesc această idee, că omul se naște potențial cu puțința unei firești dezvoltări în Dumnezeu, dacă primim că omul este zidit după chipul lui Dumnezeu și după asemănare.

În ce constă dauna științei contemporane pentru viața omului? – În faptul că învățații leapădă Desco-

¹ Cf. 2 Cor. 5:7.

perirea. Însă ea ne este de neapărată trebuință, căci din singură experiența noastră nu putem hotărî răspunsuri în ce privește pe Dumnezeu: Dumnezeu trebuie să ni se descopere. Și deci se naște greutatea de a exprima până unde merge puterea potențială aflată în noi – „până unde” și „de ce.”

Personal, eu trăiesc astfel: „Eu însumi nimic nu pot face.”¹ Poporul rus avea o expresie minunată: „Fără Dumnezeu, nici până în prag nu ajungi!”

În dicționarul limbii ruse al lui Dal găsim o expresie bună. Reprezentantul nobilimii ocârmuitoare zice: „Deși noi sântem mai inteligenți decât țăranul, din punct de vedere moral ne putem afla mai prejos decât țăranul.” Iar aceasta nu se poate înstrăina de la om. Câtă vreme dăinuia legea iobăgiei, oamenii purtau răbdători acel jug. Tatăl ocrotitorului nostru duhovnicesc, Siluan, fusese iobag, adică rob. Înseamnă că nici o poziție socială nu împiedică omul de a ajunge la Dumnezeu. Ba chiar există și contrastul următor: Cei ce se mulțumesc cu poziția lor, ca fiind un element de întâietate în societate, sânt mai puțin capabili de a afla dragostea lui Dumnezeu, decât robul care suferă.

Prin urmare, în ce privește felul cum privim viața, noi creștinii nu trebuie să gândim așa cum gândea, să zicem, Marx. Dumnezeu are dreptatea Sa proprie. Și Siluan zice: „Unul are ascultarea de a fi împărat, altul are ascultarea de a fi patriarh, al treilea – vreo altă oarecare vrednicie, al patrulea, un muncitor de rând.”

¹ Cf. Io. 15:5.

Și adaogă: „Iar aceasta nu are importanță.”¹ El însuși fusese muncitor, și nu invidia pe țar. Își făcuse serviciul militar în garda imperială și l-a văzut pe Alexandru al III-lea luând parte la parade. Și nu avea nici urmă de invidie, ci zice cu simplitate: „Aceasta nu are importanță. Dar cine iubește mai mult, acela se va afla mai aproape de Dumnezeu, de Tatăl și de Hristos.” Și atunci se va împlini cuvântul lui Hristos: „Voiesc ca acolo unde sânt Eu, și slujitorul Meu să fie,”² cu alte cuvinte, „ca slujitorul – credinciosul – să fie asemenea Lui întru toate ca prieten.”³

Iertați-mă și rugați-vă pentru mine. Nu cercetați căile lui Dumnezeu, numai cu frică și cu luare aminte, căci căile lui Dumnezeu sânt de nepătruns omului. Adesea ele au un caracter cât se poate de deosebit, și Scriptura zice: „Căile Mele nu sânt căile voastre.”⁴ Astfel, noi să ne slobozim de gândirea curentă, proprie, să zicem, structurii vieții statale. Cel mai important lucru pentru noi este a iubi pe Dumnezeu din toată inima, din tot cugetul, din toată vârtutea⁵ – din toată ființa noastră...

¹ Cf. *Între iadul deznădejdiei...*, op. cit., p. 103.

² Cf. Io. 12:26; 17:24.

³ Cf. Io. 15:14.

⁴ Cf. Is. 55:8.

⁵ Cf. Mc. 12:30.

CALEA CĂTRE ASEMĂNAREA CU DUMNEZEU¹

Oare dragostea trupească și însuflarea artistică pot deveni duhovnicești? Cuviosul Siluan – despre lupta cu propriul său caracter. Despre sfințenia cea dintru început a Maicii Domnului. Biruința asupra gândurilor este una mai presus de cosmos. Despre dragostea pătimasă și cea Dumnezeiască. Cum a trecut în vecinicie Cuviosul Siluan. Neputința filosofiei și a științei în ce privește viața duhovnicească. Duhul poruncilor ca stare proprie. „Cu cât mai desăvârșită dragostea, cu atât mai sfântă viața.”

Iarăși mă bucur să fiu cu voi, deși puterile m'au părăsit de tot. Nu demult, unul dintre voi mi-a pus multe întrebări la care nu sânt în putere a răspunde, căci „umblăm nu prin cunoaștere tare, ci prin credință”² în Dumnezeirea lui Hristos.

În Franța, un oarecare prunc, care mai târziu a devenit preot, m'a întrebat: „Dar de ce?” Neștiind ce să răspund, i-am spus: „De-aia!” Și el s'a arătat mulțumit cu răspunsul meu. Și noi adesea întâmpinăm câte o astfel de încurcătură când sântem puși în fața unui fapt văzut și simțit, deja săvârșit. Iar dacă cineva ne întreabă „Dar de ce?”, nu ne aflăm în măsură a da un răspuns.

¹ Nr. C-11 (11 Noiembrie, 1991), după numerotarea M^{TI}.

² Cf. 2 Cor. 5:7.

Căci ne aflăm totdeauna înaintea unei minuni, înaintea actului facerii acestei lumi, care depășește omul. Omului îi revine a se împărtăși cu Dumnezeu în veacurile cele vecinice și a moșteni plinătatea Dumnezeirii. Și deci de fiecare dată când ne aflăm zdrobiți de necunoașterea noastră și de neîndestulata noastră înțelegere, același răspuns se cuvine: Dumnezeu face lumea conform gândurilor Lui, care pentru noi sânt de neajuns.

Dacă cunoaștem țelul final al lui Dumnezeu, dacă credem în Hristos ca Făcătorului nostru, ca Dumnezeu, care este Duh Absolut Fără de Început – atunci ne simțim oarecum a fi într'o Lumină ce ne ajută să nu ne poticnim de tot felul de pietre, de pietrele tari și aspre a toată îndoiala.¹ Și urmând poruncilor lui Hristos, ne săvârșim oarecum călătoria înțelegătoare, însă în ciuda acestui fapt, totul rămâne pentru noi taină.

Întrebare: În ce chip darurile trupești, firești ale omului, se schimbă în duhovnicești?

Această întrebare s'a ivit în legătură cu ceea ce scrie Cuviosul Ioan Scărarul. El a observat următorul fenomen: Există oameni ce au suferit până la robie de mișcări pătimase și de patimi, dar până la urmă le-au biruit.² Reiese că cel ce nu a avut o astfel de luptă, acela într'un fel nici nu înțelege despre ce este vorba. Cum să explici, de pildă, cum la Cuvioasa Maria Egipteanca, la Sf. Maria Magdalena și la alții, iubirea trupească care îi stăpânea, dintr'o dată s'a prefăcut în

¹ Cf. Io. 11:9.

² Cf. Cuviosul Ioan Sinaitul (Scărarul), *Scara*. 5, 27.

dragoste dumnezeiască? Și câți oameni – poate majoritatea – rămân neatinși în ignoranța lor! Nici eu nu pot răspunde la această întrebare, așa cum nu am putut răspunde nici la alte întrebări, „De ce?” și „Ce e de făcut?”.

Eu însumi am observat că cei dăruți cu vreun talent artistic oarecare, mai repede se însuflă în viața duhovnicească decât cei ce nu au astfel de dăruiri, și care uneori nici nu știu ce înseamnă însuflarea.

Dar când am atins aceste probleme în discuțiile cu Sfântul Siluan, iată că aci toate teoriile s'au năruit. Întrebarea a fost pusă astfel: „S'ar zice că omul poate deține anumite capacități și talente. Iar dacă nu le are, ce poate să facă? El nimic nu înțelege, nimic nu caută, după nimica nu însetează.”

Iar atunci, împreună cu Sf. Siluan, ne-am aplecat asupra problemei celor robiți de patimi. La unii patimile iau o formă prea turbulentă, care întunecă mintea, și omul „face ceea ce voiește,”¹ cum zice apostolul Pavel. Și am pomenit de anumite fapte când pe calea nevoițelor unii monahi au știut să-și strunească caracterul – caracter năvalnic, furtunos, pătimăș – și au devenit oameni blânzi și pașnici, mai mult decât cei ce fuseseră astfel din firea lor.

În timpul discuției l-am întrebat pe Sf. Siluan: S'ar zice cu adevărat că parcă mai bine ar fi dintru început să fii stăpânit de patimi, iar după aceea să pornești

¹ Cf. Rom. 7:16.

lupta pentru curăția vieții pe care o cer poruncile lui Hristos.

El a zis:

- Da, cei ce se luptă cu firea lor pătimașă au un anume avantaj, prin faptul că la ei problema primește o formă și o încordare tragică. Dar dacă este să socotim pilda Maicii Domnului, atunci toate teoriile noastre se năruie. Ea după fire totdeauna a fost blândă și pașnică, și astfel fiind, a ajuns la putința de a primi Cuvântul Dumnezeiesc. Fără nici un fel de năvălnicii pătimașe, din anii copilăriei a intrat în rugăciune și a atins cele mai înalte măsuri ale desăvârșirii. Dacă, nefiind ținută de patimi, și nesuferind din pricina puterilor năvalnice, Maica Domnului a ajuns la o astfel de înălțime a blândeței și a sfințeniei, reiese că nu este nicidecum nevoie să fii purtător de mari patimi, îndoieli și, în general, conflicte lăuntrice tragice – adică starea de care se plânge A. S. Pușkin:

Ce vrăjmașă stăpânire
Smulsu-m'a din a nu fi,
Pus-a-n suflet pătimire
Și în minte a mă-ndoi?

Iată o foarte reușită descriere a omului pătimaș.

Astfel stăm în fața tainei facerii vecinicilor dumnezei, care vecinic vor petrece ca prieteni și ca rudeni – frați ai lui Iisus Hristos, și ca fii ai Tatălui Ceresc – în acest țel. Dar noi ne naștem ca unii luați din țărână. Și

să luăm momentul de față: Cum noi, cei „luați din țărână,” gândim acum cele ce aparțin sferei duhului?

Cum s'a petrecut cu însuși Siluan? – În anii furtunoși ai tinereții el a căzut cu o femeie. La începutul monahismului, când a ajuns în mănăstire, a suferit o ispită. Nu știm sub ce formă și cu ce putere a fost, știm doar că duhovnicul i-a spus: „Să nu primești gândurile pătimase, trupești,” iar el a început să se lupte cu această stare. Și patruzeci și șase de ani el nu a primit nici un singur gând pătimas.¹ Cum s'a putut aceasta, noi nu înțelegem. În Viața lui, eu am socotit că trebuie neapărat să pomenesc că fusese un om de o putere excepțională.² Și fiind normal cu sănătatea, cum s'a întâmplat că de-a lungul unei jumătăți de veac el nu a avut gânduri trupești? Noi nici nu ne putem închipui. Cu el însă, așa cum pe drept cuvânt a observat cineva, aceasta s'a petrecut după ce i s'a arătat Hristos. După ce cercase această vedenie, într'o clipită, zice, întregul lui trup s'a umplut de Duhul Sfânt. Dar cei ce nu au avut acea experiență, cu ce dragoste vor putea să biruiască patimile trupești, dacă însăși firea silește pe om la anume fapte? *Legea procreerii* (zămislirii) este o lege cosmică. Și pentru aceea, atunci când cineva biruiește în sine această lege, devine, în unele aspecte ale vieții sale de acum, „mai presus de cosmos,” adică vecinic.

Un anglican, un om bun, foarte cult, îmi spunea: „Mie îmi este de neînțeles de ce ar fi un păcat să

¹ Cf. *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 18.

² Ibid., pp. 10-11.

iubești o femeie care nu-ți este soție. Eu nu văd păcat într'o astfel de dragoste.” Și cum poți să-i explici? Dar noi vedem că apostolul Pavel, înșirând toate păcatele ce ne despart de Dumnezeu, mai mult decât toate vorbește de patima trupească.¹ Cum se face că acest fel de dragoste se împotrivește dragostei Dumnezeiești? – O putem constata chiar în propria experiență, însă a o lămuri nu putem – „De ce așa?” De ce, în actul facerii a dumnezei vecinici, a fost nevoie de acest act negativ – noi nu o înțelegem. Cu toate acestea Descoperirea spune că sânt unii care vor trece dincolo de catapeteasma zilei a opta.

Deocamdată nu am ajuns la acea stare când ne aflăm slobozi de toate, de patimi și de toate formele lor pământești, de „trupul” nostru – când ajungem în stare să purtăm viața Dumnezeiască. Iar Siluan a gustat într'o clipită dragostea lui Hristos – până la măsura în care dorea să sufere pentru Hristos. Cu alte cuvinte, îndulcirea dumnezeieștii iubiri este așa de puternică, încât pentru a o cumpăta, a o potoli, trebuie să treci printr'un sfârșit mucenicesc...

Iarăși: nu înțelegem nimic. Iar când socotim întrebarea: Cum cele trupești se prefac în duhovnicești, rămânem fără glas. Dar iată ce se întâmplă: În Viața Starețului, pe baza însemnărilor lui, am scris că, atunci când voia să se roage curat, vedea draci care îi umpleau chilia. Iar când a voit să se închine lui Dumnezeu în fața icoanei, s'a trezit că între icoană și el stătea figura

¹ 1 Cor. 6:9; Gal. 5:19; Efes. 5:3; Col. 3:5 ș. a.

unui drac uriaș ce aștepta să i se închine lui. Și când s'a așezat pe scăunel și a început să se roage: „Doamne, ce este aceasta? Eu vreau să mă rog Ție, și nu pot,” Domnul i-a arătat mândria ca pricină a suferinței lui. Atunci Siluan s'a rugat, strigând către Dumnezeu: „Dar ajută-mă! Ce pot să gândesc și să fac, ca să mă smeresc?” Domnul i-a zis: „Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui.”¹ Ce putem noi zice în privința acestor cuvinte? Un singur lucru: În esență, defel nu putem înțelege ce înseamnă „Ține-ți mintea în iad.” Și totuși, citim mai departe la Siluan: „Am început să fac precum m'a învățat Domnul, și mintea mi s'a curățit (...), și Duhul mărturisea mântuirea.”² Astfel el a trecut într'o altă stare, una rar aflată în toată istoria Bisericii creștine. El a trecut în acea stare mulțămîtă credinței lui și dorului de a auzi cuvântul lui Hristos Însuși.

Așa și noi, trăim numai prin credința în Hristos, dar nimic nu putem lămuri cu adevărat, nici științific, nici filosofic, nici din punct de vedere al nevoinței. La începutul revoluției ruse din 1917 erau dezbateri în legătură cu atheismul, și ministrul învățămîntului, Lunacearski, a spus: „Mi-a fost dat să călătoresc mult, să vizitez multe catedrale, am văzut multe opere de artă, minunății ale arhitecturii, am auzit muzică îndulcitoare, dar pe Dumnezeu nu l-am văzut.” Atunci s'a ridicat un doctor bătrîn și a zis: „Eu sînt chirurg. Acum mi-am terminat slujirea, dar vă voi vorbi de trecutul meu. Mie mi-a fost dat să fac o mulțime de

¹ Cf. *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 36.

² *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., pp. 176-177; 69.

operații, trepanații ale cutiei craniene, și să deschid pieptul, să văd inima, am simțit creierul omului în mâinile mele, dar gândire acolo nu am văzut.” Vedeți ce taină! Ce este creierul? O „bucată de carne.” – Și cum se naște în el gândul despre vecinicie! Dar acest fenomen este de o cu totul altă natură.

Așadar, cum anume se preschimbă dragostea pățimașă în dragoste Dumnezeiască? – Noi știm că cei stăpâniți de dragostea pățimașă au murit răpuși de ea, și puțini au trecut prin pocăință în planul iubirii Dumnezeiești. Iar trecerea de la dragoste firească, fizică, la dragoste Dumnezeiască, se însoțește de un proces de mulți ani de luptă nevoitoare dureroasă. De ce la unii lupta cu această patimă (pe care monahul de mult nu o mai vrea) cere treizeci, patruzeci de ani, iar la Siluan ea a încetat într’o secundă? Cum putem explica fenomenul? De multe ori, plimbându-ne sau șezând, vorbeam cu părintele N. despre faptul că atunci când ne uităm împrejur, totul ne apare ca de necrezut, „imposibil.” Așa și este: noi nimic nu înțelegem – totul este „imposibil.”

Dar ce concluzie putem trage din toate acestea? – Sf. Siluan spune: „Am început să fac precum m’a învățat Domnul, și mintea mi s’a curățit (...), și Duhul mărturisea mântuirea” – care este trecere la dimensiunea vecinicie, de la dimensiunea vremelniciei. Așa acum și cu noi: A explica, nimic nu putem cu adevărat, dar atunci când primim porunca lui Hristos ca singura lege a întregii noastre ființe – și cea vremelnică, și cea vecinică – săvârșim călătoria către ceea ce nu pot

înțelege majoritatea oamenilor ce nu păzesc poruncile. Și se petrece următorul lucru: Păzind poruncile, duhul ce se cuprinde în ele devine în chip neînțeles starea noastră. Iar atunci totul în noi se schimbă, și toate procesele ființei noastre lăuntrice devin altele. Dar momentul cel mai greu al întrebării rămâne totuși: Dacă pe Siluan l-a cercetat Domnul și i-a dat așa putere, încât o jumătate de veac, cu trupul lui cât se poate de puternic, niciodată nu a primit un singur gând trupesc, atunci noi ce să facem? Unii zic: „Trebuie ca Însuși Domnul să vie în noi, să sălășluiască întru noi, și să facă așa cum El a poruncit, căci cu voința noastră, și cu nevoința noastră, noi nu putem trece în acea stare.” Iar dacă noi înșine nu putem – atunci câtă nedreptate din partea lui Dumnezeu, a ne osândi – ba încă la munci vecinice!

Precum ne arată experiența din tot ceasul vieții noastre, prin noi trec energii neștiute nouă, care nasc reacții de un fel sau altul. Omul este o ființă „mișcată din afară,” în limba greacă ἐτεροκίνητος. Dacă noi sântem ființe ἐτεροκίνητοι, atunci de ce ne osândește Dumnezeu? Oamenilor le este de neînțeles. Dacă credem că omul este o marionetă mișcată deplin de o altă voință, atunci Dumnezeu este necinstit: dacă Sf. Siluan se ruga pentru întreaga lume cu plânset adânc, de ce altora nu le vine o astfel de rugăciune, ci numai el se ruga așa? Așa, urmând în chip filosofic, nu putem trece din viața noastră trupească la viața curat duhovnicească... Dacă voiți să mergeți pe calea sigură – pe care Însuși Domnul a poruncit-o – „nepoticnindu-vă de nici o

piatră” (cum se întâmplă când mergem în afara luminii poruncilor¹), viața se determină într’alt chip. Și atunci starea noastră trupească trece în cea duhovnicească. Cum este cu puțință, eu nu înțeleg; cum trupul se face duh, îmi este inexplicabil.

Mi s’a dat să fiu duhovnic la Athos, unde mii de oameni se nevoiesc să păzească poruncile lui Hristos. Am observat oameni dintre cei mai simpli, care exterior nu aveau nici o cultură a lumii acesteia, iar ei petreceau într’o stare de har: și mișcările lor, reacțiile lor la tot ce se întâmpla erau altele – nu ca la ceilalți. Deci când monahul întâlnește vreun suflet grosolan, un astfel de om îi stârnește împreună-pățimirea, și monahul se roagă pentru el: „Doamne, vindecă omul, pe robul Tău.” Și rugăciunea pentru un om trece asupra multor alora, și de la mulți, la întreg Adamul. Acest proces îl putem observa până și în viața noastră. Dar cum se înfăptuiește? Bineînțeles, prin prezența lui Dumnezeu. Dacă Dumnezeu nu voiește o anume necurăție, și noi ne înfrânăm de la ea, atunci El vine, și Îi este mai odihnitor să fie cu noi. Dar dacă noi primim gânduri ce nu sânt bune, atunci Îi este greu să fie cu noi, în vârtutea faptului că nu este nici un acord și nici o armonie între Duhul Dumnezeului nostru și noi înșine. Așa încât astăzi să rămânem cu această nedumerire – noi nimic nu știm cu adevărat. În Grecia a fost un om genial, Socrate, care a zis: Οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα, „Știu că nimica nu știu.”

¹ Cf. Io. 12:35.

Așa și noi, creștinii, știm numai că a urma poruncilor lui Hristos duce la anume rezultate, omul trecând din dimensiunile pământești la dimensiunile vieții vecinice a celor mântuiți. Iar atunci când vede pe un răufăcător, aceasta în chip firesc stârnește în el împreună-pățimire pentru acel om cuprins de moarte. Cunoaștem starea, dar a lămuri cum se întâmplă nu putem. Și deci putem trage următoarea concluzie din cuvântarea noastră de astăzi: „Știu că nimica nu știu,” însă dacă trăiesc după poruncile lui Hristos, pe mine mă va îmbrățișa focul dragostei Lui.” Astfel dragostea trupească se prefăce de-acum în dragoste Dumnezeiască, nu altfel decât prin credința în Hristos și prin paza poruncilor Lui.

Siluan spunea pentru Maica Domnului că puțin știm noi despre viața Ei pe Pământ, și că plinătatea dragostei Sale pentru Fiul și Dumnezeuul Ei nu o putem înțelege. „Dar noi știm: Cu cât mai mare dragostea, cu atât mai mare suferința sufletului.”¹ Și deci, dacă pornim pe calea monahicească cu dragoste pentru Hristos, atunci în chipul cel mai firesc sufletul nostru va ajunge să sufere dureri. Și mai departe Siluan spune: „Cu cât mai deplină dragostea, cu atât mai deplină cunoașterea lui Dumnezeu.” Adică în starea iubirii vom cunoaște pe Dumnezeuul Iubirii. Și el continuă: „Cu cât mai fierbinte dragostea, cu atât mai înflăcărată rugăciunea.”² Și toate aceste trei stări, când citesc despre ele, mă cutremură. Dar impresia cea mai puternică

¹ *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., p 121.

² Ibid.

o produce cea de pe urmă, a patra stare, care de acum este cu adevărat mai presus de om: „Cu cât mai desăvârșită dragostea, cu atât mai sfântă viața.”¹

Dacă Maica lui Dumnezeu era cuprinsă de focul dragostei desăvârșite, atunci urmarea firească era că toate mișcările gândurilor și inimii ei, toate erau sfinte. Și astfel noi devenim έτεροκίνητοι („mișcați din afară”, n. tr.) pentru că această dragoste nu mai este omenească, ci dragostea fără de început a lui Dumnezeu Însuși. Această Dumnezeiască dragoste devine cuprinsul propriei noastre vieți. Iar când vom cunoaște acestea și vom atinge acea stare, atunci se vor depărta de la noi toate nedumeririle. Și precum a zis Domnul, „atunci când Mă veți vedea,” *întru acea zi nu Mă veți întreba nimica.*² Deocamdată însă noi sântem în procesul luptei cu patimile. Și nu trebuie să ne îndreptăm ușor pentru faptele sau pentru cuvintele noastre: Monahului îi este propriu să fie sever cu sine însuși. Când cunoaștem gândul lui Hristos, atunci toată abaterea de la poruncile lui Hristos o privim ca pe o neleguire.

Din nou și din nou vom vorbi despre felul cum se zidește în noi asemănarea lui Hristos. În troparul pentru cuvioși se zice: *Întru tine, Părinte, cu osârdie s'a mântuit cel dupre chip, căci luând crucea ai urmat lui Hristos, și lucrând ai învățat să nu se uite la trup, căci este trecător, ci să poarte grijă de suflet, de lucrul cel nemuritor. Pentru aceasta și cu Îngerii împreună se bucură, Cuvioase Părinte, duhul tău.* Când zicem:

¹ Ibid.

² Io. 16:23.

Cuvioase Părinte Siluane, roagă pre Dumnezeu pentru noi, zicem de fapt că el este asemănător lui Hristos, și foarte asemănător, „cuvios.”¹ În greacă, cuvântul sub această formă nu există, și pentru sensul de mai sus prefer cu mult mai mult troparul în slavonă, decât în greacă, pentru că „...ἐν σοί, ὅσιε πάτερ” – ὀσιος („cuvios”) nu poartă aceeași idee: întâi, zidit după chip, iar mai pe urmă, după asemănare. Cum putem noi deveni „asemănători,” ba chiar mai mult, „foarte asemănători,” adică „cuvioși”? Troparul cuprinde un gând mare: *astfel* trebuie noi să trăim; monahului i se cuvine viața „cuvioasă,” „foarte asemănătoare...” Fiecare om are calea sa, dar fiecare, în planul lui Dumnezeu, trebuie să se asemene lui Hristos întru toate și să devină foarte asemănător. Și rugăciunea mea este tocmai ca voi toți să vă faceți părinți foarte asemănători, și maici foarte asemănătoare.

Încercările – iată altă întrebare. Iar noi vom încerca să ne atingem de ea cu multă teamă, căci încercările ajung să ducă omul până la înălțimea ultimelor sale decizii. Iar când viața omului se sfârșește, el se află răspunzător pentru toate faptele sale proprii: și îi rămâne a se hotărî și a se determina pe vecinicie...

¹ În limba slavonă cuvântul pentru „cuvios” este *prepodobnii*, „foarte asemănător.” N. tr.

DESPRE ASEMĂNAREA NOASTRĂ CEA DINTRU ÎNCEPUT CU DUMNEZEU, ȘI CĂDEREA¹

Temeiul nostru – Descoperirea, iar nu deducția. Mc. 9:23; Lc. 8:48 și Io. 10:34 – pentru „mântuirea prin credință.” Credința este manifestarea lucrătoare a puterii lui Dumnezeu în noi. Primejdios lucru a vorbi despre „îndumnezeire” (Cf. Io. 10:34). Noi sântem chipul lui Dumnezeu, dar răniți de păcat. Despre însușirea conștiinței că sântem „fii ai lui Dumnezeu” și realitatea căderii.

Astăzi vreau să vorbesc cu voi despre un lucru foarte important: Cum trebuie să trăim. Vă voi ruga să fiți cu multă luare aminte.

Rândul trecut, când am atins problema persoanei, am vorbit despre faptul că noi ne întemeiem pe Descoperirea biblică, iar nu pe concluziile minții noastre care merge către Dumnezeu de jos în sus. Experiența noastră nu este îndestulată spre a întări că noi sântem copii ai lui Dumnezeu. Aceasta nu este cu putință decât prin Descoperire, unde Dumnezeu zice despre Sine că Se socotește a fi nouă Tată, dându-ne rugăciunea „Tatăl nostru.” Iar astăzi vreau să continui

¹ Nr. C-15 (27 Noiembrie, 1991), după numerotarea M^{TI}.

discuția noastră în privința neapăratei trebuințe de a avea o viziune dogmatică adevărată, dreaptă, pentru a ne săvârși călătoria, pe de-o parte *potrivit chemării*,¹ pe de altă parte, cu adevărat fără de poticnire. Calea trece prin hăuri de neînchipuit. Însă dacă vine vederea acestui hău fără de fund al lui Dumnezeu, atunci de care căi se poate vorbi? – În acea sferă nu mai există nici înainte, nici înapoi, nici dreapta, nici stânga, nici sus, nici jos, adică nici o relativitate. Astfel încât măreția căii creștine nu se înțelege deloc ușor. De ce vă rog să fiți cu multă luare aminte la fiecare cuvânt? Pentru că subiectul ne este important nouă tuturor. Iar eu spun tuturor și fiecăruia: „Do not be in a hurry!” „Nu vă grăbiți!” (Însă eu trebuie să mă grăbesc, căci nu știu când mi se va sfârși viața.)

Așadar astăzi vorbim despre gândul de temeii pe care trebuie să-l purtăm în sine pentru a ne săvârși călătoria fără primejdie și cu bun rezultat. Să citim câteva fragmente din Evanghelie, care pentru noi este Descoperirea cu precădere:

*Iar Iisus au zis lui: De poți crede, toate sânt cu putință celui ce crede. Și îndată strigând tatăl copilului, cu lacrimi a zis: Crez, Doamne; ajută necredinței mele.*²

*Iar El au zis ei: Îndrăznește, fiică, credința ta te-a mântuit; mergi în pace.*³

¹ Efes. 4:1.

² Mc. 9:23-24.

³ Lc. 8:48.

*Răspuns-au lor Iisus: Au nu este scris în legea voastră: Eu am zis: Dumnezei sânteți? Dacă pre aceia au numit dumnezei, către carii a fost cuvântul lui Dumnezeu, și nu poate să se strice Scriptura – Celui pre carele Tatăl au sfințit și au trimis în lume, voi ziceți: Hulești, pentru că am zis: Fiul lui Dumnezeu sânt?*¹

Stihurile evanghelice de mai sus sânt temeiul cuvântului meu. Credința nu este ceva ființial nelucrător sau doar o stare psihologică a omului. Altminteri, rugându-ne lui Dumnezeu într'o astfel de stare, noi nu am dobândi nimic, căci o credință de acest fel nu este mai mult decât psihologie. Aceasta este părerea multor contemporani, și chiar a celor ce cu deadinsul s'au dedat psihologiei, ca unei încercări științifice de a descoperi viața lui Dumnezeu și sensul ființării.

Dacă voi, frații mei și surorile mele, voiți să vă zidiți viața cu adevărat creștinește, depărtați-vă de cuvintele îndoielniciei psihologiei științifice. Credeți că Descoperirea dată de Dumnezeu omului este cu adevărat ceva ce corespunde cu realitatea ființării Dumnezeiești! Credința este – de pildă la cei bolnavi – posibilitatea de a stârni o energie lăuntrică spre a înfrânge boala. Știți că este prea ușor să cedezi bolii și să pierzi tot curajul de a mai lupta cu ea. Dar voi știți de asemenea cazuri de însănătoșire, când „credința ta te-a mântuit” de orice boală, chiar de orbire. Astfel

¹ Io. 10:34-36.

crediința este manifestarea lucrătoare a puterii lui Dumnezeu în noi.

Punând înainte cuvintele Psalmistului, Domnul ne dă Descoperirea: *Dumnezei sânteți*.¹ Și noi datori sântem a crede astfel precum este scris. Atunci vom putea cu adevărat clădi viața noastră creștinească. Altminteri inițiativele noastre nu s'ar întemeia pe nici o viziune a vreunui țel. Dar cineva va zice: „Nu este fără de primejdie a crede că noi toți sântem dumnezei.” Și este întru totul adevărat. Cunoaștem multe cazuri când oamenii au întrecut măsura pe tema aceasta. Iată ce mi s'a întâmplat să citesc odată: În America, un grup de piei roșii s'au botezat și au primit creștinismul. Mai apoi, întorcându-se acasă, s'au gândit să treacă râul pășind pe apă. Și, în avântul credinței lor, au intrat toți în apă și s'au înecat. Eu însumi, din nefericire, am fost martor cum oameni, care au crezut că sântem dumnezei, au întrecut măsura și și-au pierdut mințile. Și cuvintele acestea le-au fost spre daună.

Dar care este concluzia noastră? Despre această concluzie voiesc să vă vorbesc astăzi. Dacă primim Descoperirea că sântem zidiți „dupre chipul lui Dumnezeu și dupre asemănarea,”² dacă priimim expresia Vechiului Legământ că „omul este dumnezeu,” atunci cum să purtăm o astfel de conștiință, rămânând în limitele neîmbolnăvirii de mândrie? Da, noi credem că Dumnezeu ne-a făcut după chipul Său și după asemănare. Da, noi credem că El Însuși vrea să Se

¹ Ps. 81:6.

² Fac. 1:26.

numească „Tatăl nostru” și ne dă rugăciunea spre a conștientiza că noi sântem fiii Dumnezeuului Celui Viu. Dar cum să ne păstrăm smerenia? Una din cele mai strălucite expresii ale acestei căi o aflăm la Cuviosul Ioan Damaschin, în slujba lui pentru cei adormiți, în Parastas: *Chipul slavei tale celei negrăite sânt, măcar de și port ranele păcatelor*. Și iată însăși măsura pe care trebuie să o păstrăm.

Și dacă vom spune în inimile noastre că noi cu adevărat sântem cinstiți de Dumnezeu, a fi al Său chip și asemănare, iar realitatea vieții noastre nu corespunde cu acea credință, cum să facem ca să nu zădărnici credința, iar pe de altă parte, să nu pierdem smerenia? - Trebuie să purtăm conștiința, amarnica conștiință a faptului că nu trăim corespunzător vocii lui Dumnezeu Care ne-a chemat întru ființă, că am întunecat chipul Său prin păcat. În locul iubirii atotcuprinzătoare noi trăim în discordii, în dezbinări, și dispăre din viziunea omului adevăratul țel al lui Dumnezeu. Sântem ca și incapabili să primim cunoașterea fără a ne mândri. Însă în atitudinea creștină, chiar dacă omul petrece în cea mai înaltă stare cu putință pe Pământ, el rămâne smerit. Nici o sumă a cunoașterilor, nici o înaltă stare a duhului nostru, stare cu adevărat de la Dumnezeu, nu face pe om să fie mândru. Precum Însuși Hristos, Cel atotștiutor și atotputernic spune: *Învățați de la Mine, că sânt blând și smerit cu inima.*¹ Așa mi s'a dat și mie să văd la Sfântul Munte, ba uneori și în lume, oameni

¹ Mt. 11:29.

ce petreceau într'o înaltă măsură a harului, și în același timp erau plini de smerenie.

De vom căuta asupra vieții noastre, vom vedea că ea nu corespunde obârșiri noastre. Cu toate acestea, a ști că eu port ranele păcatelor mele înseamnă a împreuna credința în măreția obârșiei noastre cu recunoașterea faptului că nu am ajuns „acolo,” că am pierdut acea vrednicie. Iar atunci, trăind după poruncile lui Hristos cele din Evanghелиi, vom avea experiența acestei stări ca cel mai limpede simțământ că Dumnezeu este Tatăl nostru cel preaiubit. Ea vine ca o simțire smerită, nu ca mândria care vrea să zdrobească pe fratele. Atunci trăim în pocăință, iar „pocăința,” cum am îndrăznit să scriu în cartea mea, „pe Pământ nu are sfârșit.”¹ Căci a vorbi despre capătul pocăinței înseamnă a vorbi despre desăvârșita noastră asemănare cu Hristos cel înviat din morți și înălțat la Tatăl. Măsura aceasta de abia dacă o atinge câte unul în mai multe generații.

Când ne conștientizăm obârșia, așa cum vorbește despre ea Descoperirea, și când purtăm în sine ranele păcatelor noastre, atunci începe un adânc plâns al pocăinței și simțământul că boala noastră nicidecum nu se poate vindeca cu propriile puteri; și ne rugăm ca Însuși Dumnezeu să vină cu a Sa vindecare, cu a Sa putere, să biruiască în noi toate neajunsurile noastre și toate patimile purtătoare de moarte. Și rogu-vă ca toți să aveți aceasta în vedere, pentru a nu da într'o credință

¹ Cf. *Mistica vederii lui Dumnezeu*, op. cit., p. 108.

„nesăbuită”: „Eu pot să merg pe apă așa cum Domnul mergea”; pentru a nu vă înălța în propria conștiință: „O, cu sânt fiul lui Dumnezeu!” Toate cele spuse se petrec cu totul altfel, într'un chip firesc și drept, prin pocăință și plâns. Iar inima noastră ajunge la cea stare când Dumnezeu poate să-i grăiască despre dragostea Sa. Atunci sufletul simte că Dumnezeu este Tatăl nostru Cel mai apropiat, Cel mai preaiubit. Despre aceasta minunat scrie Starețul nostru, acum proslăvit între sfinți, Siluan.

Așadar pentru astăzi vreau să mă limitez numai la cuvântul despre îndoita noastră stare. Da, ființial, după obârșia mea eu sânt fiu al lui Dumnezeu, „făcut, nu născut,” iar nu ca Hristos, „născut, nu făcut.”¹ El prin esență este Dumnezeu, iar noi numai prin har, fiind chipul și asemănarea slavei Sale.

Rogu-vă, înscrieți aceasta în inimile voastre și păstrați-o toată viața voastră până la sfârșit. Atunci din însăși viața voastră se va descoperi calea pe care ne povățuiește Domnul. Și vom depăși mândria, atunci când dintr'o dată va veni ceea ce era total cu neputință: slava facerii de minuni, străvederea și celelalte daruri. Când acestea sânt darul lui Dumnezeu, acolo nu se află mândrie, nu are loc slava deșartă, ci este cu totul altceva: o stare de sus, după har.

Cu alte cuvinte, programul nostru este *Chipul slavei tale celei negrăite sânt, măcar de și port ranele*

¹ Simbolul Credinței.

păcatelor. Și astfel vom păstra tradiția părintelui nostru.

Domnul a zis: *Cela ce voiește să fie întâiu, să fie mai pre urmă de toți și tuturor rob.*¹ Astfel Domnul ne arată către acolo unde nimeni altul nu a fost înaintea Lui, și noi știm acum despre aceste taine prin El. Este atât de limpede! Viața noastră ar trebui să se întemeieze întru totul pe Descoperirea biblică, și mai înainte de toate evanghelică. Și orice altă filosofie ce purcede de jos în sus, în realitate nici nu ne mai trebuie... Dacă credem cu adevărat Descoperirea că sântem fii ai lui Dumnezeu, atunci cât de mult suferă sufletul când cădem din slava cea negrăită și trăim în ocară patimilor! A pierde acea dumnezeiască frumusețe și a ne bălăci ca unele animale necuvântătoare în murdărie – plânge-vom cu plâns negrăit! De ce negrăit? Pentru că amarul acelei conștiințe este așa de cumplit, că încetează cuvintele. Starețul spune că dacă vine dragostea lui Dumnezeu întru putere, cuvintele încetează.² De multa dragoste, nu mai sânt cuvinte. Iar aci, de multa pocăință, nu mai sânt cuvinte.

Rugați-vă pentru mine! Rugați-vă unul pentru altul! Rugați-vă pentru fiecare frate și pentru fiecare soră! Și atunci, dintr'un mic grup de oameni, dintr'oa dată se va ivi înțelegerea vecinicei nemărginiri. Dar dacă vom începe cu sfârșitul, atunci se va întâmpla precum îmi spunea un duhovnic: „Cine începe cu ultimele trepte ale dragostei lui Dumnezeu, acela

¹ Cf. Mc. 9:35 și 10:44.

² Cf. *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., p. 89.

sfârșește cu nimic. Dar cine începe cu pocăința, și cu
târie se ține de ea, acela va primi și va muri în starea
slavei Dumnezeieștii iubiri...”

MÂNTUIREA PRIN DRAGOSTE, IAR NU PRIN BOGĂȚIA CUNOȘTINȚELOR INTELECTUALE¹

Mântuirea se dobândește prin dragoste. Despre cuvântul cel de pe urmă al Starețului Siluan (Cf. 1 Cor. 13 și Sf. Ioan și Kronstadt). Dezbinarea creștinismului din pricina nedeplinei înțelegerii a poruncii iubirii. Monahismul ca școală a iubirii și a mântuirii. Despre paza poruncilor. Despre ferirea de păcat. Poruncile lui Hristos sânt mai presus de cosmos. Descoperirea gândului celui mai nainte de veci pentru om în Hristos. Pentru neapărata trebuință a cunoașterii țelului ultim al monahismului.

Din nou și din nou, mulțumesc lui Dumnezeu, Care îmi dă bucuria să mă întâlnesc cu voi...

Oricât de bună ar fi șoseaua, șoferul tot mereu trebuie să regleze mersul automobilului: să schimbe viteza, să modifice puțin direcția sau să se întoarcă ș.a.m.d. Așa și cu viața noastră: Deși înaintea noastră drumul ne este însemnat de Părinți, de Apostoli și de Însuși Hristos, totuși mereu sântem nevoiți să ne ținem mașina pe acea linie care trebuie ținută, pentru a nimeri țelul nostru de pe urmă.

Și iată astăzi vreau să spun fraților și surorilor nou veniți că nu în cantitatea cunoștințelor stă puterea

¹ Nr. C-16 (2 Dec., 1991), după numerotarea M^{II}.

mântuirii, ci în chipul vieții: aspectul, nu gnostic, ci etic al vieții noastre – iată ce ne mântuiește. Mântuiește acea dragoste pe care ne-a poruncit-o Domnul atunci când la Cina cea de Taină a spus: *Să vă iubiți unul pe altul*.¹ Aceasta nu înseamnă că noi sântem împotriva oricăror cunoștințe. Dimpotrivă, porunca lui Dumnezeu ne îndatorează a „căuta”² și a deține deplinătatea cunoașterii – acea deplinătate care este Însuși Domnul.³ Cu toate acestea, chiar dacă ne-ar fi cunoașterea absolută, totuși nu în ea constă mântuirea, ci în chipul viețuirii. Voi ați observat deja că eu nu am rânduială cronologică în discuțiile mele cu voi, în ce privește anume subiecte mai nainte hotărâte, așa cum se obișnuiește în școlile teologice. Dar așa curge viața.

Și iată astăzi vreau să spun fraților și surorilor că deși noi împărțim truda în fizică și intelectuală, totuși unimea și mântuirea vin numai prin dragoste. Și cât de amar îmi este să observ că în noi trăiește o cumplită înclinație către dominare și către întâietate, către faptul de a vedea pe celălalt mai prejos – și aceasta este prăpăd pentru om. Adesea întâlnim situația unde oamenii în exterior sânt plini de informație în tot felul de domenii ale cunoașterii, dar lăuntric nu au învățat să iubească.

În cartea mea despre Starețul Siluan, la sfârșitul descrierii vieții sale adaog cuvântul lui cel de pe urmă. Eu i-am zis:

¹ Io. 15:17.

² Cf. Mt. 17:7.

³ Vezi Io. 17:3.

- Îmi pare rău că sânt tot mereu bolnav și că nu am mai multă vreme să dau teologiei.

Cu blândețea și liniștea lui caracteristică, el m'a întrebat:

- Și socotiți aceasta a fi ceva mare?

Eu mă purtam cu el ca știind că era cel mai înalt dar al bunăvoinții lui Dumnezeu către mine. Și, firește, nu am putut răspunde la întrebarea lui.

După un moment de tăcere, îmi zice:

- Mare, este un singur lucru: a se smeri, a înfrânge mândria care împiedică a iubi.¹

Am numit aceasta cuvântul cel de pe urmă, pentru că și Domnul vorbește despre același lucru la Cina cea de Taină. Și apostolul Pavel tot așa zice: *Ci râvniți darurile cele mai bune. Și încă mai înaltă cale arăt vouă. De aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m'am aramă sunătoare și chimval răsunător. Și de aș avea prorocie și aș ști tainele toate și toată cunoașterea, și de aș avea toată credința, cât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimica sânt. Și de aș împărți toată averea mea, și dacă trupul meu aș da să-l arză, iar dragoste nu am, nimic îmi folosește. Dragostea îndelung-rabdă, se dăruiește, dragostea nu pizmuiește, dragostea nu se semețește, nu se fălește, nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se întărită, nu gândește răul, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr; toate suferă, toate crede, toate nădăjduiește, toate rabdă. Dragostea*

¹ Cf. *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 219.

niciodată nu cade; ci, fie prorocii, vor pieri; fie limbi, vor înceta; fie cunoaștere, va pieri. Pentru că din parte cunoaștem, și din parte prorocim. Iar când va veni ceea ce este desăvârșit, atunci ce este în parte se va zădărnici. Când eram prunc, ca prunc grăiam, ca prunc cugetam, ca prunc socoteam; iar dacă m'am făcut bărbat, am lepădat cele pruncești. Că vedem acum ca prin oglindă în ghicitură, dar atunci față către față; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște precum și cunoscut sânt. Acum dar rămâne credința, nădejdea, dragostea, acestea trei; iar mai mare între acestea este dragostea.¹ A o spune cu mai multă putere este cu neputință.

Și în cuvântul pe care l-am numit „cuvântul cel de pe urmă” al Cuviosului Siluan, într'o formulă cât se poate de scurtă se cuprinde aceeași putere a dragostei care mântuiește și care este centrul a toată viața, chiar a înseși Dumnezeirii. În scrierile Sfântului Ioan din Kronstadt, vorba este numai despre aceasta. Și la mulți alți sfinți, pe oricare îl vom lua, totul se reduce la aceeași. De-aceea, mai nainte de toate, noi trebuie să păzim dragostea și să tânjim către ea.

Dacă ar fi dragoste, întreaga lume creștină ar fi una, după chipul unimii Sfintei Treimi. Dacă lumea creștină este frântă în bucăți, aceasta numai datorită faptului că nu păzesc creștinii poruncile Domnului. Câte discuții, câte eforturi intelectuale de fiecare parte, pentru a dovedi că ei dețin ce este mai bun – și nimic

¹ 1 Cor. 12:31-13:13.

nu a dus la nici un rezultat în veacul nostru, când au început mișcările mondiale ale creștinătății.

Astfel, în viața noastră monastică, de nu ne vom învăța a iubi, nu știu ce îndreptățire s'ar putea găsi în favoarea monahismului. Nici nu există! Dragoste până la dorirea de a suferi pentru Hristos și de a-și vărsa sângele, este cu putință și în afara monahismului. Însă monahismul nostru este o anume organizare a întregii vremi potrivit dorinței noastre de a ne mântui, adică de a deveni în stare a primi viața vecinică de la Dumnezeu. De ne vom umplea de o astfel de înțelegere, atunci ne va veni o însuflare ce nu părăsește pe om, chiar dacă în exterior el va fi redus la ultimul grad de deșertare, ba chiar și omorât, precum a zis Domnul: *Nu vă temeți de cei ceucid trupul și după aceea nu au mai mult ce face.*¹

Așadar nu vreo oarecare funcție în viața pământească mântuiește pe om, ci pe om mântuiește numai viața după poruncile lui Dumnezeu. Dacă omul păzește poruncile, și le păzește cu adevărat, cu simțământul că Domnul le-a grăit ca fiind ultima descoperire oamenilor despre cum trăiește Însuși Dumnezeu, întreaga noastră viață va deveni alta. Și deși din afară nimic nu se vede, dar toată frumusețea și puterea, toată puternicia vieții vecinice se află înlăuntrul omului. Iar noi ne învățăm această taină a iubirii lui Dumnezeu treptat. Monahismul nostru este întemeiat pe acele principii ce duc către țelul pomenit.

¹ Lc. 12:4.

Viața noastră este plină de tensiuni. Toate zilele și nopțile le petrecem în grija de a ocoli păcatul. Iată, nu demult un suflet a venit către noi și a zis: „Când eram slobodă de credință și trăiam fără Dumnezeu, eu nu aveam probleme și viața se desfășura simplu. Iar acum nici ziua nici noaptea nu am liniște.” Și sufletul acela începător se revărsa în rugăciune simplu, înaintea lui Dumnezeu: „Doamne, ce ai făcut cu mine? Acum nu mai aflu nici loc, nici clipită când să fiu liniștită.” Așa și cu viața monastică – este o încordare-limită a puterilor omenești și a atenției. Cu toate acestea, din afară pe monahi îi putem asemăna cu o sârmă electrică de înaltă tensiune pe care păsărelele pot șede, și șed liniștite, atunci când prin acele sârme trece o energie ce mișcă trenuri, luminează case, încălzește pretutindena – toată viața numai de ea este mișcată.

Așa, eu astăzi am vrut să vă sugerez ca, în grija ce o aveți de a învăța theologia noastră și a vă îmbogăți cu cunoștințele experienței Părinților, citindu-le scrierile și operele, să înțelegeți că totuși ceea ce mântuiește nu este belșugul acelor cunoașteri, ci dragostea, acea dragoste pe care a poruncit-o Domnul.

Vreau să las doar acest mic cuvânt și să vă atrag atenția la el, ca voi să stați cu tărie pe această cale, care este metoda cea mai bună de a însuși poruncile lui Hristos. Atunci când sântem plini de credința că Domnul Iisus Hristos este Făcătorul lumii noastre și că poruncile Lui au un cuprins mai presus de cosmos, frica în fața măreției lor face că omul nu se poate rupe de lucrarea îndreptătoare pe care o au asupra lui. Așa

cum am zis, omul conduce automobilul corectându-i mereu direcția, chiar pe o șosea bună; așa și poruncile pe care ni le-a dat Domnul, sânt conducătorul nostru...

O monahie din Iugoslavia scrie: „O, cât de recunoscătoare sânt lui Dumnezeu!” Ea părăsise universitatea, întrerupându-și lucrarea, și se dusese în mănăstire. „Și acum,” zice ea, „am ajuns în cea mai înaltă școală, în cea mai înaltă școală cu putință, și inima mea este plină de dorirea ca Domnul să-mi dea puterea să rămân până în sfârșit în starea aceasta.” Ea scrie: „Când te gândești că sfârșitul acestei vieți este vecinica viață în Dumnezeu! Ce poți să-ți dorești mai mult?” Așadar eu vă doresc tuturor să trăiți acea experiență pe care și eu am trăit-o, și mulți dintre voi; și voi, cei începători, trăiți aceeași experiență...

Nu mai am putere să vorbesc, dar voi păziți cuvântul pe care mi l-a dat Dumnezeu. Și așa, trăiți în pace. Iar când inima voastră va depăși toate piedicile psihologice, mici și neînsemnate, și va ajunge la acea dragoste în micile noastre proporții, oricât de curios ar părea, voi vă pregătiți spre a primi starea harului în care omul, în dragostea sa, cuprinde întreaga lume. Dar acea stare nu se poate zidi artificial. Noi mergem totdeauna pe calea școlii începătoare, cum ar fi. Însă cu noi se va petrece o preschimbare, și inima noastră nu va mai iubi ceea ce este potrivit poruncilor Domnului.

Și deși eu sânt acum o dărâmătură și o ruină, totuși ceea ce spun rămâne în putere: Aceasta este dreptatea vieții noastre în Dumnezeu cel mare, Făcătorul Cerului și al Pământului, Care S'a îmbrăcat

în trupul nostru și ni S'a arătat așa cum este El, și ne-a arătat și cum trebuie noi a fi. Cu alte cuvinte, atunci când vedem pe Hristos întrupat, contemplăm gândul cel mai nainte de veci al lui Dumnezeu pentru om.¹ Vedeți cum Domnul cu venirea Sa, cu poruncile Sale, ne atrage mintea în astfel de sfere care sânt starea lui Dumnezeu Însuși, mai nainte de facerea lumii. Este înfricoșat a vorbi despre aceasta, dar se începe cu cele mai mici fapte. Părintele igumen zice: „Aduceți, vă rog, cărbuni la bucătărie!” Voi goliți găleata și o luați de acolo. Și această faptă vă pregătește către marea primire a dragostei. Dar dacă nu veți face așa, nu veți ajunge nicăieri. Însă cunoașterea țel ultim al vieții monahale trebuie să o avem dintru bun început. Atunci vom putea hotărî calea cea bună. Nu atunci când pretendem a fi deja la înălțimea poruncilor, adică să fi primit îndumnezeirea – nu! Ci acum, când sântem plini de patimi și de păcate, treptat, prin ascultare, slujind celorlalți, arătând dragoste și răbdare, ne pregătim pentru cea mai înaltă stare...

Și așa, Domnul să vă păzească! Iar rugăciunea mea este ca voi cu adevărat să primiți însuflare de sus.

¹ Cf. *Mistica vederii lui Dumnezeu*, op. cit., p. 144.

MĂREȚIA CHEMĂRII MONASTICE¹

Monahismul este cea mai măreață cultură pe Pământ, lupta împotriva patimilor și viața înaintea Feței lui Dumnezeu. Experiența picturii, ca descoperire a frumuseții lăuntrice. Despre Liturghie. Despre robia păcatului. Viața fără de păcat, prin nevoie. Poruncile lui Hristos scot la iveală păcatul. „Imposibilitatea” poruncilor lui Hristos. Despre nevoie minții: tot gândul care nu este după Evanghelie este păcat. Cum să ne luptăm cu gândurile.

Obișnuința de a trăi în Dumnezeu îți dă putința de a trăi ca și cum ai fi mereu înconjurat de un ocean nemărginit și nețărnut. Iată „sfera” duhovnicească; iar ea se prezintă cu adevărat ca atare, unde nu este nici tron, ca un „loc” unde totul este ca și cum ar fi și început, și sfârșit, și mijloc. Iar când trebuie să vorbim despre viața noastră e nevoie oarecum să îngustăm toate orizonturile și să ne oprim atenția doar asupra unor aspecte ale ei.

În, iertați-mă, viața mea monastică destul de lungă, m'am întâlnit cu mulți reprezentanți nerozi și chiar proști ai monahismului. Monahismul este o cultură care, după adâncă mea convingere, nu își are egal în

¹ Nr. C-18 (9 Dec., 1991), după numerotarea M^{II}.

lumea aceasta! Cu toate acestea, nu curând ajunge omul în starea de a-i vedea frumusețea „și adâncul, și înălțimea,”¹ precum spune apostolul Pavel; în starea despre care marele și genialul poet, cărturarul și nevoitorul, Cuviosul Ioan Damaschin, a spus: *Chipul slavei tale celei negrăite sânt, măcar de și port ranele greșalelor*. Ia gândiți-vă: Ca să rostească astfel de cuvinte în prezența lui Dumnezeu Însuși, și să spună lui Dumnezeu, „Eu sânt chipul măreței Tale slave,” ce stări de rugăciune, ce stări de cercetare a Luminei Nezidite trebuie să fi premers unei astfel de rostiri poetice! Și când i se dă a vedea această frumusețe, atunci omului i se fac cunoscute suferințe pe care lumea nu le cunoaște.

Dacă a văzut monahul slava cea negrăită a lui Dumnezeu, el se vede înconjurat de patimi josnice, neînsemnate – o viață întunecată, departe de Lumina Dumnezeiască. Atuncea, același cuvânt al lui Ioan Damaschin zice: *Plâng și mă tânguiesc când îmi amintesc de moarte*. Acesta este plânsul pentru moarte – monstruoasa moarte care a lovit omenirea. Iar cela ce a văzut slava cea negrăită, când vede cele fără de slavă, cele de moarte ale noastre, plânge și se tânguiește.

Vorbesc astăzi despre acestea pentru că prea adesea în viața mea monastică mi-a fost dat să aud urâcioase expresii în legătură cu monahismul, chiar din partea celor ce viețuiesc în obștea noastră bisericească, din partea celor ce nu au cunoscut în aceeași măsură ca

¹ Cf. Efes. 3:18.

și Cuviosul Theodor Studitul că monahicescul chip al vieții este ultimul și cel mai înalt har...¹ Că vorba este despre viața neconținut înaintea Feței Dumnezeuului celui Mare și Sfânt, acolo unde unii cred că viața monahală este o viață neroadă și nefolositoare lumii... Da, nefolositoare lumii, când e vorba de hrană pentru porci! Monahismul „gătește mâncare” pentru îngeri. Însă, precum mi-a arătat experiența, noi trebuie să începem cu abc-ul. Iar mai apoi Dumnezeu dă contemplarea celei mai înalte frumuseți și a slavei negrăite, până în ultimele ei trepte. Această contemplare nu provine din nevoița noastră. Mulți cred că

¹ Cf. Cuv. Theodor Studitul, *Cuvinte către monahi*, cap. 1. În rom. *Cuvintele Sfântului Theodor Studitul*, Ed. Episcopiei Ortodoxe Alba Iulia. Nu am găsit nici o referire de felul acesta în Cuvântul 1. Doar la sfârșit, în Testamentul Părintelui nostru și Mărturisitorul Theodor Studitul, p. 292, am găsit citatul „mărturisesc că cinul monahal este înalt, prea înălțat și îngeresc.” Se poate însă să fie și diferențe de traducere, căci traducătorul ediției românești de la 1784, Episcopul Filaret al Râmnicului, spune în Prefață: „Pentru aceasta, ne-am îndemnat de le-am tălmăcit numai pentru dragostea voastră, iar nu spre folosul de obște. Însă nu din cuvânt în cuvânt: una, pentru că fiesticarea limbă are harul său, alta pentru că nu am găsit cartea sfântului cea elinească; ci am făcut tălmăcirea după cea tălmăcită pe limba cea slabă grecească. Și spre mai bună înțelegere, și spre mai multă îndemnare a osârdiei voastre, unele din cuvinte le-am scurtat, altele le-am prefăcut, ferindu-ne la prescurtări și adăogiri numai de cele împotriva sfinților Părinți și a Sfintei Biserici. Și aceasta nu o am făcut spre a ne fâli cineva de iscusirea tălmăcirii. Că tălmăcind cineva după limba cea slabă grecească pe limba iarăși slabă rumânească, nu este lucru a se lăuda cineva, ci numai pentru mai bună înțelegere, cum am zis, și îndemnarea spre buna cuviință a dragostei voastre.” (N. tr.)

monahismul este numai pentru mujici analfabeți și femei sărace – drojdia lumii. Iertați-mă că mă exprim astăzi așa de grosolan și de tăios, dar spun acestea pe temeiul experienței mele.

Când eram pictor și tânjeam către adevărata artă – artă ce transcende lumea văzută, și presimte altă lume, cea înțelegătoare, cea nevăzută cu ochii – încordarea devenise neîntreruptă și ziua și noaptea. Atunci fiecare cuvânt, fiecare gând, fiecare mișcare a omului vorbește despre prezența lui Dumnezeu. Cei ce trăiesc în afara lui Dumnezeu nu pot contempla acea frumusețe. La drept vorbind, cu mare putere se contemplează frumusețea aceea, când se pogoară peste noi Lumina cea Nezidită a lui Dumnezeu.

Dacă v'am spus cele câteva cuvinte de mai sus, mă întorc totuși la felul cum trec zilele noastre. Din starea pătimășă în care ne naștem, nouă ne revine a trece în starea omului așa cum l-a gândit Dumnezeu înainte să zidească lumea. Cu toate acestea, realitatea vieții noastre face ca neconținut să ne vedem atacați de tot felul de patimi.

Viața monahală este viața înțelegătoare. Sub lucrarea harului lui Dumnezeu, mintea omului se curăță și devine purtătoare a celor mai înalte viziuni, și însăși se numește minte înaltă. Și această minte înaltă, la monahi este în neîncetată lucrare. Una din cele mai dese arătări, atunci când trăim vederea minții, este săvârșirea Liturghiei: Cum este cu puțință ca o bucată de pâine, coaptă prin munca omului și adusă la altar, să devină Trupul Însuși Dumnezeului Iisus Hristos? Noi

credem că atunci când chemăm pe Tatăl ca să trimită Duhul Sfânt peste Darurile înainte-puse, chemarea acestor Nume și așteptarea plină de rugăciune către Dumnezeu se preschimbă într'un eveniment de ordin duhovnicesc. Și Pâinea cea văzută, fără să-și schimbe fenomenologic substanța cea vizibilă cu ochii, devine ființial o cu totul altă realitate. Noi, bineînțeles, primim Trupul și Sângele lui Dumnezeu Însuși nu ca trup omenesc, așa cum este el acum, nu ca sânge omenesc, ci sub forma Pâinii și a Vinului. Iar noi trăim Sfintele Daruri contemplându-le prin credință. Astfel la Liturghie, ca aparență, ca „fenomen,” noi vedem trupește Pâine, însă ca un dat după mintea înaltă, prin credința noastră (căci cele pomenite sânt mai presus de înțelegerea noastră cu mintea), noi contemplăm Trupul lui Dumnezeu Însuși.

Iată unul din cele mai puternice momente despre care voiesc să vă vorbesc: În ce chip noi, cei născuți în păcate – cum zice David în Psalmi, *Că iată întru fărădelegi m'am zămislit, și întru păcate m'a născut maica mea*¹ – putem ajunge la sfințirea întregii noastre ființe: și duhul, și mintea, și trupul.

Așadar atunci când ne războim cu patimile, în sfera vederii minții noi trecem într'alt plan. Asta nu este viață călugărească, să mergi ridicând sprâncenele, să caști ochii fără a gândi, să zâmbești și „să-ți pui limba pe umăr.” Nu! Este o neîncetată încordare și

¹ Ps. 50:6.

luptă cu vrăjmașul; iar vrăjmașul este o minte de dimensiuni cosmice.

Caracterul discuțiilor noastre este familial, între monahi. Prietenii noștri de față ne sânt foarte apropiați, și noi nu ne rușinăm să vorbim în prezența lor.

Un oarecare ignorant va zice: „Câtă mândrie la monahii ăștia!” Subliniez, om ignorant, pentru că și Însuși Dumnezeu, cu toată măreția Lui cea nemărginită, este smerit. Iar dacă noi vom trăi adevărat în Dumnezeu cel Adevărat, atunci oricât ne-ar înălța El, orice cunoașteri am dobândi, noi vom rămâne smeriți, precum minunat vorbește despre aceasta părintele Siluan Athonitul: „Chiar dacă în fiecare zi Dumnezeu m’ar ridica la vedenia slavei cerești, eu totuși voi plânge pentru păcatele mele...”¹

Începutul vieții monahale este lupta cu patimile, care are nevoie nu numai de minte, dar și de înțelepciune. Îmi amintesc că am vorbit despre cum trebuie să trecem de la gândurile ce ne atacă, la starea de rugăciune de care sântem datori, rugăciunea cea curată. Iar astăzi, vorbind despre începutul vieții duhovnicești ca despre o luptă cu patimile, vom vorbi despre viziunea minții asupra lucrării patimilor în viața noastră.

Când atenția lăuntrică a omului-monah se află într’o neîncetată încordare-limită, atunci omul firește se dezvoltă și se face cât se poate de simțitor față de orice mișcare a gândului înlăuntru său. Cuviosul Nicodim

¹ Cf. *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., p. 192.

Aghioritul, cel care primul a scris *Filocalia*, și-a numit una din cărți *Războiul nevăzut*. Așadar viața noastră se scurge în această sferă a minții unde, așa cum scrie Sf. Siluan, mintea noastră este în luptă cu mintea vrăjmașului.¹ Sânt multe mișcări care nouă ni se par cât se poate de firești, dar în realitate urătesc omul – și cu ele ne luptăm, cu „patimile,” căci omul „pătimeste.” Când devine rob păcatului, atunci, după cuvântul lui Hristos Însuși, el pierde puțința de a trăi în casa Tatălui. În Evanghelie, Domnul vorbește astfel: *Tot cel ce face păcatul, rob este păcatului. Ci robul nu rămâne în casă în veac: Fiul rămâne în veac.*²

De ce ne rugăm de atâtea ori în fiecare zi: „Învrednicește-ne, Doamne, în ziua aceasta, fără de păcat a ne păzi noi”? Aceasta este o mare rugă spusă de către Părinți, pentru că omul nu este curat de păcat, chiar dacă ar trăi un singur ceas. De-aceea a trăi o zi, sau o seară, sau o noapte, sau o dimineață fără de păcat – este o mare izbândă. Asemenea izbânzi se câștigă nu fără trudă, nu fără dureri. Astfel încât viața monahală prin firea ei este o viață plină de încordări, plină de dureri, plină de scârbă. În măsura în care poruncile Dumnezeului nostru Iisus Hristos întrec toată măsura relativă a omului, căci ele poartă un caracter absolut, în acea măsură monahul niciodată nu cunoaște liniștea. Chiar dacă ar fi să facă minuni, se va cunoaște totuși pe sine ca păcătos.

¹ Cf. *Viața și învățătura...*, op. cit., pp. 152-153.

² Io. 8:34-35.

Dar care sânt mijloacele luptei cu patimile? – Aicea sântem nevoiți să învățăm ani și ani de-a rândul. Aci nu este vorba de un curs universitar de patru sau cinci ani – acest curs este pe viață, până la sfârșit. Sânt monah în al șase zeci și șaptelea an, și vă spun, adevăr vă spun: Nu leneș mi-am trecut mulți ani, și nu știu ce va fi cu mine. Mă simt nevrednic de Dumnezeu.

Dacă vom vorbi despre cum să ne luptăm cu patimile, atunci în vederea noastră mentală vom judeca ce este păcatul numai prin prisma poruncilor lui Hristos. Omul însuși nu își poate cunoaște păcatul. Și de aceea Domnul în Evanghelie a zis: „De nu veți crede că Eu Sânt, Cel ce M’am descoperit lui Moisi pe Sinai ca CEL CE SÂNT, veți muri în păcatele voastre.”¹ Așa încât unde este vorba de sfințenia lui Dumnezeu, ea este mai presus de noi toți. De aceea, în chip firesc, o conștiință monahală normală primește totul așa cum Însuși Domnul a poruncit: *Și voi, când veți face toate cele ce s’au poruncit vouă, ziceți că: Robi netrebnici sântem.*²

În măsura în care veți citi an după an, zi după zi Evanghelia, vă va veni înțelegerea că porunca lui Hristos ne depășește, dar că în același timp trebuie să o păzim. Te găsești în fața unei gândiri contradictorii: Pe de-o parte, ea este cu neputință, dar pe de altă parte, ne este pusă ca îndatorire. Ea ne este cu neputință când trăim prin noi înșine, cu mintea noastră, cu puterile noastre. Dar când Dumnezeu e cu noi, atunci devine cu

¹ Vezi Io. 8:24.

² Lc. 17:10.

putință.¹ Fericitul Siluan spune: „Dar și atunci încă nu este desăvârșirea,”² căci desăvârșirea pe Pământ este de neajuns și de nerealizat.

În nevoința monahală trăsătura distinctivă este înțelepciunea și înțelegerea: Iată viața sfântă. Oamenii nu o văd și nu o cunosc. Monahismul însă este, după Theodor Studitul, a treia treaptă a harului – cea mai înaltă.³

Și cum conviețuiesc în noi aceste contradicții logice? Ne aflăm în fața unei oarecari incompatibilități cu logica normală, căci logica noastră formală nu este în stare să exprime viața noastră.

Dacă Domnul a spus: *Fără de Mine nu puteți face nimic*,⁴ atunci noi Îl întrebăm: „În acest caz, dacă nu noi facem, vina este a Ta? Tu nu Te trudești împreună cu mine. Eu singur nu pot. Acea viață este numai cu Tine, iar Tu refuzi, și îmi atribui mie răspunderea?” S’ar zice că undeva, ceva nu merge. Însă ființarea în care încercăm să pătrundem nu se supune aceluiași categorii, a relativității și a excepției, pe care le cere logica formală. Noi trebuie să ne simțim *nevoiți* să trăim în chip sfânt, adică fără de păcat.

Și când se apropie de noi orice patimă, la început sub forma unui gând, noi începem lupta. Rândul trecut am vorbit despre lupta cu gândurile care ne atacă.

¹ Cf. Lc. 18:27.

² Cf. *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., pp. 84; 103; 128-129.

³ Cuv. Theodor Studitul, *ibid.*

⁴ Io. 15:5.

Astăzi aş vrea să vorbesc mai pe larg. Tot gândul ce nu corespunde cu duhul poruncilor Evangheliei este păcat. Iar noi trebuie să fugim de el. Dar cum să fugim? – Când apare în noi lucrarea unui oarecare gând, atuncea strigăm: „Doamne, vindecă-mi mintea! Doamne, vindecă-mi inima! Doamne, vindecă-mă întreg! Tu vezi cum mă sfâşii când gândul, care nici măcar nu are vreun sens, mă munceşte ca pe un rob. Rogu-Te, ocroteşte-mă! Tu ştii că nu am altă dorire decât numai să trăiesc după poruncile Tale. Porunca Ta este cea mai înaltă lege a întregii mele fiinţe: şi vremelnică, şi vecinică. Tu mi-ai dat să iubesc poruncile Tale. Tu mi-ai dat lumina Ta, spre a vedea frumuseţea vieţii Dumnezeieşti. Iar acum mântuieşte-mă din puterea poftii pătimăşe!” Aşa putem începe cuvântul cu Dumnezeu, împotriva pătimilor.

Uneori acesta poate fi un monolog, alteori ia forma unui dialog. O pildă a unuia din cele mai rare dialoguri din viaţa Bisericii Universale o aflăm la Cuviosul Siluan: Când era sfâşiat de năvălirile vrăjmaşilor, atunci din toate puterile sufletului, voind să se roage lui Dumnezeu curat, a zis lui Hristos:

– Tu vezi că eu vreau să mă rog Ție, dar vrăjmaşii mă împiedică.

Domnul a răspuns:

– Cei mândri totdeauna suferă astfel.

Iar atunci -- dialog:

– Doamne, învaţă-mă cum pot să mă smeresc!

Şi răspunsul, blând, dar cu adevărat tragic, şi mai mult decât tragic:

– Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui!¹

Și aceasta se referă la știința cum putem să ne trecem ziua sau noaptea fără de păcat. Orice patimă omenească, deoarece aparține lumii făcute, își are forma, chipul și energia ei. Mintea cea înaltă ne povățuiește în războiul nevăzut cu vrăjmașul cu ajutorul harului, și astfel, printr'o asemenea rugăciune – monolog sau dialog – ieșim din conversația cu vrăjmașul și intrăm în conversație cu Însuși Dumnezeu. Anume această trecere de la conversația cu vrăjmașul la conversația cu Dumnezeu – iată ce este important! Iar dacă tot mereu conversăm cu Dumnezeu, atunci, bineînțeles, Dumnezeu devine cuprinsul vieții noastre. Iar El Însuși, prin Sine, este Viața cea din veci, care însă niciodată nu se împuținează.² Și indiferent cu ce patimă ne luptăm, fie cu patima trupească, fie cu iubirea de arginți, fie cu iubirea de stăpânire, fie cu iubirea de îndulcire ș.a.m.d. – nu importă, principiul, în esență, rămâne unul și același: A NU PREDĂ MINTEA VRĂJMAȘULUI.

Așadar viața monahului este o viață a minții plină de înțelepciune. Monahismul nu este împotriva firii omului, ci mai presus de firea omului. Atunci când nevoința se săvârșește în chip drept din punct de vedere ascetic și duhovnicesc, ea nu duce la îmbolnăvire psihică. Omul crește în cunoașterea ființei în adâncurile ei. Gândiți-vă că Părinții au numit această înfrânare trupească „întregă cugetare” (în gr. σωφροσύνη)! De

¹ Cf. *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 36.

² Cf. Io. 14:6.

Astăzi aş vrea să vorbesc mai pe larg. Tot gândul ce nu corespunde cu duhul poruncilor Evangheliei este păcat. Iar noi trebuie să fugim de el. Dar cum să fugim? – Când apare în noi lucrarea unui oarecare gând, atuncea strigăm: „Doamne, vindecă-mi mintea! Doamne, vindecă-mi inima! Doamne, vindecă-mă întreg! Tu vezi cum mă sfâşii când gândul, care nici măcar nu are vreun sens, mă munceşte ca pe un rob. Rogu-Te, ocroteşte-mă! Tu ştii că nu am altă dorire decât numai să trăiesc după poruncile Tale. Porunca Ta este cea mai înaltă lege a întregii mele fiinţe: şi vremelnică, şi vecinică. Tu mi-ai dat să iubesc poruncile Tale. Tu mi-ai dat lumina Ta, spre a vedea frumuseţea vieţii Dumnezeieşti. Iar acum mântuieşte-mă din puterea poftei pătimăşe!” Aşa putem începe cuvântul cu Dumnezeu, împotriva patimilor.

Uneori acesta poate fi un monolog, alteori ia forma unui dialog. O pildă a unuia din cele mai rare dialoguri din viaţa Bisericii Universale o aflăm la Cuviosul Siluan: Când era sfâşiat de năvălirile vrăjmaşilor, atunci din toate puterile sufletului, voind să se roage lui Dumnezeu curat, a zis lui Hristos:

– Tu vezi că eu vreau să mă rog Ție, dar vrăjmaşii mă împiedică.

Domnul a răspuns:

– Cei mândri totdeauna suferă astfel.

Iar atunci -- dialog:

– Doamne, învaţă-mă cum pot să mă smeresc!

Şi răspunsul, blând, dar cu adevărat tragic, şi mai mult decât tragic:

– Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui!¹

Și aceasta se referă la știința cum putem să ne trecem ziua sau noaptea fără de păcat. Orice patimă omenească, deoarece aparține lumii făcute, își are forma, chipul și energia ei. Mintea cea înaltă ne povățuiește în războiul nevăzut cu vrăjmașul cu ajutorul harului, și astfel, printr'o asemenea rugăciune – monolog sau dialog – ieșim din conversația cu vrăjmașul și intrăm în conversație cu Însuși Dumnezeu. Anume această trecere de la conversația cu vrăjmașul la conversația cu Dumnezeu – iată ce este important! Iar dacă tot mereu conversăm cu Dumnezeu, atunci, bineînțeles, Dumnezeu devine cuprinsul vieții noastre. Iar El Însuși, prin Sine, este Viața cea din veci, care însă niciodată nu se împuținează.² Și indiferent cu ce patimă ne luptăm, fie cu patima trupească, fie cu iubirea de arginți, fie cu iubirea de stăpânire, fie cu iubirea de îndulcire ș.a.m.d. – nu importă, principiul, în esență, rămâne unul și același: A NU PREDA MINTEA VRĂJMAȘULUI.

Așadar viața monahului este o viață a minții plină de înțelepciune. Monahismul nu este împotriva firii omului, ci mai presus de firea omului. Atunci când nevoința se săvârșește în chip drept din punct de vedere ascetic și duhovnicesc, ea nu duce la îmbolnăvire psihică. Omul crește în cunoașterea ființei în adâncurile ei. Gândiți-vă că Părinții au numit această înfrânare trupească „întregă cugetare” (în gr. σωφοσύνη)! De

¹ Cf. *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 36.

² Cf. Io. 14:6.

ce oare nu au numit întreagă cugetare, adică întregime a înțelepciunii, cu precădere o vastă erudiție, ci tocmai acest moment? – În dimensiunile viziunii minții, noi în monahism biruim în Dumnezeu ceea ce este o lege cosmică (când o biruim, iar nu când cădem). Dacă omul prin nevoiță biruiește legea cosmică, el devine atunci mai presus de cosmos. Cu toate acestea, la monah aparența exterioară – „fenomenul” – (ca și Sfintele Daruri în Liturghie) rămâne cât se poate de modestă. „Fenomenul” este ceea ce vedem; „noumenul” este ceea ce se află înlăuntrul nostru. Și deci toată viața noastră este pătrunsă, pe de-o parte, de întâmplări „fenomenologice,” pe care le vedem, iar pe de altă parte, de ceea ce se petrece în mintea noastră („noumen”), ceea ce este cu totul altceva. De aceea, cei ce purced la a judeca monahismul, neștiind acestea toate, sânt plini de necunoaștere în privința monahismului. Însă această ignoranță există, din nefericire, chiar în cercurile bisericesti.

Iară și iară, în lupta cu patima, mintea noastră va cădea, agățându-se, ca împiedicată, undeva de pământ. Dar vine vremea când și noi, din pricina încordării de a trăi după poruncile lui Dumnezeu, ne vom slobozi și vom deveni simțitori ca Îngerii. Atunci omul-monah va simți toată mișcarea atmosferei, oricât de mică, tot gândul omenesc potrivit lui Dumnezeu – în sine, mai nainte de toate, iar la nevoie în ceilalți. Cum se face că lucrurile se petrec așa de dezordonat? – Pentru că eu mă văd în păcat și mă lupt cu păcatul, dar în fratele meu eu nu văd păcatul. Dar totuși, cum pot eu să fiu

duhovnic dacă nu văd păcatul fratelui? Înseamnă că trebuie să existe o anumite coincidență a vederii – și a păcatului propriu, și a aceleiași boli în fratele nostru. Așa încât la început mai bine este a vedea numai păcatele proprii: „Învrednicește-ne, Doamne, în ziua aceasta, fără de păcat a ne păzi noi,” și *toate* celelalte *se vor adăoga vouă*.¹

Iar principiul luptei cu patimile este a nu preda mintea și inima gândurilor pătimase, ci a trece de la aceste gânduri pe care ni le aduce vrăjmașul, la cuvântarea și rugăciunea cu Dumnezeu. În mica mea nouă carte eu scriu că rugăciunea este o lucrare fără de sfârșit.² Ceea ce v'am spus astăzi este doar o mică aluzie la ceva din această luptă nesfârșită. Dar este o luptă, o bătălie. Domnul a zis: *Îndrăzniți, Eu am biruit lumea*.³

Iară și iară, noi trebuie să ne amintim cuvintele apostolului Pavel către Filipiseni, ca unul din cele mai importante principii ale vieții noastre: „În noi trebuie să fie aceleași gânduri, aceleași simțăminte ca și în Hristos Iisus,”⁴ adică să se facă mintea noastră asemănătoare cu mintea apostolului Pavel,⁵ care zice: *Iară noi mintea lui Hristos avem*.⁶ Când gândul nostru coincide desăvârșit cu ceea ce cuprind poruncile, atunci

¹ Cf. Mt. 6:33.

² *Despre rugăciune*, op. cit., p. 5.

³ Io. 16:33.

⁴ Cf. Flp. 2:5.

⁵ Cf. 1 Cor. 4:16.

⁶ 1 Cor. 2:16.

cu mintea vom înțelege că am nimerit în sfera gândirii Dumnezeiești. Noi trebuie să știm despre acestea, pentru a le prețui și a nu le lăsa, din neștiință, să treacă pe lângă noi fără urmă. După câțiva ani de trudă nevoitoare, îndârjită, a vieții monahale, această viziune a minții va rămâne cu noi în toată vremea...

DESPRE LUPTA DE A PETRECE CU MINTEA ÎN DUMNEZEU¹

Patima își are chipul propriu. Lupta pricinuită de neînvoirea minții cu gândul rugăciunii creatoare. Primejdia gândurilor trupești. A-și ține mintea în Dumnezeu este cu puțință numai prin puterea lui Dumnezeu Însuși. Venirea lui Dumnezeu ca slobozire din robirea materiei. Metode de luptă pentru a smulge mintea de la gânduri. Trebuie ca Însuși Dumnezeu să vină către noi. Tragedia lumii – păcatul îndumnezeirii de sine. Îndumnezeirea prin petrecerea cu mintea în Dragostea lui Dumnezeu.

Când am vorbit despre cum trebuie biruit un anume gând care năpădește asupra noastră, care robește mintea, care spurcă tot ce avem înlăuntrul nostru, vorba ne era numai despre amănunte ale nevoinței noastre în general. Aș vrea să găsesc formula cea mai simplă pentru a lămuri cu voi acest lucru adânc și cât se poate de important pentru noi. Se întâmplă că atunci când explicăm ceva teoretic, totul pare foarte simplu și limpede. Însă în viața noastră reală se arată a fi deloc simplu. Și este nevoie ca toată viața să o petrecem într'o încordare a nevoinței, și mai întâi de toate, în trezvia minții și în rugăciunea minții.

¹ Nr. C-20 (8 Ian., 1992), după numerotarea M^{TI}.

După căderea lui Adam, și căderea lui dintru lumina Dumnezeiască în lumea făcută, toată patima își are propriul chip. Iar când ne stăpânește un gând anume, noi ne punem a cugeta cum să luptăm cu toate patimile luate împreună. V'am spus deja principiul: A nu preda mintea atunci când o oarecare patimă se leagă de noi și ne atrage către păcat. Monahul trebuie să se învețe să-și stăpânească mintea și neconținut să cerceteze unde se află ea. Dacă mintea se află în chipuri pătimeșe, atunci întregul om se spurcă: și mintea, și sufletul, și chiar și trupul. Și dimpotrivă, când mintea noastră, rănită prin harul cel de sus de dragostea lui Hristos, este trasă acolo unde este El, Hristos, atunci se întâmplă contrariul: mintea și întreaga noastră făptură se sfințește și se înalță, se apropie de Dumnezeu, și cu anii devine în stare a se deprinde cu Dumnezeu, încât zi și noapte omul petrece în toată vremea în Dumnezeu.

În legătură cu aceasta există un subtil amănunt: Nici o patimă nu poate lucra în noi câtă vreme mintea noastră este slobodă, iar nu în chipurile acelei patimi. Numai atunci dobândește putere asupra noastră gândul pătimeș, când cu mintea noastră venim în atingere cu chipurile patimii și trăim prin ele.

A ne învăța să ne smulgem mintea din tot gândul îndreptat spre latura păcatului este o mare știință. Ea începe foarte simplu. Voi știți că sânt diferite căi pentru a muta atenția minții la un alt subiect. Calea cea mai bună este atunci când Domnul e cu noi. Atunci totul se preschimbă în rugăciunea cucernicei iubiri către

Dumnezeu și în lacrimi de pocăință, rămânând uitată lumea pătimasă a păcatului. Dar nu întotdeauna ni se dă a petrece într'o asemenea rugăciune. Dumnezeu ne părăsește pentru ca noi să ne ostenim. Și astfel, când ne atacă vreun chip pătimăș, trebuie neapărat să ne smulgem mintea de acolo și să ne despărțim de acel chip al patimii. Atunci chipurile patimii nu își pot asuma o putere activă, lucrătoare, ci rămân în stare pasivă.

Sânt nu puține rugăciuni pe care este bine să le cunoașteți, dar puteți și voi înșivă să făuriți altele, căci „rugăciunea este neconținută facere.”¹ Iar când nu aflăm în noi înșine putere de a ne smulge imediat atenția minții de la patimi, atunci cea mai bună cale rămâne o pocăință înfocată, un strigăt către Dumnezeu: *Slobozește-mă de puterea acestor duhuri! Du-mi mintea la Cer, unde petreci Tu, Dumnezeul meu! Izbăvește-mă de robia iadului patimilor!*

Vă puteți ruga și așa cum aflăm într'una din rugăciunile atribuite lui Isaac Sirul: *Povățuiește-mi mintea, ce cutreieră jos în vale, către Tine, la ceruri, unde viețuiești Tu, Doamne.*

Este și o frumoasă rugăciune scurtă către Îngerul Păzitor: *Îngere al lui Dumnezeu, păzitorul meu cel sfânt, viața mea păstrează în frica lui Hristos Dumnezeu, mintea îmi întărește în calea cea adevărată, și întru dragostea cea de sus îmi rănește sufletul.* Rugăciunea aceasta mult ajută ca dintr'o dată

¹ Cf. *Despre rugăciune*, op. cit., p. 5.

să ne smulgem mintea, cu cuvintele: *Mintea îmi întărește în calea cea adevărată, și întru dragostea cea de sus îmi rănește sufletul.* Și dacă ne vom petrece astfel timpul, neîngăduind minții înalte a se contopi cu patimile murdare ce spurcă întregul om, vom putea cu mult mai puțină trudă să ne luptăm cu gândurile pătimăse.

Domeniul în care trebuie să fim cu deosebită luare aminte la sine este fiziologia vieții noastre și ceea ce este pus în organismul nostru drept cale de a aduce la lumină pe alții asemănători nouă – procreația. Chiar atunci când această mișcare se petrece în noi ca un firesc fiziologic, monahul și atunci se smulge din ea. Iar când monahul merge pe această cale, mintea lui se sfințește și se curățește, și treptat se face un aparat foarte subtil ce prinde cele mai mici mișcări ale patimilor în atmosfera care-l înconjoară. La această stare nevoitorul ajunge treptat, printr' o lungă experiență. Și astfel se păzește fără de păcat.

În general, viața noastră în Dumnezeu cere o deosebit de adâncă pătrundere în tainele Ființei Dumnezeiești. Cu toate acestea nu ne este dat a pătrunde în ele cu puterile noastre. Dar când Dumnezeu ne dă harul Său, atunci El ne împărtășește cu viața Sa.

Zidiți dintru nimic, luați fiind din țărână,¹ noi nu sântem în stare a cunoaște pe Dumnezeu. Și neapărat trebuie ca Însuși Dumnezeu să se descopere nouă. Dacă după cădere vrăjmașul dispune de puțința de a intra în

¹ Fac. 2:7.

viața noastră lăuntrică, și acolo a ne robi, atunci cu atât mai mult lui Dumnezeu îi este deschis să pătrundă în noi și să lucreze înlăuntrul nostru. Numai în acest chip, păzindu-ne de tot păcatul, este cu putință a face ca mintea noastră neconținut să crească în putința ei de a cunoaște pe Dumnezeu prin Dragostea Dumnezeiască. Așadar, amintiți-vă, iubiții mei frați și surori, că nici o patimă nu poate lucra în noi în chip activ dacă noi ne păstrăm mintea în Dumnezeu.

Realitatea materială ce ne înconjoară ne apasă cu neîncetata ei prezență. Bineînțeles că vom aluneca „în jos.” Dar dacă vom ține statornic pravila și ne vom păzi mintea în căile adevărului, în poruncile lui Hristos Dumnezeu, atunci firește că progresul nostru va fi foarte rapid. În realitate nimic nu este determinat. Curios lucru: Dumnezeu Care ne depășește în chip absolut, Care uneori ni se pare îndepărtat, mai departe decât lumile stelelor, poate să ne cerceteze și să lucreze în noi cu deplină putere. Însă, așa cum am încercat să lămuresc în cartea despre Stareț,¹ Dumnezeu arareori lucrează astfel. De ce? Pentru că atunci când sufletul cu adevărat se rănește cu dragostea lui Dumnezeu (cum scrie fericitul nostru ocrotitor, Cuviosul Siluan: „Tu mi-ai dat a mă îndulci de Duhul Tău cel Sfânt, și sufletul meu Te-a iubit.”²) și dintru bun început primește har puternic, care la drept vorbind este cu putință numai celor desăvârșiți, atunci calea devine deosebit de grea. În acea stare omul nu își poate împlini

¹ Cf. *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 22-23.

² Cf. *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., p. 41.

datoria în lumea noastră pământească. El ar petrece în neîncetată răpire. Dumnezeu însă părăsește pe om, iar el cu durere caută pe Dumnezeu, ca din nou să lucreze în el cu toată puterea Sa.

Cei ce ne bălăcim pe fundul văii, putem afla și trebuie să aflăm tot felul de căi spre a ne slobozi atenția. Când nu reușim să biruim cu rugăciunea gândurile pătimășe, putem citi. Dacă nu putem citi, să socotim de putem găsi vreo îndeletnicire oarecare sau pe cineva cu care să vorbim, doar doar ne vom slobozi de acea patimă. Și această nevoie este dureroasă și îndelungă: a ne slobozi mintea și a-i strămuta atenția în tărâmul celălalt, și mai ales acolo unde petrece Domnul, după sfatul și poruncile apostolului Pavel.¹ Astfel mintea de pe fundul văii, adică robită de patimile joase, pământești, este neputincioasă a se ridica la cer. Dar luptați-vă pe toate căile: cu osteneală, cu vreo plimbare, cu vreo îndeletnicire oarecare, intelectuală sau fizică, printr'o conversație cu vreun frate ș.a.m.d. Toate acestea, în sine, sânt lucruri mici, însă rezultatul obținut într'o astfel de luptă este deosebit de prețios.

După aproape șaptezeci de ani de monahism, mie îmi este firesc să știu acestea. Și pot să vă spun vouă, tinerii mei frați și surori, că nu este cazul să ne grăbim în viața noastră. Creșterea noastră atârnă de pronia lui Dumnezeu pentru noi. Uneori se întâmplă că monahul trăiește o viață lungă, o jumătate de veac, și încă nu cunoaște sensul monahismului.

¹ Cf. Flp. 4:7; Col. 3:2; Rom. 12:2; Efes. 4:22-23 ș.a.

Vedeți cu câtă greutate caut căi spre a vă lămuri ceea ce se întâmplă în ființarea zidită. În toată ființa care ne înconjoară, chiar și ceea ce se vede reprezintă o deosebit de adâncă taină. Iar noi trebuie să trăim pururea această taină înaintea ochilor noștri, așteptând până când ea, taina sfântă a lui Dumnezeu Însuși, va voi să ni se descopere. Și deci, știind din propria experiență că aceasta nu este defel un lucru mic, și nu ușor se dă, totuși vă vorbesc despre ea, căci vi se cuvine a cunoaște dintru bun început ceea ce este cu putință lui Dumnezeu să facă cu omul; despre cum putem să dobândim fericirea noastră prin petrecerea în Dumnezeu. Cu mintea noastră firească sau cu judecata, a pătrunde această taină nu putem. Ea se află în afara putinței duhului nostru, de aceea trebuie neapărat ca Domnul Însuși să ni Se descopere.

Nevoie este să ne clădim viața nu pe presupunerile noastre, ci pe Descoperirea lui Dumnezeu. Tragismul evenimentelor lumii ce ne înconjoară se datorează lepădării acestei căi. Păcatul *îndumnezeirii de sine* – iată ce sfâșie pe om și îl omoară. În cartea mea, publicată la Paris, se află un mic capitol „Despre rugăciunea care biruiește tot tragismul.”¹ Este un lucru foarte amar, și sufletul ni se afundă într’o întristare cu adevărat adâncă când observăm că acea cale pe care ne-a descoperit-o Hristos și Duhul Sfânt a fost lepădată de oameni, care au uitat că numai Cel ce ne-a zidit știe cu adevărat toate. Nici o știință omenească nu este

¹ Cf. *Despre rugăciune*, op. cit., p. 55.

capabilă să pătrundă „acolo.” Iar viața noastră se dovedește a fi simplă, dar în același timp cât se poate de adâncă și povățuindu-ne teologic la înălțime.

Când vorbim despre mijloacele de luptă în cuvinte scurte: „a nu preda mintea,” „a ne stăpâni mintea,” „a ne controla mintea, tot mereu îndreptându-o la poruncile lui Hristos” – din aceste nimicuri (care par nimicuri în ce privește realizările lor) se zidește viața cea mare și vecinică. Și acesta și este țelul monahului. Dar monahismul înseamnă o încordată atenție, dintru început și până la ultima suflare: Cum să ne slobozim de păcat, cum să ne învățăm duhul să petreacă neconținut în atmosfera dragostei lui Dumnezeu. Iar dacă mântuirea este îndumnezeirea omului, atunci în ce constă îndumnezeirea? – În faptul că omului celui luat din țărână, zidit dintru nimic, i se dă stăpânire, putință, viață – a vieții viața lui Dumnezeu Însuși...

Voi, iubiții mei frați și surori, încercați dintru bun începutul nevoinței voastre să nu pierdeți o singură zi pentru zidirea mântuirii noastre.

DESPRE VIAȚA ÎN PUSTIA ATHOSULUI¹

Despre ieșirea în pustie. Despre rugăciunea când lumea este uitată. Sfatul bătrânilor în anul 1938. Cuvântul Arhiepiscopului Vasili Krivoșein. Despre propria slujire duhovnicească a părintelui. Convorbirea cu un monah. Despre Lumina Nezidită.

Fie slava Domnului binecuvântată, de acum și până în veac.

Din nou zilele acestea îmi îndreptam gândurile către ieșirea mea de aci. Cu împlinirea puterilor mele, cu izolarea mea crescândă, la care sânt osândit din pricina bătrâneții, neputând nici să citesc, nici să aud – gândesc că „treaba” mea s’a sfârșit... De aceea m’am hotărât să vă povestesc despre ultimele zile ale Starețului și primele zile ale vieții mele după sfârșitul lui.

Când părintele Siluan era încă tânăr se îmbolnăvise serios, și așteptându-și sfârșitul, a rugat pe igumenul Misail să-i dea binecuvântarea pentru a primi shima mare. Igumenul Misail, acel om minunat, i-a spus: „Pentru shimă Dumnezeu te binecuvintează, dar de murit nu vei muri curând.” Și i-a spus ce avea să fie cu el – exact ce, nu-mi amintesc acum. Dar, o dată cu începutul anului 1938, Siluan a zis: „După cuvintele

¹ Nr. C-25 (17 Febr., 1992), după numerotarea M^{TI}.

igumenului, moartea mea trebuie să vină în anul acesta.”

Nu cu mult înainte cerusem binecuvântarea igumenului, același sfânt și minunat bărbat Misail, să mă pot folosi de o colibă. În realitate era vorba de o casă bine zidită, unde puteau viețui bătrâni care ar fi vrut să-și sfârșească viața la Athos. Ea se afla ca la cincisprezece minute de mănăstire către sud, spre Dafni, portul Sfântului Munte. Și petreceam acolo când eram slobod de slujirea mea diaconească. (În mănăstire eram doi diaconi. Când eram de rând să iau parte la toate slujbele, îmi rămânea prea puțină vreme. Dar când eram liber de slujirea mea, îmi petreceam cea mai mare parte a vremii acolo.)

Nu ușoară îmi era viața în acea colibă. Eu eram mai tânăr decât majoritatea părinților. Viața într-o astfel de colibă era văzută de mulți ca un mare privilegiu. Dar, așa cum știți din cartea mea, Dumnezeu îmi dăruia zdrobire pentru păcatele mele, deznădejde pentru mine însumi și plâns mult și din belșug.¹

Acolo s’au petrecut multe convorbiri despre care aș vrea să vorbesc cu voi.

Într-o zi m’a întrebat Siluan:

– Vă este bine să vă rugați în coliba asta?

Am răspuns:

– Da, îmi este bine. Uneori mi se pare că uit lumea. Doar de trup îmi amintesc.

M’am uimit de reacția părintelui meu Siluan:

¹ Cf. *Mistica...*, op. cit., pp. 213-214.

– Dar trupul – ce este trupul? Nu este și el lumea?

Mă aflu în fața acestui uimitor fenomen și mi-a venit comparația următoare: Mă aflu la poalele unui munte mare, al cărui vârf se ascunde în nori. Cuvintele „Dar trupul ce este, dacă nu lumea?” – au stârnit în mine gânduri. Dar eu nu îl oboseam cu întrebări, ci îi primeam cuvintele, în nădejdea că va veni un moment când Dumnezeu îmi va da să le înțeleg adevăratul sens.

În conștiința lui din rugăciunea pentru întregul Adam, Părintele Siluan ajunsese să înțeleagă că trupul nostru ne leagă – întreaga omenire – într'un singur Adam.

Convorbirile pe care mi le dăruia Domnul mă umpleau tot mereu de uimire față de Starețul meu: cum devenise el cu adevărat o persoană vie, cu adevărat un creștin autentic!

La începutul anului 1938 el mi-a zis: „După ce voi muri, mai bine cereți binecuvântarea să vă duceți la pustie, căci vă văd slab și viața în mănăstire vă depășește puterile.”

Încerc să mă rețin de la a analiza multe amănunte. Voiu zice doar că atunci când s'a săvârșit Starețul, eu chiar m'am dus la duhovnic și i-am spus: „Oare n'ar fi mai bine pentru mine să viețuiesc în pustie, ca pustnicii Sfântului Munte, la Karulia?” Și duhovnicul, părintele Serghie, mi-a răspuns: „Da, părinte Sofronie, mergeți la pustie, Dumnezeu vă binecuvintează.” Pe părintele Serghie îl hirotonise preot Episcopul Nicolae al

Ohridului,¹ un mare bărbat, care și pe mine m'a hiro-tonit diacon. Iar părintele Serghie, care îmi arăta mult drag și bunăvoință, mi-a dat binecuvântarea să merg la pustie, dar a zis: „Înțelegeți, de bunăseamă, că binecuvântarea mea nu este destul. Trebuie să mergeți la igumen și să cereți și binecuvântarea lui.”

M'am dus la igumenul Misail – Dumnezeu să mă miluiască, pentru rugăciunile lui – și zice igumenul: „Dumnezeu să binecuvinteze, părinte Sofronie. Mergeți și vă rugați la pustie. Dar știți că binecuvântarea mea nu este destul, trebuie să aveți și învoirea sfatului bătrânilor mănăstirii.”

Igumenul era bolnav și nu a venit la adunarea bătrânilor mănăstirii, iar mai-marele peste ea era înlocuitorul igumenului. I-am spus că voiam să merg la pustie și că vreau să mă supun judecății părinților. El s'a învoit, și curând a urmat soborul bătrânilor, la care am fost invitat.

La acel sobor al bătrânilor – pe care și acum îl văd limpede, așa cum s'a întipărit atunci în conștiința mea – primul s'a ridicat Ierom. Vissarion, secretarul igumenului, un om blând, subțire, chibzuit. El a spus: „Părinte Sofronie, pasul acesta pentru care cereți învoire de la Sfatul bătrânilor este unul foarte mare și important. Iată părerea mea: Rămâneți încă un an în mănăstire, și atunci, dacă gândul nu vi se schimbă, mergeți la pustie.” De multe ori am fost nevoit să merg la părintele Vissarion, căci chilia lui era biroul secrete-

¹ Episcopul Nicolaie Velimirovici. (n. tr.)

tarului igumenului. În ciuda cinstirii pe care o purtam părintelui Vissarion, nimic nu am răspuns la cuvintele lui.

Al doilea s'a ridicat părintele Mathei. El era puțințel mai în vârstă decât părintele Siluan, și din același sat cu el. Însă, în mod curios, în ciuda acestui fapt el se purta față de Siluan ca unul mai mare și mai autoritar. Dar acum, după moartea Starețului, dintr'o dată, venind către mine din celălalt capăt al sălii, mi-a zis următoarele cuvinte: „Părinte Sofronie, unde vă duceți? Credeți că veți afla ceva mai mare decât Siluan? Și dacă Siluan s'a mântuit în mănăstire, mântuiți-vă și frăția voastră în mănăstire!” Din nou, nimic nu am răspuns.

S'a ridicat apoi, foarte grav, părintele Iosif, mai-marele bibliotecii mănăstirii, om foarte citit și care se socotea mare cunoscător al vieții duhovnicești. (Eu eram ajutor de bibliotecar.) Și mi-a vorbit cu severitate: „Părinte Sofronie, dacă plecați, nu aveți binecuvântare de la igumen ca să slujiți.” Eu i-am răspuns lui Iosif: „Dacă bunul părinte spune să nu slujesc, eu vă zic că mă duc la pustie nu ca să slujesc. Altul este gândul meu pentru pustie. Dar iată ce să-mi spuneți: Mă oprește oare igumenul să mă împărtășesc?” Răspunsul meu l-a descumpănit. Zice: „Nu, părinte Sofronie, nu l-am întrebat pe igumen, ci eu, ca să vă încerc, am spus așa. Dar igumenul nu mi-a zis nimic și nu am avut nici o discuție pe această temă.”

Atunci Iustin ieromonahul, care era înlocuitorul igumenului, bărbat blând și liniștit, s'a hotărât să spună

un cuvânt (el ședea într'un jilț aparte, în mijlocul sălii mari unde aveau loc adunările sfatului bătrânilor). Și întorcându-se către Vissarion, a zis: „Părinte Vissarion, eu socotesc că pentru cercarea gândului părintelui Sofronie un an este prea mult.” Și zice către mine: „Uite ce, părinte Sofronie, rămâneți până la Paști aici în mănăstire, și dacă gândul nu vi se schimbă, atunci să mergeți cu Dumnezeu la pustie!”

După ce a spus înlocuitorul igumenului aceste cuvinte, eu m'am ridicat de pe scaunul meu, i-am făcut metanie până la pământ și am zis: „Blagosloviți, părinte bun.” Cu aceasta s'a încheiat problema ce mă privea în soborul bătrânilor. Soborul a hotărât ca eu să rămân în mănăstire de la începutul lui Octomvrie al anului 1938, până la Paștile anului 1939.

Trebuie să vă spun că atitudinea celor din mănăstire față de mine era ciudată: patrusprezece ani am viețuit acolo, și niciodată nu mi-a fost dat să stau de vorbă cu nimeni. Cu toate îndeletnicirile mele, eu mă grăbeam să revin în chilie ca să plâng pentru mine însumi. Dar ieșirea mea a provocat o ciudată impresie; părinții-monahi se supăraseră pe mine și gândeau: „Uite, el pleacă din mănăstire, ca și cum aici ar fi neprielnic pentru mântuire.”

După aceea mulți au venit pe la mine, în jumătatea de an petrecută acolo, din Octomvrie până în Aprilie. Printre cei ce au venit să mă convingă era și părintele Vasilie, devenit mai târziu Arhiepiscop de Bruxelles. A venit la mine în chilie și mi-a zis: „Părinte Sofronie, în *Scara Sfântului Ioan* am găsit un loc de unde reiese

limpede că nu trebuie să plecați la pustie.” Dar eu tuturor celor ce veneau să mă convingă le spuneam: „Eu însumi caut voia lui Dumnezeu. Mi-e frică să merg la pustie. Eu gândesc așa, că sânt puțin la suflet și slab. Dacă ar fi să mă întâmpine astfel de cercetări ale puterilor vrăjmașe care l-au atacat pe Starețul Siluan, eu nu o să le fac față, nu o să pot.” Iar frica aceasta m’a îndemnat să dobândesc cât mai multe binecuvântări, și binecuvântări canonice: a duhovnicului, a igumenului și a sfatului bătrânilor.

I-am răspuns părintelui Vasilie: „Părinte Vasilie, dacă veți veni la mine și îmi veți arăta cinci mii de locuri din Sfinții Părinți, și cei mari și cei mici, iar eu vă voi indica doar unul singur, locul meu – al meu va fi mai puternic decât cele cinci mii ale Frăției Voastre.” Înțelesul răspunsului meu era următorul: Eu cerusem binecuvântarea pe cale legală, de la „instanțele” împuternicite deplin prin tradiție pentru aceasta – duhovnicul, igumenul și sfatul bătrânilor. Gândeam să pun înainte această binecuvântare tuturor și fiecăruia. Și ca să spun adevărul, Dumnezeu mi-a dat o binecuvântată pustie. Tot El m’a și izgonit din pustie, într’un chip destul de dur. Când mi-am dat prima colibă – pe care au văzut-o unii din părinții noștri care au vizitat Athosul – și nu mai aveam mijloace să-mi iau alta, atunci am trecut din Karulia la altă pustie – o peșteră de pe moșia mănăstirii Sf. Pavel.

În Mănăstirea Sf. Pavel igumenul voia să aibă un duhovnic. La Athos duhovnicul nu are voie să locuiască în incinta mănăstirii. Trebuie ca duhovnicul

să fie cu desăvârșire străin de puterea administrativă, pentru ca spovedania să fie sinceră și curată, iar nu un joc spre a dobândi bunăvoirea duhovnicului. Deja în treizeci și opt, Starețul Siluan mi-a spus odată: „Când veți fi duhovnic, primiți oamenii, nu-i lipsiți de cuvântul lui Dumnezeu, răbdați-i.” Pe-atunci eram de abia viu și mă gândeam că Starețul nu își dă seama, cum aș fi putut eu rezista atâția ani? Eram încă prea tânăr spre a fi duhovnic la Sfântul Munte; și gândul acela a dispărut total din conștiința mea. Și numai când am fost în pustie mi-am amintit de cuvintele Starețului Siluan...

În acea vreme Grecia era sub ocupația nemților. Eu am ajuns în pustie nu cu mult înainte de război, la Paști, iar în August s'a dezlănțuit deja războiul. Când a venit la mine secretarul igumenului Mănăstirii Sf. Pavel, părintele Theodosie – om înțelept, chibzuit și serios – și mi-a spus că igumenul lor vrea să mă pună duhovnic în mănăstire, de-abia atunci mi-am amintit de cuvintele Starețului Siluan, „Când veți fi duhovnic...” Dar în momentul convorbirii cu Starețul acel cuvânt mi se păruse de prisos, căci eu însumi nu eram sigur că voi mai ajunge până la chilia mea. (Aveam de urcat mai mult de o sută cincizeci de trepte ca să ajung de la chilia lui Siluan până la a mea.) Deci m'am făcut duhovnic și m'am mutat în peșteră, nu departe de Mănăstirea Sf. Pavel. Binecuvântate sânt locurile acelea.

S'a întâmplat că a venit o ploaie torențială și apa a pătruns prin grosimea masivului unde era peștera mea.

Peștera, înainte uscată în toată vremea, acum începuse să se umple de apă în timpul iernii. Iarna în sine, în Grecia, este scurtă, dar de fapt eu petreceam șase luni într'o peșteră unde era prea multă apă. Scoteam din chilia mea zilnic o sută de găleți de apă, iar eu dormeam sub două foi de tablă care îmi acopereau patul de apa ce venea de sus...

Repede trece ceasul acestor amintiri despre Sfântul Munte. Dacă după tradiție aș fi aparținut Bisericii Ruse, aș fi purtat o shimă cu cuvintele „Sfânt, Sfânt, Sfânt.” Și dacă m'ar vedea de departe cineva, ar zice: „U-u-u, uite shimnicul!” Dar eu m'am format la Athos, unde îmi era plăcut să văd că adesea nici nu poți recunoaște pe igumen, nu-l deosebești de fratele începător. Și scriu în broșura mea „Temeiurile nevoinței orthodoxe,” că la Athos sânt cu totul alte rânduieli. Sânt mai bine de treizeci de ani de când sânt shimnic și deja demult, din anii treizeci și cinci, ar fi trebuit să umblu ca shimnicii din Rusia, dar iată că mă port slobod...

Iată deci câte ceva din biografia mea de la Athos, pe care v'am povestit-o înainte de sfârșitul meu. Dar eu însumi nu știu când voi muri.

Și gândul meu rămâne la întrebarea: În ce măsură nu mi-am împlinit datoria față de voi? Acum că mi s'au împușinat putințele de a percepe viața, memoria a slăbit, orbirea îmi crește și nu-mi mai îngăduie să citesc, iar asurzirea mă silește să port aparate, încât urechile îmi sânt pline de zgomot – ce anume nu am dus la capăt? Dar o să vorbesc cu voi până în ultimele zile, până la ultima mea suflare...

Aș vrea să vorbesc cu voi astăzi și pe o altă temă. Nu demult ne-a vizitat un preot rus. Și într'o discuție între patru ochi m'a întrebat:

– Părinte Sofronie, este cu puțință în epoca noastră să vezi Lumina cea Nezidită?

– Eu am scris despre aceasta. Ați citit?

– Nu.

– Ei bine, luați de la părinții noștri cărțile unde scriu despre aceasta.

Însuși felul cum mi-a pus întrebarea mi-a dat impresia că înclina să creadă că dedemult, în primele trei veacuri de prigoană, Dumnezeu lucra prin minuni și prin cercetări vădite, iar mai târziu El a încetat a lucra astfel; și acum, deja de veacuri nu mai este așa. Dar acest om aparține unui grup de oameni care în chip logic trag încheierea că în zilele noastre Dumnezeu nu Se arată ca Lumină. Și, prin urmare, dacă cineva vede Lumina, el vede altceva, și nu adevărata Lumină Nezidită, Thavorică. Bineînțeles că dacă mă întrebă cineva așa, eu ce pot să spun? Sânt osândit să tac.

Uite că și părintele N., când a fost în Rusia, a întâlnit o femeie care spunea tot așa, că Dumnezeu a încetat să lucreze ca mai înainte, și că acum nu mai sânt Stareți, și că aceasta este pretutindenea – „așa lucrează Dumnezeu acum.”

Vă vorbesc despre aceasta pentru că a gândi astfel nu este o cale către cunoaștere. Aceleași cuvinte și același fel de a gândi erau și pe vremea lui Simeon

Noul Theolog...¹ În al 45-lea Imn, Sf. Simeon vorbește despre cei ce tăgăduiesc Lumina în care se arată Dumnezeu și care este Însuși Dumnezeu – și spune că ei gândesc nedrept, și că în realitate sânt căzuți în erezie.² Iar la acel Simeon care a devenit Siluan aflăm scris în capitolul „Despre smerenie”: „Unii zic că așa a fost cândva dedemult, dar că acum acestea s’au învechit.” Și, cu modestia lui caracteristică, Sfântul spune că o astfel de gândire nu este dreaptă: „Cu Domnul niciodată nimic nu se împuținează, ci numai noi ne schimbăm, ne facem răi, și astfel pierdem harul.”³

Dacă de la Dumnezeu sau nu de la Dumnezeu mi-a fost acea binecuvântare – mie însumi îmi este greu a spune, ba chiar cu neputință. Dar socotesc că dacă acea Lumină despre care scriu ne duce la simțirea Dumnezeirii dintru început a lui Hristos Însuși, așa cum s’a petrecut cu Apostolul Pavel pe calea către Damasc,⁴ atunci este aceeași Dumnezeiască Lumină care a fost și pe Thavor.⁵ Eu sânt prea mic ca să vorbesc mai departe despre aceasta, dar totuși vreau să zic că dacă acea Lumină mărturisește pentru

¹ Cf. Cuv. Simeon Noul Theolog, *Cuvântul 64*, „Despre hulă. Cei ce zic că în zilele noastre nu este cu puțință a primi Duhul Sfânt, și care hulesc lucrarea Duhului Sfânt zicând că astfel de lucrări sânt de la diavol, aceia introduc o nouă erezie în Biserica lui Dumnezeu.”

² Cf. Cuv. Simeon Noul Theolog, „Imnul 45.” În *Scrieri*, vol. III, Ed. Deisis, Sibiu, 2001, p. 244.

³ Cf. *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., p. 66.

⁴ Fap. 22:6 și 8.

⁵ Cf. Mt. 17:2.

Dumnezeirea Logosului întrupat al Tatălui, cum putem recunoaște ca fiind dreaptă convingerea că astăzi cel ce vede Lumina cade într'o mare eroare – în rătăcire? Încă multe am mai avea de vorbit, și fie ca o mică frântură din ceea ce s'a întâmplat cu mine să intre astăzi în povestirea mea și în sposedania mea înaintea voastră, iubiții mei frați și surori...

Rugați-vă pentru mine, și să vă păzească Domnul...

„O, CUM AȘ DORI CA VOI TOȚI SĂ FIȚI POEȚI!”¹

Despre Postul Mare. Despre neapărata trebuință a însuflării. Despre postul lui Hristos în pustie. Despre asemănarea cu Hristos în vecinicie. Trebuie să devenim poeți însuflați și nevoitori plini de bărbăție. Despre primirea vieții nezidite a lui Dumnezeu. Intellectul și „nebunia credinței.” Pentru ura de sine și dragostea de Dumnezeu și de aproapele. Despre suferințele lui Hristos din iubire pentru om. Pilda Sfântului Ioan Înaintemergătorul. Pomenirea Judecării de Apoi. De la cele mici, la nețărnire.

Astăzi cuvântul meu este iarăși către voi, frații și surorile mele, care ați venit nu demult. În două săptămâni începe Marele Post. Și vreau să vorbesc acum puțin despre post.

De multe ori s'a vorbit despre faptul că putem introduce în facerile noastre, în cuvintele noastre, un înțeles sau altul. Cum și ce trebuie să facem spre a preschimba acest Mare Post, din ceva ce ne înfricoșează, în ceva ce ne însuflă? Dacă monahul întâmpină Marele Post cu însuflare, atunci el curge cu adevărat ca o perioadă însuflată, ca o pregătire spre a primi lumina Învierii. Dar dacă omul se teme, atunci el își poate

¹ Nr. C-26 (24 Febr., 1992), după numerotarea M¹¹.

strica sănătatea, iar postul va fi pentru el un chin. Fie ca fiecare dintre voi, în duh, să își înrădăcineze în minte vreun chip al sfințeniei pentru a se însufla.

Vă voi vorbi despre gândurile care mie mi-au fost prețioase. Ce am observat eu în viața lumii, a lumii oamenilor și a lumii în general, în tot regnul animal? Singur omul este în stare să se rețină prin înfrânare atunci când în fața lui se află mâncare – omul căruia i s'a dat duh ca și chip al Dumnezeului Vecinic Care înfăptuiește dintru nimic. Opriți-vă asupra acestui gând. Astfel, dacă ne vom înfrâna de la mâncare, sau de la somn, sau de la mai știu eu ce – toate acestea vor lucra spre a face să crească în noi ceea ce aparține chipului lui Dumnezeu. A curăți în noi chipul lui Dumnezeu cel întunecat de păcat – iată sarcina ce ne stă înaintea! Când va trăi în noi ideea aceasta, atunci nu fără sens va fi toată înfrânarea noastră. Așadar marea sarcină pe care ne-o pune înaintea viața monahală este a ne asemăna cu Însuși Hristos, precum și El a primit chipul omenesc, arătându-Și Dumnezeirea.

Postul acesta este așezat întru amintirea postului de patruzeci de zile al Însuși Domnului în pustie, atunci când era cu fiarele, și unde, la sfârșit, l-a lăsat către Sine până și pe diavol și a vorbit cu el.¹ Ce putem noi alege din cuprinsul vieții lui Hristos Însuși, așa cum o putem înțelege din Evanghelie, din Tradiție și din cărțile apostolilor? Iată, apostolul Pavel, genialul poet,

¹ Cf. Mt. 1:13.

spune că „noi oamenii trebuie să avem aceleași gândiri, aceleași simțăminte care erau și în Hristos.”¹

În ce constă taina? În faptul că, dacă ne asemănăm Dumnezeuului Celui Întrupat, aceasta va trece și în vecinicia care era și înainte de facerea lumii. Ipostasul omenesc trebuie să se dezvolte în noi și să cuprindă în sine gândul lui Hristos Însuși.

Ce trebuie să purtăm în gândul nostru ca să nu ne smintim de caracterul neînsemnat a multe din înfăptuirile noastre legate de post și, în general, de nevoința chipului monahal al vieții? – Trebuie ca acea „înțelegere,” pe care am văzut-o în Hristos, să fie și în noi. La Sf. Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul aflăm o minunată expresie: „Noi știm că *acum fiii lui Dumnezeu sântem, și încă nu s'a arătat ce vom fi după ieșirea noastră din această lume. Ci știm* numai, zice el, *că atunci când vom vedea pre El precum este, și noi ne vom putea face asemenea Lui: precum este El.*”² Așa încât vă rog, mai tinerii mei frați și surori, amintiți-vă acestea și fiți proprii voștri „făcători,” precum o arată cel între sfinți Grigorie de Dumnezeu Cuvântătorul, făcătorii tuturor, începând cu cele neînsemnate. Și așa, începând cu facerile noastre neînsemnate, neobservat ne pregătim duhul și ființa spre a primi până și suflarea cea nefăcută Dumnezeiască. Asemenea genialului poet, genialului theolog, genialului filosof – apostolul Pavel,³

¹ Cf. Flp. 2:5.

² Cf. 1 Io. 3:2.

³ Cf. 1 Cor. 4:16.

fi-vom și noi toți făuritorii vecinicei noastre mântuiri în Dumnezeu.

„Aștept învierea morților.” Rostind aceste cuvinte ale Simvolului Credinței ar trebui să ne amintim că ele reprezintă starea duhului care așteaptă venirea lui Hristos. Iar această așteptare este rezultatul înfăptuirii noastre; ea este și va fi acea energie care neapărat ne va învia.

O, cum aș dori ca voi toți să deveniți poeți!¹ Fără o însuflare creatoare este greu să-ți petreci o singură zi așa cum s’ar cuveni creștinului. Astfel, apropiindu-ne de Post, să ne deschidem inima și mintea către Învierea ce ne stă înaintea, așa cum și Domnul, înainte de a propovădui, a postit patruzeci de zile în pustie și era acolo cu fiarele.

Și deci astăzi v’am spus câteva cuvinte spre a vă îndrepta mintea către nevoița ce ne stă în față. La acestea aș dori să adaog că trebuie să fim nu numai poeți, ci și luptători plini de bărbăție. Zis-a Domnul că „Împărăția cerurilor se ia cu trudă și cu nevoiță, și cei ce se silesc o vor răpi.”² Câtă vreme trăim pe Pământ, experiența noastră în trup ne arată că trebuie neîncetat să bem, să mâncăm, să dormim, să ne odihnim, ca să redobândim noi energii biologice pentru viață. Așa și în plan duhovnicesc, sântem nevoiți să ne hrănim sufletul, mintea, prin efort.

¹ Părintele Sofronie avea întotdeauna în minte și sensul grecesc, etimologic, al cuvântului „poet,” (ποιητής), adică „făcător, creator.” (N. tr.)

² Cf. Mt. 11:12.

Voi cunoașteți expresia, adesea întrebuințată ironic, „este în chinurile facerii.” Așa se poate spune despre tot artistul, în orice domeniu al artelor. În felul acesta, începând cu lucruri foarte mărunte, ne vom predispuce către arătarea lui Dumnezeu Însuși în noi. Iar credința noastră stă în faptul că noi cu adevărat primim viața nezidită a lui Dumnezeu Însuși. Când noi „urmăm lui Dumnezeu”¹ Celui Întrupat – vorbesc despre Hristos – aceasta va trece apoi și în planul duhului după moartea noastră. De vom fi asemenea Lui pe Pământ, precum a fost El, atunci vom fi asemenea Lui în vecinicia Sa fără de început.

Vedeți ce cuvinte întrebuințăm: Vecinicia cea fără de început a lui Dumnezeu va fi împărtășită nouă! Așa o îndrăzneală, oare nu este semnul nebuniei noastre? Dar iată că genialul Pavel spune că o astfel de „nebie” mântuiește lumea.² Ceea ce ne-a făgăduit Hristos, mintea pământească nu poate cuprinde. Mintea noastră poate fi deosebit de înzestrată cu putere pentru gândirea sau înfăptuirea științifică, pentru filosofie sau pentru multe altele, însă nu pentru a crede în vecinicie. Dar în vecinicie pot să creadă până și copiii, precum zice Domnul.³ Așa că vedeți: și astăzi – același cuvânt al nostru către Dumnezeu Cel ceresc, același duh ne trage a urma lui Hristos.

A trecut puțină vreme de când am auzit de la cineva: „M'am săturat, nu mai vreau să sufăr. Vreau

¹ Cf. Efes. 5:1.

² Cf. 1 Cor. 1:23.

³ Cf. Lc. 10:21.

liniște, bucurie, fericire pământească, și sufletul meu se scârbește de suferințe.” Deși un dreptslăvitor a rostit acestea, în esență el nu gândește în chip dreptslăvitor. Pentru a deveni în stare a cuprinde cu dragostea, mai pe urmă, întreaga făptură, trebuie să trăim multe stări dureroase și multe suferințe. Însă energia pentru acele suferințe o dă porunca lui Hristos pentru ura de sine,¹ pentru dragostea noastră de Dumnezeu și de aproapele.

Iată că v'am vorbit despre lucruri în realitate înfricoșate. În zilele viețuirii pe Pământ a Dumnezeului Întrupat, Iisus Hristos a fost singurul Om Care, dându-ne porunca urii de sine pentru dragostea de Dumnezeu și de aproapele, S'a îndreptat către Golgotha, nu pentru ca pe Sine să Se mântuiască: ci El S'a dat tuturor suferințelor, plin de dragoste pentru om-omenire. O, ce chip acela – Omul! Iar cei care au trăit acea viziune nu mai pot afla nicăieri nimic asemenea.

Domnul ne-a poruncit ceea ce El Însuși a înfăptuit. Pentru dragostea de aproapele, El S'a dat pe Sine tuturor suferințelor,² și nu numai morții, ci unei morți ce se trăia ca blestem în Vechiul Legământ: *Blestemat tot cel spânzurat pre lemn.*³ Noi nu atingem măsura pe care o vedem în Hristos, și înțelegem de ce Părinții noștri – iar cel dintâi Botezătorul Ioan – au văzut în Hristos pe Dumnezeu. Iată pildă minunată: Ioan. Atunci când oamenii erau gata să recunoască în el însuși pe Messia cel așteptat, el a zis: „Nu! Ci este

¹ Cf. Lc. 14:26.

² Cf. Io. 15:13.

³ Gal. 3:13.

Altul, Care vine înaintea mea, El este Mântuitorul lumii!”¹ Cât de des se întâmplă pe Pământ ca aceia ce au primit stăpânire mare asupra multor oameni să fie înclinați a se socoti singurii vrednici de o astfel de stăpânire! Ci iată că Sf. Ioan a aflat în sine puterea de a tăgădui acest rol și a spune cum trăia el însuși însuflăt de viziunea lui Hristos.²

Dacă se înalță mintea noastră către acea viziune a lui Hristos pe Golgotha, atunci este de înțeles că tot cuvântul încetează. Și atunci îl cinștim pe El ca Dumnezeu – de acum în tăcere. În cele cincizeci de zile ale Postului care ne stau în față, fiecare dintre voi va avea de trăit clipe grele și atunci ne vom aminti de Hristos, Care a petrecut în pustie patruzeci de zile și patruzeci de nopți.

Chiar înainte de începutul Marelui Post se face slujba „marii iertări.” Atunci când noi, în mica noastră obște, vom cere smerit iertare fraților noștri pentru tot ceea ce am greșit înaintea lor în cugetul nostru, amintiți-vă și de Înfricoșata Judecată. Este spus că Domnul va veni în slavă. Și când va șede El pe scaunul Său, se vor aduna înaintea Lui toate noroadele, de la facerea omului până la cel mai de pe urmă ce va din femeie să se nască.³ Astfel, strămutați-vă mintea de la cele mărunte care, cu toate acestea, sânt chipurile altor lucruri, nețărnumite – iată ce trebuie să facem. În capitolul al cincilea la Evangheliei de la Matei se află

¹ Cf. Io. 1:27 și 29.

² Cf. Io. 3:26-36.

³ Cf. Mt. 25:31-32.

multe cuvinte ale lui Hristos care pomenesc legea lui Moisi: *S'a zis celor de demult: Să nu ucizi. (...) Dar Eu zic vouă... (...) S'a zis celor de demult: Să nu preacurvești. (...) Dar Eu zic vouă..., ș.a.m.d. Și de fiecare dată, purcezând de la poruncile Vechiului Legământ, El trece la înțelesul cel nemărginit al fiecăreia dintre ele.¹*

Așa și eu acum, încerc să vă propun, ca frate al vostru, să folosiți acest mijloc spre a face ca viața voastră să fie roditoare: De la lucruri mărunte, strămutați-vă la nemărginire!

¹ Cf. Mt. 5:21; 27; 31 ș.a.m.d.

**DUMINICA IERTĂRII: „FERICITĂ MINTEA
CAREA NU A UMBLAT ÎN SFATUL
NECINSTITORILOR”¹**

Iertarea: de la lăcașul de rugăciune până la dimensiunile cosmice. „Fericită mintea carea nu a umblat în sfatul gândurilor rele.” Despre petrecerea în Dumnezeu. Noi trebuie să trăim cu cuvântul lui Hristos, dar fără închipuire. Rolul voirii noastre. Dumnezeu este smerenie. Pentru a ierta unul pe altul. Triodul și aspectul kenotic. „Aștept învierea morților.”

În cuvântarea trecută Domnul ne-a dat cuvânt pentru nevoința Marelui Post care ne stă în față. Astăzi aș dori să vă spun câteva cuvinte în legătură cu acea sfântă rugăciune ce va fi la sfârșitul săptămânii, cerând iertare pentru toate alunecările spre păcat unul față de altul. Pentru a întemeia cuvântul meu pe Sfânta Scriptură, voi cita cuvintele primului psalm:

Fericit bărbatul, carele nu a umblat în sfatul necinstitorilor și în calea păcătoșilor nu a stătut, și pre scaunul pierzătorilor nu a șezut, ci în legea Domnului voia lui, și în legea lui va cugeta ziua și noaptea. Și va fi ca un lemn sădit lângă izvoarele apelor, carele rodul

¹ Nr. C-27 (2 Martie, 1992), după numerotarea M^{TI}.

*său va da în vremea sa, și frunza lui nu va cădea, și toate, oricâte va face, vor spori.*¹

Aceste cuvinte ale psalmului se repetă în dumnezeieștile slujbe foarte des. Și deci, întemeindu-mă pe ele, voi zice că rugăciunea de care am pomenit, pentru iertarea greșalelor noastre, ale tuturor fraților și surorilor, se va săvârși aicea – în căsuța aceasta, în biserița noastră. Dar, ca întotdeauna, deși experiența o primim într'un cadru restrâns, cu mintea trebuie să trecem la dimensiunile cosmice.

Îngânând psalmul, aș zice așa: „Fericită mintea noastră când refuză să intre în vorbă cu gândurile rele care ne înclină către vreo formă sau alta a păcatului.” Dar nu este destul numai refuzul dialogului cu gândurile pătimase ce spurcă întreaga noastră ființă, ci este nevoie și de o trecere de la aceste cadre restrânse până la – mă hotărâsc să o spun – dimensiunile Înfricoșatei Judecăți. În dumnezeieștile slujbe ale primei săptămâni, mult se va pomeni despre Adam și despre Judecată. Astfel încât, strămutați-vă cu mintea la aceste mari destine ale întregii lumi, chiar dacă nouă experiența ni se dă în cadre cât se poate de restrânse. În general, călugărește, ar trebui să ne obișnuim a ne folosi de orice împrejurare pentru a ne înălța mintea către Dumnezeu. Neapărat trebuie să ne învățăm mintea să trăiască în toată vremea în Dumnezeu.

În cuvântarea lui Hristos cu ucenicii la Cina cea de Taină aflăm următoarele cuvinte: *Eu sânt buciumul*

¹ Ps. 1:1-3.

viței, cel adevărat, și Tatăl meu lucrătorul este, Care pe toți cei ce trăiesc prin Fiul Său îi curățește de tot păcatul.” Iar apostolilor Domnul le spune: De acum voi curăți sânteți, pentru cuvântul carele am grăit vouă.¹

Vedeți voi: Dacă vom lepăda gândurile rele, dacă tot mereu mintea noastră va petrece în strânsă legătură cu vecinicia cea fără de început a Dumnezeuului nostru, atunci înseși cuvintele despre El ne vor sfinți și ne vor curăți de toată întinăciunea. Așa încât, atunci când în sufletul omului se află năzuința de a înceta de la păcat, de a nu mai greși, el va afla cale către Dumnezeu prin cuvânt. Iar cuvântul, mai nainte de toate, este Logosul Întrupat al Tatălui, Iisus Hristos.²

Când citim Evanghelia de la Ioan, tot mereu ne aflăm chemați spre a trăi cu Hristos, prin Numele Lui și prin cuvintele Lui.³

Trecerea duhovnicească de la lucruri mărunte către evenimente mari o săvârșește omul în minte. Dacă voim să ne curățim prin cuvânt, atunci să ne deschidem inimile lui Hristos și să ne „povățuim în Legea Lui, ziua și noaptea.”

Așa încât, vedeți, ne este dată puțința unei lucrări necrezut de mari: Născuți, luați fiind din țărână, noi putem trece la formele și dimensiunile dumnezeieștii vecinicii. Logic este cu neputință, dar Dumnezeu așa a zidit pe om. Și noi toți trebuie să ne zidim mântuirea

¹ Cf. Io. 15:1 și 3.

² Cf. Io. 14:6.

³ Cf. Io. 6:33; 15:7; 17:8; 1:12; 3:18 ș.a.

printr'o viețuire după poruncile lui Hristos, prin paza cuvintelor Lui care îndumnezeiesc pe om.

Trecerea aceasta nu trebuie să se săvârșească sub forma unui act de închipuire a unor evenimente din viața lui Hristos – închipuiri care „desenează” în mintea noastră un Hristos așa cum Îl gândim noi. O astfel de facere nu este recomandată de Părinții noștri. Dar ce zice Însuși Domnul? Să Îl iubim. Și „dacă Îl vom iubi, și cuvântul Lui vom păzi,”¹ păzindu-ne prin aceasta și de tot gândul ce întinează întreaga noastră făptură. Fără nici o închipuire, doar prin amintirea cuvintelor lui Hristos, putem trece de la întinăciune la vecinica mântuire. Iar aceasta stă în voia noastră, atârână de noi. Iar când vom face această mică facere, corespunzător puținelor noastre puteri, atunci poate veni către noi puterea cea mare a lui Dumnezeu. Iar noi ne pregătim numai prin faptul de a ne „povățui în cuvântul Lui zi și noapte;” prin faptul de a ne păzi mintea de orice legătură cu gândurile care ne șoptesc să săvârșim păcatul.

Mare lucru sfințenia! Iar noi ne învățăm a ne simți păcătoși. Și asta este bine. Dar totuși, cuvântul lui Dumnezeu face cu noi în așa fel încât chiar și noi să putem deveni sfinți. Nu ne este tăiată calea către vecinica sfințenie a marelui nostru Făcător. Toate ne-au fost date de către Dumnezeu cel mai nainte de veci, Căruia firească îi este marea, cea mai nainte de veci iubire.

¹ Cf. Io. 14:23.

Astfel, prin faceri mărunte, ne punem pe calea dragostei lui Hristos. Iar dragostea lui Hristos, pe care nu s'a încumetat să o cânte Sf. Siluan, ca fiind mai presus de toată înțelegerea și tot cuvântul¹ - despre această dragoste a lui Hristos spunem că purcede de la Dumnezeu, Care este smerit. Exprimându-ne în formele Sfintei Scripturi, am putea zice că „Dumnezeu este smerenie.” Iar Dumnezeului celui smerit îi este caracteristică dragostea smerită, iar nu dragostea semeață. Iar când este vorba despre o astfel de smerenie, vorba este și despre deșertare. Smerita dragoste a lui Dumnezeu – căci El este smerit – face ca iubirea să fie kenotică. Dumnezeu, Care prin Cuvântul Său a făurit tot ce există, S'a întrupat și a trăit micșorându-Se până la limite de neajuns nouă. Iată trăsătura caracteristică iubirii lui Dumnezeu: ea este de sine deșertătoare, kenotică. Astfel Domnul, ca să I se primească cuvântul, înainte de răstignirea pe Golgotha a spălat picioarele Apostolilor și a zis: *Pildă am dat vouă, ca precum Eu am făcut vouă, și voi să faceți.*²

Dragostea omenească cunoaște o dragoste ce se apropie de aspectul kenotic al dragostei dumnezeiești mai mult decât orice altă manifestare omenească – dragostea de mamă: ea toate le rabdă de la pruncușorul ei, este gata a sluji pruncușorului ei sub orice formă, oricât de înjositoare ar fi ea. Iată dragostea kenotică a mamei.

¹ Cf. *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., p. 183 ș.a.

² Io. 13:15.

Și Domnul Se smerește înaintea noastră ca mama înaintea pruncușorului. Dacă ni S'ar fi arătat El în puterea Sa, ne-am fi înfricoșat să ne apropiem de El, ne-am fi înfricoșat să căutăm către El. Dar ca să nu înfricoșeze pe om, El a luat asupra-și ființa noastră trupească, *existența*, cu alte cuvinte „ființarea” (cuvânt puțin întrebuițat, dar care ca și concept filosofic corespunde cu conceptul de *existență*).

Și iată că atunci când, pentru dragostea lui Hristos, dintr'o dată ne umplem de viziunea măreției Dumnezeiștii smerenii, atunci ni se pune pecetea lui Dumnezeu, și viața noastră poate deveni sfântă și plină de măreție, în ciuda chipurilor de rob sub care se exprimă această kenoză-deșertare.

Și iată că, în chip dezlânat, vă vorbesc despre o mulțime de lucruri, dar voi puneți-le pe toate în ordine și nu disprețuiți cuvântul meu, și amintiți-vă: „Fericit bărbatul, carele nu a umblat în sfatul necinstitorilor” – iar voi parafrazați: „Fericită mintea noastră, care nu intră în vorbă cu gânduri rele; fericită mintea care se povățuiește zi și noapte în dragostea lui Dumnezeu.”¹ Scriptura vorbește despre povățuire „în legea,” dar în realitate Evanghelia nici nu mai este lege, ci deja altceva. Pentru aceasta putem spune că mintea noastră se povățuiește nu în legea Domnului, ci în DRAGOSTEA Domnului.

Și deci, pregătiți-vă, iubiții mei frați și surori, pentru acea rugăciune pe care o săvârșim aci în

¹ Cf. Ps. 1:1-2.

mănăstire Sâmbătă, numai între noi, iar Duminică cu toată obștea închinătorilor care vin la noi. Rogu-vă, cugetați mai adânc la acestea și rugați-vă pentru obșteasca iertare a întregii lumi, amintindu-vă de Hristos Care zice: „Eu pildă am dat vouă, iar voi faceți așijderea.”¹ Și care pildă? – El a luat asupra Sa păcatele întregii lumi. Și cu frică urmăm lui Hristos, Care merge înaintea noastră – precum descrie Evanghelia: *ucenicii se spăimântau, și mergând dupre Dânsul, erau cuprinși de teamă,*² căci El urca spre Ierusalim spre a Se supune judecății sanhedrinului, spre a se supune bătăilor, scuipărilor și morții.

Și pe noi ne cuprinde aceeași sfântă spaimă când, în vremea Marelui Post, se subliniază oarecum mai mult în dumnezeieștile slujbe că dragostea care duce la deplina deșertare de sine, la jertfă de sine, stârnește prigoană și ură din partea oamenilor acestei lumi. Taină de neînțeles, dar noi o cunoaștem. Noi știm că nu voim nici un rău nimănui, și totuși Domnul a zis: *Vei fi urâți de toate neamurile.*³ Iar când ne urăsc, ne asemănăm lui Hristos Cel ce a suferit pe Golgotha.

Și deci, preascumpii mei frați și surori, v'am spus câteva cuvinte, iar voi să cugetați la ele în toate aceste zile, până și în săptămâna Patimilor, iar mai apoi la Sfintele Paști, Sfânta Înviere a lui Hristos, pentru care Simbolul Credinței zice: „Aștept învierea morților.” Purta-vom toate acestea în inimile noastre. Iar atunci

¹ Cf. Io. 13:15.

² Cf. Mc. 10:32.

³ Mt. 24:9.

energia vieții vecinice cuprinsă în cuvintele lui Dumnezeu se va transmite nouă. Iar noi vom fi sub lucrarea acelei energii în toată vremea, chiar atunci când dormim...

DESPRE ÎNTREGIMEA VIEȚII DUHOVNICEȘTI¹

Despre rătăcirea celor ce zic: „Acum nu mai sânt Stareți.” Pentru Rusia – a se uni în jurul Patriarhului. Istoria omenirii. Ruinările din Rusia. Hristos același în veci. Despre povățuirea duhovnicească. Ascultarea – cultura cunoașterii lui Dumnezeu. Despre cele trei perioade ale vieții duhovnicești. Ascultarea – cale către rugăciunea curată. A nu atribui sieși nimic! Pentru cuvântul igumenului Misail. Despre stările care nu cunosc experiența Golgothei. Despre cei ce cred că darurile duhovnicești în vremea noastră nu mai sânt cu putință.

Din nou și din nou mulțumesc lui Dumnezeu, Celui ce mi-a dat bucuria să vă văd și să vorbesc cu voi. În ultimii ani, de când aparatura modernă a descoperit în mine boli cumplite, în parte (sau mai ales) din pricina vârstei, încep să-mi pierd vederea și auzul, ceea ce mă izolează din ce în ce mai deplin. Dar totuși vă zic că ceea ce mi s'a dat să trăiesc, nu fără dureri, în anii ce s'au scurs, iar mai cu seamă atunci când, după bunăvoirea lui Dumnezeu, am fost la pustie, în esență a rămas cu mine. Eu de acum nu mai am putere să prezint toate așa cum s'ar cuveni. Fiecare cuvânt cere o

¹ Nr. C-34 (8 Iunie, 1992), după numerotarea M^{II}.

anume sforțare. Repet iarăși, mă adresez mai cu seamă fraților și surorilor de curând veniți, iar dacă cei mai în vârstă sânt de față, ei sânt aici din pricina unimii duhului și predaniei vieții. Voi faceți multe, însă nu e cu putință a ajunge la acel moment când dintr'o dată nu mai e nevoie de nimic. Așa și repetarea unor situații care, în vârtutea întrupării Celui Unuia-născut Fiul și Cuvântul Tatălui și pogorării Sfântului Duh asupra Bisericii, au devenit parte din cunoașterea noastră, în esență rămâne îndreptățită. Iar când vorbim despre credința noastră, nu trebuie să uităm că fiecare cuvânt poate avea o mare însemnătate. Căci Domnul zice: *Cerul și Pământul vor trece, dară cuvintele Mele nu vor trece.*¹ Noi toți, într'un fel sau altul, după o lungă nevoie ar trebui să ajungem a dobândi starea în care vom înțelege adevărul acestor cuvinte, sau altfel spus, suflul vecinicii Dumnezeiești fără-de-început; și istoria omului pe Pământ, care își are sfârșitul său.

Astăzi, iubiți și preascumpi mie frați și surori, voiesc să vă vorbesc despre întregimea vieții duhovnicești, ale cărei principii din primele clipe ale creștinismului rămân neclătite și nestrămutate.

Astăzi gândul meu se îndreaptă spre faptul de a vă arăta și a întări în conștiința voastră tradiția de aur pe care Dumnezeu mi-a dat să o cunosc la Athos. Am ajuns la mănăstire într'o perioadă când se aflau acolo oameni de un duh puternic. Am în vedere pe igumenul Misail, pe Starețul Siluan, pe mulți duhovnici și

¹ Mt. 24:35.

neduhovnici, care erau cu adevărat la înălțimea duhului creștinesc. Și aceasta este predania vieții. Ceea ce a săvârșit Domnul în vremea istorică, atunci când era cu noi pe Pământ, rămâne viu și plin de energie în toate veacurile: *Cerul și Pământul vor trece, dară cuvintele Mele nu vor trece* – și nu numai cuvintele, ci și pildele Lui.

Venirea lui Hristos ne-a adus descoperirea gândului celui mai înainte de veci al lui Dumnezeu pentru om. Foarte multe din temeiurile întregii noastre vieți duhovnicești au fost deja exprimate de apostoli din însuși începutul vieții Bisericii, după Învierea și Înălțarea Domnului. Domnul îmbrățișează și poartă în Sine întreaga vecinicie. El fără întindere îmbrățișează toate veacurile. Precum mulți Sfinți Părinți zic, Dumnezeu nu este invidios, și dorirea Lui este a vedea oameni egali cu Sine.¹

Când vorbim despre viața noastră în Hristos acum, cuvântul nostru are în vedere și situația contemporană a lucrurilor, precum și cea în afara vremii, cea vecinică. În ultima vreme am auzit unele cuvinte ce dovedesc apariția a mari rătăcirii într'o țară atât de mare ca Rusia. Cei doi frați ai noștri au petrecut destul de mult timp în Rusia contemporană. Ruina pricinuită de cei șaptezeci de ani de prigoană, cea mai nebună împotriva lui Hristos, a năruit cu adevărat Biserica. Și deoarece în acești șaptezeci de ani poporul a fost rupt de adevărata învățătură și experiență a Bisericii din veacurile trecute,

¹ Cf. Sf. Simeon Noul Theolog, Imnul 34, în *Imne, Epistole și Capitole*, op. cit., p. 203.

se observă acum în conștiința acestor oameni o mare confuzie. La întrebarea unui Stareț din Rusia, „Ce să fac în legătură cu toată vârtoarea acestor idei absurde?” – eu, din experiența vieții mele, i-am răspuns nu la amănunte, ci i-am vorbit despre structura Bisericii și i-am propus să se includă în această structură, în capul căreia, în vremea noastră, stă Patriarhul Alexei al II-lea. Ar trebui ca toate bisericile, școlile ș.a.m.d. care se întorc, să se lipească de acest stâlp și întărire. Iar Biserica își va afla calea... Nimicind toată cultura ascetică și teologică, bolșevicii – lipsiți de minte, în nedreapta lor înțelegere a umanismului – toate le-au stricat, și au ars și bibliotecile. Dar, din pronia lui Dumnezeu, un lucru au lăsat întreg – structura Bisericii. Unimea Bisericii, întregimea ei este cu puțință acum numai prin unirea în această structură. Vorbesc despre aceasta pentru că au apărut idei ciudate în marele ocean al poporului rus, care iubește pe Hristos, dar nu întotdeauna cu o dragoste înțeleaptă, cum ar trebui.

Una din idei este că Domnul ar lucra în vremile noastre nu așa cum lucra înainte, că Însuși Domnul s'ar fi schimbat. Astfel, am auzit ideea că în vremile noastre nu mai sânt Stareți, că Domnul a încetat să îi mai dea Bisericii. Dar calea stăreției este calea marii științe despre vecinicie – știința ascultării. Tinerii care astăzi sânt în poziții de unde pot influența, din nefericire manifestă o nedorită încredere în sine și presupun că numai ei văd adevărul. Dacă au citit câteva cărți publicate de teologi și istorici neortodocși, ei înclină

către cu totul alte concepte, până și în legătură cu structura Bisericii. Viața duhovnicească – toată este una; iar ea te lasă cu simțământul unei simplități. Când prin porunca lui Dumnezeu, păzită ani de zile cu mare nevoință, chiar până la sânge, se dobândește nepătimirea, acea stare este atât de simplă, de limpede. Problema devine din ce în ce mai generală, din pricina lipsei acestei nepătimiri, a cunoașterii de Dumnezeu. Dumnezeu însă nu se schimbă: *Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, cari au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu, căroră privind săvârșirea petrecerii, urmați-le credința: Iisus Hristos, ieri și astăzi, același, și în veci.*¹ Sf. Siluan, de asemenea, scrie în capitolul „Despre smerenie”:

„Domnului mult I-a fost milă de mine și mi-a dat să înțeleg că toată viața trebuie să plâng. Astfel este calea Domnului. Și iată că acum scriu din milă pentru acei oameni care, asemenea mie, sânt mândri, și de aceea suferă. Scriu pentru ca ei să învețe smerenia și să afle odihnă în Dumnezeu.

Unii zic că așa fusese cândva dedemult, dar că acum acestea toate s’au învechit; dar la Domnul niciodată nimic nu se împutinează, doar noi ne schimbăm, ne facem răi, și astfel pierdem harul; dar celui care cere, Domnul toate îi dă, nu

¹ Evr. 13:7-8.

fiindcă noi am fi vrednici, ci pentru că Domnul este milostiv și ne iubește.

Scriu despre aceasta pentru că sufletul meu cunoaște pe Domnul (...).¹

O prigoană fără seamăn, în ce privește brutalitatea ei, a distrus cultura în Rusia: cultura ascetică și cultura teologică. Trei generații au fost lipsite de orice putință de a se forma în Biserică. Iar acum s'a ivit o idee ciudată, că Domnul în vremile noastre nu dă Stareți, că fiecare dintre noi trebuie să citească și să zidească propria mântuire după mintea sa, și chiar viața în Biserică. Pentru acestea ei se întemeiază pe sfântul episcop Ignatie Briancianinov. El a fost un caz aparte în viața bisericească. Briancianinov însuși, aristocrat fiind, douăzeci și șase de ani a fost igumen, deși își petrecuse numai doi ani ca începător. Fără nici o îndoială, el a fost un bărbat plin de har. Însă, ca aristocrat, el s'a povățuit nu de la „mujici,” ci prin citirea Părinților nevoitori. Și acum sânt cu putință astfel de cazuri, atunci când trăim risipiți, acolo unde nu este un duhovnic cu experiența vieții. Și, bine-înțeles, cei ce sânt puși în poziție de conducere au nevoie să citească; totuși trebuie ocolit gândul că ei ar putea să învețe a conduce Biserica după cărți. Căci neschimbat rămâne principiul de temei al vieții noastre: „Facă-se voia Ta, precum în Cer, și pre Pământ.”

¹ Cf. *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., p. 66.

Cum vom cunoaște voia lui Dumnezeu? Tocmai aici este marea știință a Bisericii dreptslăvitoare. Despre această cultură, care nu cunoaște egal pe Pământ, aș dori să vorbesc cu cuvinte de foc!

Când am ajuns la Mănăstirea Sf. Panteleimon, la Athos, am auzit astfel de cuvinte: Bătrânii monahi priveau ca pe un nebun pe unul care, trăind în mănăstire mai puțin de zece ani, începea să vorbească de lucruri duhovnicești. Experiența i-a învățat pe acei monahi că există trei perioade în viața duhovnicească: cea începătoare – primul har; a doua – ridicarea harului simțit, când omul este lăsat liber să-și arate propria alegere; și a treia – întoarcerea harului, de acum într'o formă mai desăvârșită și ca moștenire nestrămutată.

În realitate, duhovnici ar trebui să fie acei oameni care au trecut prin toate cele trei perioade. Cel ce nu știe decât pe una, adică harul lui Dumnezeu, acela este încă departe de desăvârșire. Lui Dumnezeu îi este bineplăcut să pună omul într'o luptă directă cu vrăjmașul, precum și El Însuși în pustie fusese ispitit de diavol – și S'a purtat cu el așa cum îi este caracteristic Domnului, S'a purtat într'un chip cu adevărat sfânt, chiar și cu vrăjmașul.¹

Astfel omul ar trebui să se învețe această luptă mai nainte de a fi pus în fruntea unei mănăstiri, unei eparhii sau a întregii Biserici. Însă cei ce pentru prima oară primesc har lasă impresia că parcă descoperă pentru prima oară lumina lui Hristos. Eu nu îi învinuiesc,

¹ Vezi Mt. 4:1-11.

pentru că totul este zdrobit. Și în această cumplită vâltoare nu este cu puțință a aștepta o deplină înțelegere, absolut de la nimeni. Și pentru aceea eu sânt în favoarea structurii: atunci Biserica va sta vecinic așa cum e zidită, și treptat se va pune din nou pe calea cunoașterii lui Dumnezeu.

Această ascultare cuprinde multe aspecte ale vieții noastre. În broșura mea, *Temeiurile nevoinței ortodoxe*, am scris despre faptul că ascultarea de duhovnic dă ascultătorului puțința de a se înălța în sfera rugăciunii curate. Toată împătımirea către cele pământești în el, se împuținează prin ascultare și încredere în igumen. În carte scriu cum Sf. Siluan l-a întrebat pe igumen: „Cum poate monahul să cunoască voia lui Dumnezeu?” Iar acel binecuvântat ales, marele bărbat Misail i-a zis: „El trebuie să primească primul meu cuvânt ca expresia vocii lui Dumnezeu și, ca urmare, să-l înfăptuiască.”¹ Cuvântul starețului se face cuvânt purcezător de la Dumnezeu, și trebuie păzit.

Porunca lui Dumnezeu ne depășește. Noi nu atingem niciodată desăvârșirea ei cea din veci. Iar cine înțelege acest aspect, acela va trăi în teamă, cum să nu îi greșască întru ceva. Calea aceasta a ascultării este cea mai bună. Atuncea omul devine slobod lucrării harului lui Dumnezeu, de acum nemijlocit, asupra inimii lui. Însă, primind prin ascultare chiar și mari dăruiiri, până la facerea de minuni, el nimic nu-și atribuie sieși, ci toate le păzește ca pe un dar de sus,

¹ Cf. *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 71.

asemenea Maicii Domnului care păzea în inima Sa fiecare cuvânt.¹ Iertați-mă, vorbesc despre cele ce am scris deja. Dar citiți mai des acele cuvinte, căci ele sânt scrise în armonie cu vechea tradiție fundamentală, de aur. Acolo nu este nicidecum vorba de născocirea mea, ci este predania vieții încă din primele veacuri.

Ce se observă și ce trebuie îndreptat în viața fiecărui creștin și a fiecărei Biserici? – Trebuie neapărat a se trăi după poruncile lui Dumnezeu. Și prin această stăruință de a trăi după porunci, omul renaște. El devine deosebit de simțitor la atmosfera duhovnicească, limitându-se la început la mănăstire, la un grup de persoane, apoi la Biserică, și așa ajunge la tărâmul nemărginirii.

Igumenul Misail i-a spus Sfântului Siluan: „Primul meu cuvânt să-l primească monahul ca expresia vocii lui Dumnezeu.” Din carte este vădit că el neîncetat se ruga. A fost un om ce a săvârșit multe minuni, și la care se putea vedea o rară formă de străvedere, după cum se zicea despre el. Și i-a zis Starețului în continuare: „Dar dacă omul nu îmi primește primul cuvânt ca final, eu, ca om, mă retrag și spun: «Faceți așa cum înțelegeți!»” Și nu mai avea alt cuvânt.

Prin pronia lui Dumnezeu, eu m'am aflat în condiții de viață excepțional de prielnice. Ceea ce vă vorbesc este urmarea acelui dar al lui Dumnezeu pe care mi l-a dat Domnul (nu știu de ce). Iată ce mi s'a întâmplat mie. – Am să vă povestesc o întâmplare

¹ Cf. Lc. 2:19.

pilduitoare. Igumenul a zis: „Prea mare este cinstea de a se afla în șuvoiul voii celei din veac a lui Dumnezeu.” Este deja o pregătire pentru vecinicie. Odată m’a chemat și mi-a spus că mănăstirea are nevoie de oameni care să știe limba greacă: „Așadar, părinte Sofronie, învățați limba greacă.” Eu am făcut metanie până la pământ, așa cum se face la Sfântul Munte, și m’am îndreptat către ușă. M’a chemat înapoi: „Părinte Sofronie!” M’am întors și stăteam în tăcere. El zice: „Dumnezeu nu judecă de două ori. Dacă faceți aceasta în ascultare mie, eu voi răspunde înaintea lui Dumnezeu. Iar frăția voastră mergeți în pace și lucrați.”¹ Omul acesta – alesul lui Dumnezeu – dacă a spus așa, atunci în cele șase luni pe care le-am cheltuit învățând limba greacă m’a înconjurat pacea, pe mine, care niciodată nu am cunoscut-o cu adevărat. A fost un moment când mă îmbolnăvisem și mă gândeam că voi muri. Iar atunci mi-a venit simțământul că „Dacă acum mă cheamă Domnul, eu la jumătate de literă îmi întrerup lucrarea și mă duc la judecată.” Nu-mi era proprie o astfel de îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, însă mi-a fost dată pentru cuvântul lui. Așa și voi, să aveți aceste pilde vii drept călăuze vieții noastre mănăstirești, și veți cunoaște și voi despre ce vorbesc. La Stareț aflați niște cuvinte minunate, care multor neînțelegători le pot apărea ca mândre sau ca o rătăcire. Starețul zice: „Scriu acestea pentru că am cunoscut pe Dumnezeu.”² Și fiecare dintre noi dorește să slujească Dumnezeului pe

¹ Cf. *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 72.

² Cf. *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., p. 66.

care îl cunoaște, iar nu „dumnezeului necunoscut” și „de necunoscut.”¹

Duhovnicia – ca și prorocia – nu se supune lucrării administrative a ierarhiei. Duhovnicul este un om care cu frică a trăit mulți ani în poruncile lui Dumnezeu: El poate vorbi altora așa cum înțelege. Și este bine. Însă cei ce nu demult au simțit harul lui Dumnezeu ar trebui să se poarte cu mare luare aminte – câtă vreme nu au trecut „prin mijlocul umbrei morții”² încercărilor, ispitelor. De abia atunci vor dobândi puterea de a judeca. Altfel, vor repeta unele cuvinte fără să le cunoască adevăratul cuprins.

Aș putea să vă povestesc și alte asemenea cazuri. Dar voi citiți cartea despre Stareț, și nu veți cădea pradă ideii naive că Dumnezeu a încetat să mai dea Stareți. În Paterice scrie cum un tânăr frate a zis că nu mai sânt Stareți, și a primit răspuns că nu Stareții lipsesc, ci ascultătorii.³ Tânărul mândru, care disprețuiește pe bătrâni, acela bineînțeles că nu va afla un Stareț, un părinte duhovnicesc. Și oricât i-ar citi pe Cuv. Isaac Sirul, Simeon Noul Theolog, Grigorie Palama – tot nu va cunoaște ceea ce se dă prin ascultare: Rostirea rugăciunii, slobod de orice patimi păcătoase, nu o poate da nici o academie ucenicilor ei, ci numai viața monahală, unde monahul urmează

¹ Cf. Fap. 17:23.

² Ps. 22:4.

³ Părintele Climent Sederholm atribuie această zisă tradiției orale athonite. Cf. Climent Sederholm, *Viața și învățăturile Starețului Leonid de la Optina*, Ed. Bunavestire, 1998, p. 69.

povețele igumenului și duhovnicului cu deplină încredere față de ei.

Când omul începe să trăiască după poruncile lui Dumnezeu, el urcă la început pe Golgotha, iar apoi pe Muntele Măslinilor, pentru Înălțare. Cei ce nu au trecut experiența unor astfel de stări, nu sânt în măsură a judeca.¹ Mulți sfinți au susținut cele spuse, dar mai ales Cuv. Simeon Noul Theolog se arată a fi pilduitor în această privință. Lui i s'a dat a vedea înainte de monahism Lumina Nefăcută. Și chiar la sfârșitul veacului al zecelea, acum o mie de ani, mulți gândeau la fel ca și astăzi: Că în primele veacuri, când cei ce crezuseră în Hristos, însetați năzuiau să moară pentru El, Domnul lucra cu o deosebită putere; dar că în veacul al X-lea nu ar mai fi fost cazul.² Dar Cuviosul Simeon spune că încă mai era cazul, pentru că Domnul nu se schimbă, ci rămâne în toată vremea Același, cum scria apostolul Pavel,³ și cum avea să scrie după o mie de ani Cuv. Siluan, părintele nostru cel mare.

Bineînțeles, citiți cărțile, primiți învățătură! Dar cea mai mare lucrare în monahism este a se da voi lui Dumnezeu prin ascultare. Atunci Domnul va da ceea ce nu cunoaște nici o academie – rugăciunea curată.

Și despre acest adevărat monahism aș dori să vorbesc cu voi la nesfârșit. Deși trebuie să vă spun că, rupt prin orbeală de cărți, rămânând în zăvorârea mea relativă, acum când puțințele mele de a vorbi cu cei ce

¹ Cf. 1 Cor. 2:15.

² Cf. Sf. Simeon Noul Theolog, *Cuvântul 47*. Cf. și *Cuv. 64*.

³ *Iisus Hristos, ieri și astăzi, Același, și în veci*. (Evr. 13:8).

vin în mănăstire s'au împuținat, în ultimii ani foarte mult am pierdut. Însă ceea ce degetul lui Dumnezeu scrie când El se pleacă pocăinței noastre – aceea nu se supune uitării. Voi, de bunăseamă, deja ați simțit că viața duhovnicească în Hristos e mai măreață decât oceanul cel mare.

Așa că pentru astăzi sloboziți-mă cu pace. Iar eu mă rog ca Domnul să vă dea acea pace pe care mi-a dat-o mie, pentru rugăciunile igumenului Misail, a cărui pomenire adânc o cinstesc. Și Domnul să vă păzească...

**SUFERINȚELE PRIN CARE SE CUNOAȘTE
UNIMEA OMENIRII – CALE A MÂNTUIRII ÎN
VREMEA NOASTRĂ¹**

Înțelegerea omenirii prin împreună-pățimire. Vremea noastră – îndoit de grea. Despre rugătorul pentru lumea întreagă. Despre iadul ne iubirii. Neputința noastră pentru isihasm. Pentru mântuirea noastră prin suferințele caracteristice veacului nostru. Despre lipsa de cultură a inimii, într'un belșug de cultură a intelectului.

Binecuvântat este Numele Dumnezeului nostru, Dumnezeu în Treime: Tatăl și Fiul și Sfântul Duh.

În ultima vreme, precum știți, adeseori mă simt fără nici o putere și lipsit de contact cu voi. Acum, că îmi termin viața, și îmi aștept ieșirea în fiecare zi și în fiecare ceas, în chip curios (sau poate chiar în chip firesc) îmi amintesc de zilele cele din început ale călugăriei mele. În 1925 am ajuns la Athos pentru a rămâne acolo ca monah. Aceasta s'a petrecut acum șase zeci și șapte de ani.

Dacă am trăit suferințele Primului Război Mondial, și apoi catastrofele care au urmat – catastrofe personale și de obște, omenești și cosmice – acum vă pot spune că acel război în chip firesc a născut în mine o conștiință pentru întreaga omenire, pentru că la un

¹ Nr. D-11 (28 Dec., 1992), după numerotarea M^{Tl}.

război mondial ia parte întreaga omenire. În prezicerile lui Hristos Însuși din Evanghelii,¹ mult se vorbește despre sfârșitul zilelor și despre suferințele cele grele pentru întreaga lume și pentru mulți ani. Ca pictor, am fost atunci atras către Franța, care în acel moment istoric era cea dintâi țară în sfera artei mele. Și deși războiul se terminase victorios pentru Franța, împărătea un simț al nimicniciei rezultatelor războiului în plan moral – el nimicise multe valori, și mulți oameni pieriseră. Domnul vorbește în chip ciudat: *Când veți auzi de toate acestea (...), ridicați capetele voastre. (...) Nu vă turburați, că se cuvine toate să fie.*² Cu toate acestea suferința nu luase forme atât de adânci cum vedem acum. Suferințele și deznădejdea în acea vreme erau cu mult mai mici și mai ușor de purtat decât cele de acum.

De ce vorbesc acum despre acestea? Pentru că nouă, monahilor vremii noastre, ni se pune întrebarea: Cum să zidim viața noastră monahală, spre a nu pierde mântuirea în Dumnezeu? Căci întreg sensul istoriei constă în facerea oamenilor mântuiți în Dumnezeu prin Duhul Sfânt.

În vremea primei ediții a *Filocaliei*,³ adunarea scrierilor patristice, oamenii aveau o mult mai mare răbdare, o mult mai mare nădejde în mântuire decât acum. Condițiile vieții mondiale s'au schimbat și oamenii se angajează în căsătorie și nasc copii în alte

¹ Mt. 24:6; Lc. 21:9.

² Mt. 24:6-7; Lc. 21:28.

³ 1784. (N. tr.)

condiții decât cele dinainte. În multe aspecte există o ușurare, însă nașterea de prunci în lumea de acum este o problemă mult mai grea decât înainte. Starea intelectuală a lumii în clipa când intram eu în monahism și cea pe care o observ acum sânt colosal de diferite. Dar un cuvânt spus de apostolul Pavel zice că Părinții de mai nainte, din Vechiul Legământ – uriași ai duhului, plini de credință – nu au dobândit acele descoperiri la care au ajuns Apostolii: *Ca să nu ia fără de noi desăvârșirea.*¹ Ca unul care am primit bunăvoirea lui Dumnezeu să trec prin toate formele monahismului, vă voi spune că în organizarea vieții noastre monahale noi nu putem păstra chipul vieții Părinților noștri. Trebuie neapărat să ne socotim viața astfel încât toate să fie după puterile noastre.

După Primul Război Mondial s'a ivit în chip firesc gândul pentru viața lumii întregi: duhul omului gândește întreaga omenire într'un chip mai apropiat decât altcândva. La Athos eu am prins încă vremile „filocalice,” care continuă până acum. Din multele cazuri de rugăciune pentru întreaga lume care m'au impresionat, am avut multă bucurie și recunoștință către Dumnezeu pentru faptul că oamenii au început să gândească întreaga omenire.

Îmi amintesc de un moment minunat care mi s'a întipărit pentru totdeauna în conștiință. S'a petrecut chiar la începutul călugăriei mele, în 1925 sau 1926. Mergeam spre malul mării, și am văzut acolo pe un

¹ Evr. 11:39-40.

bătrân cu un șirag lung de mătânii de trei sute de noduri. M'am apropiat de el cu teama caracteristică începătorilor și în tăcere priveam cum se ruga. Iar el ședea pe un pietroi și învârtea mătâniile. La sfârșit mi-am luat îndrăzneala să-i cer totuși: „Părinte, roagă-te pentru mine.” I-am cerut-o fiindcă atunci când părăsisem Franța, în 1925, mă stăpânea duhul „deznădejdiei,” deși într'o formă mai puțin greoaie decât acum. Și așa, zdrobit de acea deznădejde, i-am cerut: „Părinte, roagă-te pentru mine.” El se uită la mine și zise: „Vezi tu mătâniile astea? Eu le zic pentru lumea întreagă. Mă rog pentru întreaga lume. Și tu ești acolo, în rugăciunea mea.” Este greu de explicat de ce, și câtă vreme ne trebuie pentru o anume reacție, totuși nu am plecat după primul cuvânt. Și după câțeva vreme, trăind în sine-mi deznădejdea acelor zile, iarăși i-am zis: „Părinte, roagă-te pentru mine.” El îmi zice: „Eu ți-am spus deja că pentru întreaga lume mă rog. Și tu ești aici, în rugăciunea mea.” După câteva clipe, din nou mi-am repetat cererea, pentru că adâncă era scârba mea, și din nou, a treia oară, i-am zis sfios: „Părinte, roagă-te pentru mine.” El se uită la mine cu bunătate și îmi zise: „Dar ți-am spus că tu ești aici” – arătând către mătânii. „Ce mai mult vrei? Tu ești aici, în rugăciunea mea pentru întreaga lume.” M'am îndepărtat impresionat de starea duhului acelu bătrân. „Mă rog pentru lumea întreagă; tu ești acolo, ca noi să nu ne „rupem” în bucățele pentru amănunte.”

De abia ajuns la Athos, și întâlnind o asemenea formă de rugăciune, bineînțeles că eram impresionat.

Mă tot gândeam: „Cum gândește acel Stareț, rugându-se pentru întreaga lume – o gândește în vreme, în întindere, oare întreaga omenire de la Adam până în zilele noastre? Sau gândul lui era și mai adânc, și mai cuprinzător?”

În acești șaptezeci de ani de călugărie mi s'a dat să trăiesc foarte multe momente îngreuitoare, pentru că atunci când ne rugăm pentru cineva, rugăciunea ne duce în acea sferă duhovnicească în care trăiește subiectul rugăciunii noastre.

Iubiții mei frați și surori, tot mereu încerc să păstrez în conștiința voastră gândul că noi nu sântem niște entități separate, rupte de ceilalți. Nu! – Noi trăim în această lume unde totul este una, unde unul este legat de celălalt. Așa și eu, v'am oferit condiții de viață care să corespundă cu structura intelectuală și trupească a oamenilor contemporani ce vin către monahism.

Și cât m'am bucurat nu demult, vorbind cu cineva despre împrejurările care ne pun un jug greu în spinare! Eu l-am sfătuit să se roage lui Dumnezeu așa: „Doamne, Tu apără-ne, Tu vezi neputințele noastre de a rezista valorilor suferinței cosmice.” I-am zis: „Și când vă rugați pentru sine, pentru mănăstire, pentru frați și surori, rugați-vă atunci până acolo unde vă vine deja să ziceți: *Doamne apără-Ne!*” Pentru că, în multe privințe, avem deplin dreptul să spunem că iadul este ceva fabricat din lipsa de dragoste în oameni. Oamenii trăiesc nu în dragoste, ci în ură. Și atunci am spus acelui om: Rugați-vă pentru mănăstire, pentru noi toți: *Apără-ne, Doamne, dă-ne un colțisor pe Pământ unde*

să-Ți putem sluji Liturghia, șă-Ți aducem rugăciunea din Ghethsimani. Și numai până aicea să vă rugați: Apără-ne – pentru că noi nu putem să dorim ceva rău, orîșicui ar fi.”

Și m'am bucurat de răspuns: „Păi firește, dacă noi aicea încercăm să ne rugăm pentru întregul Adam, pentru întreaga omenire, atunci cum am putea dori în același timp ceva rău celor ce ne pricinuesc scârbe de moarte?” Vedeți cum acel bătrîn athonit, care mi-a spus „Tu ești aici, în aceste mătăanii,” corespunde cu omul contemporan care zice: „Dacă ne rugăm pentru întregul Adam, atunci cum și cui putem noi dori ceva rău?”

Tac, căutând cuvânt spre a lămuri măreția acestui moment. Noi nu sântem în stare de acele nevoițe descrise în *Filocalie*. Dar trebuie să ne clădim mântuirea, de asemenea, în întreaga ei deplinătate – mântuirea adusă nouă de Hristos în Duhul Sfânt.

Dintru bun începutul monahismului meu eu m'am aflat zdrobit de suferința lumii, ca urmare a războiului mondial. Acum acele suferințe au crescut. Și de acum noi sântem mai puțin în stare de acele forme de isihasm – de liniștire – în care petreceau părinții și străbunii noștri, iar aceasta o dovedește experiența zilelor noastre. Când ne oprim mintea asupra uneia și aceleiași chemări a Numelui, ea obosește de a sta în acea formă de rugăciune.

Așadar, dacă nu sântem în stare acum de o astfel de liniștire, de un astfel de monahism, înseamnă oare că ne-am pierdut mântuirea? – Nu. În anii din începutul

monahismului meu am citit prorociile Părinților dedemult, din veacurile III-V. Într'una din prorocii se zicea că oamenii ultimelor vremi nu vor mai fi în stare de viața unei nevoițe asemenea celor din primele veacuri. „Însă” – adaogă unul din Părinți – „monahilor le vor fi trimise mari suferințe. Iar cei ce vor răbda acele suferințe, vor fi în Împărăție mai mari decât cei ce în vechime înviau morții.”¹

Puterea răului în lumea organizată contemporană este atât de mare, că nici o rugăciune, nici o încordare a duhului nostru nu biruiește acest duh al lumii. Sântem zdrobiți de suferințele care ne ajung din afară. Însă o astfel de formă de suferință, poate că Domnul a dat-o numai acum, și nu înainte.

Rugăciunea pentru întregul Adam – după testamentul Starețului nostru cel întru sfinți proslăvit – ne ridică în diferite sfere. În acele zile când am ajuns la Athos, foarte puțini erau acolo educați. Cu greu puteau unii citi și scrie când ajungeau la Athos, și se dezvoltau mai apoi, citind pe Sfinții Părinți. Dar așa de puțin informați fiind în privința treburilor întregii lumi, ei se rugau pentru lumea întreagă. Iar acel Stareț nu a vrut să-și întrerupă rugăciunea pentru cererea unui începător. În ce sferă petrecea acel Stareț, și în ce sferă petrece omul contemporan intelectual dezvoltat? Dacă vom compara nivelul stării lor duhovnicești, în favoarea cui va înclina cumpăna? Ei mai puțin trăiau evenimentele acestei lumi, nu cunoșteau realizările

¹ Cf. *Patericul Egiptean*, Alba Iulia, 1997: „Pentru Avva Ishirion,” p. 119 ; „Pentru Avva Pamvo,” 15, p. 192;

științei moderne, ale tehnicii ș.a.m.d., însă duhul lor petrecea în vecinicie și rugăciunea lor era pentru vecinica mântuire. Iar dacă mintea contemporanilor inteligenți nu poate nici măcar câteva clipe sau minute să se țină în cele vecinice, atunci cine trăiește într'o formă mai înaltă?

Care este starea duhului omului ce trăiește în chip firesc întregul Adam, chemând neconținut Numele, „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește pre mine, păcătosul”? – O astfel de rugăciune personală se preface într'o rugăciune de putere cosmică, precum vedem în pilda Cuviosului Serafim din Sarov. Iar acum noi trăim într'o lume neasemuit mai bogată din punct de vedere tehnic și al educației, dar oare mai bogată este această formă a vieții? Așa încât, dacă comparăm, în final va trebui să recunoaștem că Părinții noștri din vechime trăiau la mai mare înălțime decât noi, nu numai în domeniul rugăciunii minții, dar și în starea generală a duhului. Prin chemarea numelui lui Hristos pătrundem în acea lume a suferinței, iar aceasta este lucru mare.

Așadar, nu uitați: Noi trebuie să ne zidim mântuirea în alte condiții, și o zidim, precum ni se pare, cu înțelegere, iar nu ușuratic.

La moartea unui poet, un alt poet rus a scris în veacul al XIX-lea: „...dar nu va afla răsunset graiul care cele pătimașe, pământești a depășit.”¹ Noi trăim într'o lume uimitor de cultă, însă în sfera duhului oamenii

¹ E.A. Baratinski, „Toamna” (1836-1837).

sânt prea departe de starea în care ar trebui să fie. Pentru a înțelege starea bătrânului isihast care se ruga pentru lumea întreagă trebuie să trăiești acea stare. Intelectualului îi apare ca o mare bogăție informația despre evenimente, realizări științifice ș.a.m.d., acolo unde, în ce privește cultura inimii, el se află foarte jos. Domnul zice că se va împuțina dragostea în vremea de pe urmă.¹ Și nu vedem ca lumea să se fi îmbogățit în dragoste. „Dimpotrivă,” zice El, „se vor înmulți scârbele și suferințele.”² Și deci, de veți păși în viața monahală cu multă răbdare și smerenie, amintiți-vă că voi pătrundeți în suferințele lui Hristos Însuși, Dumnezeu nostru, în grădina Ghethsimani. Iar cei ce nu trăiesc o astfel de rugăciune, care nu se tânguie cu adânc plâns în rugăciune pentru întreaga lume, pe noi ne socotesc nebuni: pentru ei este nebunie.

Deci lumea ce ne înconjoară a făcut un progres colosal în ce privește tehnica, dar nu în cultura inimii, în sensul creștin al inimii deschise suferințelor întregii omeniri, și în timp, și în întindere.

Formulele dogmatice și teoretice pe care le întrebuițăm în convorbirea noastră sânt necesare pentru a conștientiza înțelegător sfârșitul nevoinței noastre. Cineva cu adevărat înțelept mi-ar putea spune: „Părinte, sânteți nebun! Începătorilor le vorbiți de astfel de lucruri? Acel foc, Domnul l-a adus din cer,³ și când a venit pe Pământ, El era singurul care purta acel duh.

¹ Mt. 24:12.

² Cf. Mt. 24:21.

³ Cf. Lc. 12:49.

Cum vorbiți despre acestea monahilor începători?!” Da, știu că este puțin nebunesc a vorbi despre astfel de stări începătorilor. În primele zile ale creștinismului, atunci când cuvintele lui Hristos erau atât de proaspete, apostolul Pavel zicea că „El, Hristos, a intrat dincolo de catapeteasma” Zilei a opta, și acolo unde este El trebuie și mintea noastră să fie.¹ Așa încât, vedeți că și apostolul Pavel face aceeași „greșală” ca și mine: vorbește începătorilor și numește „lapte” ceea ce, la drept vorbind, noi trăim ca foc ceresc.

Dar ne vom ruga totuși pentru întreaga lume suferindă, gata fiind și noi să trăim acele suferințe. Rugați-vă și pentru mine... Gândiți-vă și în ce sfere trebuie să petreacă mintea noastră.

Așa, iubiții mei frați și surori, țineți tare această linie a rugăciunii. Amintiți-vă întotdeauna de Hristos Care, în vremea Lui, Singur urca pe Golgotha, purtând toate scârbele întregii lumi.

¹ Cf. Evr. 6:19; Col. 3:1-3.

DESPRE ÎNFIERE¹

Tot locul este spre mântuire. Înțelesul iconografeii „Scării.” „Acum am început.” Despre diferitele vârste duhovnicești în una și aceeași mănăstire, și greutăți. Despre rugăciunea propusă obștii. Principiul nostru – poruncile lui Hristos. Despre înfiere: „Al tău sânt eu.” Despre cele două inimi zdrobite. Prigonirea desăvârșirii. Calea noastră – împreună-pățimire și unime.

Fie Numele Domnului binecuvântat și proslăvit în vecii vecilor!

Din nou mulțumesc lui Dumnezeu, Cel ce mi-a dat putere să vorbesc cu voi. În libertatea noastră duhovnicească, cel mai bine ar fi ca astăzi să vorbim despre ceea ce ne trebuiește și ceea ce ne poate fi de folos în viitor. Într'un anume sens este vorba, pur și simplu, despre o problemă practică ce ne stă înaintea – problema alegerii unui loc unde putem să ne zidim vecinica mântuire în lumina Dumnezeului nostru. Zilele acestea am avut niște întâlniri, dintre care una mi-a pus în gând să vorbesc cu voi despre o problemă foarte importantă: Unde și cum să ne mântuim?

Bineînțeles, lucrul cel mai important este ca locul pe care l-am ales sau unde am fost „băgați” să fie unul

¹ Nr. D-12 (11 Ian., 1993), după numerotarea M^{TI}.

care să corespundă dorințelor noastre și satisfăcător nevoilor legate de zidirea mântuirii noastre. În orice loc am ajunge, ne putem afla într'o situație care în multe aspecte ne este de neînțeles. Însă dacă noi nu înțelegem, nicicum nu înseamnă că locul pe care ni l-a dat Dumnezeu nu ne corespunde, pentru că la începutul viețuirii noastre nu putem defel nădăjdui în propria judecată. Iar dacă nu sântem în stare la începuturile noastre a ne descurca, atunci trebuie cu plâns să cădem înaintea lui Dumnezeu și să spunem: „Tu mă povățuiește în pământul cel drept, unde să-mi pot zidi mântuirea!” Iar Domnul poate face astfel încât tot locul să poată fi spre mântuire. Așa biruim noi, dintru bun început, clătinările noastre. Dar când viața noastră va progresa în toate planurile, se va ridica o întrebare foarte serioasă: Până unde este cu putință a ajunge în înaintarea duhovnicească în acel loc anume? – Una din vecinicile cărți ale monahismului este *Scara Sfântului Ioan Sinaitul*. În iconografie aflăm înfățișarea în care Domnul tinde mâna celui ce a ajuns pe treapta cea mai de sus, pe ultima treaptă a scării. În alte icoane ale aceleiași Scări nu vedem că mâna noastră ar fi deja în mâna lui Hristos Mântuitorul, ca fiind mântuiți. În acestea se exprimă o oarecare rețineră: cu neputință este omului – monahului – a atinge acea treaptă a desăvârșirii. Și, practic vorbind, dacă vom cutreiera toate mănăstirile Pământului, vom întâlni diferite grade de îndrăzneală la „conducători,” la întâi-stătătorii mănăstirilor. Care sânt limitele îndrăznirii? În sine, ele

nu există, dar în acest ocean nețârmurit se pun anumite îngrădiri.

Vorbesc astăzi despre acestea nu fiindcă cineva dintre noi ar purta în sine vreo îndoială, de nu cumva s'a înșelat în privința alegerii locului. Nu, dar vreau ca voi cei ce întâlniți pe mulți din cei care vin aici să aveți puțința să vă referiți la anumite principii și să puteți da răspunsul de cuviință. Ați observat dintru bun început că principiul nostru este ca tot mereu să ținem în minte: *Acum am început* – de abia acum încep să trăiesc după poruncile lui Hristos,¹ făcând primii pași după treptele duhovnicești arătate nouă în Evangheliile de Însuși Hristos. Iar aci se arată neapărata trebuință de a limpezi unde anume ne este îngăduit să ne oprim sau până unde ne este îngăduit să mergem.

Ca de obicei, eu zidesc toate pe temeiul practicii vieții mele. În sfârșitul primei părți a cărții despre fericitul Siluan² vorbesc despre întâlnirea mea cu părintele Trofim. Mulți ani purtase neschimbat ascultarea de grădinar. Era un mare iubitor al plânsului pocăinței și trăia în chip sfânt. Dar în discuția despre care vorbesc în carte i-am zis:

– Părinte Trofim, cum de nu ați observat, într'o jumătate de veac de viață împreună cu Siluan, unde era el,³ ce știa, cât îl iubea el pe Domnul?

¹ Cf. Ps. 76:10.

² *Starețul Siluan* (În lb. rom. *Viața și învățătura Starețului Siluan Athonitul*). (n. tr.)

³ Adică la ce măsură ajunsese.

Părintele Trofim însuși privea cu multă luare aminte orice vedenie și tot ce întrece măsura omului care se pocăiește, care trăiește încă în luptă cu păcatul, care încă nu și-a biruit patimile... Și iată ce mi-a zis:

– În timpul vieții lui, eu l-am iubit pe Părintele Siluan.

Discuția avea loc după ce citise însemnările lui Siluan pe care i le dădusem eu, și citindu-le, a rămas cu impresia că Siluan a atins măsura marilor Părinți. Atunci l-am întrebat:

– Și cum ați ajuns la această concluzie?

– Moartea lui m'a convins.

I-am spus:

– O jumătate de veac de viață nu a fost de ajuns ca să-l cunoașteți, și numai moartea v'a dovedit că acest om atinsese desăvârșirea?¹

Și așa, printr'o pronie de nepriceput mie, am fost aruncat ca de un vânt puternic în mănăstirea Sf. Panteleimon, și acolo am pus început monahismului meu. Am cunoscut pe Siluan după ce a auzit răspunsul meu către părintele Vladimir, la întrebarea „Cum să ne mântuim?” – „Stai la limita deznădejzii, iar când nu mai poți, bea o ceașcă de ceai.” Acel cuvânt al meu pentru deznădejde l-a convins pe Siluan că putea să-mi vorbească despre ceea ce nu putuse vorbi cu alți părinți. Adică chiar părintele Trofim – unul dintre cei mai buni părinți, fericit și, bineînțeles, mântuit – avea dreptate când nu voia să depășească granițele pocăinței: mai

¹ Cf. *Viața și învățătura...*, op. cit., pp. 236-237.

mult nu putea să poarte, mai mult nu putea primi. Nivelul la care trăia fericitul Siluan, sau culmea înaltă pe care pășea el, slujind lui Dumnezeu, era mult mai presus de nivelul atins de părintele Trofim în vremea vieții sale pe Pământ. Astfel, în una și aceeași mănăstire poți afla cele mai înalte trepte ale cunoașterii cu puțință omului, ca și măsurile sfințeniei „mijlocii” (nu desăvârșire, dar totuși sfințenie), și chiar ignoranța – pildă fiind părintele Vladimir, ucenicul părintelui Trofim: Precum spunea Starețul Siluan, el nu avea destulă înțelegere pentru ceea ce depășește măsura pocăinței. Iar Siluan, toată viața fusese ca și „strivit” în mănăstirea sa. „Strivit” – din pricina trăsăturii caracteristice celor cu adevărat nepătimași: ei se supun celorlalți, și nu încearcă să stăpânească.

Igumenul are în grija sa persoane de cele mai felurite vârste duhovnicești. Cu fiecare vârstă el se socotește: Cum trebuie să lucreze, ce poate aștepta, ce poate să ceară acelui om pe care Pronia lui Dumnezeu i l-a încredințat? Căci în mănăstire trebuie să poată trăi persoane de toate vârstele duhovnicești, de la început și până la sfârșit.

Multe am întâlnit eu de-a lungul vieții mele, și la Athos, și în afara Athosului. Vă amintiți acea icoană a înălțării păcătoșilor către Dumnezeu? Ea închipuie iconografic pe monahul ce a ajuns la capătul scării, și Domnul îi cuprinde mâna în mâna Sa, arătând că este „mântuit,” că a „ajuns la desăvârșire.” Și acele cuvinte ce depășeau nivelul patimilor păcătoase sânt de neînțelese oamenilor. „Cum este asta, de ce?” Oamenii

nu o pot suporta. Și poți găsi multe mănăstiri unde se pune o barieră înălțării duhovnicești, din pricina nedesăvârșirii povățuirii igumenului. Dacă în inimile noastre vom îngădui gândul că ușile desăvârșirii ne sânt închise, atunci cu adevărat multora le va fi cu neputință să nu piară sub povara deznădejdi.

Și deci, preascumpii mei frați și surori, acea rugăciune pe care v'am propus-o, rugăciunea teologică, citiți-o din toată inima voastră cu o firească credință. Și veți vedea atunci că vi se vor deschide uși care înainte vă erau închise. Vi se vor deschide căi care aveau o grămadă de poticneli. Situația noastră este prielnică, prin faptul că, în condițiile date nouă, ne putem cu adevărat zidi viața, mântuirea, având un astfel de povățuitor ca fericitul Siluan.

Monahul Iuvenalie, despre care am pomenit în cartea *Îl vom vedea pe Dumnezeu precum este*,¹ spunea: „Mie îmi place să citesc Viețile Sfinților, să văd cum oameni păcătoși, dintr'o dată se fac vecinic fericiți, primesc darul înfierii, devin mari sfinți.” Așa și noi – fiecare dintre noi poate spune: „Om păcătos sânt, eu încă de departe nu am ajuns la desăvârșire, dar voi încerca să o fac, în locul ce mi s'a dat.” Vorbesc astfel, nu pentru că cineva dintre voi s'ar clătina. Nu! Ci este vorba de continua noastră teamă pentru mântuire: Unde trebuie să fim, cum trebuie să ne săvârșim calea?

Iată principiul nostru: A păzi poruncile lui Hristos din Evanghelie – ceea ce înseamnă a birui patimile

¹ Cf. *Mistica...*, op. cit., p. 130.

păcătoase și a ajunge la nepătimirea Dumnezeiască. În ce consta greutatea fericitului Siluan, la picioarele căruia mi-a îngăduit Domnul să mă aflu? – El cinstea, și cu adevărat prețuia pe fiecare om, însă nu putea vorbi deplin despre Dumnezeu cu nimenea, deși înseta sufletul lui să vorbească „despre ceea ce știu toate cerurile,” așa cum scrie în însemnările lui.¹

Și când ne aflăm în fața unor asemenea pilde, se ridică întrebarea: De unde să aflăm puterea însuflării pentru a trăi creștinește? În ce chip omul, făptură păcătoasă și slabă, dintr’o dată devine în stare a vorbi de înfiere?

În Psaltire găsim cuvintele: *Al Tău sânt eu, mântuiește-mă.*² Când rostesc aceste cuvinte mă văd împărțit. Căci zicând lui Dumnezeu: *Al Tău sânt eu*, vorbesc despre mine însumi; însă îndărătul acestei expresii se ascunde și alt gând, că nu este destul acea expresie. „Până când Tu Însuși, Dumnezeule, vei zice: *Da, tu ești fiul meu,*³ eu nu mă pot încrede în cuvintele mele: *Al Tău sânt eu...* Singure cuvintele mele nu sânt destul: trebuie ca și Tu să dai mărturie sufletului meu și, dacă vrei, și împrejurul meu, despre faptul că eu sânt fiul Tău.”

Într’o zi am cercetat pe un bătrân ce petrecuse mulți ani în Vechiul Russikon,⁴ și am stat la el în chilie

¹ Cf. *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., p. 219.

² Ps. 118:94.

³ Cf. Ps. 2:5.

⁴ Schitul Mănăstirii, unde Cuviosul Siluan vorbise cu părintele Stratonic (Cf. *Viața și învățătura...*, op. cit., pp. 50-51).

nu puțină vreme. El mi-a povestit despre viața lui și despre o vedenie. În copilărie era bolnăvicios și nu putea duce greutatea vieții țărănești. Și munca țăranului este cu adevărat grea. Și iată că într'o zi el spune părinților:

– Dați-mă la mănăstire.

Ei i-au răspuns:

– Nu, pușorule, tu nu poți acolo; în mănăstire trebuie să muncești.

– Dar totuși, dați-mă!

Și iată că mama îl ia pe băiețel, îl duce la icoana Maicii Domnului și spune: „De acum Tu să fii mama lui, eu nu mai pot; Ție îți dau în grijă băiețelul acesta, fiul meu.” Și după rugăciunea maicii, când și-a dat fiul Maicii Domnului, el a adormit. Și în vis vede o sală mare și scaunul Împăratului în capătul sălii; și ședea Stăpânul, Împăratul, iar împrejur stăteau mulțime de fețe importante, apropiații Împăratului. Și acolo îl ducea o Femeie (care era Maica Domnului), lăsându-l îngenunchat înaintea Împăratului. Și Împăratul spune unuia din cei de lângă El: „Du-te și vezi ce are el acolo în basma.” Omul ia din mâinile băiețașului legăturica, o desface și zice: „Două inimi zdrobite.” Atunci Împăratul se ridică de pe scaunul Său, Se apropie de băiețaș și spune: „Așadar, tu ești fiul Meu.”

Vă închipuiți puterea rugăciunii, și a mamei, și a băiatului, și a Însăși Maicii Domnului? Dumnezeu S'a ridicat de pe scaun și a spus: „Tu ești fiul Meu!” Cei ce nu au trăit astfel de lucruri nu le pot înțelege. Cuviosul Ioan Scărarul scrie că dacă cuiva nu i-a fost dat să

trăiască ceva din Duhul Sfânt, el aceea nu o poate înțelege.

Ceilalți, care nu au ajuns la această treaptă, dar continuă într'o viață de nevoie fără a ajunge la astfel de înălțimi, se întâmplă că nu primesc cuvintele fraților lor și zic: „Lasă-l, rătațește.” Și ceea ce este dar al Duhului Sfânt se răstălmăcește de acești oameni binecinstitori și se preschimbă într'o stare bolnăvicioasă, de proastă calitate.

Astfel, sânt oameni ce au ajuns la starea în care Domnul spune: „Da, tu ești fiul Meu”; și când omul spune: „Al Tău sânt eu, mântuiește-mă,” Dumnezeu răspunde: „Da, tu ești al Meu.” Iar atunci cuvintele „Al Tău sânt eu,” rostite de cel ce se roagă, devin de acum un fapt al vecinicei ființe.

Am putea povesti multe întâmplări care mișcă inima. Dar destul aceasta: Oamenii dobândesc înfierea prin Cel ce este Fiul după Dumnezeu, în Dumnezeirea cea fără de început. Cuviosul Ioan Scărarul zice că trei cuvinte au același înțeles: nepătimire, dragoste și înfiere.¹

Și astfel, când vă împărtășiți de oameni care trăiesc în Dumnezeu, aceasta devine o putere atrăgătoare, încât și noi însetăm după o asemenea stare. Dar calea spre ea este cu adevărat grea și împleticită. Avem nevoie de ajutoare, de igumeni, de părinți duhovnicești, care să ne ajute să mergem. De ce dintr'o dată a zis Domnul, într'o anume clipă: „Da, tu ești fiul Meu”? Cum poate

¹ Cf. *Scara*, 30, 4. În *Filocalia* vol. 9, București, 1980, p. 425.

trăi un astfel de monah pe Pământ? – Da, foarte simplu și firesc! Iar când aceasta se săvârșește în adevăratul înțeles al cuvântului, atunci nu este nici teatru, nici ceva artificial, ci totul este simplu și cu adevărat străin de păcat.

Și deci noi, mica frăție, aici, putem și trebuie să ne folosim de acest dar al lui Dumnezeu, astfel încât Domnul să ne primească drept fii ai Săi. Este deosebit de greu să vorbești despre subiectul acesta, pentru că în multe locuri îi citesc pe Sfinții Părinți fără înțelegere și este oprit a gândi despre înfiere. Dar iată pildă vie a unei înfieri – Serafim din Sarov. La un nivel mai scăzut, și într'un chip cu totul diferit (vorbesc de forme exterioare), aceeași s'a întâmplat și cu Siluan, căruia dintru bun început i-a fost dat să-l vadă pe Domnul, dar nimeni nu putea să-l creadă, și el a trăit ascunzându-o aproape o jumătate de veac.

Poate cuvântarea mea de astăzi vi se va părea banală, dar în realitate ar trebui ca toți să luăm aminte la cuvintele ce ne-au fost date astăzi. Cu toții ne vom lupta ca să dobândim în deplinătatea lor poruncile lui Hristos. Acea rugăciune pe care v'am propus-o are ca țel să facă din teologie starea noastră, să facă din fiecare dintre noi un „împreună-lucrător” cu Însuși Dumnezeu cel Vecinic, împreună-lucrător pentru mântuirea oamenilor.

În Mănăstirea Sf. Panteleimon era un monah bătrân, foarte mic de statură, care vreme de patruzeci de ani, și dimineața și seara, a lucrat la bucătărie cu bucuria că pregătește hrană pentru cei iubiți de însuși

Dumnezeu. Vedeți cum este cu puțință să vă puneți mintea într'o astfel de dispoziție, încât cele mai obișnuite fapte să devină omului slujiri vecinice. Bunul nostru igumen încearcă să dea fiecăruia dintre voi ceea ce este mai potrivit, și prin aceasta să ușureze viața noastră grea. Viața noastră aci este mai grea decât la Athos. Și astfel, atunci când sânteți zdrobiți de multă scârbă, scârba nu este numai în voi înșivă: ea este urmarea harului lui Dumnezeu, ca împreună-pățimire cu oamenii întregii lumi. Și dacă ne vom lupta cu adevărat pentru unirea pentru care Însuși Hristos S'a rugat Tatălui Său, ne vom afla împreună-lucrători cu Însuși Dumnezeu. Nu are importanță ce treabă anume și s'a încredințat: să faci mâncare la bucătărie, să cânti cântări dumnezeiești la strană sau, în sfârșit, înveșmântat cu harul preoțesc, să slujești Liturghia – Taina cea Dumnezeiască a Preschimbării pâinii și vinului în Trupul și Sângele lui Hristos Însuși.

Și deci, amintiți-vă cum pe acel biet băiat Domnul l-a ridicat cu cuvintele: „Tu ești fiul Meu.” Dacă vom păstra gândul cel drept, moștenit spre mântuirea noastră de la Părintele Siluan, atunci orișunde am fi, orișunde am merge, la orișice am lucra, vom intra totuși în atmosfera „patimilor dumnezeiești” ale lui Hristos. Dumnezeu este fără de patimă, dar în același timp dragostea Dumnezeiască în lumea aceasta este totdeauna pătimitoare. Și când veți fi în scârbe, dacă vine cineva la voi cu nevoile sale, dați oricărui om tot ce aveți mai bun în suflet, și veți afla odihnă și sufletului vostru.

Și de astă dată iertați-mă și mă binecuvântați, și
Domnul să vă păzească!

DE LA ETICĂ LA FIINȚIALITATE¹

„Pocăiți-vă!”: de la etică la ființialitate. Pilda din Evanghelie cu tânărul bogat. Despre diferitele nivele: Maria și Martha. Tema persoanei. „De la Dumnezeu cel mare să ceri numai cele mari.” Pentru suferințele lui Adam: Hristos, ca răspuns la ele. Pentru înțelegerea „graiului” lui Hristos, urmând Lui. Prin răbdare se primește simțământul ființei. Despre înfiere: „Al Tău sânt eu.”

Binecuvântat fie ceasul acesta pe care ni l-a dat Domnul nostru cel bun. În pace și cu liniște putem vorbi despre diferitele puncte ale căii noastre celei lungi.

Minunată este calea noastră: ea ne depășește mintea, și duhul nostru se vede neputincios a urma „pildei” lui Hristos,² Dumnezeu nostru, Care a adus pe pământ focul dragostei Tatălui.³

Astăzi mă voiu opri la tema pocăinței și a înfierii. În ciuda faptului că aceste stări, în formele lor culminante, scapă oricărui cuvânt omenesc, noi totuși vom „înnebuni” și vom vorbi, în măsura puterii noastre, despre cele ce sânt nețărnut, negrăit de mari și de mărețe.

¹ Nr. D-13 (1 Febr., 1993), după numerotarea M^{II}.

² Cf. Io. 13:15.

³ Cf. Lc. 12:49.

De câte ori am repetat deja că noi ne începem călătoria cu micul pas al pocăinței. Însă sfârșitul acestei căi, după înțelesul nostru, este *îndumnezeirea* omului. Când îndrăznim a vorbi despre astfel de lucruri, mulți oameni, înfricoșându-se, se sfiesc și se rușinează. Dar doară de ar ști ei de câtă frică este plin sufletul nostru de a nu greși în orișice cuvânt ce privește cea mai sfântă decât toți și decât toate – Dragostea Tatălui!

Dar cum ne vom apropia de această temă? – Ci lăsând deoparte pentru moment unele amănunte, vom vorbi despre esența lucrului.

Începutul propovăduirii lui Hristos este cuvântul „Pocăiți-vă.”¹ Iar dacă îl vom cerceta, vom afla (precum în multe alte cuvinte ale lui Hristos) foarte multe, așa zice, „nivele”; iar noi sântem nevoiți încă a afla un grai pentru acestea. Și iată eu așa numi două dintre nivelele pocăinței: unul – cel care rămâne în limitele eticii; celălalt – în care se vorbește de-acum nu despre elemente etice, ci despre însăși vecinicia, adică despre Dumnezeu. Primul privește nivelul înțelegerii omului ca făptură, și omul nu poate (și nici nu înțelege cum e cu putință) a deosebi cele două chipuri ale pocăinței. Pe primul l-aș numi „actul etic,” iar pe celălalt „trecerea de pe o orbită pe alta, vecinică.” Pentru moment nu vom încerca să lămurim de este cu putință sau cu neputință a trece de la cele vremelnice la cele vecinice, sau de la etică la ființialitate.

¹ Mt. 4:17.

O pildă a unui act de pocăință adânc și frumos putem vedea la tânărul din Evanghelic, care înseta după vecinicia Dumnezeiască, și l-a întreat pe Hristos ce trebuie să facă pentru a trece de la ale vremii către cele vecinice. Domnul, căutând cu dragoste către acel tânăr, i-a zis:

- Păzește poruncile...
- Care?
- Nu ucide, nu preacurvi, nu răpi...

Tânărul a răspuns:

- Din tinerețile mele am păzit acestea; ce încă nu am ajuns să fac?

Atunci Domnul i-a zis:

- Dacă vrei să fii desăvârșit, părăsește toate cele dinainte, toate avuțiile și toate cunoașterile tale, și sărac, urmează Mie.

N'a putut purta tânărul.¹

Din povestirea evanghelică vedem că tânărul cu pricina era un iudeu binecinstitor al acelor vremi când așteptarea Messiei se împlinise. Din punct de vedere moral, etic, el se afla la un nivel înalt, dar există un alt nivel mai mare, ce are în vedere de acum sfera Dumnezeieștii Ființe Nefăcute și dintru început. Astfel pilda ne arată că sânt multe gradații diferite ale stărilor duhovnicești ale oamenilor. Iar trecerea de la vremelnic la vecinic pare cu neputință, precum tot cu neputință este în matematică trecerea de la număr la infinit. Cele două nu se pot compara.

¹ Cf. Mt. 19:16-22.

Altă pildă: Erau în Vithania două surori, Martha și Maria. Pe amândouă le iubea Hristos, și amândouă iubeau pe Hristos și credeau că El este Messia. Și iată că atunci când a venit la ele, Martha se ocupa de o mulțime de lucruri legate de primirea oaspeților, se ocupa cu gospodăria; iar Maria, când s'a apropiat de ea Purtătorul unui astfel de Duh precum era Hristos, s'a așezat la picioarele Lui ca, însetată, să audă fiecare cuvânt al Său. Și ce credeți? Când Martha, împovărată de muncile și grijile de zi cu zi, și de toate greutatele gospodăriei, s'a întors către Hristos și i-a zis: „Spune Mariei să mă ajute,” Domnul i-a răspuns cu dragoste: „Martho, Martho, tu te grijești acum cu atâta dragoste de primirea Mea, însă Maria și-a ales partea mai mare, iar partea aceasta nu se va lua de la ea.”¹

Vedeți diferența: Planul dragostei etice sau văzute, al relațiilor noastre firești, omenești – vrednic de laudă, dar care nu ne dă încă dumnezeiasca vecinicie. Domnul însă zice: *Cerul și Pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece.*² Citind cuvintele lui Hristos, fără să vrem ne amintim: *Întru început era Cuvântul, și Cuvântul era către Dumnezeu, și Dumnezeu era Cuvântul.*³ Vedeți cât de aproape trăiau cele două surori una de alta, și în același timp, ce uriașă distanță în setea lor. Una din ele, Maria, era gata să-L primească într'o stare de neluare aminte a neajunsurilor în planul celor de zi cu zi, în timp ce cealaltă își arăta

¹ Cf. Lc. 10:38-42.

² Mt. 24:35.

³ Io. 1:1.

toată dragostea în fiecare amănunt exterior. Vedeți diferența de nivele: unul – „Întru început era Cuvântul”; iar celălalt – dragoste „din toată inima și din toată mintea,”¹ dar care încă nu depășește hotarele vârstei duhovnicești pe care am numit-o etică. Așa și în alte câteva pilde din Evanghelii, aflăm gânduri, idei și manifestări ale vieții dintre cele mai adânci, pentru care, trecând la altă terminologie, vom zice că aceasta este „treapta a doua,” aceasta deja nu mai este etica, ci ființialitatea.

În ultima vreme începem să ne întâlnim pe Pământ cu un fenomen paradoxal: pe de-o parte, zdrobirea întregii omeniri, cu cea mai incredibilă sălbăticie; iar pe de altă parte, năzuința de a ajunge la persoana omului – ce anume este omul ca persoană, încotro se întoarce mintea persoanei?

Atunci când începe să crească în noi principiul persoanei, chiar de ne vom afla în vreo temniță, în duh vom pătrunde deja în nețârmurile întinderi ale Cosmosului făcut. Omul nu mai vede lucrurile de acum în chip exterior, ci trăiește lăuntric. Iar hăurile nețârmurate și fără de fund pe care le contemplă nu este cu putință a le defini prin nici un cuvânt omenesc.

Ce să zicem despre hăurile fără fund ce se deschid omului ce se afundă în dragostea lui Hristos? Acele străfunduri abisale – ce caracter au ele, și de unde sânt? Sânt ele oare exterioare sau lăuntrice? – Noi nu putem nici înțelege aceasta, nici să o definim, și numai

¹ Cf. Mt. 22:37.

printr'o pocăință de ordin ființial putem pătrunde în acea lume. Dar și atunci rămâne necunoscută omului: Oare nețârmurirea ce se deschide înaintea lui există în mod obiectiv, sau este starea minții noastre celei zidite după chipul Minții Făcătorului, a lui Dumnezeu Însuși?

Pe această Minte, pe acest Duh, Domnul L-a numit Tată: *Duh este Dumnezeu*.¹ Și iată, ne întrebăm: Acest Duh, cum se atinge de noi fără să ne omoare? La începutul vieții mele la Athos părintele meu duhovnicesc mi-a spus cuvintele următoare: „Vezi să nu ceri de la Dumnezeu lucruri mici, ci Marelui Dumnezeu, și tu să-i ceri numai cele mari.” Avem atunci de-a face cu un contrast: Omul cel mai sărac, și care nu are nimic, dintr'o dată se simte în stăpânirea bogățiilor nețârmurite ale lui Dumnezeu, din toată facerea Sa. Trecerea aceasta se face în chip cât se poate de liniștit, în împrejurările formelor vieții obișnuite, dar dacă va fi cu puțință, omul și trupește se va slobozi de toate, și va trăi numai cu Acel Dumnezeu.

Da, noi putem simți că lumea ce ne înconjoară este zidită de Mintea și Voia aceluia Duh pe care Îl numim Dumnezeu, și Dumnezeu-Tatăl: „Să zidim omul după chipul Nostru, și după asemănare.”² Și greu ne este să deosebim un punct de unde putem vorbi despre marea tragedie care pe toți ne zdrobește. Suferințele întregii lumi, de-a lungul a mii de ani... Devine de neînțeles, cum oare Dumnezeu a putut înfăptui astfel încât să se poată ajunge la suferințe care întrec orice limită?

¹ Io. 4:24.

² Fac. 1:26.

Despre ce este vorba? Ce a săvârșit Adam? Aș dori să vorbesc despre tragedia aceasta care pe mine însumi m'a zdrobit, și chiar de mii de ori. Cum este cu puțință a răbda astfel de suferințe de-a lungul miilor de ani care au trecut din clipa când s'a zis: *Să fie lumină?* – În etica creștină ne uimește chipul Omului, al unui singur Om,¹ ce se urcă pe Golgotha spre a lua pe umerii Săi întreaga greutate a blestemului Pământului și povara tuturor patimilor. Astfel, din punct de vedere etic, nu vedem nimic mai măreț, nimic mai sfânt decât Hristos. Vorbesc despre acestea pentru că mintea noastră poate primi realitatea Ființei lui Dumnezeu, dar fără ca încă să știe care este caracterul acestui mare Duh.

În anii tinereții mi s'a întâmplat să citesc cuvintele poetului Pușkin: „Ce vrăjmașă stăpânire, smulsu-m'a din a nu fi?” Gândul poetului era acela că lumea suferă – și dacă lumea suferă, atunci ce fel este El, Ziditorul lumii? Dar iată, vine Fiul Lui, ca să vorbească cu omul zidit după chipul lui Dumnezeu și după asemănare; iar noi contemplăm gândul cel mai înainte de veci pentru om al lui Dumnezeu, Făcătorul nostru. Și dacă omul se vede pe sine în Hristos, dintru început tot atât de bun ca Însuși Dumnezeu Care S'a arătat pe Pământ, atunci, firește, dacă acest lucru ni s'a arătat în Duhul Sfânt, decum nu ne mai putem duce niciunde de la acel mare Act al Ființei Dumnezeiești. Înseamnă că nu Ziditorul nostru este vinovat de suferințe, ci făptura potențial

¹ Cf. 1 Tim. 2:5.

asemănătoare Lui – omul, chipul lui Dumnezeu-Absolutul.

Și iată, Numele Lui îl chemăm: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul Tatălui Carele ridici păcatul lumii, miluiește pre noi. Cea ce ridici păcatele lumii, primește rugăciunea noastră. Cel ce șezi de-a dreapta Tatălui, Tu Unul, cu adevărat ești Sfânt.” Și nu este sfârșit închinării noastre înaintea Acelui Chip după care este zidit omul.

Și deci, când omul este dus cu mintea și cu inima în sfera Dumnezeiască, după aceea mintea sa va fi purtată tot mereu anume în acele sfere. Și cum este cu puțință a se depărta de „acolo”? Toate întrec mintea noastră, puțințele noastre, și nici o încercare a minții nu va reuși să dobândească descoperirea adâncurilor Dumnezeirii Însăși.

Iertați-mă, iubii mei. Puțină vreme mi-a rămas să vorbesc cu voi, și de aceea mă grăbesc. Vorbind cu voi, să știți că eu nimic altceva nu pretind, fără numai a vă împărtăși bătaia inimii. Căci ne este înfricoșat a zice mai departe, fiindcă Domnul ne cheamă să urmăm Lui. Iar El, unde merge? – În grădina Ghethsimani, noaptea, iar apoi la Golgotha.

Așadar, devenind creștini, și căutând asupra suferințelor întregii lumi, începem cumva să înțelegem „graiul” lui Hristos. Apostolii Ioan și Iacov I-au cerut să le dea să șadă de-a dreapta și de-a stânga lui Hristos. Iar Hristos a zis: „Dar voi puteți oare să beți paharul, și să vă botezați cu botezul cu care Eu mă botez?” Ei au zis: „Putem.” Ca Tată al nostru al tuturor, Hristos le

răspunde cu dragoste: „Da, voi veți bea paharul, și veți primi botezul pe care l-am primit Eu Însumi.”¹ Și noi, ca duh, „bem paharul și ne botezăm precum Domnul S’a botezat.” Cât de înțelept a fost rânduit în Biserică de către Părinți: treptat, de la lucruri mărunte, dintr’o dată sântem duși la a vedea măreții până și în lucruri neînsemnate. Iată adevăratul Om, chipul lui Dumnezeu. Și anume pentru a reface în noi înșine chipul, cel ce a fost întunecat de păcat și de patimi josnice, ducem lupta noastră – lupta nevoinței monahale. Atunci mintea noastră renaște, și vede lucrurile într’o altă ordine și într’o altă lumină. Totuși aceasta nu înseamnă nicidecum că ea s’a slobozit de patimi...

În epoca noastră lumea din afară se îndepărtează de Hristos, și acesta este aspectul cel mai dureros, mai tragic, mai cumplit, al evenimentelor lumii noastre: A doua oară a pierde pe Hristos, precum L-a pierdut Adam în Rai – cum este cu putință? Ci vom răbda micile frecături în viața noastră de toate zilele, și vom trece cumva cu vederea alunecările către mânia, către vrăjmășie, către orice ar fi între noi – pentru că trebuie să vedem suferințele omului, iar nu părțile lui cele rele. În realitate acesta este „material” pentru marea ființare despre care nu putem încă vorbi. Și calea noastră începe cu cele cu care eu termin aproape fiecare cuvântare: În cele mai mici nimicuri, rămâneți cu mintea acolo unde este Domnul, „după catapeteasma”² Zilei a opta – petreceți cu mintea acolo, iar cu trupul

¹ Cf. Mc. 10:35-39.

² Cf. Evr. 9:3.

învățați-vă să trăiți în condițiile de aci. Duhul omului este pus în el pentru a începe să simtă ființa. Iar Domnul adesea se poartă cu noi ca și cum El nici nu ar înțelege neputința noastră. Și nici nu ar fi cu puțință a răbda o astfel de lume, dacă Hristos nu era Dumnezeu. Iar dacă este Dumnezeu, atunci *toate sânt cu puțință*.¹ Și noi, Acestui Tată al nostru, cu toate suferințele noastre, îi spunem: „Slavă Ție, Dumnezeule cel Înalt, slavă Ție în vecii vecilor.”

Când a primit Israil înfierea? – Când ne rugăm lui Dumnezeu, atunci, după sfatul duhovnicului athonit, nu vom cere lucruri mici, ci Marelui Dumnezeu îi vom cere numai cele mari. Cu toate acestea, trebuie osebite cele două momente: unde se termină lumea etică și unde începe Dumnezeiasca ființialitate.

În Psalmi aflăm expresia: *Al Tău sânt eu, mântuiește-mă*. Când rostim acele cuvinte, ele ne pot părea exagerate în îndrăzneala lor. Cum spui tu, omule: *Al Tău sânt eu, mântuiește-mă?* Oare crezi că Dumnezeu are nevoie de tine? Oare ceea ce faci este așa de mareț, încât Însuși Dumnezeu este dator să-ți vină în întâmpinare?

Ci se apropie clipa când dintr’o dată Dumnezeu spune omului: *Fiul meu ești tu, eu astăzi te-am născut*.² Când noi ne rugăm: *Al Tău sânt eu, mântuiește-mă*, nu trebuie să depășim planul etic. Putem cu adevărat să cerem înfierea, dar a o întări, noi nu putem; Singur Domnului Îi este cu puțință. Așa că, în Rai, strămoșul

¹ Cf. Mc. 9:23.

² Ps. 2:5.

nostru a făcut un pas neghiob: a încercat să dobândească dumnezeirea fără Dumnezeu Însuși – pas naiv, copilăresc.

Așadar, când Însuși Dumnezeu aduce acea „îndreptare” și zice: „Da, tu ești fiul Meu,” atunci înfierea își primește trăsătura vecinică. Dar dacă eu zic: „Eu sânt al Tău,” o voi spune numai în limitele firii mele etice: „Mai bun decât Tine eu nu văd. Dar Tu mântuiește-mă. Nicidecum nu înseamnă că sânt fiul Tău, câtă vreme Tu Însuși nu porți mărturie pentru mine că sânt al Tău fiu.”

Citim în Evanghelie că s'a auzit glasul Tatălui: „Fiul Meu ești Tu, pre El să ascultați.”¹ Deci a fost nevoie de mărturia Tatălui Însuși, pentru a întări ca ultim fapt adevărul că Iisus Hristos era Fiul Tatălui.²

¹ Cf. Mt. 3:17; 17:5 și textele paralele.

² Io. 12:38.

DESPRE PĂRĂSIREA DE DUMNEZEU¹

Despre cuvântul lui Dumnezeu. Iconografia și chipul lui Dumnezeu. Despre întâmplarea cu părintele N. Despre părăsirea de Dumnezeu în epoca noastră. „Așa trebuie pentru vecinicie.” Clătinările și neputința – calea noastră. Despre depărtarea energiei bucuriei. Pentru durerea care naște rugăciune pentru întreaga lume.

Cu neputință este a explica de fiecare dată celor nou veniți ce reprezintă „praznicele revederilor” noastre – adunările noastre împreună.

Dorința noastră: a trăi în Duhul Sfânt acolo unde se cheamă Numele Lui. Când ne apropiem de Cuvântul lui Dumnezeu, bineînțeles că nu ne este cu puțință a ocoli teama, și nici bucuria nu o ocolim. De multe ori am vorbit, și încă o dată vom repeta, că în fiecare zi, și în toată vremea și în tot ceasul, încercăm să trăim în loc sfânt, iar acel loc este biserica.

Prin ce se sfințește biserica? – Prin faptul că noi, năzuind a nu scârbi Duhul Sfânt, încercăm să prindem fiecare cuvânt al Lui. Acele cuvinte sânt scrise acum în inimile noastre: Creștinii trebuie să vorbească totdeauna din ceea ce le dă Duhul, iar nu să filosofeze. Dacă veți simți cum reacționau Biserica și mulțimile la

¹ Nr. D-14 (8 Febr., 1993), după numerotarea M^{II}.

propovăduirea Sfinților Apostoli, atunci bineînțeles că veți dori să păstrați acea bucurie și acea dragoste plină de durere pentru lume. De ce vorbesc cu teamă despre Cuvântul lui Dumnezeu? – Pentru că începe Evanghelia cu cuvintele: *Întru început era Cuvântul, și Cuvântul era către Dumnezeu, și Dumnezeu era Cuvântul.*¹ Toți cei ce au capacitatea de a deosebi în ce duh vorbește un om, vor zice, în legătură cu secvența cuvintelor din Prologul Evangheliei Sfântului Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul, că omul așa nu vorbește, și este inutil să cercetezi, așa cum au încercat unii, toate operele filosofice, spre a descoperi de unde vine acea expresie a Sfântului Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul: Oare din faptul că el se învăța în cercurile filosofilor și printre cei mai aleși oameni ai vremii lui? – Nu, nici cei mai aleși nu puteau vorbi astfel. Înțelesul acestor cuvinte se descoperă nu prin tâlcuiri omenești, ci prin simțământul vieții cuprinse în acele cuvinte.

Mi-am îngăduit să vorbesc despre acestea astăzi pentru că avem cu noi în mănăstire un nou oaspete, iconograful N. Acea artă și tehnică el însuși și-a ales-o pentru viața lui duhovnicească, ceea ce înseamnă că atunci când pictează o icoană, fie că o gândește în mod direct, fie că nu, trăiește cu conștiința că omul este zidit după chipul lui Dumnezeu. Tradus din greacă, „icoană” înseamnă „chip.” Un profesor de la Institutul Sf. Serghie mi-a povestit un lucru uimitor. El este patrolog și un om binecinstitor, și zicea că, uitându-se la femeile

¹ Io. 1:1.

simple care veneau să sărute icoanele, remarcase o oarecare înrudire a duhului celor ce sărutau cu cel ce era înfățișat în icoane. Iată deci că manifestarea duhului omenesc în sfera vieții noastre pământești trăiește în iconograf atunci când se trudește să înfăptuiască o icoană a lui Hristos Dumnezeu, a Maicii Domnului sau a Sfinților.

Știți că sânt deja șapte sau opt ani de când am rămas fără să pot citi, pentru că ochii mei nu mai văd literele tipărite. Cu gândul, tot mereu sânt în așteptarea venirii momentului când contactul cu lumea aceasta se va întrerupe. Până acuma trăiesc prin energia cuprinsă în pomul întregului Adam. Evenimentele vremilor noastre fac ca veacul nostru să fie deosebit de important. Uneori mi se pare că Domnul Dumnezeu, îndepărtându-Se de la noi, prin singură această mișcare negativă a îndepărtării ne afundă în patimile noastre, și noi trăim patimile acestei lumi. Și mari sânt suferințele sufletului omenesc când se îndepărtează de la noi lucrarea simțită a harului Sfântului Duh.

Îndepărtarea lui Dumnezeu după două războaie mondiale neînchipuit de grele – Primul și al Doilea – a dus la faptul că întreaga lume este afundată în criză și în nimic nu află ieșire. Și când ne rugăm Lui pentru lumea întreagă, El totuși ne răspunde: „Da, suferă omul. Și binevoiește sufletul Meu întru cei ce se roagă pentru ceilalți, pentru cei ce suferă, pentru întregul Adam. Ci lăsați totul așa cum este, nu vă turburați de faptul că războaiele sânt inevitabile, nu vă turburați de faptul că oamenii, suferind, ajung cu adevărat până la

capătul a ceea ce se poate numi culmea răbdării durerii.” Atunci iată în ce constă întrebarea mea: „Doamne, dacă atâția oameni, cu lacrimi, cu suspinuri cheamă către Tine: Miluiește-ne! Miluiește pre noi și lumea Ta!”, iar El zăbăvnește a ne milui... Și spune în Evanghelie: „Auzind despre toate acestea, ridicăți-vă capetele, că astfel trebuie să fie.”¹ Viața noastră pământească este vremelnică; nu aci ne vom dobândi săvârșirea, propria înfăptuire ca persoană, ca și chip al lui Dumnezeu în deplinătatea lui. Da, este o întrebare puternică, îndreptată către Hristos, către Tatăl și către Duhul Sfânt...

„Vino și sălășluiește întru noi, Duhule Sfinte, Mângâietorul cel Bun.”

Sub ochii noștri se destramă imperii, milioane de oameni mor de foame, de boli. „Unde ești Tu, Cel ce ne-ai zidit?” Și Domnul răspunde: „Așa este de trebuință pentru vecinicie.” Omul este zidit după chipul lui Dumnezeu și după asemănare. Omul trebuie să îmbrățișeze în dragostea sa nu numai omenirea, ci și întreaga zidire. Și Domnul se bucură când ne rugăm pentru cei ce suferă, dar El Însuși zăbăvnește a veni și a tămădui. De ce? – Pentru că El poate toate. El zice: „Nu vă temeți de cei ce omoară trupul, iar apoi mai mult nu pot face; ci vă temeți de cel care după omorâre poate încă să pedepsească.”² Ceea ce înseamnă că El și după omorârea și moartea noastră poate să ne ridice din nou în și mai multă slavă. Poate că de acum niciodată

¹ Cf. Mt. 13:7; Lc. 21:28.

² Mt. 10:28.

nu o să mai fim așa cum ne trăim acum pe noi înșine: lipsiți de dragoste și de lumină.

Sufletul meu se bucură atunci când vă văd, dragii mei frați și surori, cum vă dați veselia, puterea și rugăciunea voastră celor ce ne cercetează. Dar după moarte, ce putem noi face? – Ci Domnul toate le poate face, totdeauna. Și iată, cuvintele „Astfel trebuie să fie,” până nu vom muri și vom ajunge la Judecata cea de Apoi, nu le vom putea înțelege până la capăt. Nebunie ar fi a gândi că Domnul binevoiește suferințe. El Însuși a arătat o asemenea dragoste care va să ne covârșească în toate veacurile și în vecinicie. Iar când va veni, Îi vom zice: „Doamne, dar Tu unde erai ieri, sau acum un ceas?” Dar ciudat lucru, El vine, ne mângâie cu mărturia prezenței Sale, și deja nu mai avem ce întreba pe Dumnezeu. Așa cercăm noi neputința fapturii noastre zidite: neîncetate clătinări, neîncetate înmulțiri sau împuținări ale durerilor și suferințelor, ale întunericului și luminii. Ci știind această cale, vom încerca să strigăm către Maica Domnului și către toți Sfinții, și către Însuși Dumnezeu, ca să ne dea răbdare, și putere pentru această răbdare.

Să mă ierte Dumnezeu, dar vreau să povestesc ceva despre mine însumi. Acum mai mult de o jumătate de veac, fiind încă la Athos, am suferit multe dureri, și mă copleșeam de ele – și laudam pe Dumnezeu, uimindu-mă cum a putut El face trupul acesta prin care eu sufeream. Acum nu mai este așa. Cu mintea eu pot să mă bucur de căile lui Dumnezeu; dar deja nu mai am energia bucuriei. Și mă căiesc că nu pot să vă aduc acea

bucurie. Vă chem la răbdare, la o stare de rugăciune atentă, cu o neconținută căutare a voii lui Dumnezeu. Ajute-ne Domnul, în Duhul Sfânt, să petrecem în lumina poruncilor Sale! Și iată, chemând pe voi către toate acestea, vă voi ruga să țineți în minte toate minunile Proniei lui Dumnezeu, Care ne-a „răbdat” până acum. Vremea noastră este de neîndurat. Eu nu sânt infailibil, pot să greșesc la fiecare pas, ba și greșesc. Însă vă voi spune: Adesea îmi vine gândul că totuși ne-au ajuns vremile apocaliptice. Iar noi ne vom zidi căsuța, căsuța săracă în comparație cu altele, cu multă sârguință, spre a da slavă lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru.

Ieri s'a întors din Grecia vechiul nostru împreună-truditor zidirii mănăstirii noastre, care și-a cheltuit toate puterile, părintele N. El s'a dus acolo pentru zidirea mănăstirii noastre. Vă zic că l-am întâmpinat cu un deosebit cutremur căci, precum mi-au descris, căderea lui a fost de la patru metri înălțime, printre pietre și gard. S'a rostogolit peste acele pietre dintr'o parte în alta, și în chip minunat a rămas nevătămat. Lovitura și căderea au fost fără îndoială mortale; și iată că îl avem din nou cu noi.

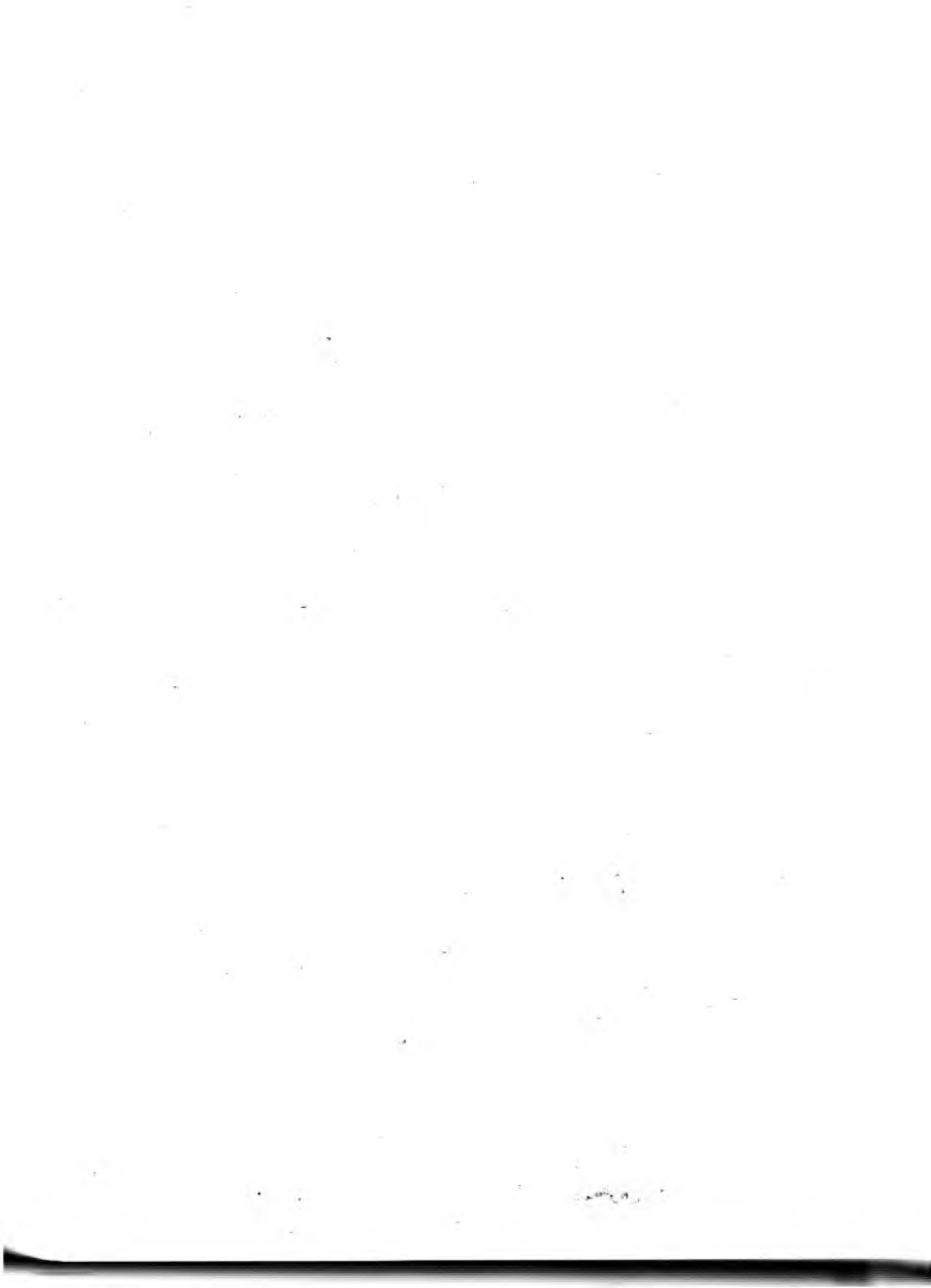
Unii din voi vă veți aminti cum am fost aruncat de la înălțimea amvonului la pământ, nici nu știu de către ce putere. Și cu siguranță că aș fi fost omorât, dacă n'aș fi reușit să mă agăț cu un deget de capătul unui fier, și așa mi-am cruțat capul de o lovitură mortală. Așa că, vedeți voi, bisericuța aceasta ne-a costat atâtea suferințe și primejdii, dar pentru faptul că o zidim cu

atâta trudă, eu cred că Domnul ne va da un suflu care să îmbrățișeze întreaga făptură a lui Dumnezeu. Iar noi ne vom aminti de toate minunile Lui, pentru că amintindu-ne de ele, ne vom obișnui duhul să trăiască în atmosfera aceea, și oricare alta care nu purcede de la Dumnezeu, nouă nu ne va plăcea...

Vă vorbesc, cum ar fi, cuvinte înalte, dar despre ele veți citi, și citiți-le, la Sfinții Părinți, la Cuviosul Isaac Sirul – când omul se roagă dintr’o puternică, ascuțită și adâncă durere pentru întreaga făptură.¹ Dar când vine acea stare, după darul Duhului Sfânt, să vă aduceți aminte atunci că El este cu noi, că nu sântem singuri. Noi nu putem provoca, cum ar fi, în chip artificial acele stări înalte, dar când Dumnezeu, pentru un gând smerit, ne dă unele din cele cu adevărat înalte gânduri și stări, aceasta se petrece atât de liniștit, atât de simplu, încât nu mai este nici o mișcare, nici către slavă deșartă, nici către altceva asemănător. Este viața firească, normală duhului omului – viață după chipul lui Dumnezeu, asemănătoare cu viața Lui Însuși. Iată, vedeți ce lucru: În ultima lună mi-a fost atât de rău, dar acum nu mă pot rupe de voi, și tot vorbesc, vorbesc, vorbesc; dar totuși, odihniți-vă de mine.

Și Domnul Dumnezeu să binecuvânte pe toți.

¹ Cf. Cuv. Isaac Sirul, *Cuvinte pentru nevoiță*, Cuv. 48, Ed. Bunavestire, 1997.

CUVÂNTAREA DE RĂMAS BUN ¹

Pentru cuvântul de-Dumnezeu-dat. Pentru alegerea de către Dumnezeu la viața monahală. Despre unimea cu frații după sfârșit. Suferințele pentru a însuși viața lui Hristos. Desăvârșirea credinței creștine. Despre viața noastră ca durerile lui Hristos. Despre gropniță: „și după moarte vom fi nedespărțiți...”

Fie Numele Domnului binecuvântat de acum și până în veac.

Domnul a zis, ca poruncă a Sa: „Iubiți-Mă, și în această dragoste păziți poruncile Mele.”² Prin paza poruncilor noi dobândim obișnuința, deprinderea de a trăi în necontenita amintire a lui Hristos: Viața Lui, pilda Lui, poruncile Lui. Și deci, vă rog, dragi frați și surori, primiți ușor și cu pace aceste cuvinte – nu ca și cuvintele mele, ci ca răspuns la chemarea cu care ne cheamă Hristos.

Dacă veți auzi acum câteva lucruri pe care le-a spus Domnul la Cina cea de Taină, înainte de ieșirea Lui, rogu-vă, nu vă smintiți, căci precum Domnul a spus: „Nu vă grijiți mai nainte de ce veți spune, căci cuvântul vi se va da de la Duhul Sfânt. Și nu voi veți grai, ci Duhul Care purcede de la Tatăl.”³ Alegând pe

¹ Nr. D-16 (5 Aprilie, 1993), după numerotarea M^{II}.

² Cf. Io. 14:23.

³ Cf. Mc. 13:11.

Preacurata Fecioara Maria, făcându-o cale spre întruparea Sa, Domnul astfel se unește cu noi toți și în felul gândirii. Astfel, hotărât: Dați-mi voie să vorbesc urmând pildei lui Hristos. Căci El a zis: *Pildă am dat vouă, ca și voi aceeași să faceți.*¹

Vă spun că aceste ultime luni au fost pentru mine o mare lecție. Mi-e greu să mă despart de voi. Și în același timp, deși Domnul mi-a îndelungat zilele total neașteptat, dorirea mea ar fi fost să mă văd cu fiecare dintre voi separat, măcar două vorbe să zicem. Dar, nu știu cum se face, nu izbutim în contextul vieții noastre; iar noi primim această pronie a lui Dumnezeu ca pe o cale a Crucii. Voi, cei ce ați venit aci – voi ne-ați ales pe noi, iar nu noi pe voi. Pentru uceniciei Săi Domnul a zis: *Nu voi M'ați ales, ci Eu am ales pre voi.*² Calea este astfel: Duhul Domnului vă alege și lucrează în voi, fără ca noi să facem ceva. Ce înseamnă „fără ca noi să facem ceva”? – Vreau să zic că noi înșine ne trăim viața fără a ne uita „în afară”: nu încercăm să atragem pe cineva, în nici un chip. Trăim în simplitatea noastră, iar voi veniți aci aduși de Duhul Sfânt, căci viața noastră, văzută de oameni din afară, este simplă; nimic nu se vede din afară, dar viața aceasta – este curată răstignire. Dar, fie că voi ne-ați ales pe noi, fie noi pe voi – acum sântem *toți una*. Și fiecăruia dintre voi, cu

¹ Cf. Io. 13:15; 1 Cor. 11:1 – „Următori fiți mie, precum și eu lui Hristos. Efes. 5:1 – “Fiți dar următori lui Dumnezeu, ca niște copii iubiți.”

² Io 15:16.

îndrăznire îi repet același cuvânt: cuvântul lui Hristos.¹ Câtă vreme trăim aci, s'ar zice că nimic deosebit nu se întâmplă, dar ceea ce este mai presus decât toate rămâne nevăzut ochiului acestei lumi.

Eu nu cred că moartea trupească poate fi pentru noi despărțire. Nu!... Moartea mea, după părerea doctorilor, este totuși aproape vizibilă. Unii nu-mi dau mai mult de câteva zile. Ei s'au mai înșelat; poate că și de data aceasta se vor fi înșelat. Sarcina noastră acum, nevoița noastră, este pentru a birui limitele vremii și materiei, ale materialității trupului nostru, pentru ca să rămânem una și după plecarea mea. Și nu fiindcă eu aș fi ceva „deosebit.” Ci Duhul așa grăiește în inima mea. Eu sânt om păcătos, și nu ajung la înălțimea poruncilor Dumnezeuului Celui Viu, pentru că porunca aceasta a Dumnezeuului Celui Viu îmbrățișează întreaga lume, tot ce este, în afara vremii, în afara întinderii. Zis-a Domnul la Cina cea de Taină: *Viu sânt Eu, și voi veți fi vii.*² Astfel eu trebuie cu voi să rămân viu.

Preaiubitului nostru părinte duhovnicesc Siluan, Dumnezeu fără cuvânt i S'a descoperit în vedenie, la începutul nevoiței sale monahale. Continuați acum truda noastră de neînchipuit și, nouă tuturor, de neajuns fără Hristos. Calea noastră este a ne da viața pentru viața celuilalt. Și nu este dragoste mai mare decât cea când sufletul omului este gata de orice moarte pentru binele aproapelui. Domnul a zis despre o astfel de dragoste că „Dragoste mai mare decât aceasta nu

¹ Cf. Io. 17:21.

² Io. 14:19.

este.”¹ Și deci îmi îngădui să vorbesc, deoarece și voi mi-ați mărturisit că sânteți gata să rămâneți în cuvânt și în unimea gândirii noastre și a inimilor noastre. Sute de mărturii au fost pentru faptul că Domnul aude rugăciunile din locul acesta.

Așadar, fiți cu pace în inima voastră, și câtă vreme rămân cu voi, și după ieșirea mea cea după trup² : NOI NU NE DESPĂRȚIM...

Da, tac, nu pentru că nu am cuvinte, ci pentru că îmi este greu a rosti cuvintele acestea. Domnul a spus, în rugăciune, lui Dumnezeu Tatăl, pentru ucenicii Săi: „Acum pentru aceștia mă rog; nu pentru lumea întreagă mă rog, ci pentru aceștia (...),³ pe care Eu îi trimit ca oi în mijlocul lupilor.”⁴ Așa și voi, răbdați viața noastră! Ea se alcătuiește într’un chip ciudat – ca și cum nimic deosebit nu s’ar întâmpla. Însă este cu adevărat ceva cât se poate de înalt și cât se poate de măreț – dragostea Tatălui, dragostea Fiului, dragostea Duhului Sfânt este cu noi. Rugându-mă pentru fiecare dintre voi, pe nume, sânt bineînțelesele legate cu fiecare dintre voi, cu acele legături pentru care se poate spune că aparțin Împărăției vecinice – legături ale vecinicei iubiri, neclătită în vecii vecilor. Greu ne este să cuprindem aceasta. Unii dintre Apostoli au vorbit despre ea cu mai multă îndrăzneală decât ne îngăduim noi. Dar începuturile noastre sărace, sânt totuși lucrarea lui

¹ Cf. Io. 15:13.

² Cf. Io. 14:1 și 27.

³ Cf. Io. 17:9.

⁴ Cf. Mt. 10:16.

Dumnezeu Însuși; și, precum zic arhieriei în vremea slujbei: „Și întărește via aceasta, pre carea a sădit dreapta Ta.” Mă aflu într’o situație fără ieșire – eu însumi sânt nerăbdător, deși mi-am dat viața slujirii celorlalți. Câte zile, câte nopți am petrecut cu Dumnezeu, în rugăciune – pe care pot oare să o numesc rugăciune, căci este „scrâșnire a dinților”?

Și așa, preascumpii mei frați și surori, la sfârșitul căii mele, vă spun că în dragostea noastră pentru Hristos vom rămâne neclățiți! Toată nedumerirea, toată suferința noastră, purtați-le ca viața lui Hristos. Sânt multe căi către „absolut” în viața omenirii, însă nu este nimeni care să se compare cu Hristos. Și deci, cu nici un preț să nu vă rupeți de Hristos. Dacă a hotărât Domnul să murim, muri-vom conștienți de dragostea Lui, care L-a dus până la Cruce. Nădăjduiesc să lucreze cu adevărat în noi cuvântul lui Hristos: *Viez Eu, și voi veți via.*¹

Fiecare cuvânt al lui Hristos este însăși Dumnezeiasca vecinicie. Pentru nimeni să nu dați pe Hristos! Fie El singurul Împărat al inimii noastre, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt. Căci a crede în Hristos este viață lucrătoare, viața lui Hristos Însuși. Precum El a suferit pentru toată făptura și pentru întreaga lume, așa și noi ne vom ruga lui Dumnezeu. Și în clipele grele, fie ca plânsul din Ghethsimani să ne cucerească. Dar și cu noi se întâmplă așa încât, după o oarecare asemănare cu plânsul din Ghethsimani, când

¹ Io. 14:19.

Duhul Vecinic se atinge de noi, atunci trăim cu adevărat, atunci începe viața noastră cea fără de moarte; și atunci într'un cu totul alt chip ni se va înfățișa Dumnezeu cel Absolut. Credința noastră cea creștină este ultima desăvârșire; și nimeni să nu ne despartă de dragostea lui Hristos, precum și Pavel spunea!¹ Am zis acum cuvintele acestea negândindu-mă la apostolul Pavel. Dar vedeți, noi vorbim aceeași limbă, despre aceeași viață ca și Apostolul, și toți Sfinții, martorii Dumnezeirii lui Hristos.

Iată, mulțumesc lui Dumnezeu că m'am nimerit aici, adus de tinerii mei frați. Rog pe Dumnezeu să-mi dea cuvânt, și cuvintele năvălesc grămadă, iar eu doresc să aleg ceea ce aparține esențial lumii Dumnezeului nostru, adică vieții vecinice: Vreau să zic că atunci când începem, asemenea lui Hristos, să suferim pentru întreaga făptură, atunci, în Hristos și împreună cu Hristos noi trăim *viața vecinică*.

Și așa, vă mulțumesc că ați ascultat cuvântul meu. Mă duc, încredințat că Domnul v'a adus, pe fiecare dintre voi, cu mâna Sa. Și nu e ușoară viața noastră; cel ce nu o cunoaște, nu cunoaște durerile lui Hristos. Și deci, pentru astăzi termin cuvântarea cu voi în trei cuvinte: a da viața noastră pentru ca ceilalți să trăiască; a mângâia pe toți cei ce ne cercetează, cei săraci, care nu au alt mângâietor în lumea aceasta; și astfel, slujind lui Dumnezeu în frații noștri și surorile noastre

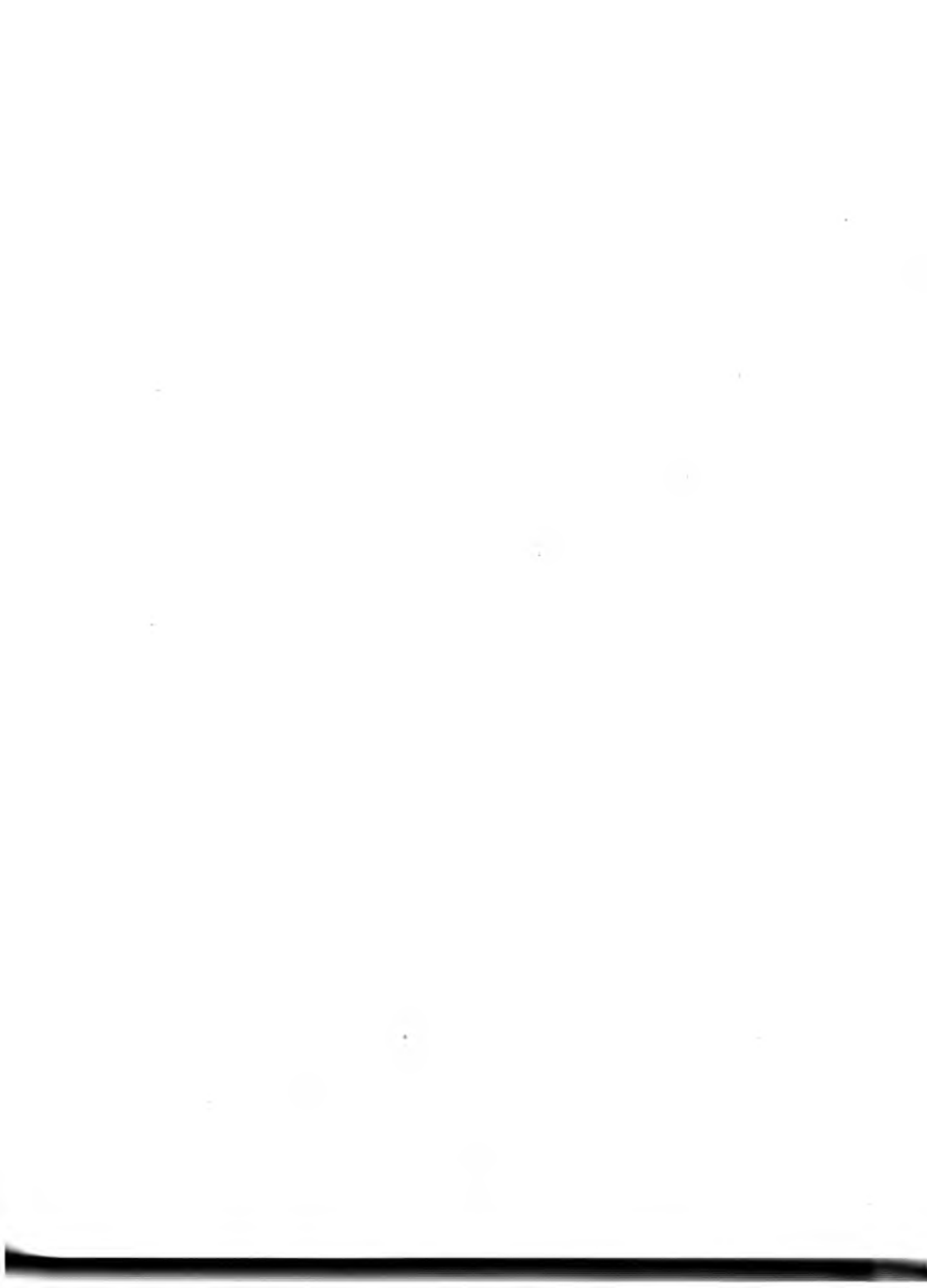
¹ Cf. Rom. 8:39.

suferinzi, care sânt ai Lui, noi ne împreunăm în această dragoste cu Însuși Hristos în veci.

Planul nostru acum: Să construim aci o gropniță pentru toți. Dacă ar fi să facem un cimitir, și să îngropăm pe fiecare separat, terenul nostru nu ne va ajunge. Așadar vom construi o gropniță. Acolo vom pune sicriile, acolo vor fi rămășițele noastre... Dar va fi bucurie că nici după moarte nu vom fi separați.

Și așa, să fie binecuvântarea Domnului peste voi, peste toți, frații mei și surorile.

Testament

Cuvântare de slavă înalț Dumnezeului nostru, Care mi-a dat bucuria să vă văd adunați astăzi la un loc. Nu știu ziua când voi muri, dar experiența ultimilor ani m'a învățat să-mi aștept sfârșitul vieții în fiecare zi. Din voia Domnului, asupra mea a căzut datoria de a purta mărturie pentru părintele nostru duhovnic Siluan, pe care mi l-a arătat în adevărata sa măreție. Prea plin de conștiința micimii mele, eu pronunț aceste cuvinte plin de o mare frică. Ceea ce am învățat la picioarele lui, în timpul vieții lui, eu nu vreau să păstrez numai pentru mine, ci ard de dorirea de a o împărtăși vouă tuturor în aceeași plinătate în care a binevoit Domnul să-mi descopere pe alesul Său. Voiesc, și mă rog lui Dumnezeu, ca El să descopere vouă așteptarea inimii mele: a preda vouă ceea ce am primit eu, ca testamentul meu.

* * *

În împreună-viețuirea monastică în rânduiala ideală, se pune ca țel dobândirea acelei uniri pentru care S'a rugat Hristos: *Ca toți una să fie, precum Tu, Părinte, întru Mine, și Eu întru Tine, ca și ei întru noi una să fie* (Io. 17:21); cu alte cuvinte, după chipul unimii Sfintei Treimi. Unul este Dumnezeu, dar unul în trei Ipostasuri-Fețe; și după cuvintele descoperirii Sfintei Scripturi: *Să facem om dupre chipul nostru și dupre*

a noastră asemănare (Fac. 1:26), trebuie să înțelegem că în mintea cea fără de început a Făcătorului nostru, *omul* este gândit ca unul, unul singur, însă într'un mare număr de ipostasuri. În această minunată unime, fiecare, într'un oarecare sens, înlăuntrul ipostasului său, este centru a toate: toți și toate sânt pentru el. Iar el, la rândul lui, toate ale sale și pe sine întreg se dă tuturor și fiecăruia. Nu este nici mai mare, nici mai mic. Fiecare, purtând în rugăciunea sa pe toți membrii obștii, tinde să dobândească ceea ce ni se pune înainte ca poruncă, „să iubești pre aproapele tău ca însuși pre tine” (Mt. 22:39), cu alte cuvinte, ca propria „sa” viață. Dacă membrii obștii monahale poartă în sine cu adevărată înțelegere această sarcină, atunci ei înrăuresc binefăcător unul pe altul în obșteasca nevoie de a dobândi unimea în Dumnezeu. Astfel se făurește împreunarea eforturilor, o strânsă colaborare, o convergență în avântul unei binecinstitoare înfăptuiri care asigură înălțarea în sfera duhovnicească a Împărăției Sfintei Treimi.

* * *

Împreună-trăirea monastică se dovedește a fi condiția cea mai prielnică pentru lărgirea conștiinței noastre până la limitele ce ne sânt puse înainte ca țel final, ca realizarea chipului și asemănării lui Dumnezeu în „om-omenire”: *Ca să fie una precum și noi* (Io. 17:11). Nevoia aceasta fiind nesfârșit de mare, bineînțeles că nu poate fi ușoară. Ea este „calea cea strâmtă,” plină de adânci suferințe, despre care vorbește Hristos (Mt. 7:14). Toată viața noastră noi putem crește însuflețiți

de cuvântul și de pilda lui Hristos Însuși, până ce vom ajunge la *unimea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, întru bărbat desăvârșit, la măsura vârstei plinirii lui Hristos* (Ef. 4:13).

Mântuirea constă în primirea darului vieții dumnezeiești în vecinica ei *deplinătate*. Zicând „deplinătate,” noi avem în vedere forma ipostatică a ființării. Deplinătatea, noi o înțelegem ca *iubire* care este proprie desăvârșirii cunoașterii, și aceasta în vârtutea împărtășirii în însăși ființa.

Nu strică să repetăm că *dragostea* strămută viața celui ce iubește în persoana celui iubit: existența celor iubiți ai mei devine conținutul vieții *mele*. Dacă eu cu toată ființa mea iubesc pe Dumnezeu, după înțelesul întâii porunci: *Să iubești pre Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta, și din tot sufletul tău, și din tot cugetul tău* (Mt. 22:37), atuncea eu petrec întreg în El. Și numai așa viața Lui devine *a mea*. Dacă eu, asemenea lui Hristos, *până în sfârșit* (Io. 13:1) iubesc pe toți, atunci viața tuturor, prin puterea iubirii devine viața mea. Și nu numai în sensul cantitativ al cuprinsului, ci și calitativ, prin preschimbarea firii mele omenești după harul lui Dumnezeu. Astfel, aceasta apare ca un deosebit rod al petrecerii noastre în Dumnezeu și a lui Dumnezeu în noi. Iar aceasta este *vecinicia cea vie*, cu alte cuvinte, personală, ipostatică.

Anexa 1

MĂRTURIA DUHULUI: PĂRINTELE SOFRONIE ȘI BISERICA RUSĂ

La începutul anilor '90 au venit la Mănăstire oaspeți din Rusia – fenomen foarte rar în acei ani. Fiind de față la una din cuvântările Starețului împreună cu obștea mănăstirii, unul din oaspeți a cerut Starețului să rostească un ultim cuvânt pentru monahism. Văzând în această semnificativă întâlnire Pronia lui Dumnezeu, Starețul a început să vorbească, adresând cuvântul întregii Biserici Ruse. Întâlnirea l-a răscolit pe Stareț în chip deosebit, căci de-a lungul întregii sale căi creștinești el adânc se plecaseră înaintea nevoiței mucenicești pe care a răbdat-o Biserica Rusă în veacul al XX-lea. Fiind în pragul morții, în acel moment Starețul s'a hotărât să dezvăluie ceea ce îi fusese dat să trăiască de-a lungul a multe decenii în rugăciunea sa neîncetată pentru Biserica Rusă, precum îi fusese arătat de către Duhul Adevărului. În acea cuvântare Starețul cu frică a cutezat să rostească aceste cuvinte îndrăznețe: „Duhul lui Dumnezeu mă înștiințează pentru adevărul cuvintelor mele în legătură cu Biserica Rusă și cu Patriarhul ei cel de Dumnezeu dat. Stăruitor vă rog pe toți: Ascultați-mi cuvântul pe care Dumnezeu mi l-a

dat,¹ și pentru care toată răspunderea o iau asupra-mi.”² Ele sunau ca mărturisirea lui înaintea întregii Biserici Ruse, și ca testamentul lui pentru întreg credinciosul popor rus.

Atât Starețul Sofronie cât și părintele și povățuito-
rul lui duhovnicesc, Cuviosul Siluan Athonitul, priveau
prigonita Biserică Rusă, în suferințele ei pentru
credință, ca pe o pildă de nevoină mucenicească pentru
întreaga lume creștină. În anii de după Revoluție,
contemplând în duh bătălia credinței în Hristos
Dumnezeu, cu necredința, Starețul simțea că înfrun-
tarea cea mai crâncenă avea loc în Rusia. Din această
pricină rugăciunea sa pentru credincioșii aceluia pământ
era deosebit de arzândă. Cu toate acestea, la
Mănăstirea Sf. Panteleimon de la Athos, unde Părintele
Sofronie și-a început calea monahală, atitudinea față de
Biserica Patriarhală Rusă era departe de a fi
binevoitoare. În unii din ierarhii și preoții ei, Stareții
athoniți vedeau pe „vanzătorii” lui Hristos, care în chip
fățarnic făceau compromisuri cu regimul atheist. Într’o
scrisoare către David Balfour, Starețul scria: „(...) Stareții
athoniți se raportează nebinevoitor față de
Mitropolitul Serghie. (...) Eu nu mi-am ascuns simpatia
față de Biserica Patriarhală Rusă, și de aceea m’am

¹ „Cuvinte îndrăznețe”: într’adevăr, în treizeci și unu de ani, nici o
singură dată nu l-am auzit pe Părintele Sofronie să afirme deschis că
ceea ce ne povățuia era cuvântul lui Dumnezeu însuflăt de Duhul
Sfânt. (N. tr.)

² Cf. Cuvântarea nr. 1, 31 August, 1992.

văzut supus unei oarecare persecuții.”¹ Starețul își amintea cum l-au chemat odată la o sinaxă cu monahii unde i-au cerut să se lepede de convingerile sale față de Biserica Rusă. Tăcut, el le-a ascultat învinuirile, rugându-se lui Dumnezeu să-l lumineze și să-i dea cuvântul de folos. Într’un anume moment a simțit în inimă: „Ei, acum vorbește!” Și Părintele Sofronie s’a ridicat să vorbească. Cuvintele lui simple, dar care purcedeau din experiența dată lui de sus, au învederat adevărul ca pe un fapt vădit ce nu mai cere nici o altă dezbateră. După întâmplarea de mai sus, atitudinea față de Biserica Rusă în mănăstire s’a schimbat întrucâtva. Acum, la începutul celui de-al treilea mileniu, ne aflăm în fața dovezii vădite a adevărului cuvintelor lui, cărora însăși istoria le poartă mărturia. După câteva decenii, slobozită de asupra comunismului, Biserica Rusă s’a ridicat din cenușă ca singurul martor negreșalnic al adevărului Dreptei Slăviri în Rusia care și-a păstrat credincioșia față de Cel Care i-a așezat temeliiile – Hristos. După șaptezeci de ani de stăpânire ateistă, „porțile iadului nu au biruit-o.”²

În anii celui de-al Doilea Război Mondial, fiind deja la pustie, adesea se ruga nopți întregi pentru toate popoarele „ca într’un fel de nebunie”: era strigătul lăuntric către Dumnezeu pentru pacea întregii lumi. Însă, ca și mai nainte, prigoaniții Rusiei ocupau primul loc în conștiința lui. Rugăciunea pentru ei era la

¹ Cf. Arhim. Sofronie, „Nevoința cunoașterii lui Dumnezeu”: *Correspondența cu David Balfour*, p. 214. (în lb. rusă)

² Cf. Mt. 16:18.

începutul tuturor rugăciunilor lui, și la mijloc, și la sfârșit. Acea rugăciune l-a legat pe Stareț pentru totdeauna cu un fir duhovnicesc nevăzut de soarta Bisericii Ruse.

Venind în Franța după război, Starețul în chip firesc a făcut cerere de a fi primit în clerul Exarhatului Bisericii Ruse. Starețului îi era străină conștiința acelora dintre emigranți care rupseseră comuniunea liturgică cu Biserica Patriarhală, în vârtutea opoziției lor față de situația politică contemporană din Rusia, și care socoteau lupta cu puterea sovietică ca momentul esențial și cel mai important al vieții lor. În acei ani, apartenența la jurisdicția Patriarhiei Moscovite în Franța, ba chiar în întregul Apus, era supusă multor greutăți. Toți cei ce mergeau la Biserica Rusă a Patriarhiei Moscovei erau socotiți „agenți ai lui Stalin” și, inevitabil, erau supuși unor presiuni morale. Pentru faptul că aparținea Bisericii Patriarhiei Ruse, Starețul a fost nevoit să plece de la Institutul Sfântul Serghie din Paris. Însă Starețul primea cu recunoștință față de Dumnezeu aceste încercări: vedea în ele „o oarecare măsură de împărtășire” a suferințelor poporului orthodox rus. Starețul spunea: „Biserica în Rusia este Biserica în iad.” Era puternic atras, anume să fie cu ei „în iad,” să se roage împreună cu ei. În 1958 Părintele Sofronie a călătorit în Rusia la invitația oficială a Patriarhiei Moscovei, cu intenția tainică de a rămâne în Lavra Sfintei Treimi a Sfântului Serghie, spre a împărtăși soarta Bisericii suferinde. La întrevvedere cu Preafericitul Patriarh Alexei I, când i-a dezvăluit

intenția sa, Preafericitul i-a răspuns: „Părinte Sofronie, veniți mâine, și vă voi da răspuns.” În ziua următoare Patriarhul a spus: „Părinte Sofronie, nu pot toate.” Starețul s'a văzut nevoit să se întoarcă în Apus, însă părășia vie în rugăciune cu poporul suferind se întipărise adânc în conștiința lui. Fusese izbit de contrastul neînchipuit pe care îl prezenta atunci viața din Rusia Sovietică. Pe de-o parte, poporul adânc credincios; oamenii sufereau la vederea necredinței celorlalți și plângeau pentru cei ce refuzau să vadă cea atât de limpede, atât de „vădită” Ființă și prezență a lui Dumnezeu, trăind starea celor necredincioși ca pe cea mai cumplită nefericire. Pe de altă parte, necredincioșii, cărora le era rușine că printre ei încă se aflau atâtea „prejudecăți,” și care făceau totul pentru a izbăvi țara „progresistă” de aceste rămășițe ale vechii „ignorante.”

Starețul își amintea mai cu seamă de o întâmplare în Biserica Academiei Duhovnicești a Moscovei, unde slujise Liturghia. La sfârșitul slujbei, poporul se înghesuia să sărute crucea. Mulți plângeau, dar o femeie în vârstă plângea cumva în chip deosebit, chiar dacă liniștit – cu frângerea unei inimi îndurerate. Starețului i s'a îndurerat sufletul de compătimire și a simțit cum i se rupe inima. A luat crucea în mâna stângă, iar cu dreapta a ținut capul bătrânei și a întreat-o încet la ureche: „Care vă este durerea?” „Am un fiu necredincios,” a răspuns ea, și a plecat, plângând și mai tare. Starețul a rămas impresionat de adâncul suferinței ei: era nu mai mică decât suferința unei mame ce și-a pierdut singurul ei fiu.

După căderea sistemului comunist a început renașterea duhovnicească a poporului rus. O dată cu aceasta s'au ivit nu puține noi mișcări bisericești și în afara Bisericii. În acești ani grei, întărit de mărturia lăuntrică a dreptății Bisericii Ruse, Starețul a chemat pe fiii ei să se țină neclintit de omoforul ei mântuitor. Unul dintre duhovnicii ruși a împărtășit Starețului Sofronie îndoielile lui, stârnite de anumite manifestări din Biserica Rusă. Drept răspuns, Starețul i-a scris:

„(...) Rog cu stăruință pe Sfinția Voastră să faceți ascultare glasului meu, al unui om păcătos: Țineți-vă cu toate puterile numai de Biserica Patriarhală. Țineți-vă până la „mărturisire” (ca să nu zic până la „martiriu”, adică până la moarte). Mântuirea este numai în Ea. Toate celelalte mișcări, oricât ar fi ele de evlavioase în ce privește manifestarea lor exterioară – sânt curse ale vrăjmașului. Prin ele vine numai răzvrăt, ură, obștească pierzanie.

Vă scriu acestea cu deplină conștiință a răspunderii mele înaintea lui Dumnezeu și a Bisericii celei Răscumpărate cu scump Sângele Fiului lui Dumnezeu celui Întrupat.

Oricât ar fi de neocolit neajunsurile – Ea și numai Ea singură își va afla calea Sa cea adevărată. Așa spunea la vremea sa Ioan Gură de Aur. Așa spunea Cuv. Serafim din Sarov. Așa

gândesc toți nevoitorii tuturor generațiilor care cu adevărat se tem de a greși.”¹

Ierom. Nicolai Saharov

¹ Arhim. Sofronie, „Scrisoare către igumenul N.”, 27 Aprilie, 1991, p. 1. (în lb. rusă)

ERATĂ
La Cuvântări Duhovnicești

p. 9, nota 2, în loc de: la la toate întrebările - *se va citi:* la toate întrebările

p. 72 rândul 1 de jos și p. 73 rândul 1 de sus, în loc de: dacă El vorbește contrariul, atunci acesta deja nu este... - *se va citi:* dacă vorbește contrariul, de acum acesta nu mai este...

p. 221, rândul 7 de jos, în loc de: procreerii - *se va citi:* procreării

p. 242 rândul 4 de sus, în loc de: obârșiri - *se va citi:* obârșiei

p. 243 rândul 5 de sus, în loc de: cea - *se va citi:* acea

p. 254 rândul 10 de jos, în loc de: țel - *se va citi:* țelului

p. 303 rândul 9 de jos, în loc de: Vei fi - *se va citi:* Veți fi

p. 324 rândul 1 de sus, în loc de: șă-Ți - *se va citi:* să-Ți

p. 329 rândul 13 de jos, în loc de: mia-a - *se va citi:* mi-a

p. 331 rândul 6 de sus, în loc de: voi cei ce întâlniți pe mulți din cei ce vin aci să - *se va citi:* voi, cei ce întâlniți pe mulți din cei ce vin aci, să

p. 376 rândul 4 de jos, în loc de: dea - *se va citi:* de a

Culeasă și tehnoeditată de:

Ieromonah Nikolai Sakharov

Presbitera Natalia Rossina

Cules și editat © Monastery of St. John the Baptist

Anexa 2

RUGĂCIUNEA PENTRU UNIRE

Doamne Iisuse Hristoase, Mielul lui Dumnezeu Cela ce ridici păcatul lumii, Carele suindu-Te pe muntele Golgothei, răscumpărat-ai pre noi din blestemul legii, și ai preînnoit chipul Tău cel căzut, pre Cruce precinstite mâinile Tale întinzând, ca pre fiii lui Dumnezeu cei risipiți întru una să aduni, și trimițând pre Preasfântul Duh, la unime pre toți ai chemat; Tu dar, fiind a Tatălui strălucire, înainte de a ieși la această mare lucrare de sfințenie, lumii răscumpărătoare, rugatu-Te-ai Părintelui Tău ca toți una să fim, precum Tu ești cu Tatăl și cu Duhul Sfânt: Însuți dăruiește nouă har și înțelepciune, spre a împlini această poruncă în fiecă zi, și ne întărește în nevoița acelei iubiri carea ai poruncit nouă zicând: „Să vă iubiți unul pre altul, precum Eu am iubit pre voi.” Prin Duhul Tău Cel Sfânt dăruiește nouă puterea de a ne smeri unul altuia, amintindu-ne că cel ce mai mult iubește, acela mai mult se și smerește; învață-ne unul pentru altul a ne ruga, poverile unul altuia cu răbdare a purta, și împreunează pre noi întru cea a dragostei nedespărțitei legături, întru o turmă de oi ascultătoare, pentru numele Tău cel Sfânt, împrejurul Părintelui și Povățuitorului nostru iubit, dând nouă și a vedea în fieștecare frate și soră –

chipul slavei Tale celei negrăite; și a nu uita că fratele nostru este viața noastră.

Așa, Doamne, Cela ce pentru bunăvoirea Ta ne-ai adunat întruoaltă dela marginile lumii, fă-ne a fi cu adevărat întru ó frăție, viețuind întru ó inimă, întru ó voie, întru ó dragoste, ca ún om, dupre cel mai nainte de veci sfatul Tău pentru Adam, cel întâiu născut.

Întărește, apără și acoperă sălașul acesta cel sfânt, pre carele a sădit dreapta ta, și umbrează pre el subt acoperământul Preacuratei Maicii Tale, și al Sfântului Înaintemergătorului Tău Ioann, și al Cuviosului Părintelui nostru Siluan, pre fieștecarele binecuvântând și ocrotind, cari aci viețuiesc (NN), păzindu-ne adică de gânduri de stricăciune făcătoare, de cuvinte sau de porniri protivnice ale inimii carile prăpăstuiesc sfântă lucrarea slujirii noastre; spre a se zidi sălașul acesta pre piatra Evangheliceștilor Tale porunci, întru loc de tămăduire, loc de sfințire și de mântuire, nouă înșine, precum și tuturor celor ce aleargă către dânsul, cei osteniți și împovărați frații și surorile noastre, și ca să aflăm toți odihnă întru Tine, Cel blând și smerit Împăratul nostru, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Anexa 3

POVESTEA MONAHULUI

(Un monah cu rugăciune adâncă, de la Vechiul Russikon, povestește Părintelui Sofronie despre copilăria lui)

Familie săracă într'un sat din Rusia (pe la sfârșitul veacului al XIX-lea); tatăl murise, fratele cel mare poartă povara familiei; feciorul cel mic (poate copilul cel mai mic), este mereu bolnav, dar... vrea să intre la mănăstire.

Fratele cel mare îi spune:

– Stai cu noi; în mănăstire n'o să te poată primi – acolo trebuie să muncești. Tu ești mereu bolnav... Rămâi tu cu noi...

Dar de săraci ce erau, nu mai puteau să se îngrijească de el.

Se duce mama la biserică cu pruncul, și merge înaintea icoanei Maicii Domnului, și ia pruncul în brațe, și-l tinde Ei:

- Tu vezi, Stăpână..., nu mai pot să mă îngrijesc de el. Ție ți-l dau. De acum este fiul tău: Rogu-Te, Stăpână bună, primește-l întru grija Ta.

În noaptea aceea visează feciorul un vis: o Doamnă, strălucind cu lumină, preaslăvită, măreață. Știe că este Împărăteasă, dar știe că este și mama lui...

Împărăteasa îi dă o mică legătură, o basma cu ceva înfășurat în ea, și îi zice:

– Mergi la Împăratul și-I dă acestea.

Se duce feciorul. Și intră într’o sală mare, foarte lungă, plină de lumini. La capătul ei șade pe Scaun – Împăratul, înconjurat de fețe domnești, de slujitori, de ostași. Feciorul face câțiva pași, dar cuprins de frică multă, cade cu fața la pământ.

Zice Împăratul cuiva dintre cei de lângă El:

– Mergi și ridică-i legătura, și vezi ce cuprinde.

Slujitorul o desface.

– Două inimi zdrobite!

Împăratul se ridică și zice pruncului:

– Atunci – tu ești fiul Meu!

Și se trezește copilul.

Din acea zi, nu a mai fost niciodată bolnav.

CUPRINS

PREDOSLOVIE..... 5

CUVÂNTAREA 1: PENTRU DESĂVÂRȘIREA MONAHISMULUI ȘI RENAȘTEREA BISERICII RUSE 21

Problema desăvârșirii, în legătură cu Biserica Rusă. Pilda lui Hristos: El S'a rugat pentru întregul Adam și a murit pentru toți. Monahismul – a-și da viața celorlalți și a primi moartea. Țelul monahismului – asemănarea cu Hristos în smerenia Lui. O viziune mărginită a desăvârșirii. Monahul – purtător al întregului Adam. De la cele neînsemnate până la a cuprinde întregul Adam. Monahismul și mucenicia – viața după poruncile lui Hristos. Calea renașterii în Rusia – unitatea în jurul Patriarhului. Propovăduirea desăvârșirii este cu neputință în lumea căzută.

CUVÂNTAREA 2: PENTRU RISCUL ÎN VIAȚA DUHOVNI-CEASCĂ. NAȚIONALISMUL ȘI ÎNTREAGA OMENIRE 37

Riscul mântuirii de sine. Pentru Dumnezeu „cel cunoscut.” Despre titlul cărții Vom vedea pe Dumnezeu precum este. Toată viața în Hristos este marcată de primejdii. Pentru frica de a greși. Dumnezeiască Arătarea Sfântului Siluan și urmările ei. Primejdia naționalismului. Harul și părăsirea de Dumnezeu. Monahismul favorizează „trăirea întregii omeniri.” Pentru creșterea duhovnicească cea neobservată.

CUVÂNTAREA 3: DEȘERTAREA..... 49

Pentru prigoana în Rusia și cinstea de a suferi pentru Hristos. Deșertarea – semnul alegerii lui Dumnezeu....

CUVÂNTAREA 4: DESPRE STRUCTURA MĂNĂȘTIRII 53

Naționalismul și Hristosul universal. Limitarea lui Hristos ca o cădere în întuneric. Neprimirea mănăștirii noastre din pricina naționalismului. Manifestarea conștientizării „întregului Adam” în viața monastică. Universalismul creștin și cel necreștin. Duhul vieții, iară nu disciplina: „neorânduiala” nu este atât de importantă. Conștiința lui Hristos ca temeiul structurii. Rugăciunea curată răpește mintea de la cele neînsemnate. Nevoința exterioară – este prea puțin.

CUVÂNTAREA 5: CHIPUL LUI IISUS HRISTOS..... 65

Pentru însemnarea chipului în inimi. Nevoința-gândul lui Hristos – a șterge blestemul lui Adam. Lărgirea inimii prin poruncile lui Hristos. A urma și a se asemena lui Hristos înseamnă a-și înnoi conștiința. Experiența Sfântului Siluan: o însuflare nesecată ce depășește tipicele. Însuflarea atârnă nu numai de Dumnezeu, ci și de înclinația noastră. Experiența asemănătoare lui Hristos, a Sfântului Siluan. Duhovnicia și percepția inimii. Petrecerea minții împreună cu Hristos. Cum trebuie a se lupta cu gândul.

CUVÂNTAREA 6: DESPRE RĂTĂCIRE..... 75

Întâlnirea cu conceptul „rătăcire.” Ce anume este rătăcirea și „steaua nerătăcită.” Criteriul vieții nerătăcite. „Învrednicește-ne, Doamne, în ziua aceasta...” În teologia abstractă mai curând sânt

cu puțină greșelile. Țelul nostru – „Cela ce simplu va trăi...” Sf. Siluan – un caz aparte: nu trebuie a se compara cu el. Dumnezeu nu vede pe noi, iar nu noi pe Dumnezeu. Pentru neînțelegerea a ceea ce este păcatul – învinuirea lui Dumnezeu. Pentru smerirea de sine și de-Dumnezeu-părăsirea.

CUVÂNTAREA 7: DESPRE VECINICIE..... 87

Țelul – a dobândi Dumnezeiasca vecinicie. Pomenirea morții și cele vremelnice. Pregătire către vecinicie. Vecinicia ca prisosul de viață în Hristos. Cum se trăiește în vecinicie. Vecinicia fiire se va cunoaște deplin numai după moarte. Despre viața după moarte.

CUVÂNTAREA 8: DESPRE PRINCIPIILE VIEȚII MONA-
HALE..... 95

Vederea adevăratului criteriu. Cunoașterea în unirea dragostei. Calea Stareșului Iosif și a Sfântului Siluan. Pentru smerita cugetare prin cunoașterea lui Dumnezeu. „Noi începem cu abecedarul.” Ideea unirii la Cuviosul Siluan: cum să o concretizăm în „familia” noastră. Cum să înțelegem principiul vieții și însuflarea. Fiți „artiști.” Dumnezeuul nostru – Dumnezeu Viu, Ipostatic.

CUVÂNTAREA 9: ORGANIZAREA VIEȚII MONASTICE DUPĂ
PRINCIPIUL PERSOANEI..... 107

Tipicul și persoana. Rugăciunea în biserică, în chilie și pentru lume. Pentru viețuirea împreună. Despre lupta zilnică cu păcatul, pe calea mântuirii. De neocolit sânt frecuşurile în viața de obște. Pilda lui Hristos, în viziunea țelului final. „Familia” noastră este de la Dumnezeu. Cuviosul Siluan și Sfinții sânt „acolo unde este Hristos.”

CUVÂNTAREA 10: CUM SĂ TRECEM MARELE POST 119

Cum să trecem postul, în viziunea țelului final. Pentru biruința lui Hristos pe Golgotha. Despre textele slujbelor Postului Mare. Predania vie a Bisericii. Pentru felurita putere de a îndura a fiecăruia. Bucuria nu ține multă vreme. Pentru anumite amănunte ale Postului. Pentru Duminica Iertării: cum se prea biruiesc ispitele. Lemnul cunoașterii și dezbinarea între oameni. A se micșora este lucru mare înaintea lui Dumnezeu – cum se atrage harul. Așteptări apocaliptice. Unirea în Ființă, ca îndumnezeire. Despre rugăciunea Sfântului Efrem Sirul.

CUVÂNTAREA 11: POSTUL ȘI LUPTA CU ISPITELE PE CALEA CĂTRE ÎNVIERE 131

Pentru ispita lui Hristos în pustie. Prin Post poate să ne vină ispită. Vrăjmașul ne ispitește într'o măsură mai mică decât pe Hristos. Ispitele prin Post sânt în toate planurile ființei noastre. Țelul Postului – trăirea Învierii prin „așteptarea” care este izvorul energiei. Pentru cele două biruințe și cele două înfrângeri. Hristos – calea pentru fiii lui Adam cel căzut. Pentru lupta fizică cu păcatul, până la durerea inimii. Despre întâietatea minții în lupta duhovnicească cu păcatul. Despre lupta trupească și amintirea morții.

CUVÂNTAREA 12: CUNOAȘTEREA LUI DUMNEZEU PRIN NEVOINȚA DEȘERTĂRII ȘI A PLÂNGERII 143

Despre mântuire și despre deșertăciunea științei theologice: prin ea nu se poate trăi Dumnezeu. Despre legătura ființială cu Dumnezeu,

prin înfrânare de la păcat. Despre ipostas în învățătura și pilda Cuviosului Siluan. Prin lupta cu păcatul vine cunoașterea lui Dumnezeu. Lacrimile – calea sfinților; înrobirea – calea lumii. Mântuirea – a urma lui Hristos în deșertarea Sa: a primi moartea de la fratele. Noi ne mântuim în epoca apostaziei. Cuvântarea de Dumnezeu ca rugăciune și ca stare. Despre căderea lui Adam, descoperirea „Eu Sânt” și propovăduirea „Pocăiți-vă!” Unde nu este dragoste, plâns nu va fi.

CUVÂNTAREA 13: CUNOAȘTEREA LUI DUMNEZEU PRIN ASEMĂNAREA CU HRISTOS ÎN ATOT-OMENIREA SA 155

Educația academică și credința. Experiența lui Hristos este temeiul vieții Cuviosului Siluan. Ce înseamnă a fi chipul lui Dumnezeu. Hristos, ca ideal al omului. Despre adevărata cuvântare de Dumnezeu. „A nu săvârși păcatul” – calea către primirea lui Dumnezeu, după pilda Cuviosului Siluan. Obștea – cale către viața în Dumnezeu și cu Dumnezeu. Asemănarea cu Hristos, în universalismul Său. Rezultatele teologiei cărturărești. Despre ecumenism – ca viață fără de păcat. Theologia contemporană – autour du pot. „Tatăl nostru” este adevărata patrologie.

CUVÂNTAREA 14: PENTRU PAZA MINȚII ÎN DUMNEZEU 167

Despre puterea și adâncul sensului rugăciunilor de zi cu zi. Despre Sfântul Siluan: unde petrecea el cu mintea. Pilda lui Hristos. Respingerea gândurilor prin paza minții în Dumnezeu-Omul este o minune: „pământ” care trăiește și gândește pe Dumnezeu. Simțul legăturii cu Dumnezeu este începutul țelului nevoinței noastre. De la pomenirea Înfricoșatei Judecăți la pocăința care ne aseamănă cu Hristos. Cum să treci cu mintea către Dumnezeu. Părintele Serafim

de la Sfântul Munte: „Numai păcatul înjosește.” Despre pocăința nesfârșită. Despre puterea de a ne renaște a cuvântului rugăciunii. Ascultarea duce la adevărata Ființă.

CUVÂNTAREA 15: MÂNTUIREA NOASTRĂ STĂ ÎN UNIREA NOASTRĂ 177

Cum se naște cuvântul pentru cei de față. Cum se îmbină cele nețârmurite de mari cu cele mai simple lucruri din viața noastră. Nu dreptului este pusă legea: trebuie să ascultăm glasul lui Dumnezeu. Despre neînțelegeri. Cuviosul Siluan – pildă a libertății față de orice concurență. Mântuirea noastră stă în unire. De la rugăciunea pentru mănăstire, la rugăciunea pentru întregul Adam. Urmați duhovnicilor. Greutăți din pricina înțelegerii parțiale a unora. Pentru paza principiului general. Rugăciunea cea mai presus de chip. Greu este a găsi o limbă pentru cuvânt.

CUVÂNTAREA 16: CUNOAȘTEREA LUI DUMNEZEU ȘI DEVENIREA PERSOANEI 187

Rugăciunea izbăvește de împovărarea materiei. Tragedia necunoașterii lui Dumnezeu. Sărăcia duhovnicească. Despre limitele posibilităților făpturii. Absolutul ca persoană – temeiul asemănării omului cu Dumnezeu. Despre gândul cel mai înainte de veci al lui Dumnezeu pentru om, în Hristos. Problema repetării rugăciunilor. Vederea lui Dumnezeu ca țel al monahismului. Is. 11: 1-2. Problema persoanei încă nu este rezolvată. Rugăciunea pentru întregul Adam este expresia persoanei. Monahismul și școlile prorocilor. Despre micșorarea dimensiunilor creștinismului. Cele două forme de smerenie. Despre paza însuflării.

CUVÂNTAREA 17: CALEA CĂTRE CUNOAȘTEREA LUI
DUMNEZEU 205

Pentru dragostea de Dumnezeu. Dumnezeu Singur este adevărata Ființă. Pentru cuvintele „Fără Mine nu puteți face nimic.” Sarcina noastră – a ne adăogi șuvoiului vieții Dumnezeiești. Ființa, una este. Biruința păcatului părintelui celui întâi-zidit. Cuprinsul ființial al poruncii lui Hristos. Moartea se biruiește prin deșertare. Urmarea lui Hristos pe calea suferinței. Despre primirea energiilor Dumnezeiești. Despre „cei chemați și cei aleși” și predestinarea.

CUVÂNTAREA 18: CALEA CĂTRE ASEMĂNAREA CU
DUMNEZEU 223

Oare dragostea trupească și însuflarea artistică pot deveni duhovnicești? Cuviosul Siluan – despre lupta cu propriul său caracter. Despre sfințenia cea dintru început a Maicii Domnului. Biruința asupra gândurilor este una mai presus de cosmos. Despre dragostea pătimașă și cea Dumnezeiască. Cum a trecut în vecinicie Cuviosul Siluan. Neputința filosofiei și a științei în ce privește viața duhovnicească. Duhul poruncilor ca stare proprie. „Cu cât mai desăvârșită dragostea, cu atât mai sfântă viața.”

CUVÂNTAREA 19: DESPRE ASEMĂNAREA NOASTRĂ CEA
DINTRU ÎNCEPUT CU DUMNEZEU, ȘI CĂDEREA 237

Temeiul nostru – Descoperirea, iar nu deducția. Mc. 9:23; Lc. 8:48 și Io. 10:34 – pentru „mântuirea prin credință.” Credința este manifestarea lucrătoare a puterii lui Dumnezeu în noi. Primejdios lucru a vorbi despre „îndumnezeire” (Cf. Io. 10:34). Noi sântem

chipul lui Dumnezeu, dar răniți de păcat. Despre însușirea conștiinței că sântem „fii ai lui Dumnezeu” și realitatea căderii.

CUVÂNTAREA 20: MÂNTUIREA PRIN DRAGOSTE, IAR NU PRIN BOGĂȚIA CUNOȘTINȚELOR INTELECTUALE 247

Mântuirea se dobândește prin dragoste. Despre cuvântul cel de pe urmă al Starețului Siluan (Cf. 1 Cor. 13 și Sf. Ioan și Kronstadt). Dezbinarea creștinismului din pricina nedeplinei înțelegeri a poruncii iubirii. Monahismul ca școală a iubirii și a mântuirii. Despre paza poruncilor. Despre ferirea de păcat. Poruncile lui Hristos sânt mai presus de cosmos. Descoperirea gândului celui mai înainte de veci pentru om în Hristos. Pentru neapărata trebuință a cunoașterii țelului ultim al monahismului.

CUVÂNTAREA 21: MĂREȚIA CHEMĂRII MONASTICE 255

Monahismul este cea mai măreață cultură pe Pământ, lupta împotriva patimilor și viața înaintea Feței lui Dumnezeu. Experiența picturii, ca descoperire a frumuseții lăuntrice. Despre Liturghie. Despre robia păcatului. Viața fără de păcat, prin nevoie. Poruncile lui Hristos scot la iveală păcatul. „Imposibilitatea” poruncilor lui Hristos. Despre nevoița minții: tot gândul care nu este după Evanghelie este păcat. Cum să ne luptăm cu gândurile.

CUVÂNTAREA 22: DESPRE LUPTA DE A PETRECE CU MINTEA ÎN DUMNEZEU 269

Patima își are chipul propriu. Lupta pricinuită de neînvoirea minții cu gândul rugăciunii creatoare. Primejdia gândurilor trupești. A-și ține mintea în Dumnezeu este cu puțință numai prin puterea lui

Dumnezeu Însuși. Venirea lui Dumnezeu ca slobozire din robirea materiei. Metode de luptă pentru a smulge mintea de la gânduri. Trebuie ca Însuși Dumnezeu să vină către noi. Tragedia lumii – păcatul îndumnezeirii de sine. Îndumnezeirea prin petrecerea cu mintea în Dragostea lui Dumnezeu.

CUVÂNTAREA 23: DESPRE VIAȚA ÎN PUSTIA ATHOSULUI 277

Despre ieșirea în pustie. Despre rugăciunea când lumea este uitată. Sfatul bătrânilor în anul 1938. Cuvântul Arhiepiscopului Vasili Krivoșein. Despre propria slujire duhovnicească a părintelui. Convorbirea cu un monah. Despre Lumina Nezidită.

CUVÂNTAREA 24: „O, CUM AȘ DORI CA VOI TOȚI SĂ FIȚI POEȚI!” 289

Despre Postul Mare. Despre neapărata trebuință a însuflării. Despre postul lui Hristos în pustie. Despre asemănarea cu Hristos în vecinicie. Trebuie să devenim poeți însuflați și nevoitori plini de bărbăție. Despre primirea vieții nezidite a lui Dumnezeu. Intellectul și „nebunia credinței.” Pentru ura de sine și dragostea de Dumnezeu și de aproapele. Despre suferințele lui Hristos din iubire pentru om. Pilda Sfântului Ioan Înaintemergătorul. Pomenirea Judecării de Apoi. De la cele mici, la nețărmurire.

CUVÂNTAREA 25: DUMINICA IERTĂRII: „FERICITĂ MINEA CAREA NU A UMBLAT ÎN SFATUL NECINSTITORILOR” 297

Iertarea: de la lăcașul de rugăciune până la dimensiunile cosmice. „Fericită mintea carea nu a umblat în sfatul gândurilor rele.”

Despre petrecerea în Dumnezeu. Noi trebuie să trăim cu cuvântul lui Hristos, dar fără închipuire. Rolul voirii noastre. Dumnezeu este smerenie. Pentru a ierta unul pe altul. Triodul și aspectul kenotic. „Aștept învierea morților.”

CUVÂNTAREA 26: DESPRE ÎNTREGIMEA VIEȚII DUHOVNI-
CEȘTI 305

Despre rătăcirea celor ce zic: „Acum nu mai sânt Stareți.” Pentru Rusia – a se uni în jurul Patriarhului. Istoria omenirii. Ruinările din Rusia. Hristos același în veci. Despre povățuirea duhovnicească. Ascultarea – cultura cunoașterii lui Dumnezeu. Despre cele trei perioade ale vieții duhovnicești. Ascultarea – cale către rugăciunea curată. A nu atribui sieși nimic! Pentru cuvântul igumenului Misail. Despre stările care nu cunosc experiența Golgothei. Despre cei ce cred că darurile duhovnicești în vremea noastră nu mai sânt cu puțință.

CUVÂNTAREA 27: SUFERINȚELE PRIN CARE SE CUNOAȘTE
UNIMEA OMENIRII – CALE A MÂNTUIRII ÎN VREMEA
NOASTRĂ 319

Înțelegerea omenirii prin împreună-pățimire. Vremea noastră – îndoito de grea. Despre rugătorul pentru lumea întreagă. Despre iadul ne iubirii. Neputința noastră pentru isihasm. Pentru mântuirea noastră prin suferințele caracteristice veacului nostru. Despre lipsa de cultură a inimii, într'un belșug de cultură a intelectului.

CUVÂNTAREA 28: DESPRE ÎNFIERE 329

Tot locul este spre mântuire. Înțelesul iconografiei „Scării.” „Acum am început.” Despre diferitele vârste duhovnicești în una și aceeași mănăstire, și greutăți. Despre rugăciunea propusă obștii. Principiul nostru – poruncile lui Hristos. Despre înfiere: „Al tău sânt eu.” Despre cele două inimi zdrobite. Prigonirea desăvârșirii. Calea noastră – împreună-pățimire și unime.

CUVÂNTAREA 29: DE LA ETICĂ LA FIINȚIALITATE 341

„Pocăiți-vă!”: de la etică la ființialitate. Pilda din Evanghelie cu tânărul bogat. Despre diferitele nivele: Maria și Martha. Tema persoanei. „De la Dumnezeu cel mare să ceri numai cele mari.” Pentru suferințele lui Adam: Hristos, ca răspuns la ele. Pentru înțelegerea „graiului” lui Hristos, urmând Lui. Prin răbdare se primește simțământul ființei. Despre înfiere: „Al Tău sânt eu.”

CUVÂNTAREA 30: DESPRE PĂRĂSIREA DE DUMNEZEU 353

Despre cuvântul lui Dumnezeu. Iconografia și chipul lui Dumnezeu. Despre întâmplarea cu părintele N. Despre părăsirea de Dumnezeu în epoca noastră. „Așa trebuie pentru vecinicie.” Clătinările și neputința – calea noastră. Despre depărtarea energiei bucuriei. Pentru durerea care naște rugăciune pentru întreaga lume.

CUVÂNTAREA DE RĂMAS BUN 361

Pentru cuvântul de-Dumnezeu-dat. Pentru alegerea de către Dumnezeu la viața monahală. Despre unimea cu frații după sfârșit. Suferințele pentru a însuși viața lui Hristos. Desăvârșirea credinței creștine. Despre viața noastră ca durerile lui Hristos. Despre gropniță: „și după moarte vom fi nedespărțiți...”

TESTAMENT..... 369

Anexa 1

MĂRTURIA DUHULUI: PĂRINTELE SOFRONIE ȘI BISERICA
RUSĂ..... 373

Anexa 2

RUGĂCIUNEA PENTRU UNIRE..... 381

Anexa 3

POVESTEA MONAHULUI..... 383

